

202 h 25
ΤΟΤ ΑΓΙΟΤ
ΙΟΥΣΤΙΝΟΤ ΦΙΛΟΣΟΦΟΤ
ΚΑΙ ΜΑΡΤΤΡΟΣ
ΑΠΟΛΟΓΙΑΙ
ΥΠΕΡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ.

SANCTI JUSTINI PHILOSOPHI
ET MARTYRIS
APOLOGIÆ
PRO CHRISTIANIS.

GRÆCE ET LATINE.

Interpretationem Latinam ad Græca aptius
accommodavit, et Annotationes adjecit

CAROLUS ASHTON, S.T.P.

Collegii JESU apud Cantabrigienses nuper Custos.

CANTABRIGIÆ,
TYPIS ACADEMICIS EXCUDIT J. ARCHDEACON.

PROSTANT VENALES IBIDEM
APUD T. & J. MERRILL, et J. WOODYER.

M.DCC.LXVIII.

✓

ΤΟΤ ΑΤΙΟΤ
 ΙΟΤΕΙΝΟΤ ΦΙΛΟΖΟΟΤ
 ΚΑΙ ΜΑΤΤΡΟΣ
 ΑΠΟΛΟΓΙΑΙ
 ΤΗΡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ
 ΣΑΝΚΤΙ ΙΟΥΣΤΙΝΙ ΤΗΛΟΓΟΤΗ
 ΕΤ ΜΑΡΤΥΡΙΣ
 ΑΠΟΛΟΓΙΑΙ
 ΠΡΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣ
 ΕΡΕΤΗΤΙΝΙΣ

CAROLUS A. STONE
 College Jesu apud Cambridge

CAMBRIDGE
 THE UNIVERSITY PRESS
 PRINTED BY
 J. B. BARNES, 10, BARNARD STREET, CAMBRIDGE.
 1884

ERUDITO ET BENEVOLO

LECTORI

S. D.

FREDERICUS KELLER.

MIRERIS fortasse, Benevole Lector, quare jam tandem in lucem prodeant hæ Notæ posthumæ ASHTONI. Pauca itaque sunt, quæ te scire velim. Solebat Vir doctissimus observationes, quæ inter legendum natæ sunt, in marginem codicis sui conjicere: multosque suos libros notis et emendationibus sparsim locupletatos moriens mihi legavit, non verò, ut publici juris aliquid facerem, præcipiens, aut, ne facerem, dehortans.

In his evolvendis extemplo operam collocavi omnem, nullus dubitans quin in manibus thesaurum habuerim, unde multum posset lucri reipublicæ literariæ accrescere. Sed eheu! piget dicere; postquam explorâssem omnia, licet magna ubique occurrebant acuminis verè critici indicia, tamen nihil reperi, quod Vir clarissimus prelo destinâsse visus est, nihil nisi in privatos usus annotatum. Re igitur mecum seriò pensitatâ tandem decrevi omnia in Bibliothecam aliquam publicam mox tradere adservanda, ut à literatis, qui iis uti vellent, inde promerentur. Ita diu stetit sententia — Sed rogabant nuper, et urgebant amici quidam, ut aliquod

quod saltem opusculum ex fasciculo excerperem, preloque subjicerem; quod, licet non numeris omnibus absolutum, nec tale porro, quale ipse Vir limati ingenii, si fuisset in vivis, in lucem emittere voluisset, fortasse tamen non inutile foret rei literariæ, nec studiosis lectoribus prorsus ingratum. Præcipuè verò hortatus est, et tantum non mandavit, Magnus ille Literarum Fautor et Decus, Reverendissimus in Christo Pater, Dominus ARCHIEPISCOPUS CANTUARIENSIS, Præsul verè Illustris, quem summâ observantiâ colit amatque præsens ætas, quem inter Sanctissimos Doctissimosque Ecclesiæ Anglicanæ Antistites fera celebrabit Posteritas. Tanta apud me non potuit non valere Auctoritas. Selegi igitur Apologias S. Justinii Martyris; quia has, non solum abunde commendabat Auctoris pœne Apostolica Dignitas, sed Latinâ insuper versione ferè novâ adornaverat Vir Clarissimus, notisque perpetuis illustraverat, iisque porro nonnullis in locis sedulò recognitis et castigatis.

Has Apologias Tibi in manus jam trado, Lector candide, Te nihil ultrà præmonitum volens, nisi quod Græcum Textum juxta Editionem Grabii Oxoniensem, quâ utebatur ASHTONUS, diligenter curaverim excudendum. Tuum est lubenter accipere.

Dabam è Coll. Jes. Cant.

XIV Kal. Mai.

M.DCC.LXVIII.

ΤΟΜΙΤΖΥΟΙ ΤΟΙΤΑ ΤΟΥ
 ΤΟΥ
 ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ
 ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΡΩΤΗ
 ΥΠΕΡ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ,
 ΠΡΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΝ ΤΟΝ ΕΥΣΕΒΗ.

Α. **Α**ΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙ Τίτῳ Αἰλίῳ
 Ἀδριανῷ Ἀλβανίνῳ εὐσεβεῖ, Σεβαστῷ
 Καίσαρι· καὶ Ουπερωσίμῳ υἱῷ φιλοσόφῳ·
 καὶ Λακίῳ φιλοσόφῳ, Καίσαρ^Θ φύσει υἱῷ,
 καὶ εὐσεβεῶς εἰσποιητῷ, ἐραστῇ παιδείας, ἱεραῇ
 τε συκλήτῳ καὶ δῆμῳ παντὶ Ῥωμαίων, ὑπὲρ
 τῷ ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων ἀδίκως μι-
 σσημένων καὶ ἐπηρεαζομένων, Ἰασην^Θ Πείσ-
 κῃ, τῷ Βακχείῳ, τῷ ἀπὸ Φλαβίας νέας πό-

I. **I**MPERATORI Tito
 Ælio Adriano Anto-
 nino Pio, Augusto Cæsari;
 & Verissimo filio Philoso-
 pho; & Lucio Philosopho,
 Cæsaris quidem nativo, Pii
 autem adoptivo filio, eru-

ditionis amatori, sacroque
 Senatui, & populo Roma-
 no universo; pro iis, qui
 ex omni hominum genere
 injustè odio habentur, &
 vexantur, Ego Justinus,
 Prisci filius, Bacchi nepos,

A

Flavia

λεως τῆς Συρίας Παλαιστίνης, εἰς αὐτῷ, τὴν
παρασφώνησιν ἐντεῦθεν ποιήμα.

Β. Τὰς κατὰ ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλο-
σόφους μόνον τὰληθεῖς πρᾶν καὶ εὐεργεῖν ὁ λό-
γος ὑπαγορεύει, πρᾶξις δὲ δόξαις πα-
λαιῶν ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ᾖσιν. καὶ γὰρ
μόνον μὴ ἔπειθε τοῖς ἀδίκως τι πράξασιν, ἢ
δογματίσασιν, ὁ σώφρων λόγος ὑπαγορεύει,
ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου, καὶ πρὸ τῆς ἑαυτῆς
ψυχῆς, τὸν φιλαλήθη, καὶ θάνατον ἀπει-
λῆται, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἰ-
ρεῖσθαι δεῖ. ὑμεῖς μὲν ἐν ὅτι λέγεσθε εὐσε-
βεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης,
καὶ ἐρασταὶ παιδείας, ἀκρίβετε πάντα καὶ· εἰ δὲ
ἐν ὑμῶν ἀρχεῖτε, δευχθήσεται. καὶ γὰρ κολακεύ-

Flavia Neapoli, civitate Sy-
riæ Palæstinæ, oriundo-
rum, ipse ex illis unus, hanc
appellationem atque sup-
plicationem offero.

II. Ratio dicat, ut illi,
qui verè Pii & Philosophi
sunt, id solum, quod ve-
rum est, colant, amentque,
& opinionibus veterum, si
pravæ sint, duci recusent.
Neque enim hoc tantùm
dicat sana ratio, ut veri a-

mator eos, qui injustum a-
liquid egerint, aut docu-
erint, averferur; sed & o-
portere eum modis omni-
bus, ac præ suâ etiam vitâ,
si mors intentetur, ea, quæ
dictu factuque justa sunt,
eligere. Atque vos quidem
Pii, & Philosophi appella-
mini; ac justitiæ custodes,
& eruditionis amatores u-
bique auditis; an verò &
tales reipsâ sitis, jam de-
monstrabitur:

σοντες ὑμᾶς διὰ τῶνδε τῶν γραμμάτων, εἰδὲ
 πρὸς χάριν ὀμιλήσαντες, ἀλλ' ἀπαιτήσαν-
 τες καὶ τὸν ἀκριβῆ καὶ ἐξεταστικὸν λόγον τῆς
 κρίσεως ποιήσαντες, πρὸς ἐληλύθειμεν, μὴ πρὸς
 λήψει, μηδ' ἀνθρώπων παρρησία τῇ δεισιδαι-
 μόνων κατεχομένων, ἢ ἀλόγῳ ὀρμῇ, καὶ χρο-
 νία. πρὸς ἀκατακτά. φήμη κακῇ, τὴν κατὰ
 ἑαυτῶν ψῆφον φέρουσαν. ἡμεῖς μὲν γὰρ πρὸς
 εἰδένος πείσεσθαι τι κακὸν δύνασθαι λελογί-
 μεθα, ἢ μὴ κακίας ἐργάται ἐλεγχόμεθα,
 ἢ πονηρῶς διεγνώσμεθα. ὑμεῖς δ' ἀποκτεῖ-
 ναι μὲν δύνασθε, βλάψαι δ' οὐ.

γ. Ἀλλ' ἵνα μὴ ἄλογον φωνῶν καὶ τολμη-
 ρῶν δόξῃ τις ταῦτα εἶναι, ἀξιῶμεν τὰ κα-
 τηγορέμενα αὐτῷ ἐξετάζεσθαι, καὶ εἰάν τις

monstrabitur: Nos enim
 non adulatori vos hoc scrip-
 to, neque ad gratiam quid-
 quam dicturi, accessimus,
 sed postulaturi, ut juxta ex-
 actam & exquisitam ratio-
 nem judicium faciatis, ac
 non præconceptâ opinione,
 aut superstitiosis hominibus
 placendi studio, aut cæco
 impetu, & sinistrâ, quæ jam
 diu obtinuit, famâ ducti,
 contra Vosmetipsos senten-

tiam feratis. Nos enim
 à nemine quicquam mali
 pati posse existimamus, nisi
 malefici esse convincamur,
 aut improbi deprehenda-
 mur. Vos autem occidere
 quidem nos potestis, no-
 cere verò minimè.

III. Ast ne quis hæc sine
 ratione & temerè dicta ex-
 istimet, oramus, ut crimi-
 na eis (Christianis) inten-
 tata examinentur, atque si

ἔχοντα ἀποδεικνύοντα, κολάζεσθαι, ὡς πρέ-
πον ἐστὶ μάλλον δὲ κολάζειν. εἰ δὲ μηδὲν
ἔχοι τις ἐλέγχειν, ἔχ' ὑποβαλεῖν ὁ ἀληθὴς
λόγος, διὰ φήμῳ πονηρὸν ἀναίτιος ἀν-
θρώπου ἀδικεῖν, μάλλον ὅτι ἑαυτὸς, οἱ ἔκρί-
ναι, ἀλλὰ πάθει τὰ πρᾶγματα ἐπάγειν αἰ-
ξίστε. καλῶ ὅτι ἐ μόνῳ δικαίαν ἀπόκλη-
σιν ταύτῃ πᾶς ὁ σωφρονῶν ἀποφανεῖται,
τὸ τὰς ἀρχομένους τῷ εὐθύνῳ ἔξ' ἑαυτοῦ
βίαι καὶ λόγῳ ἀληπίον παρέχειν· ὁμοίως δὲ
δοῦ καὶ τὰς ἀρχοντας μὴ βία, μηδὲ τυραννίδι,
ἀλλ' εὐσεβείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ ἀκολουθεῖντας,
τῷ ψῆφον τίθεσθαι. ὥτως γὰρ αἱ καὶ ὁ ἀρ-
χόντες καὶ ὁ ἀρχόμενοι ἀπολαύουσιν ἔξ' αἰ-
γαθῶ. ἔφη γάρ ποτε καὶ τις τῶν παλαιῶν,

ita se habere probata fue-
rint, prout par est, puni-
antur; quin & eo gravius
punite. Sin nihil quisquam,
quod coarguere possit, ha-
beat, non dicat vera ratio,
ut propter malum rumo-
rem injuriâ afficiatis inson-
tes homines, seu potius vos-
metipsos, qui non iudicio,
sed affectu, mala eis infer-
re æquum censetis. Hanc
autem rectam in jus vocan-

di causam, solamque ju-
stam esse, quivis prudens
pronunciabit, ut subditi in-
culpabilem factorum dic-
torumque suorum rationem
reddant: similiter autem ut
Principes vicissim non vi &
tyrannide, sed pietate &
philosophiâ ducti sententi-
am ferant. Hoc namque
pacto & Principes, & qui
Principibus parent, bono
perfruantur. Dixit enim &

ἀν μὴ ὁ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ ὁ
 ἀρχόμην, ἐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις διδάσκει-
 νῆσαι. ἡμέτερον ἔν ἐργον, καὶ βίη, καὶ μαθη-
 μάτων τὴν ἐπίσκεψιν πᾶσι παρέχειν, ὅπως
 ὑπὲρ πάντων ἀγνοεῖν τὰ ἡμέτερα νομιζόντων
 τὴν τιμωρίαν, ὧν ἂν πλημμελῶσι τυ-
 φλώποντες αὐτῶν, αὐτοῖς ὀφλήσωμεν. ὑμέ-
 τερον δὲ, ὡς αἰρεῖ λόγος, ἀκρόντας, ἀγαθὸς
 εὐείσκειας κειτάς. ἀναπολόγητον γὰρ λοιπὸν
 μαθῶσιν, ὡς μὴ τὰ δίκαια ποιήσῃ, ὑπάρ-
 ξει πρὸς Θεόν. ὀνόματός μὲν ἔν πρῶτω
 κυμία, ἔτε ἀγαθόν, ἔτε κακὸν κείναι αὐτο-
 τῶν ὑποπιπίστων πρὸ ὀνόματι πρῶτον. ἐπεὶ
 ὅσον τε ἐκ τῶ κατηγορευμένῃ ἡμῶν ὀνόματι,
 χρηστόταται ὑπάρχοντες. ἀλλ' ἐπεὶ ἔτι τῶ

ex priscis quidam: Nisi ὁ
 Principes ὁ cives philoso-
 phentur, fieri non possit, ut
 felices sint civitates. No-
 strum igitur erit, & vitæ &
 doctrinæ nostræ inspecien-
 dæ omnibus facere potesta-
 tem, ne nos luamus sup-
 plicia delictorum, quæ cæ-
 cutientes illi committunt,
 quorum moris est res no-
 stras ignorare: vestrum au-
 tem est, quemadmodum

ratio exigit, ut auditâ cau-
 sâ boni inveniamini judi-
 ces. De cætero namque, u-
 bi rerum nostrarum gnari
 fueritis, nisi quæ iusta sunt,
 feceritis, nulla vobis apud
 Deum erit excusatio. No-
 minis sane quidem appel-
 latio, neque bonum, neque
 malum sine factis sub no-
 men ipsum cadentibus, ju-
 dicatur; nam quantum ad
 nomen ipsum attinet, quod

6 ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ

δίκαιον ἡγέμεθα, διὰ τὸ ὄνομα, εἰ κακοὶ
ἐλεγχόμεθα, αἰτεῖν ἀφίστα· πάλιν, εἰ μη-
δὲν διὰ τὴν περσικήν ἔξ ὀνόματι, καὶ
διὰ τὴν πολυδαίμονα εὐεσκόμεθα ἀδικῶντες, ὑ-
μέτερον ἀγωνιάσαι ἐστίν, μὴ ἀδίκως κολά-
ζοντες τὰς μὴ ἐλεγχόμενας, τῇ δίκῃ κολάσιν
ὀφλήσῃτε. Ἐξ ὀνόματι μὲν γὰρ ἡ ἐπαινοῦ,
ἡ κολάσις, ἐκ αὐτῶν δυνάμει γένοιτο, καὶ μὴ
πὶ ἐνάρετον, ἡ φωνὴν δὲ ἔργων ἀποδείκνυσθαι
δύνηται. καὶ γὰρ τὰς κατηγορουμένους ἐφ' ὑμῶν
πάντας, πρὶν ἐλεγχθῆναι, οὐ τιμωρεῖτε· ἐφ'
ἡμῶν δὲ τὸ ὄνομα ὡς ἐλεγχον λαμβάνετε,
καίπερ, ὅσον γε ἐκ ἔξ ὀνόματι, τὰς κατη-
γορευτὰς μᾶλλον κολάζειν ὀφείλετε. Χρισ-
τιανοὶ γὰρ εἶναι κατηγορούμεθα· τὸ δὲ χρῆσθαι μι-

criminis loco nobis objici-
tur, optimi sumus. Sed
cum hoc minus æquum esse
putemus, ut nos propter
nomen, si mali esse convin-
camur, absolutionem petā-
mus; ex alterâ parte si ni-
hil iniqui aut ex nominis
appellatione, aut ex vitæ
instituto admittere compe-
riamur, vestrum erit omni-
no cavere, ne injustè in eos,
qui rei peracti non sunt,

animadvertentes, justitiæ
debitas luatis pœnas. Ex
nomine enim neque laus
neque pœna justè debeat-
ur; nisi quid vel boni vel
mali ex operibus probari
possit. Etenim inter vos ip-
sos, si qui accusantur, ne-
quaquam eos pœnâ affici-
tis, priusquam convincun-
tur; in nobis autem nomen
ipsum tanquam probatio-

ad

σεῖας ἢ δίκαιον. Ἐπάλιν, εἰ μὴ τις τῶν
κατηγορουμένων ἔξαρνηται γένηται, τῇ φωνῇ μὴ
εἶναι φήσας, ἀφίετε αὐτὸν, ὥς μηδὲν ἐλέγ-
χειν ἔχοντες ἀμαρτάνοντα. εἰ δέ τις ὁμο-
λογήσῃ εἶναι, διὰ τὴν ὁμολογίαν κολλάζεται,
δέον καὶ τὸν ὁμολογῶντα βίον ἀθύνειν,
Ἐτὸν δὲ ἀρεσκόμενον, ὅπως διὰ τῆς πράξεων,
ὁποῖός ἐστιν ἕκαστος, φαίνῃται.

δ. Ὅν γὰρ τρέπον παραλαβόντες πῆρες
καὶ ὁ δὲ διδασκάλος Χριστὸς μὴ ἀρεσκόμενος, ἐξε-
ταζόμενοι παρακελδύονται, τὸν αὐτὸν τρόπον
κακῶς ζῶντες ἴσως ἀφορμὰς παρέχουσι τῆς
ἄλλοις καταλέγειν τῶν πάντων Χριστιανῶν,
ἀσεβειαν καὶ ἀδικίαν αἰρεμένοις. ἐκ ὁρθῶς
μὴ εἰδὲ τῆτο πρᾶττεται. Ἐ γὰρ τοι φιλο-

ad nomen attinet, delato-
res potius punire debeatis.
Chrestiani enim nos esse
accusamur; atqui Χριστὸν
ὀδισσε, injustum est. Et rur-
sus, si quis eorum, qui eo
nomine accusantur, neget,
seque id non esse dicat, eum
absolvitis, tanquam nihil
habentes, quod ei crimini
detis. At si quis profitea-
tur ita esse, eum propter
professionem ipsam torque-

tis; cum & in confitentis
& negantis vitam inquirere
deberetis, ut ex operibus,
qualis quisque sit, appareat.

IV. Quemadmodum e-
nim aliqui edocti à magis-
tro Christo non negare,
cum examinantur, adhor-
tantur; ad eundem modum
illi, qui malè vivunt, an-
sam forsitan præbent eis,
qui alioqui ad Christianos
omnes impietatis & sceleris

σοφίας ὄνομα καὶ ἡγήματα ἡγροῦνται πνεύ-
 ροι· οὐδὲν ἄξιον τῆς ὑποχρέσεως πράττειν. γινώσ-
 κετε δὲ, ὅτι ἐν ταῖς ἐναντία δοξάσαντες καὶ
 δογματίσαντες τῶν παλαιῶν, τῶν ἐν ὀνόματι
 πρὸς αὐτοὺς φιλόσοφοι. καὶ τῶν πνεύ-
 ρων ἀθεότητα ἐδίδαξαν· καὶ τὸν Δία ἀσελγῆ ἄ-
 μα τοῖς αὐτοῖς παῖσιν ἐγένοντο ποιηταὶ
 καὶ γέλωτος· καὶ κείνων τὰ διδάγματα ἐ-
 μελρχόμενοι ἐκ εἰρόντων πρὸς ὑμῶν· ἅθλα
 οὐ καὶ πρὸς τοῖς οὐφώνως ὑβρίζουσιν ταῖς
 πῆλεις.

εἰ. Τί δὴ ἐν ταῖς αὐτοῖς εἴη ἐφ' ἡμῶν, ὑπὲρ
 νεμερῶν μηδὲν ἀδικεῖν, μηδὲ τὰ ἄθεα ταῦτα
 δοξάζειν; οὐ κείσετε ἐξελάζετε, ἀλλὰ ἀλόγως
 πάθει, καὶ μάστιγι δαιμόνων φανύλων ἐξελα-

accusandos parati sunt. Ne-
 que istud verò rectè fit.
 Nam & Philosophiæ no-
 men ac habitum usurpant
 nonnulli, qui nihil profes-
 sione suâ dignum præstant.
 Neque vos latet, eos etiam,
 qui contraria apud veteres
 placita tenent atque tra-
 dunt, uno omnes nomine
 Philosophos vocari. Ho-
 rum verò nonnulli nullos
 esse Deos docuere; & Poe-

tæ Jovem una cū liberis
 suis impudicum declarant:
 atque illi, qui doctrinam
 eorum amplectuntur, non
 à vobis prohibentur; quin
 potiùs præmia vos & ho-
 nores eis, qui sonorâ voce
 in Deos contumelias jaci-
 unt, constituitis.

V. Quidni ergo nobis-
 cum ita agatur, qui nil ini-
 qui profiteamur, neque a-
 theas istas opiniones fove-
 mus?

νόμμοι, ἀκρίτως κολάζετε μὴ φροντίζοντες
(εἰρήσεται γὰρ τὰ ληθές) ἐπεὶ τὸ παλαιὸν
δαίμονες φαῦλοι, ἐπιφανείας ποιησάμενοι,
ὧς γυναῖκας ἐμοίχευσαν, καὶ παῖδας διέφθει-
ραν, καὶ φόβηθρα ἀνθρώποις ἔδειξαν, ὡς κα-
ταπλαγῆναι τὰς, οἱ λόγῳ τὰς γυναικὰς
πράξεις ἐκ ἔκρινον, ἀλλὰ δεῖ συνεπασμέ-
νοι, καὶ μὴ ἐπισάμενοι δαίμονας εἶναι φαύ-
λους, θεὸς προσωνόμαζον, ὧς ὄνομα πᾶσι
προσηγόρευον, ὅπως ἕκαστος αὐτῶ τῶν δαι-
μόνων ἐπιθεῖτο. ὅτε ὁ Σωκράτης λόγῳ ἀλη-
θεῖ καὶ ὀξυτερόνως τὰ ταῦτα εἰς φανερὸν ἐπι-
εράτο φέρειν, καὶ ἀπάγειν τῶν δαιμόνων τὰς
ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὶ ὧς δαίμονες διὰ τῶν χει-
ρῶν τῆ κακίας ἀνθρώπων ἐνήρτησαν, ὡς ἄθεον

mus? Vos non crimina exa-
minatis; sed à rationis ex-
perte affectu, & maligno-
rum Dæmonum flagello in-
citati, causâ inauditâ, sup-
plicia infertis, nihil pensi
habentes (dicetur enim quod
res est) quippe olim pravi
Dæmones, per spectra ap-
parentes, & mulieres con-
stuprabant, & pueros cor-
rumpebant, & terricula ho-
minibus ostentabant, qui-

bus percellerentur illi, qui
res gestas non ratione per-
pendebant, sed metu cor-
repti, & eos dæmones ma-
los esse nescientes, deos vo-
cabant, & singulos eo no-
mine, quod sibi dæmonum
quisque imposuit, appella-
bant. Cum verò Socrates
ratione verâ & exquisitâ
hæc in apertum proferre,
& homines à Dæmonibus
abducere est annisus, Dæ-
mones

ὧς ἀσεβῶν, ἀποκτεῖναι, λέγοντες καινὰ εἰσφέρειν αὐτὸν δαιμόνια. καὶ ὁμοίως ἐφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ ἐνεργῶσιν. ὃ γὰρ μόνον Ἕλλησι διὰ Σωκράτους ὑπὸ λόγῳ ἡλέγχθη τούτοις, ἀλλὰ καὶ ἐν βαρβάρῳ ὑπ' αὐτοῦ τῷ Λόγῳ μορφωθείη καὶ ἀνθρώπῳ γενομένῳ, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ κληθέντῳ. ὧς πεισθέντες ἡμεῖς, τὰς ταῦτα πράξαντας δαίμονας ὃ μόνον μὴ ὀρθὸς εἶναι φανερὸν, ἀλλὰ κακὸς καὶ ἀνοσιεὺς δαίμονας, οἱ ἐδὲ τοῖς ἀρετῶν ποθέουσιν ἀνθρώποις τὰς πράξεις ὁμοίας ἔχουσιν. ἐνθενδε καὶ ἄθεοι κεκλήμεθα.

ς'. Καὶ ὁμολογῶμεν τῶν τοιούτων νομιζομένων θεῶν ἄθεοι εἶναι, ἀλλ' ἐχὶ τῷ ἀληθευσαίτε, καὶ πατρὸς δικαιοσύνης καὶ σωφρο-

mones per homines pravitae gaudentes effecerunt, ut is quoque quasi irreligiosus atque impius e medio tolleretur, clamantes illum nova inducere daemonia. Atque id ipsum pariter contra nos machinantur. Non enim apud Græcos solum Socrates hæc rationis ope redarguit; sed & apud barbaros ipsissima Ratio, quæ facta est Homo, &

appellata Jesus Christus; cui nos credentes, eos, qui hæc patrarunt, dæmones, non tantum Deos non esse dicimus, sed malos etiam & impuros dæmones, qui in actionibus ne hominibus quidem virtutem colentibus pares sunt: inde autem & Athei nos appellamur.

VI. Et profitemur quidem nos talium, ut habentur, Deorum respectu Atheos

σύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ἀνεπιμίχῃς τε κακίας. Θεῷ· ἀλλ' ἐκείνόν τε, καὶ τὸν παρ' αὐτοῦ υἱὸν ἐλθόντα, καὶ διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐπομένων καὶ ὁμοιωμένων ἀγαθῶν ἀγγέλων στρατὸν, πνεῦμά τε τὸ παρρησιαστικὸν σεβόμεθα, ὃ παρρησιαστικῶς, λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ πρὸς πάντας, ὃ πάντι βελομενῶς μαθεῖν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀφθόνως παρρησιαστικῶς δόντες.

Ζ. Αλλὰ φήσει τις, ἤδη πῶς ληφθέντες ἠλέγχθησαν κακῆργοι. καὶ γὰρ πολλὰς πολλαίς, ὅταν ἐκάστοτε τῶν κατηγόρων τὸν βίον ἐξετάζητε, ἀλλ' ἐὰν διὰ τοῦτο παρρησιαστικῶς, κατὰδικάζετε. καθόλου μὲν εἰν κακῆργοι ὁμολογῆμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος ἢ ἐν Ελ-

theos esse, sed non verissimi illius Dei, Patris videlicet iustitiæ & temperantiæ, & virtutum aliarum, atque ab omni mali mixtione alieni. Verum & illum, & filium qui ab eo venit, atque nos & aliorum, qui eum sequuntur, & similes ei facti sunt, bonorum Angelorum exercitum illa edocuit, & Spiritum Propheticum collimus & adoramus, ratione

& veritate venerantes, atque unicuique discere volenti, prout edocti sumus, citra invidiam tradentes.

VII. Sed dicet quispiam; nonnulli è vobis jam comprehensi malefactorum sunt convicti. Atenim multos multoties, quotiescunque reorum vitam expenditis, non autem prædictorum causâ tantum, condemnate. Nam in univer-

λησι τὰ αὐτοῖς ἀρετὰ δογματίσαντες, ἐκ
 παντός τῷ ἐνὶ ὀνόματι φιλοσοφίας περὶ
 γορεύονται, καίπερ τῶν δογμάτων ἐναντίων ὄν-
 των· ἕτως ὡς τῶν ἐν βαρβάρῳ γενομένων
 καὶ δοξάντων σοφῶν, τὸ ἐπικατήγορέμῃον ὀνο-
 μα κοινόν ἐστι· Χριστιανὸν γὰρ πάντες περὶ
 γορεύονται. ὅθεν πάντων τῶν καταγελλομέ-
 νων ὑμῖν τὰς πράξεις κρινέας ἀξιῶμεν, ἵνα
 ὁ ἐλεγχθεὶς ὡς ἀδικῶν κολάζεται, ἀλλὰ μὴ
 ὡς Χριστιανός· εἰάν τις ἀνέλκεται· φανή-
 ται, ὡς πολὺν ὡς Χριστιανὸς ἐδὲν ἀδικῶν. ἔ-
 γὰρ ὅς κατήγορέν τις κολάζειν ὑμᾶς ἀξιῶ-
 σμεν· ἀρκούν· γὰρ τῇ περὶ τὴν πονηρίαν,
 καὶ τῇ τῶν καλῶν ἀγνοίᾳ.

sum sanè nos & illud fate-
 mur, quod, sicut apud Græ-
 cos, quotquot placita sibi
 propria in disciplinas retu-
 lerunt, universi uno Philo-
 sophiæ censentur nomine,
 quamvis dogmata inter se
 repugnent; sic & iis, qui
 apud barbaros exstiterunt
 & habiti sunt sapientes, com-
 mune est nomen, quo ap-
 pellantur; Christiani enim
 omnes vocantur. Quâ de
 causâ petimus, ut omnium,

quorum nomina ad vos de-
 feruntur, facta examinen-
 tur, ut is, qui convictus fu-
 erit, tanquam iniquus, &
 non tanquam Christianus,
 puniatur; sin inculpatus
 quis comperiatur, ut absol-
 vatur, tanquam Christia-
 nus, qui nihil iniqui fece-
 rit. Non enim ut in delato-
 res ipsos animadvertatis,
 postulabimus. Sufficit enim
 illis sua improbitas, & bo-
 norum ignorantia.

η. Δογίσαδε δι', ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν ταῦτα
 ἔφημεν, ὡς ἔφ' ἡμῖν εἶναι ἀρεταῖς ἐξελα-
 ζομένης. ἀλλ' ἐβελόμεθα ζῆν ψευδολο-
 γῶντες· τῷ γὰρ αἰωνίῳ καὶ καθαῶ βίῃ ἐπι-
 θυμῶντες, τὸ μὲν Θεῷ τῷ πάντων πατρὶς ἐ-
 δημιουργῶ διαγωγῆς ἀντιποιόμεθα, καὶ σπυ-
 δομεν ἐπὶ τὸ ὁμολογεῖν, ④ πεπεισμένοι ἐ-
 πιστεύοντες τυχεῖν τέτων δυνάμεως τὰς τὸν Θεὸν
 δι' ἔργων πείσαντας, ὅτι αὐτοὶ εἶποντο, ἐπὶ
 παρ' αὐτοὺς διαγωγῆς ἔργων, ἐνθα καὶ αὐτοὶ
 ἀντιτυπεῖ. ὡς μὲν ἐν διαβροχέων εἶπεν,
 ἅ τε προσδοκῶμεν καὶ μεμαθήκαμεν διὰ τῶν
 Χριστῶν, καὶ διδάσκομεν, ταῦτά ἐστι. Πλάτων
 δὲ ὁμοίως ἔφη Ραδάμανθυ καὶ Μίνω κολά-
 σαι τὰς ἀδίκους παρ' αὐτοὺς ἐλθόντας· ἡμεῖς

VIII. Illud autem repu-
 tate, nos vestri causâ hæc
 dicere; quandoquidem pe-
 nes nos est cum interroga-
 mur negare: atqui vivere
 nolumus per mendacia;
 sempiternæ enim & puræ
 vitæ desiderio acti, ad con-
 versationem cum Patre &
 Creatore universorum Deo
 adspiramus, atque adeo ad
 confitendum festinamus;
 persuasum habentes, atque

credentes, consequi hæc eos
 posse, qui per opera Deo
 probaverint, se illi obsequi,
 & vitæ apud eum degendæ
 studio flagrare, ubi nulla
 adversaria occurrit pravitas.
 Ea igitur, ut summam di-
 cam, quæ expectamus, &
 per Christum didicimus, &
 docemus, hæc sunt. Plato
 vero similiter Rhadaman-
 thum, & Minoem, impro-
 bos ad se venientes punitu-
 ros

ἢ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα φανερὸν γενήσεσθαι, ἀλλ' ὑπὸ τῷ Χριστῷ, ὅς τοις αὐτοῖς σώμασι μὲν τῶν ψυχῶν γινόμενον, καὶ αἰώνιαν κόλασιν πολλαθησομένων, ἀλλ' ἔχι χιλιονηαετῇ περιόδον, ὡς ἐκεῖνος ἔφη, μόνον. εἰ μὲν ἔν αὐπιστον ἢ ἀδυνάτον τῷτο φήσῃ τις, πρὸς ἡμᾶς ἥδε ἡ πλάνη ἐστίν, ἀλλ' ἔτι πρὸς ἕτερον, μέλει καὶ ἔργῳ μηδὲν ἀδικούντες ἐλεγχόμεθα.

θ'. Αλλ' ἔδὲ θυσίαις πολλαῖς, καὶ πλοκαῖς ἀνθρώπων, τιμωμένους ἄνθρωποι μορφώσαντες, ὅς ἐν ναοῖς ἰδρύσαντες, Θεὸς προσωνόμασαν· ἐπεὶ ἄψυχα καὶ νεκρὰ ταῦτα γινώσκοντες, καὶ Θεὸς μορφῇ μὴ ἔχοντα (ἐγὼ τοιαύτως ἡγούμεθα τὸν Θεὸν ἔχειν, ἣν φασι τινες εἰς πρὸς μεμιμῆσθαι) ἀλλ' ἐκείνων τῶν

ros esse docuit : nos autem id ipsum factum iri dicimus, sed a Christo, & corporibus eisdem cum animabus suis uniendis, atque æternis (non, ut ille ait, mille annos tantum duraturis) cruciatibus torquendis. Quod si quis hoc dicat incredibile esse atque impossibile ; ad nos hic error, & non ad alium, pertinet, dum nos reipsâ nihil iniqui

fecisse comperimur.

IX. Sed neque victimis multis & florum coronis eos colimus, quos homines à se formatos & in templis collocatos, Deos appellarunt : quandoquidem hæc inanima sensusque expertia esse novimus, & Dei formam non habere (neque enim existimamus, Deum tali formâ præditum esse, qualem quidam dicunt honoris gratiâ

φανέντων κακῶν δαιμόνων ἢ ὀνόματα, καὶ
 γήματα ἔχειν. πὶ γὰρ δεῖ εἰδόσιν ὑμῖν λέ-
 γειν, ἃ τὴν ὕλην Θ τεχνῆται διαλθέασιν,
 ξέοντες, ἢ τέμνοντες, ἢ χωνεύοντες, ἢ τύπτον-
 τες, ἢ ἔξ ἀτίμων πολλάκις σκιδῶν διὰ τέχ-
 νης τὸ γῆμα μόνον ἀλλάξαντες, ἢ μορφο-
 ποιήσαντες, Θεὸς ἐπονομάζουσιν; ὅπερ ἔ μόνον
 ἄλοφον ἠγάμεθα, ἀλλὰ ἢ ἐφ' ὕβρει Θ
Θεὸ γίνεσθαι, ὃς ἀρρήτον δόξαν ἢ μορφῇ ἔ-
 χων Θπὶ φθαρτοῖς Θ δειομένοισι θεραπείας
 πράγμασιν ἐπονομάζειται. ἢ ὅτι Θ τέτων
 τεχνῆται ἀσελγεῖς τε, ἢ πᾶσαν κακίαν, ἵνα
 μὴ καλαειθμῶμεν, ἔχουσιν, ἀκλειδῶς Θπὶ-
 σαθε, ἢ τὰς ἐαυτῶν παιδίσκας συνεργα-
 ζομένης φθείρουσιν. ὦ τ' ἐμβρονησίας! ἀν-

gratiâ per imitationem esse
 expressam:) verum illo-
 rum qui apparuerunt, ma-
 lorum geniorum & nomi-
 na, & formas referre. Quid
 enim opus est, apud vos,
 qui scitis, commemorare,
 quomodo artifices materi-
 am tractent, polientes eam,
 & incidentes, & conflan-
 tes, & tundentes; atque ex
 vilibus sæpenumerò vasis,
 figuram tantum arte mu-

tantes, & inducentes for-
 mam, Deos nominant?
 quod non modo absurdum,
 verum etiam in contume-
 liam Dei factum esse puta-
 mus; cujus ineffabilem cla-
 ritate & formam obti-
 nentis nomen rebus cor-
 ruptelæ obnoxiiis, & cura-
 turâ egentibus, inditur Ho-
 rum verò fabricatores im-
 pudicos esse, & ancillas suas
 operis ministras constupra-
 re,

θρώπους ἀκολάστους, θεὸς εἰς τὸ προσκυνηθεὶς
πλάσσειν λέγεσθε, καὶ μεταποιεῖν· ἐ τῶν ἱε-
ρωῶν, ἔνθα ἀνατίθενται, φύλακας τοιαύτους κα-
θίσταται, μὴ συνορῶντας ἀθέμιτον καὶ τὸ νοεῖν,
ἢ λέγειν, ἀνθρώπους θεῶν εἶναι φύλακας.

Ι. ΑΛΛ' ἔ δέεσθε τὸ πρὸς ἀνθρώπων ὑλι-
κῆς προσφορᾶς προσήληφαι τὸν Θεόν,
αὐτὸν παρεχόμενα πάντα ὁρῶντες· οἰκίνας
ἢ προσδέχεσθε αὐτὸν μόνον δεδιδάγμεθα,
καὶ πεποισμεθα, καὶ πιστεύομεν, τὰς τὰ προσ-
όντα αὐτῷ ἀγαθὰ μυστήρια, σωφροσύ-
νην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ
ὅσα οἰκεῖα Θεῷ ἐστὶ τῷ μηδενὶ ὀνόματι θετῶ
κατακρίνῃ. ἐ πάντα τὴν ἀρχὴν, ἀγαθὸν
ὄντα, δημιουργῆσαι αὐτὸν ὃς ἀμόρφος ὑλῆς

re, atque omnimodis (ut
ne sigillatim recenseamus)
vitiis inquinatos esse, ipsi
probè nostis. O stuporem
vesanum! homines impu-
ros dici eos, qui adorentur,
fingere & transformare; &
tales fanorum, ubi illi col-
locantur, custodes vos con-
stituere, non considerantes,
quod & cogitatu & dictu
nefas sit, homines deorum
esse custodes.

10. Nos verò Deum ma-
terialibus hominum oblati-
onibus minimè indigere,
persuasum habemus, quem
omnium largitorem cerni-
mus: cuique illos solum ac-
ceptos esse didicimus, &
persuademur, & credimus,
qui quæ illi insunt bona i-
mitantur, castitatem, justiti-
am, humanitatem, & quæ-
cunque Deo propria sunt,
qui nullo sibi indito nomine

δι' ἀνθρώπους, δεδιδάγμεθα· οἱ εἶναι ἀξίως
τῷ ἐκείνῳ βεβλόμενα ἐδυτὲς δι' ἔργων δει-
ξώσι, τ' μετ' αὐτῷ ἀναστροφῆς κατὰξιοθῆναι
παρασπλήφαιον, συμβασιλεύοντας, ἀφθαί-
τες καὶ ἀπαθεῖς γυμνάζας. ὃν τρόπον γὰρ
τὴν ἀρχὴν ἐκ ὄντας ἐποίησε, τὸν αὐτὸν ἡ-
γέμεθα τρόπον, διὰ τὸ ἐλέσθαι, ὅτε αἰρεμύας
τὰ αὐτῷ ἀρετὰ, ἢ ἀφθαρσίας ἢ σωτηρίας
κατὰξιοθῆναι. τὸ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν ἡγήσας,
ἐχ' ἡμέτερον λόγον· τὸ δὲ ὁμιλοῦνται οἷς
φίλον αὐτῷ, αἰρεμύας δι' ὧν αὐτὸς ἐδωρή-
σατο λογικῶν δυνάμεων, πείθει τε καὶ εἰς
πίστιν ἄγει ἡμᾶς. Ὡς ὑπὲρ πάντων ἀνθρώ-
πων ἡγέμεθα εἶναι τῷ μὴ εἰσελθεῖν ταῦτα
μανθάνειν, ἀλλὰ καὶ παρατρέπεσθαι ἐπὶ ταῦτα.

pellatur: quem propter bo-
nitatem omnia in principio
ex informi materiâ homi-
num causâ condidisse, e-
docti sumus; quos, si dig-
nos se per opera præstite-
rint, ex ejus bene placito ip-
sius præsentia fruituros esse
didicimus, & cum illo si-
mul regnatos, corruptio-
nis perpeffionisque expertes
factos. Quo enim modo
nos primum, cum non esse-

mus, creavit; eodem modo
credimus illos, qui ea, quæ
ipsi grata sunt, eligunt, i-
dedò quod eligunt, immor-
talitate, atque communione
ejus gavisuros esse. Etenim,
ut ab initio existeremus, no-
stri non erat arbitrii; sed
per rationis facultates, nobis
ab eo datas, illa, quæ ipsi
grata sunt, eligere, & secta-
ri, persuasionem generat, &
ad fidem nos adducit. At-

ὅπερ γὰρ ἐκ ἡδυνήθησαν ὁ ἀνθρώποι νόμοι
 πρᾶξαι, ταῦτα ὁ λόγος, θεῶν, εἰρ-
 γάσατο, εἰ μὴ ὁ φαῦλοι δαίμονες κατε-
 σκέδασαν πολλὰ ψευδῆ καὶ ἄθεα κατηγορή-
 ματα, (σύμμαχον λαβόντες τινὲς ἐν ἐκάστῳ
 κακίῳ πρὸς πάντα καὶ ποικίλῳ φύσιν Ἰπ-
 θυμίαν) ὧν ἕδεν πρὸς ἐσθὲν ἡμῖν.

ια. Καὶ ὑμεῖς ἀκέραιες βασιλείαν πρὸς-
 δοκῶντας ἡμᾶς, ἀκρίτως ἀνθρώπινον λέγετε
 ἡμᾶς ὑπειλήφατε, ἡμῶν τὴν μὲν Θεοῦ λε-
 γόντων, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀνεξαγορεύς ὑφ' ὑμῶν
 ὁμολογεῖν εἶναι Χριστιανούς, γινώσκοντες τῷ
 ὁμολογεῖν θάνατον τὴν ζημίαν κεῖσθαι, φαί-
 νεται. εἰ γὰρ ἀνθρώπινον βασιλείαν πρὸς δε-
 κῶμεν, καὶ ἡγεμέμεθα, ὅπως μὴ ἀναιερώμεθα,

que cunctorum hominum
 interesse arbitramur, ut non
 modo hæc addiscere non
 prohibeantur, sed etiam co-
 hortatione ad ea incitentur.
 Nam quod humanæ leges
 efficere nequiverunt, id Ra-
 tio illa, quæ divina est, præ-
 stitisset, nisi maligni dæ-
 mones plura falsa & impia
 sparsissent crimina (concu-
 piscentiæ istius, quæ in u-
 noquoque homine ad omne

vitium prona, & naturâ va-
 ria est, auxilio freti) quorum
 nullius conscii nobis sumus.

XI. Vos verò Regnum à
 nobis exspectari audientes,
 sine examine de humano
 nos loqui opinati estis; cum
 istud velimus, quod cum
 Deo est; quemadmodum &
 ex eo apparet, quòd inter-
 rogati à vobis, Christianos
 nos esse profitemur, quam-
 vis mortis supplicium con-
 fitenti

ἢ λανθάνειν ἐπιδρώμεθα, ὅπως τῶν προσδοκωμένων τύχωμεν. ἀλλὰ ἐπεὶ οὐκ εἰς τὸ νῦν τὰς ἐλπίδας ἔχομεν, ἀναιρένων ἔπεφρηντίκαμεν, ἔτι πάντως ὑποθάνειν ὀφειλομένης.

ιβ'. Αἰρωτοὶ δὲ ὑμῖν ἢ σύμμαχοι πρὸς εἰρηνώλω ἐσμεν πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων, οἱ ταῦτα δοξάζομεν, ὡς λαθεῖν Θεὸν, κακότερον, ἢ πλεονέκτω, ἢ ὑπέρβηλον, ἢ ἐνδρέον, ἀδυνάτω εἶναι, ἢ ἕκαστον ἐπὶ αἰωνίαν κόλασιν ἢ σωτηρίαν κατ' ἀξίαν τῶν πράξεων πορεύεσθαι. εἰ γὰρ ④ πάντες ἄνθρωποι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἔκ αὖ τις τὴν κακίαν πρὸς ὀλίγον ἤρεϊτο, γινώσκων πορεύεσθαι ἐπὶ αἰωνίαν διὰ πυρὸς κατὰ δίκην, ἀλλ' ἐκ παντὸς

fitenti propositum sciamus. Si enim humanum exspectaremus Regnum, inficiaremur planè, ne occideremur; ac latere contendere, ut eorum, quæ exspectamus, compotes fieremus. Sed quia spes nostras non in præsentibus fixas habemus, interfectores nihil moramur; cùm & omnino mori debeamus.

XII. Ad pacem verò con-

fervendam præ omnibus hominibus adjutores vobis sumus & auxiliarii; qui hæc docemus, nullum maleficum, aut avarum, aut infidiatorem, aut virtute præditum Deum latere posse; ac unumquemque ad sempiternam, vel pœnam, vel salutem, pro factorum merito iturum. Nam si omnes homines hæc cognita haberent, nemo eorum quisquam

τρέπε ἐαυτὸν σωεῖχε, καὶ ἐπόσμαι δρετῇ, ὅπως τῶν πᾶσιν ὁ Θεὸς τύχη ἀγαθῶν, καὶ τῶν κολασθεῖων ἀπηλλατῆν αἶη. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ὑφ' ὑμῶν κεκρυμμένους νόμους καὶ κολάσεως περὶ τῶν λαμβάνειν ἀδικεῖντες (ἀνθρώπους δι' ὄντας λαμβάνειν ὑμᾶς δυνατὸν Ἰησοῦς ἀποκτείναν) εἰ ἔμαθον καὶ ἐπέειπεν Θεὸν ἀδυνάστον εἶναι λαθεῖν πρὸς μόνον πρᾶξιόν, ἀλλὰ καὶ βελούδιον, καὶ διὰ τὰ Ἰησοῦς ἀποκτείναν ἐκ πολλοῦ τρέπε κόσμοι ἦσαν, ὡς καὶ ἡμεῖς συμφήσετε.

ιγ'. Ἀλλ' εἰκότα δεδιέναι μὴ πάντες διακαιοπραγήσωσι, ὅτι ὑμεῖς, καὶ κολάζετε, ἐπὶ καὶ ἐξέτε. δημίων δι' αὐτὸν εἶη τὸ τοιοῦτον ἐργόν, ἀλλ' ἐκ ἀρχόντων ἀγαθῶν. πεπεισμεθα δ'

vitium vel ad breve quidem tempus amplecteretur, gnarus se ad æternam ignis condemnationem profecturum, sed omnibus se modis cohiberet, & virtute condecoraret, ut ea, quæ à Deo proveniunt, bona consequatur, & suppliciis istis liberetur. Nam ii, qui iniquè agentes, ob leges & poenas à vobis constitutas, latere conantur (quippe vos, qui homines estis, se iniquè a-

gentes latere posse intelligunt) si nossent, & persuasum haberent, impossibile esse Deum celare quidquam, non solum actum, sed & cogitatum ob imminencia saltem (supplicia) omnino honestati se dederent; sicut & vos ipsi agnoscitis.

XIII. Sed vos metuere videmini, ne universi ea, quæ justa sunt, faciant, & vos, quos puniatis, non sitis habituri. Carnificum verò hoc

ἐκ δαιμόνων φαύλων, οἱ καὶ πρὸς τῷ ἀλό-
γως βιοῦντων αἰτέσι θύματα καὶ θεραπεί-
ας, καὶ ταῦτα, ὡς περὶ φημὶ, ἐνεργεῖσθαι. ἀλλ'
ἔχ' ὑμᾶς, οἱ γε ἀσεβείας καὶ φιλοσοφίας
ὀρέγεσθαι, ἀλογόν τι πρᾶξαι ὑπελήφαμεν.
εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς ὁμοίως τοῖς ἀνοήτοις τὰ ἔθνη
περὶ τῆς ἀληθείας πημάτε, πράττειτε δὲ δύ-
νασθε. (τρεῖτον δὲ δύνασθαι καὶ ἀρχοῦν περὶ
τῆς ἀληθείας δόξαν πημῶντες, ὅσον καὶ λησάει
ἐν ἐρημίᾳ) ὅτι οἱ καλλιερῆσαι, ὁ Λόγος
ἀποδείκνυσιν, καὶ βασιλικώτατον καὶ δικαιο-
τάτον ἀρχοῦν, μᾶλλον τὸν γενήσαντα Θεόν, κα-
θένα οἶδαμεν ὄντα. ὃν γὰρ τρόπον διαδέχεσθαι
πενίας, ἢ πᾶθῃ, ἢ ἀδοξίας παλαιὰς ὑφαι-
ρεῖν) πάντες, ἕτως καὶ ὅσα ἂν ὑπαγορεύσῃ

hoc foret, & non Principum
bonorum, opus. Persuasum
autem nobis est, hæc quo-
que malignorum dæmo-
num, uti diximus, opera
effici, qui & ab iis, qui præ-
ter rationem vitam degunt,
hostias & cultum sibi postu-
lant: neque enim vos, qui
Pietatem & Philosophiam
sectamini, contra rationem
quidquam agere arbitra-
mur. Sin autem vos etiam,
sicut insipientes illi, veritati

consuetudines anteponitis,
facite quod potestis: (Tan-
tum verò & ipsi Principes,
opinionem veritati præfe-
rentes, possunt, quantum in
solitudine prædones) at in-
auspicatò vos id facturos
esse, declarat ille Λόγος, quo
nullum regaliorem & iusti-
orem, post genitorem (ejus)
Deum, principem novimus:
sicut enim omnes pauper-
tatem, aut calamitates, aut
ignominiam patrum hære-
ditate

ὁ λόγος μὴ δεῖν αἰρεῖσθαι, ὁ νενεχῆς ἔχαιρήσειαι.

ιδ'. Γενήσεας ταῦτα πάντα προεῖπε, φημί, ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος, καὶ τοῦ πατρὸς πάντων καὶ δεσπότη Θεοῦ υἱός, ὃς ἀπόστολος ὢν, Ἰησοῦς Χριστός, ἀφ' οὗ καὶ τὸ Χριστιανοὶ ἐπονομάζεας ἐχρήκαμεν. ὅθεν καὶ βέλαιοι γινόμεθα πρὸς τὰ δεδιδαγμένα ὑπὸ αὐτοῦ πάντα, ἐπειδὴ ἐρῶ φαίνεται γινόμενα, ὅσα φθάσας ἡμέας προεῖπεν· ὅπερ Θεὸς ἔργον ἐσί· πρὶν ἢ ἡμέας εἶπε, καὶ ἔτως δειχθῆναι γινόμενον, ὡς προείρη).

ιέ'. Ἦν μὲν ἔν καὶ ἐπὶ τέτοις παυσαμένους μηδὲν προσιδέναι, λοῖσαμένους ὅτι δίκαιά τε καὶ ἀληθῆ ἀξιῶμεν. ἀλλ' ἐπεὶ γνω-

ditate accipere refugiant; ita nec mores, quos ratio dictaverit rejici debere, quiscumque sapiens sibi eligeret.

XIV. Hæc, inquam, omnia ita futura esse prædixit Magister noster, qui & universorum Patris Domini que Dei filius & Apostolus erat, Jesus Christus; à quo & nos Christianorum nomen accepimus. Unde & doctrinas ejus omnes firmi-

tèr amplectimur; quandoquidem reapse facta cernimus, quæcunque ille antea fore prædixit; quod certè Dei est opus, edicere aliquid antequàm fiat, atque ita id factum ostendere, prout erat prædictum.

XV. Ac potuissimus nos quidem in his acquiescentes nihil amplius addere, considerantes, juxta nos & vera petere: attamen quia

εἴζομεν οὐ ῥᾶον ἀγνοία καλεχομένῳ ψυ-
χῶ σιωτόμως μεταβάλλειν, ὑπὲρ τοῦ
παῖσαι ὅτ' φιλαλήθεις μικρὰ παροδεῖναι
παρεθυμήθημεν, εἰδότες ὅτι ὅκ' ἀδυνάτῃ,
ἀληθείας παλαστήσει, ἀγνοίαν φυγεῖν.

15'. Ἀθεοὶ μὲν οὖν ὡς ἐκ ἐσμὲν, τὸν
δημιουργὸν τῶδε τῶ παντὸς σεβόμενοι, ἀνεν-
δεῖν αἱμάτων ἔσπονδῶν καὶ θυσιῶν,
ὡς ἐδιδάχθημεν, λέγοντες, λόγῳ δυχῆς καὶ
δύχαισις ἐφ' οἷς παροφερόμεθα πᾶσιν,
ὅση δυνάμις, αἰνουῦντες, (μόνῳ ἀξίαν αὐτῆς
τιμῇ ταύτῃ παλαστήσει, τὸ, τὰ ὑπὸ
ἐκείνῃ εἰς διαποφύην γενόμενα, ἐπὶ δα-
πανᾶν, ἀλλ' ἐδουτοῖς ἢ τοῖς δεομένοις παρο-
φέρειν· ἐκείνῳ ὃ δύχαισις ὄντας, διὰ λόγῃ

novimus non ita facile esse,
ut animus erroribus impli-
catus subito reformetur,
pauca quædam, ad eos, qui
verum amant, persuaden-
dos, adjicienda esse putavi-
mus; probè gnari haud im-
possibile esse, ut veritate an-
te oculos positâ, ab inscitâ
liberentur.

XVI. Atheos igitur nos
non esse, qui conditorem
hujus universi colimus, il-

lum sanguine & libationi-
bus & incensis, quemadmo-
dum didicimus, non indi-
gere asseverantes, eumque
precibus & gratiarum acti-
onibus pro omni victu,
quantum possumus, lau-
dantes (quippe quòd hunc
solum honorem illo dignum
esse acceperimus, ut quæ
ab illo ad alimentum data
sunt, non igne consuma-
mus, sed in nostrum, & in-
digentium,

πομπὰς ἢ ὕμνος πέμπειν) ὑπὲρ τε τῆ γέ-
 γονέναι, ἢ τῆ εἰς δόξωσαν πόρῳ πάντων,
 ποιότητων μὲν ἡμῶν, ἔ μελαβολῶν ὡρῶν·
 ἔ τῆ πάλιν ἐν ἀφθαρσίᾳ ἡμέας, διὰ πίστιν
 τὴν ἐν αὐτῷ, αἰτήσας πέμποντες, τίς σωφρο-
 νῶν ἔχ ὁμολογήσῃ; τὸν διδάσκαλόν τε τέ-
 των ἡμῶν ἡμῖν, ἢ εἰς τῆτο ἡμνηθέντα,
 Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν σωρωθέντα ἐπὶ Ποντίᾳ
 Πιλάτῃ, τῆ ἡγομένῃ ἐν Ἰερουσαλὴμ ἐπὶ χρέ-
 νοις Τιβερίῃ Καίσαρ· Ἰππάρχῳ, ἡνὶ αὐτῷ
 τῆ ὄντως Θεῷ μαρτύροντες, ἢ ἐν δευτέρᾳ χώ-
 ρᾳ ἔχοντες, πνεῦμά τε προφητικὸν ἐν τεί-
 τη τάξει, ὅτι μὴ λόγου τιμῶμεν, ἀποδείξο-
 μεν. ἐνταῦθα γὰρ μανίαν ἡμῶν καταφαίνον-
 ται, δευτέραν χώραν μὴ τὸν ἀτρεπτον ἢ

digentium, usum converta-
 mus; illius verò laudes grati
 verbis solemnibus hymnis-
 que celebremus) quin & pro
 creatione & iis omnibus,
 quæ ad valetudinem con-
 ducunt, omnigenâ utique
 varietate rerum, ac tempef-
 tatum vicissitudinibus; de-
 nique quod immortalitatem
 demum per eam, quæ in
 illum est, fidem consecutu-
 ri simus, eum collaudantes,

quis, cui sana mens est, non
 fatebitur? Horum autem
 præceptorem nostrum, &
 in hoc natum, Jesum Christ-
 um, sub Pontio Pilato Ju-
 dææ Tiberii Cæsaris tem-
 poribus procuratore cruci-
 fixum, quem veri Dei fili-
 um esse edocti sumus, nos
 secundo loco habentes, ac
 Spiritum propheticum ter-
 tio, cum ratione colere de-
 monstrabimus. In hoc enim
 in-

αἰὲν ὄντα Θεόν, ἔκ τῃς ἀληθείας τὸν ἀπάντων,
ἀνθρώπῳ σαυρωθέντι διδόναι ἡμᾶς λέγον-
τες, ἀγνοῦντες τὸ ἐν τούτῳ μυστήριον· ὃ προ-
σέχειν ὑμᾶς ἐξηγεμένων ἡμῶν πρεσβε-
ρόμεθα.

ἰζ'. Προλέγομεν γὰρ ὑμῖν φυλάξασθαι,
μὴ ὁ Θεὸς πρεσβεβλημένοι ὑφ' ἡμῶν δαίμο-
νες ἐξαπαλήσωσιν ὑμᾶς, ἔκ τῆς ἀποτρέψωσι ἔ-
ὅλως ἐντυχῆν καὶ συνεῖναι τὰ λεγόμενα· (ἀ-
γωνίζον) γὰρ ἔχειν ὑμᾶς δέλτας ἔκ τῆς ὑπερ-
βίας, καὶ ποτὲ μὲν δι' ὀνείρων ἐπιφανείας,
ποτὲ δὲ δι' αὐτῶν μαγικῶν εἰρηφῶν χερσὶν αὐ-
τῶν πάντας ὅντων ὅσα ἐστὶν ὅπως ὑπὲρ τῶν αὐτῶν σω-
τηρίας ἀγωνιζομένων·) ὃν τρόπον καὶ ἡμεῖς,
μὴ τὸ πρὸς λόγῳ πείσθῃναι, ἐκείνων μὲν ἀπέ-

infantiæ nos arguunt, dicen-
tes, secundum nos locum,
post immutabilem ac sem-
piternum Deum & paren-
tem omnium, homini cru-
cifixo assignare; cum ipsi
mysterium in hoc recondi-
tum prorsus ignorent: quod
dum exponimus, ut attentè
audiatis, vos hortamur.

XVII. Prædicimus enim
vobis, ut caveatis, ne accu-
sati supra à nobis dæmones
vos decipiant, & à legendis

prorsus atque intelligendis
iis, quæ dicimus, avertant
(contendunt enim summo-
porè illi habere vos servos
& ministros: atque mo-
dò per somniorum visa, mo-
dò per magicas præstigias
eos omnes sibi manciant,
qui de salute suâ non omni-
no sunt solliciti:) quemad-
modum & nos postquam à
Verbo edocti fuimus, ab il-
lis descivimus; solum verò
ingenitum Deum per Fili-

D

um

σημεν, Θεῷ ὃ μόνῳ τῷ ἀγνῆτῳ διὰ τῆς ὑμῶν
ἐπόμεθα· ④ πάλαι μὲν πορνείαις χαί-
ροντες, νυνὶ ὃ σωφροσύνῃ μόνῳ ἀσπαζό-
μενοι· ④ ὃ καὶ μαγικαῖς τέχναις χρώμενοι,
ἀγαθῷ ἢ ἀγνῆτῳ Θεῷ ἑαυτοὺς ἀναθεσκό-
τες· ἡμαῶν ὃ καὶ κλημάτων ④ πόρως παν-
τὸς μᾶλλον σέβοντες, νυνὶ ἢ ἀ ἔχομεν εἰς
κοινὸν φέροντες, καὶ παντὶ δεομένῳ κοινωνῶν-
τες· ④ μισάλληλοι ὃ καὶ ἀλληλοφόνοι, καὶ
πρὸς ὅτῳ ἔχ ὁμοφύλους διὰ τὰ ἔθνη εἰσὶν
κοινὰς μὴ ποιεῖμεν, νυνὶ μὲν τὴν εὐφρά-
νην τῆς Χριστοῦ, ὁμοδίαιτοι γινόμενοι, καὶ ὑπὲρ
τῶν ἐχθρῶν διχόμενοι, καὶ ὅτῳ ἀδίκως μι-
σῶντας πείθον πειρώμενοι, ὅπως ④ καὶ τὰς
τῆς Χριστοῦ καλὰς ὑποθημοσύνας βιώσαντες,

um sequimur; quippe qui
olim quidem stupris gau-
debamus, nunc castitatem
solam complectimur: &
qui magicis etiam artibus
utebamus, bono & ingenito
Deo nos consecravimus:
ac qui pecuniarum & pos-
sessionum quæstus proven-
tusve præ rebus omnibus
avidī eramus, nunc & ea,
quæ habemus, in cōmune
conferimus, & cum indi-
gentibus quibusque com-

municamus: qui verò odiis
& cædibus mutuis inter nos
grassabamur, & cum eis,
qui contribules nostri non
essent, propter instituta (*di-
versa*) communem focum
non habebamus, nunc post
Christi adventum convicto-
res sumus, & pro inimicis
oramus, eisque qui nos ini-
quo prosequuntur odio, per-
suadere conamur, ut ipsi se-
cundum honesta Christi
præcepta vitam agentes bo-
nam

δ' ἐλπίδες ὧσι, σὺν ἡμῖν τῷ αὐτῶν πατρὶ
πάντων δεσπόζοντι Θεῷ τυχεῖν.

ἡ'. Ἰνα ᾧ μὴ σοφίζεσθ' ὑμᾶς δόξωμεν,
ὀλίγων πινὼν τῷ πατρὶ αὐτῶ τῷ Χρῆστῳ δι-
δαγμάτων ἐπιμνησθῆναι καλῶς ἔχοντες τὸ
ἀποδείξεως ἡγησάμεθα. Ὡς ὑμέτερον ἔσω,
ὡς δυνάτῳ βασιλέων, ἐξετάσαι εἰ ἀληθῶς
ταῦτα δεδιδάγμεθα καὶ διδάσκομεν. βρα-
χεῖς ᾧ καὶ σωῆτομοι παρ' αὐτῶ λόγοι γεγό-
νασιν. ὃ γὰρ σοφιστὴς ὑπῆρχεν, ἀλλὰ δυνά-
μις Θεοῦ ὁ Λόγος αὐτῶ ἦν. Ὡς μὲν ἔν
σωφορροσύνης ῥῶτον εἶπεν. ^aὉς ἀν' ἐμβλέψῃ
γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐ-
μοίχθυσεν τῇ καρδίᾳ πατρὶ τῷ Θεῷ. Καί, ^bΕἰ
ὁ ὀφθαλμός σε ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔκ-

^a Matth. v. 28.

^b Ibid. ver. 29. & xviii. 9.

nam spem habeant, se ea-
dem, quæ nos, à Deo om-
nium dominatore esse con-
secuturos.

XVIII. Ne autem vos cir-
cumvenire videamur, haud
ab re fore putavimus, pauca
quædam ipsius Christi præ-
cepta, antequam ad demon-
strationem pergamus, com-
memorare; atque vestrum
esto, qui potentes estis Im-
peratores, an verè ista didi-

cerimus, & doceamus, dis-
picere. Breves autem &
concisi fuere ejus sermones:
neque enim Sophistam egit;
sed *virtus Dei* erat verbum
ejus. Itaque de castitate hæc
summatim dixit: *Qui in-
spexerit mulierem ad concu-
piscendum eam, jam adulte-
rium commisit corde coram
Deo.* Et, *Si oculus tuus dexter
offendiculo tibi fuerit, erue
eum: expedit enim tibi, ut*

κόψον αὐτόν· συμφέρει γάρ σοι μονόφθαλ-
 μον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ἑρανῶν,
 ἢ μὲν τῶν δύο πεμφθῆναι εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ.
 Καὶ, Ὅς γὰρ μετ' ἀπολελυμένῳ ἀφ' ἑτέρου ἀν-
 δρός, μοιχᾷται. καὶ, Ὁ εἰσὶ πνες, οἱ πνες δυνά-
 χιαθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰσὶ δὲ οἱ ἐγενή-
 θησαν δυνάχοι· εἰσὶ δὲ οἱ δυνάχισαν ἑαυτοὺς διὰ
 τὴν βασιλείαν τῶν ἑρανῶν· πολλὴ δὲ πάντες
 τῆτο χωρεῖσιν. ὥσπερ καὶ ὁ νόμος ἀνθρωπίνῃ
 διγαμίας ποιέμενοι, ἀμαρτωλοὶ πᾶσι τῇ ἡμε-
 λέρῳ διδασκάλῳ εἰσὶ, καὶ ὁ πρεσβυτέρους γυ-
 ναικὶ πρὸς τὸ ὑπθυμῆσαι αὐτῆς. καὶ γὰρ μόνον
 ὁ μοιχδύων ἐργῶ ἐκβέβληται παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ
 καὶ ὁ μοιχδύσαι βεβλόμενος· ὥς δὲ τῶν ἐργῶν
 φανερῶν μόνον τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐνθυ-

^c Matth. v. 32. & xix. 9.

^d Ibid. xix. 11, 12.

*unum habens oculum ingre-
 diaris in Regnum cælorum,
 quàm ut duos habens mittaris
 in ignem æternum. Et, Qui
 repudiatam à viro altero du-
 xerit, adulterium committit.
 Et, Sunt quidam, qui facti
 sunt eunuchi ab hominibus:
 sunt et qui eunuchi nati sunt:
 sunt verò etiam, qui seipsos
 castraverunt propter Regnum
 cælorum. Verùm non omnes
 hoc capiunt. Adeò ut illi, qui*

*secundum legem humanam
 digami sunt, & ii, qui fœ-
 minam ad concupiscendam
 eam adspiciunt, à magistro
 nostro peccatores habean-
 tur; non tantùm enim is,
 qui adulterium actu com-
 mittit, ab eo rejicitur, sed
 etiam adulterium commit-
 tere volens; quandoquidem
 non opera solùm, verum a-
 nimi consilia quoque ma-
 nifesta sunt Deo. Atque
 multi*

μημάτων. καὶ πολλοὶ πνεις, καὶ πολλαὶ, ἐ-
ξηκουῖται καὶ ἐβδομηκουῖται, οἱ ἐν παίδων
ἐμαθητεύθησαν τῷ Χριστῷ, ἀφθοργὴ διαμύρι-
σι· καὶ εὐχομαι καὶ πᾶν γένος ἀνθρώπων
τοιούτους δεῖξαι. τί γὰρ καὶ λέγομεν τὸ ἀνα-
εἰρημένον πληθύνει τῷ ἔξ ἀκολασίας μετα-
βαλόντων, καὶ τούτοις μαθόντων; καὶ γὰρ οὗτοι δι-
καίους, οὐδὲ οὗτοι σώφρονας εἰς μελάνοιαν ἐ-
κάλεσεν ὁ Χριστός, ἀλλὰ τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ
ἀκολάστους, καὶ ἀδίκους. εἶπε γὰρ ἔτι· Οὐκ ἤλ-
θον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς
μελάνοιαν. θέλει γὰρ ὁ πατήρ ὁ ἐργάζεσθαι τὴν
μελάνοιαν ἐν ἁμαρτωλοῖς, ἢ τὴν κόλασιν αὐτοῖς.

ιβ'. Περὶ γὰρ ἔσονται πάντες, τούτοις ἐ-
διδάξεν· Εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑ-

^e Matth. ix. 13. & Luc. v. 32. ^f Matth. v. 44, 46. & Luc. vi. 27, 28, 32.

multi quidem sexus utrius-
que sunt, sexaginta & sep-
tuaginta nati annos, qui à
pueris discipuli Christi facti
sunt, in incorruptâ perseve-
rant virginitate: & glorior,
me per omne genus homi-
num tales commonstrare
posse. Quid enim innume-
rabilem quoque eorum di-
cam multitudinem, qui ab
intemperantiâ conversi sunt,
& hæc didicerunt instituta?

non enim justos, neque tem-
perantes ad pœnitentiam
vocavit Christus; sed im-
pios, & incontinentes, & in-
justos. Sic enim inquit:
*Non veni vocatum justos, sed
peccatores ad pœnitentiam.*
Pœnitentiam enim pecca-
toris mavult, quam pœ-
nam ejus cœlestis Pater.

XIX. De omnibus au-
tem diligendis hæc docuit;
*Si diligitis eos, qui vos dili-
gunt,*

μας, τί καινόν ποιεῖτε; καὶ ὃ ^α πόρνοι ἔστο
 ποιῶσιν. ἐγὼ δὲ ὑμῖν λέγω, εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν
 ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ ἀγαπᾶτε τοὺς μισούντας
 ὑμᾶς, καὶ εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν,
 καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. εἰς
 τὸ κοινωνεῖν τοῖς δεομένοις, ἵνα μηδὲν πρὸς
 δόξαν ποιεῖν, ταῦτα ἔφη· ^β Παντὶ τῷ αὐτῶντι
 δίδοι, καὶ τὸν βεβλόμενον δανείσας μὴ ἀ-
 ποσραφῆτε. εἰ ὃ δανείζητε παρ' ὧν ἐλπί-
 ζετε λαβεῖν, τί καινόν ποιεῖτε; τῆς καὶ ^α
 τελῶσαι ποιῶσιν. ^γ ὑμεῖς δὲ μὴ θησαυρίζετε
 ἐαυτοῖς ἐπὶ τῇ γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφα-
 νίζει, καὶ λησαι διορύσσεται· θησαυρίζετε δὲ
 ἐαυτοῖς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου οὐ σὴς οὐτε βρῶσις
 ἀφανίζει. ^δ τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἂν

^β Matth. v. 42. & Luc. vi. 30, 34. & Luc. ix. 25.

^γ Matth. vi. 19, 20. ^δ Ibid. xvi. 26.

gunt, quid novi facitis? hoc
 enim ^α fornicatores faciunt.
 Ego vero dico vobis: orate
 pro inimicis vestris, ^β dili-
 gite eos, qui odio vos prose-
 quuntur, ^γ benè precemini
 devotentibus vos, ^δ orate
 pro iis, qui lædunt vos. De
 communicatione porro fa-
 cultatum cum egentibus, &
 quod nihil sit ad gloriam au-
 cupandam faciendum, hæc
 præcepit: Omni petenti date,

^ε mutuo sumere volentem ne
 aversemini. Si enim illis mu-
 tuo datis, à quibus vos recep-
 tuos speratis, quid novi fa-
 citis? faciunt hoc ^α publi-
 cani. Vos autem ne vobis the-
 sauros reposueritis in terrâ,
 ubi ærugo ^β tineæ corrup-
 pit, ^γ prædones effodiunt:
 sed recondite vobis thesauros
 in cælis, ubi neque ærugo ne-
 que tineæ corrumpit. Quid
 enim prodest homini, si mun-
 dum

τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τίω ὃ ψυχὴν
αὐτοῦ ἀπολέσῃ; ἢ τί δώσῃ αὐτῆς ἀντάλλα-
μα; θησαυρίζετε ἔν ἐν τοῖς θρανοῖς, ὅπου
ἔτεσθῃς ἔτε βρώσις ἀφανίζεται. Καὶ, ^k Γίνεσθε ὃ
χρηστοὶ ἔοικότες, ὡς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν
χρηστός ἐστι καὶ οἰκτῆρων, καὶ τὸν ἥλιον αὐ-
τὸ ἀνατέλλει ἐπὶ ἀμαρτωλούς, ἔοικαίς, καὶ
πονηρούς. ^l μὴ μεριμνᾶτε ὃ τί φάγητε, ἢ τί
ἐνδύσθητε· ἔχ' ὑμεῖς τῶν πλείων καὶ τῶν θη-
ρίων διαφέρετε; καὶ ὁ Θεὸς τρέφει αὐτά. ^m μὴ
ἐν μεριμνήσῃ τί φάγητε, ἢ τί ἐνδύσθητε· οἶδε
γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐρανοῦς, ὅτι τέτων χρεῖαν
ἔχει. ζητεῖτε ὃ τίω βασιλείαν τῶν ἐρανῶν,
ἔοικαί ταῦτα πάντα προσεθήσεται ὑμῖν. ⁿ ὅπως

^k Matth. v. 45, 48. & Luc. vi. 35, 36. ^l Matth. vi. 25. seq. & Luc. xii. 22, 24. ^m Matth. vi. 31. seq. & Luc. xii. 29. seq. ⁿ Matth. vi. 21. & Luc. xii. 34.

dum totum lucratus fuerit, animam verò suam perdid-
erit? aut quidnam permuta-
tione pro eà dabit? comparate
ergo thesauros in cælis, ubi nec
ærugo nec tinea demolitur.
Et, Estote autem benigni &
misericordes, sicut Pater ves-
ter benignus est & misericors,
ac solem suum oriri facit su-
per peccatores, & justos, &
malignos. Ne sollicitè curetis,
quid esuri sitis, aut quò indua-
mini, annon vos volucris
& feris præstatis? & Deus
alit illa. Ne igitur solliciti
sitis, quid esuri sitis, aut qui-
bus usuri indumentis: novit
enim Pater vester cælestis,
vos hisce indigere. Quærite
autem Regnum cælorum, &
omnia hæc adjicientur vobis.
Ubi enim thesaurus, illic &
mens hominis est. Et, ne ista
feceritis, ut spectaculo sitis
hominibus: sin autem, mer-
cedem

γὰρ ὁ θησαυρός ἐστίν, ἐκεῖ καὶ ὁ νόμος τῶ ἀνθρώπου. Καί, ° Μὴ ποιήτε ταῦτα πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· εἰ γὰρ μὴ γένοιτο, μισθὸν οὐκ ἔχετε ὡσαύτως καὶ πατέρες ὑμῶν ἔσονται ἐν τοῖς ἐργαίοις.

κ'. Περὶ γὰρ ἔστι ἀνεξικακὺς εἶναι, καὶ ὑποτασσόμενος πάνσι, καὶ ἀοργήτης, ὃ ἔφη, ταῦτά ἐστι. ° Τῷ τύποντί σε τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ τὸν αἰχμῶντά σε τὸν χιτῶνα, ἢ τὸ ἱμάτιον, μὴ κωλύσης. ° ὅς δ' αὖ οργισθῇ, ἐνοχός ἐστιν εἰς τὸ πῦρ. ° Πάντι γὰρ ἀγλαρεύοντί σε μίλιον, ἀκολουθήσων δύο. ° λαμψάτω γὰρ ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα ἐμπεσθῆεν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα βλέποντες θαυμάζωσι

° Matth. vi. 1. seqq. ° Ibid. v. 39, 40 & Luc. vi. 29. ° Matth. v. 22. ° Eodem cap. ver. 41. ° Ibid. ver. 15.

cedem à Patre vestro cælesti non habetis.

XX. Porro de malorum tolerantia, & erga omnes benevolentia, atque iræ moderatione, quæ dixit, hæc sunt: Verberanti maxillam tuam, præbe quoque alteram: Et auferentem tunicam aut pallium, ne prohibueris. Qui verò irā exanduerit, ad ignem condemnationi obnoxius fuerit. Omnem autem adi-

gentem te ad milliare unum, duobus illum comitare. Luceant verò beneficia vestra coram hominibus, ut illi ea cernentes, admirentur Patrem vestrum, qui in cælis est. Non enim reluctari oportet: neque nos imitatores esse malorum vult Deus; sed per patientiam & lenitatem omnes à turpibus & pravis cupiditatibus abducere nos iussit. Quod

τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὃ γὰρ
ἀνταίρειν δέῃ· οὐδὲ μιμητὰς εἶναι τῶν φθό-
λων βεβούληται ἡμᾶς, ἀλλὰ διὰ τὴν ὑπομο-
νῆς, καὶ πραότητος, ὅς ἀγαθῆς ἐστὶν ἡθου-
μίας τῶν κακῶν ἀγειν πάντα περὶ ἑαυ-
τοῦ. ὁ γὰρ καὶ ἡμεῖς πολλῶν τῶν παρ' ἡμῖν γε-
νημάτων ἀποδεῖξαι ἔχομεν, ἐκ βιαίων καὶ
τυραννικῶν μεγάλων ἡπληθέντες, ἢ γυφτόνων καρ-
τερίαν βίαν ὡς ἀκολυθήσαντες, ἢ συνοδοιπόρων
πλεονεκτικῶν ὑπομονὴν ξένων κατανόη-
σαντες, ἢ συμπραγματιζομένων πειρασθέντες.

καί. Περὶ οὗτοῦ μὴ ὀμνύειν ὅλως, τὰλη-
θῆ δὲ λέγειν αἰεὶ, ὅπως παρεκελεύσατο·
Ἐμὴ ὁμόσηε ὅλως· ἐγὼ δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναί·
καὶ τὸ οὐκ, οὐκ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων, ἐν τῷ πο-

† Matth. v. 34. 37.

Quod fanè & in multis a-
pud nos factum ostendere
possumus, qui ex violentis
& truculentis alii prorsus e-
vaferunt victi, dum aut vi-
cinatorum constantiam vitæ
sequerentur, aut comitum
itineris, qui defraudaren-
tur, inusitatam patientiam
perspicerent, aut fidem se-
cum negotiantium experi-
rentur.

XXI. Ne autem jure-
mus omnino, atque ut vera
semper loquamur, sic præ-
cepit: *Ne juretis omnino,
sed sit vestrum Est, Est, &
Non, Non: quod verò ultra
hæc additur, ex malo proficif-
citur.* Deum porro solum
colendum esse, his verbis
docuit, *Maximum mandato-
rum hoc est, Dominum Deum
tuum adorabis, atque illum so-*

E

lum

κηρῶ. ὡς δὲ τὸν Θεὸν μόνον δεῖ προσκυ-
νεῖν, ἔτως ἔφησεν, εἰπὼν, " Μεγίστη ὀνηολή ἐστὶ,
Κύριον τὸν Θεὸν σε προσκυμῆσαι, καὶ αὐτῷ
μόνῳ λατρεύσαι ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σε, καὶ
ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σε, Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ
ποιήσαντά σε. καὶ προσελθόντες αὐτῷ πνὸς,
καὶ εἰπόντες, * Διδάσκαλε ἀγαθέ, ἀπεκεί-
νατο λέγων. Οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ μόνος ὁ
Θεός, ὁ ποιήσας τὰ πάντα.

κβ'. Οἱ δὲ ἂν μὴ εὐρίσκων βιβλίους, ὡς
ἐδίδαξε, γνωρίζωσαν μὴ ἄλλες Χριστιανοί,
καὶ λέγων διὰ γλώττης τὰς τῶν Χριστῶ δι-
δάγματα. καὶ γὰρ οὗ μόνον λέγοντας, ἀλλὰ
οὗ καὶ τὰ ἔργα πράττοντας, σωθήσεσθαι ἔφη.
εἶπε γὰρ ἔτως. Ὑποχίπας ὁ λέγων μοι, Κύ-

^u Matth. iv. 10. & Marc. xii. 30. * Matth. xix. 16, 17. ^y Matth. vii. 21.

*lum coles ex toto corde tuo,
Et ex totâ fortitudine tuâ,
Dominum Deum tuum, qui
fecit te. Et accedente ad
eum quodam, atque dicen-
te, Magister bone: respon-
dit, inquit: Nemo bonus,
præterquam solus Deus, qui
condidit omnia.*

XXII. Quicumque igitur
non ita vivere compe-
riuntur, ut ille docuit, no-

*rentur, ut qui non sint
Christiani, quamvis doc-
trinam Christi linguâ pro-
fiteantur. Non enim, profi-
tentes tantum, sed operibus
simul se exercentes salutem
consecuturos dicit. Sic e-
nim ait: Non quisquis mihi
dicit, Domine, Domine, in-
troibit in Regnum cælorum:
sed qui fecerit voluntatem
Patris mei, qui in cælis est.*
Nam

ειε, Κύριε, εἰσελεύσῃαι εἰς τὴν βασιλείαν
τῶν ἑρηνῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πα-
τρὸς μου εἶ ἐν τοῖς ἑρηνῶις. ²Ὁς γὰρ ἀκρίβει μου,
ἢ ποιῶν ἃ λέγω, ἀκρίβει τοῦ ἀποστείλαντός με.
^a Πολλοὶ δὲ ἐρῶσί μοι, Κύριε, Κύριε, ἔγωγε
σὸν ὄνομα ἐφάγομεν ἢ πίπομεν, ἢ διευά-
μεν ἐποίησαμεν; ὅτε ἐρῶ αὐτοῖς, Απο-
χωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ ἐργάται τῆς ἀνομίας. τότε
^b κλαυθμὸς ἔσται, ἢ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.
ὅταν ^④ μὲν δίκαιοι λάμψωσιν ὡς ὁ ἥλιος.
^④ δὲ ἀδικοὶ πέμπωνται εἰς τὸ αἰῶνιον πῦρ.
πολλοὶ γὰρ ἤξεσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι μου,
^c ἐξώθεν μὲν ἐνδεδυμένοι δέρματα προβά-
των, ἐσωθεν δὲ ὄντες λύκοι ἀρπαγῆς. ἐκ τῶν
ἐργῶν αὐτῶν ἐπιγινώσκει αὐτούς. πάντες δὲ

² Matth. vii. 24. & Cap. x. 40. ^a Matth. vii. 22. & Luc. xiii. 26. seqq.
^b Matth. xiii. 42. seqq. ^c Matth. vii. 15, 16, 19.

Nam qui me audit, & quæ ignem sempiternum. Multi
dico, facit, eum audit, qui mi- siquidem venient sub nomine
sit me. Per multi autem dicent meo, extrinsecus ovium pelli-
mibi: Domine, Domine, non- bus induti, cum intrinsecus
ne in nomine tuo edimus & lupi sint rapaces. Ex operi-
bibimus, & virtutes præsti- bus eorum cognoscetis illos.
timus? Et tunc dicam eis: Omnis autem arbor non fa-
Discedite à me, qui operami- ciens fructum bonum, excidi-
ni iniquitatem. Tunc fletus e- tur, & in ignem conjicitur.
rit & stridor dentium, cum Cæterum eos, qui minùs
justi quidem ut sol fulgebunt, consentaneam præceptis e-
injusti autem mittentur in jus agunt vitam, Christiani-

δένδρον μὴ ποιῆν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτε^ϛ),
 καὶ εἰς πυρὸς βάλλε^ϛ). κολλάζεις δὲ τὰς οὐκ
 ἀκολουθῶν τοῖς διδάγμασιν αὐτοῦ βιβλίας, λε-
 γομένους δὲ μόνον Χερσιανὰς, καὶ ὑφ' ὑμῶν ἀ-
 ξιόμεν^{αι}.

καὶ Φόρξας δὲ καὶ εἰσφορὰς τοῖς ὑφ' ὑ-
 μῶν τέταρτοῖς πανταχῇ πρὸ πάντων πε-
 ρώμεθα φέρειν, ὡς ἐβιάχθημεν παρ' αὐτοῦ.
 κατ' ἐνέικο γὰρ τῷ καιρῷ^ᾧ πρὸς ἐλθόντες πι-
 νές, ἡρώτων αὐτόν, εἰ δεῖ Καίσαρι φόρξας τε-
 λεῖν καὶ ἀπαρεῖνα^{σθαι}, Εἰπάτε μοι, τί^ν ἐικό-
 να τὸ νόμισμα ἔχει; ὅ^ς δὲ ἔφασαν, Καίσα-
 ρ^{ος} καὶ πατέρα ἀνταπεκρίνα^{σθαι} αὐτοῖς· Από-
 δόξε ἐν ταῖς Καίσαρ^{ος} τῷ Καίσαρι, καὶ τὰ
 τῷ Θεῷ τῷ Θεῷ· ὅθεν Θεὸν μὴ μόνον περ-

^a Matth. xxii. 17. seqq.

nique tantummodò dicun-
 tur, à vobis quoque puniri
 volumus.

XXIII. Vectigalia verò,
 & tributa vestris ubique
 procuratoribus pendere pri-
 maria est nobis cura, quem-
 admodum ipse nos docuit.
 Illo namque tempore acce-
 dentes quidam, percunctati
 sunt ex illo, an Cæsari ve-
 ctigalia pendere oporteat?

respondit verò ille, *Dicite
 mihi, cuius imaginem num-
 mus habet?* illi autem dixe-
 runt, *Cæsaris*; ac rursus
 ille respondit: *Reddite igi-
 tur, quæ Cæsaris sunt, Cæ-
 sari; & quæ Dei, Deo.* Proin-
 de nos quidem solum Deum
 adoramus; vobis verò in
 rebus aliis læti inservimus,
 Imperatores ac Principes
 hominum vos esse profiten-
 tes,

σκιυῖν· ὑμῖν δὲ πρὸς τὰ ἄλλα χαίρον-
τες ὑποηρεῖν, βασιλεῖς ἔτι ἀρχοντας ἀν-
θρώπων ὁμολογεῖν, ἔτι εὐχόμενοι μὴ τὴ βα-
σιλικῆς δυνάμεως καὶ σώφρονα τὸν λογισμὸν
ἔχοντας ὑμᾶς εὐεθλιῶναι. εἰ δὲ καὶ ἡμῶν εὐχο-
μένων, καὶ πάντα εἰς φανερόν τιθέντων ἀφροσι-
γήσειε, ὅθεν ἡμεῖς βλαβησόμεθα, πιστεύοντες,
μᾶλλον δὲ καὶ πεπρωμένοι, κατ' ἀξίαν τῶν
πράξεων ἕκαστον πίστιν διὰ πύργου αἰώνιος δι-
κας, καὶ πρὸς ἀναλογίαν ὧν ἔλαβε δυνά-
μεων ὡς Θεὸς τὸν λόγον ἀπαληθίσας, ὡς
ὁ Χριστὸς ἐμύνησεν, εἰπὼν· Ὡς πλεον ἔδωκεν
ὁ Θεός, πλεον καὶ ἀπαληθίσεται παρ' αὐτοῦ.

κδ'. Αποβλέψατε γὰρ πρὸς τὸ τέλος
ἕκαστος τῶν ἡγεμόνων βασιλέων, ὅτι τὸν κοι-

^c Luc. xii. 48.

tes, & simul precantes, ut
cum Imperiali potestate, sa-
nâ quoque mente, præditi
comperiamini. Quod si nos
sic precantes, & omnia
nostra in propatulum pro-
ferentes, non curaveritis,
nihil nos quidem capiemus
detrimenti, credentes, ac
potius certò persuasi, u-
numquemque pro operum
merito pœnas per ignem

perpetuum daturum, &
pro portione acceptarum à
Deo facultatum, rationem
ab eo exactum iri, sicuti ip-
se Christus indicavit dicens·
*Cui plus contulit Deus, plus
etiam repesceat ab eo.*

XXIV. Respicite enim
ad exitum cujuslibet eorum,
qui ante vos Imperarunt,
eos utique communem om-
nium mortem obiisse: quod
quidem,

νὸν πᾶσι θάνατον ἀπέθανον· ὅπερ, εἰ εἰς αἰ-
 αιδησίαν ἐχώρη, ἔρμαιον αὖτε καὶ τοῖς ἀδι-
 κοῖς πᾶσιν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αἰδητοὶς πᾶσι γε-
 νομένοις μέν, καὶ κόλασις αἰωνία δόσκειται,
 μὴ ἀμελήσῃς πᾶσι καὶ τῇ ψυχῇ σου
 ὅτι ἀληθῆς ταῦτα ἐστὶν. νεκρομαντεῖαι μὲν γάρ,
 καὶ αἱ ἀδιαφθόρων παιδῶν ἐποπτεῖς, καὶ
 ψυχῶν ἀνθρωπίνων κλήεις, καὶ ④ λεγόμενοι
 πρὸς τοῖς μάγοις ὀνειροπομποὶ καὶ πάρεδροι,
 καὶ τὰ γινόμενα ὑπὸ τῶν ταῦτα εἰδόντων, πε-
 σάτωσαν ὑμᾶς, ὅτι καὶ ἐν θάνατον ἐν αἰδή-
 σει εἰσὶν αἱ ψυχαί· καὶ ④ ψυχαὶς ὑποθα-
 νόων λαμβανόμενοι καὶ ῥιπίδων ἀνθρώποι,
 εἰς δαιμονιολήπτες καὶ μαινομένους καλεῖται
 πάντες· καὶ τὰ παρ' ὑμῖν λεγόμενα μαντεῖα

quidem, si in statum sen-
 sūs expertem evaderet, lu-
 cro non opinato improbis
 omnibus esset : sed cum &
 sensus omnibus defunctis
 remaneat, & pœna æterna
 injustis sit reposita ; ne re-
 jicite persuasionem & fidem
 de harum rerum veritate.
 Et enim necyomantiæ, &
 incorruptorum puerorum
 inspectiones, & animarum
 humanarum evocationes, &

ii qui à magis vocantur o-
 niropompi & paredri, & ea
 quæ à rerum istarum peri-
 tis aguntur, vobis fidem fa-
 ciunt, animas sensum etiam
 post mortem retinere : at-
 que etiam illi homines, qui
 à mortuorum animabus
 corripuntur, atque humi
 prosternuntur, qui vulgò
 dæmoniacy & furentes ap-
 pellantur ; quin & oracula,
 quæ apud vos dicuntur

Am-

Αμφιλόχεια, ἔ Δωδώνης, καὶ Πυθῆς, ἔ ὅσα
 ἄλλα τοιαῦτα ἐστὶ καὶ τὰ πᾶν συγγραφείων
 διδάγματα, Εμπεδοκλέης ἔ Πυθαγόρας,
 Πλάτωνός τε καὶ Σωκράτης· καὶ ὁ παρ' Ο-
 μήρῳ βόθρος, καὶ ἡ καθοδὸς Οδυσσεύς εἰς
 τὴν τέτων ἐπίσκεψιν, καὶ τῇ τὰ δυνάτετοις
 εἰπόντων· οἷς καὶ ὁμοίως ἡμᾶς ἀποδέξασθε,
 ἔχ' ἥτην ἐκείνων Θεῶν πισθύνοντας, ἀλλὰ
 μᾶλλον, οἷ καὶ τὰ νεκρῶν, καὶ εἰς γλυβα-
 λόμην, πάλιν ἀπολήψεσθε ἐδωτῇ σώμα-
 τα πρὸς δοκῶν, ἀδυνάτον μὴ εἶναι Θεῶν
 λέγοντες.

κέ. Καὶ κατανοῶντι ἀπιστότερον ἂν μᾶλ-
 λον δόξαι, ἢ εἰ ἐν σώματι μὴ ὑπάρχομεν,
 καὶ πῶς ἔλεγχον, ἐν μικρῷ πινὸς ῥανίδῳ ὃ

Amphilochia, & Dodonæa, & Pythia, & quotquot alia
 his similia sunt; sed & fossa
 illa apud Homerum, & U-
 lyssis ad hæc visenda de-
 scensus; scriptorum porro
 dogmata, Empedoclis, &
 Pythagoræ, Platonisque &
 Socratis, aliorumque qui
 cum his eadem tradiderunt:
 cum quibus nos saltem pa-
 riter admittite, qui non mi-
 nus, quàm illi, imò magis,

Deo credimus; quippe qui
 & mortua humoque con-
 dita corpora nostra rursus
 nos recepturos esse confidi-
 mus, nihil Deo impossibile
 esse affirmantes.

XXV. Et rem quidem
 consideranti, multò incredi-
 bilius videretur, si, cùm in
 corpore nondum existere-
 mus, quis dixisset, ex par-
 vâ aliquâ humani seminis
 guttâ ossa, & nervos, & car-
 nes,

τῇ ἀνθρωπείᾳ σπέρματι· δυνατόν ὅσα τα
 ἢ ἰδοῦσα ἢ σάρκα εἰκονοποιηθέντα, οἷα ὁρῶ-
 μιν, γινέσθαι· ἔγω γὰρ νυνὶ ἐφ' ὑποθέσεως λε-
 γόμενον· εἰ τις ὑμῖν μὴ ἔσι τοιούτοις, μηδὲ
 τοιούτων, ἔλεγε, τὸ σπέρμα τὸ ἀνθρώπειον
 δεικνύς ἢ εἰκόνα γραπλῶ, ἐκ τῶν τοιούδε οἶόν
 τε γινέσθαι διαβεβαίμεθα, πρὶν ἰδεῖν γενο-
 μένον, ἐπισύστατε; ὅτι ἂν τις τολμήσειεν
 ἀντειπεῖν. τὸν δὲ τὸν ἔν πρόπον, διὰ τὸ μή-
 πω ἐωρακέναι ὑμᾶς ἀναστάντα νεκρὸν, ἀ-
 πιστία ἔχει. ἀλλ' ὅν πρόπον τὴν ἀρχὴν ὅτι
 ἂν ἐπισύστατε ἐκ τῆς μικρᾶς ῥανίδος δυνα-
 τὸν τοιούτους γινέσθαι, ἢ ὁρᾶτε γινόμενους· τὸν
 δὲ τὸν πρόπον λογίσασθε, ὅτι διαλυθέντα, ἢ
 δίκλῳ σπερμάτων εἰς γῆν διαλυθέντα τα

nes, in eam, quam vide-
 mus, effigiem formari posse:
 hoc enim ex hypothese nunc
 dictum esto; si quis vobis,
 cum nondum tales essetis,
 neque ex talibus, semen ho-
 minis, & pictam effigiem
 ostendens, affirmaret, ex ta-
 li tale fieri posse, id, prius-
 quam videretis factum, mi-
 nimè crederetis: ecquis hoc
 negare audet? Persimili er-
 γὸ modo vos, propterea

quod nondum mortuum
 resuscitatum videritis, non
 creditis. At verò, quemad-
 modum vos ab initio non
 credidissetis tales. è tenui
 guttâ fieri posse, quos nunc
 factos videtis: sic vobiscum
 reputate, haud impossibile
 esse, ut dissoluta, & semi-
 num instar in terram dis-
 persa corpora humana, jussu
 Dei aliquando resurgant, &
 naturam incorruptibilem
 in-

ἀνθρώπεια σώματα, καὶ καιρὸν πωρσάξει
Θεὸς ἀναστῆναι, καὶ ἀφθαρσίαν ἐκδύσασθαι, ὅτι
ἀδυνάτων. ποίαν γὰρ ἀξίαν Θεὸς δυνάμει
λέγουσιν. ④ Φασκοῦντες εἰς ἐκεῖνο χωρεῖν ἔ-
καστον, ὅτι ἔτι ἐχρυσέ, καὶ ὅτι ταῦτα μηδεὶς
ἄλλο δύνασθαι μηδὲ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐχομεν
λέγειν· ἀλλ' ἐκεῖνο σταθερώμεν, ὅτι ὅτι ἀν-
θρώποις δύνατον εἶναι τοιαύτας ποτε γε-
νέσθαι, ὅποιος καὶ ἑαυτὸς καὶ τὸν συμπαντὸς κοσ-
μον, καὶ ὅτι ὅποιον, γενηθήμενα οὐροσιν.

καὶ. Κρεῖττον δὲ πιστεύειν ὅτι ταῖς ἐξουσίαις
φύσιν, ὅτι ἀνθρώποις, ἀδυνάτα, ἢ ὁμοίως τοῖς
ἄλλοις ἀπιστεῖν, πωρελήφαι. ἐπεὶ καὶ
τὸν ἡμέτερον διδάσκαλον Ἰησοῦν Χριστόν ἐγνω-
μεν εἰπόντα, ὅτι τὰ ἀδυνάτα ὅτι ἀνθρώποις,

f Luc. xviii. 27.

induant. Quam enim dig-
nam Deo potentiam nar-
rent ii, qui dicunt in id a-
bire rem quamque, unde
orta est, ac præter hæc ni-
hil aliud ne Deum quidem
ipsum posse, nos dicere ne-
quimus; sed illud perspec-
tum habemus, minime illos
credituros fuisse, fieri posse,
ut tales unquam existerent,
quales & seipsos, & mun-
dum universum, atque qua-

libus ex principis, factos
esse cernunt.

XXVI. Nos autem me-
lius esse præsumimus, illa
etiam credere, quæ & sua
naturæ, & hominibus sunt
impossibilia, quam cum a-
liis fidem illis denegare;
cùm noverimus ipsum doc-
torem nostrum Jesum Chris-
tum dixisse ea, quæ impossi-
bilia sunt apud homines, pos-
sibilia esse apud Deum: Et, ne

δυνατὰ τοῦ Θεοῦ ἔστι, ἢ Μὴ φοβεῖσθε τοὺς ἀναιρεῖντας ὑμᾶς, καὶ μὴ ταῦτα μὴ δυναμένους πρὸς ποιῆσαι, εἶπε· Φοβήθητε ὁ τὸν μὴ τὸ ἀποθανεῖν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα εἰς γέενναν ἐμβαλεῖν.

καὶ ὁ γέεννά ἐστι τόπος ἐνθα κολλάζεσθαι μέλυσαν ὁ ἀδίκως βιώσαντες, καὶ μὴ πιστεύοντες ταῦτα χρησέας, ὅσα ὁ Θεὸς διὰ τῆς Χρυσῆς ἐδίδαξε. ἔστι Σίβυλλα ὅ, καὶ Ὑσαππας, χρησέας τῶν φθαρτῶν ἀνάλωσιν διὰ πυρὸς ἔφασαν. ὁ λεγόμενος ὁ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι, καὶ αὐτὸν Θεὸν εἰς πῦρ ἀναλύεας δογματίζουσι, καὶ αὐτὸ πάλιν καὶ μεταβολὴν τὸν κόσμον χρησέας λέγουσιν. ἡμεῖς ὁ κρείττον πῶν μεταβαλλομένων νοῦμεν τὸν πάντων ποιητὴν Θεόν.

Ἔ Matth. x. 28. & Luc. xii. 4, 5.

timeatis eos, qui occidunt vos, ac deinceps nihil facere possunt: eum verò timete, qui post mortem potest et animam et corpus conijcere in gehennam.

XXVII. Est autem Gehenna locus ubi punientur, qui iniquè vixerunt, & ea factum iri non crediderunt, quæcunque Deus per Christum docuit. Quin & Sibylla, atque Hyfaspes, cor-

ruptibilium consumptionem per ignem futuram esse dixerunt. Stoici autem vocati Philosophi ipsum etiam Deum in ignem dissolutum iri docent, ac novum per mutationem mundum fore dicunt. Nos autem præstantius quiddam, quam ea, quæ mutationi sunt obnoxia, Deum universorum creatorem esse intelligimus.

XXVIII.

κη. Εἰ ἐν ἡμοίως πινὰ τοῖς παρ' ὑμῖν
πρωμύθοις ποιηταῖς ἢ φιλοσόφοις λέγομεν,
ἕνα ὃ ἢ μείζονος ἢ θείως, ἔ μόνον μὲν ἀπο-
δείξεως, πᾶσι πάντας ἀδίκως μισέμεθα;
τῷ γὰρ λέγειν ἡμᾶς, ὑπὸ Θεοῦ πάντα κεκοσ-
μῆσθαι ἔ γεγνηῆσθαι, Πλάτωνος δόξομεν λέ-
γειν δόγμα· τῷ δὲ ἐκπύρωσιν γνέσθαι, Στωϊ-
κῶν. τῷ δὲ κολάζεσθαι, ἐν αἰδότητι ἢ μὲν θά-
νατον ἔσας, τὰς τῶν ἀδίκων ψυχὰς, τὰς δὲ
τῶν περὶ αἰῶνα ἀπηνελαγμένας τῶν πτωχῶν
δὲ διάγειν, ποιηταῖς ἢ φιλοσόφοις τὰ αὐ-
τὰ λέγειν δόξομεν· τῷ δὲ ἔ μὴ δεῖν χεῖρων
ἀνθρώποις προσκυνεῖν, Μενάνδρῳ τῷ κωμι-
κῷ, ἢ τοῖς ταῦτα φήσασιν, ταῦτα φράζομεν.
μείζονα γὰρ τὸν δημιουργὸν ἔ σκλαβοποιεῖ

XXVIII. Si nos igitur
nonnulla similiter Poetis &
Philosophis, qui apud vos
sunt in honore, dicimus;
quædam verò & ampliora
& diviniora, atque nos soli
ea demonstramus, cur tam
iniquè præter cæteros odio
habemur? Nam cum a Deo
omnia adornata & facta fu-
isse dicimus, Platonis dog-
ma tradere videbimur: cum
autem exustionem fore, Sto-
icorum; cum verò impio-

rum animas post mortem
etiam sensu præditas, pœ-
nis affici dicimus; bonorum
verò, suppliciis liberas feli-
citer agere, eadem cum Poe-
tis & Philosophis docere vi-
debimur: cum opera au-
tem manuum hominum non
adoranda esse dicimus, Me-
nandro Comico, & iis, qui
eadem asseruerunt, consen-
timus. Illi enim majorem
opificem esse opere facto
pronuntiarunt. Cum vero

ἀπεφάναντο. τῷ δὲ ἐκ τὸν Λόγον, ὁ ἐκ πρώ-
τον γένημα ἔσθ' Θεῶ, ἀνὰ Πρωξίας φάσ-
κειν ἡμᾶς γεγενῆσθαι Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν διδάσ-
καλον ἡμῶν, καὶ τῶτον σωρωθέντα, καὶ ἀποθα-
ρόντα, καὶ ἀναστάντα ἀνεληλυθέναι εἰς τὸν ἔρα-
νόν, καὶ πᾶσι εἶναι παρ' ὑμῖν λατομήνους ὑπὲς τῷ
Διὶ καινόν καὶ φέροντον.

καθ'. Πόσους γὰρ ὑπὲς φάσκει τῷ Διὶ ἐκ
παρ' ὑμῖν πρῶτον συγγραφεῖς, ὅπως αὐτοὶ
Ερμῶ μὲν, λόγον τὸν ἐρμηνευτικὸν καὶ πάν-
των διδάσκαλον· Ἀσκληπιὸν δὲ, καὶ θεραπευ-
τικὸν γράμματα, κεραιωθέντα ἀνεληλυθέναι
εἰς ἔρανόν· Διόνυσον δὲ διαπαραχθέντα·
Ἡρακλέα δὲ φυγῇ πόνων ἐαυτὸν πωλεῖ δόκ-
τα· τὰς ἐκ Λήδας δὲ Διοσκύρους, καὶ τὸν ἐκ

Λόγον, qui primogenitus est
Dei, dicimus absque misti-
one natum esse, Jesum
Christum, Magistrum no-
strum, atque hunc cruci-
fixum, & mortuum, & re-
divivum ascendisse in coe-
lum, nihil novi dispar eis,
qui apud vos dicuntur Jo-
vis filii, afferimus.

XXIX. Scitis enim, quot
Jovis liberos illi, qui in pre-
cio apud vos sunt, scripto-
res memorent: Mercuri-

um scilicet Sermonem in-
terpretis vice fungentem,
ac doctorem omnium: Æs-
culapium verò, cum ipse
medicus esset, fulmine ic-
tum ascendisse in coelum:
Bacchum autem dilania-
tum: Herculem verò, ut la-
bores fugaret, in ignem se
conjicientem: Dioscuros
porrò ex Ledâ, & Perseum
ex Danaë; quin & homi-
nem ex hominibus natum
equo Pegaso vectum Belle-
rophontem.

Δαναΐς Περσέα· ὁ τὸν δὲ ἀνθρώπων δὲ
 ὑφ' ἱππῶν Πηγάσος Βελλεροφόντιον· τί γὰρ
 λέγοντες τὴν Αἰακίδα, ἢ τὰς ὁμοίους αὐτῇ
 καλῆς ἐξείας λεγομένης; ἢ τί γὰρ; τὰς ἀποθνή-
 σκουσας παρ' ὑμῖν αὐτοκράτορας αἰεὶ ἀπα-
 θανατίζεας ἀξιώτες, ἢ ὁμνῶντα πᾶσι περὶ
 γέλοιον ἐωρακέναι ἐκ τῶν πυρρῶν ἀνερχόμενον
 εἰς τὸν ἔρμινον τὸν κατὰ καὶντα Καίσαρα·
 ἢ ὅποια ἐκάστη τῶν λεγομένων ὑμῶν τοῦ Διὸς
 ἰσορρομῶται αἱ περὶ αὐτοῦ, περὶ εἰδότας λέ-
 γειν ἐκ ἀνάγκης, πᾶσι ὅτι εἰς διαφορὰν ὁ
 περὶ τροπὴν τῶν ἐκπαιδευομένων ταῦτα γέ-
 γραπται· μνηστῆρας γὰρ θεῶν καλὸν εἶναι πάν-
 τες ἡγῶν). ἀπειὴ δὲ σωφρονέσεως ψυχῆς
 ἐννοία τοιαύτη περὶ θεῶν, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν

rophontem. Quorsum enim
 dicamus Ariadnen, & quos
 pariter, atque illam, inter
 sidera receptos esse aiunt?
 Quid enim? Vos ipsi mor-
 tuos Imperatores vestros
 semper immortalitati con-
 secrare volentes, testem e-
 tiam aliquem producitis,
 qui jure jurando confirmet,
 vidisse se è rogo in cœlum
 ascendentem Cæsarem com-
 bustum: Qualia verò eo-
 rum cujusque, qui dicun-

tur Jovis filii, literis con-
 signata sint facta, apud sci-
 entes dicere non est necesse;
 nisi quòd ad corruptelam
 & depravationem discenti-
 um hæc scriptis mandan-
 tur; nam imitatores deo-
 rum esse cuncti pulchrum
 autumant. Longè verò ab-
 sit a sanâ mente ejusmodi
 de diis cogitatio, ut ipsum
 etiam Principem & paren-
 tem omnium (secundum
 eos, Jovem) & parricidam
 fuisse,

ἡγεμόνα καὶ ἡγνήτορα πάντων, κατ' αὐτὸς
 Δία, παρθένῳ τε καὶ πατρὶ τοιούτε
 γεγονέναι, ἐρωτῇ τε κακῶν ἔαιχρῶν ἡδονῶν
 ἡπὼ ἡρόμενον, ἢ Γανυμήδῳ ἢ τὰς πολ-
 λὰς μοιχευθείσας γυναῖκας ἐλθεῖν, ἢ τὰς
 αὐτὰς παῖδας τὰ ὅμοια πρᾶξαντας ποδάρ-
 ξαας. ἀλλ' ὡς περὶ Φημῶν, ④ φαῦλοι δαί-
 μονες ταῦτα ἐπράξαν. ἀπαθανατίζεας δὲ
 ἡμεῖς μόνες δεδιδάγμεθα τὰς οὐσίας ἢ ἐνα-
 ρέτως ἐγγὺς Θεῷ βιῶντας· κολάζεας δὲ τὰς
 ἀδίκως, ἢ μὴ μεταβάλλοντας, ἐν αἰωνίῳ πυ-
 ρὶ πικρύνοντες.

λ'. Υἱὸς δὲ Θεῦ ὁ Ἰησοῦς λεγόμενος, εἰ
 ἔστι κοινῶς μόνον ἀνθρώπος, διὰ σοφίαν ἀξιῖται
 υἱὸς Θεῦ λέγεσθαι (πατέρα γὰρ ἀνθρώπων τε θεῶν

fuisse, & à patre tali geni-
 tum, ac vitiorum foedarum-
 que voluptatum amoris de-
 ditum, ad Ganymedem mul-
 tasque foeminas stupri cau-
 sâ venisse credat, liberosque
 ejus similium facinorum pa-
 tratores comprobet. Ve-
 rum hæc, sicut dixi, pravi
 dæmones perpetrarunt. Nos
 autem didicimus, immor-
 tales fore eos solos, qui
 sanctè pieque secundum De-

um vivunt: illos autem,
 qui injustè agunt, & non
 resipiscunt, in igne æterno
 poenas luituros credimus.

XXX. At verò filius Dei,
 Jesus dictus, etiam si com-
 munis homo tantum esset,
 propter sapientiam tamen
 erat dignus, qui Dei filius
 diceretur (Patrem enim ho-
 minumque, Deorumque
 scriptores cuncti Deum vo-
 cant) sin autem præter
 com-

τε πάντες συγγραφεῖς τὸν Θεὸν καλεῖσιν) εἰ
δὲ καὶ ἰδίως, ὡς τὴν κοινὴν γένεσιν, γε-
νητῆς αὐτὸν ἐκ Θεοῦ λέγουσιν, λόγον Θεοῦ,
ὡς περὶ Φημῶν, κοινὸν τὸτο ἔσω ὑμῖν, τοῖς
τὸν Ἑρμῆν λόγον τὸν ὡς Θεοῦ ἀγγελτικὸν
λέγουσιν. εἰ δὲ αἰπάσται τις ἐσθλῶς αὐ-
τὸν· ὅτι τὸτο κοινὸν τοῖς περὶ καὶ ηὐδημητοῖς
παύσιν ὑοῖς, καὶ ὑμεῖς, τὸ Διὸς ὑπαρ-
χει. ἐκείνων τε γὰρ ὁμοῖα τὰ πάθη τοῦ
θανάτου, ἀλλὰ διάφορα ἰσχυρῶς· ὥς τε μηδὲ
τὸ ἴδιον τῆς πάθους ἥττονα δοκεῖν εἶναι τὸτον
(ἀλλ', ὡς ὑπερχόμεθα, περιόντω τῆς λόγου,
καὶ κρείττονα ἀποδείξουσιν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀπο-
δέδεικται. ὁ γὰρ κρείττων ἐκ τῶν πράξεων
φαίνεται) εἰ δὲ καὶ διὰ παρθένης γεννητῆς φε-

communem generationem,
eum etiam propriè ex Deo
genitum dicimus, Verbum
Dei existentem, quemad-
modum antea declaravi-
mus, commune hoc sit vo-
biscum, qui Mercurium
Sermonem Dei internunti-
um nuncupatis. Si quis ve-
rò crucifixum fuisse, nobis
objiciat; hoc quoque ei
commune est cum Jovis,
ut dicitis, filiis, quorum

passiones supra memoravi-
mus. Etenim illi non simili
inter se morte, sed diversâ
affici dicuntur; adeo ut hic
ne in peculiari quidem mor-
tis genere illis inferior esse
videatur. (Quin & præstan-
tiores eum esse, sicuti pol-
liciti sumus, orationis pro-
gressu ostendemus, seu po-
tius jam ostendimus; præ-
stantior enim ex actionibus
apparet) Quod si & per
vir-

εργον, κοινόν η̄ τὸτο πρὸς τὸν Περσέα ἐστὶ
 ὑμῖν. ὧ δὲ λέγομεν χαλὰς, η̄ πρῶτα λυταίς,
 η̄ ἐκ χυετῆς ποτηρῶς, ὑγιεῖς πεποιθέναι
 αὐτόν, ἔ νεκρὸς ἀνεγείραι, ὅμοια τοῖς ὑπὸ
 Ασκληπιῷ γεγυῆσθαι λεβηδόσις ἑταῦτα φάσ-
 κεν δόξομεν.

λα'. Ἰνα δὲ ἥδη η̄ τὸτο φανερόν ὑμῖν
 γῆν), ὅτι ὅποσα λέγομεν, μαθόντες πρὸς
 τοῦ Χριστοῦ η̄ τῶν προεληθόντων αὐτῷ πρὸς φη-
 τῷ, μόνα ἀληθῆ ἐστὶ, καὶ πρὸς βύττετα πάν-
 των τῶν γεγυημένων συγγραφέων. η̄ ἐχί
 δια τὸ ταῦτα λέγειν αὐτοῖς, πρὸς ἀδεχθῆναι
 ἀξιῶμεν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἀληθὲς λέγομεν, η̄ Ἰη-
 σὺς Χριστὸς μόνος ἰδίως ὑπὸς τῷ Θεῷ γε-
 γυῆν), Λόγος αὐτῷ ὑπάρχων, η̄ πρῶτος

virginem eum natum esse
 prædicamus, hoc quoque
 illi cum Perseo vestro sit
 commune: Si verò claudos,
 & paralyticos, & ab ipsâ
 nativitate mutilos eum fa-
 nasse, & defunctos resusci-
 tasse, consimilia hæc quo-
 que dicere videbimur iis,
 quæ ab Æsculapio facta esse
 feruntur.

XXXI. Sed ut hoc quo-
 que vobis nunc planum

fiat, ea omnia, quæ nos à
 Christo, & Prophetis eum
 præcedentibus edocti didi-
 cimus, sola vera esse, &
 scriptoribus, qui extiterunt,
 omnibus vetustiora; atque
 nos non ideo approbari vel-
 le, quod eadem cum illis
 dicamus; sed quia verum
 dicimus, & Jesus Christus,
 qui solus propriè Filius Deo
 genitus est, utpote Verbum
 ejus, & Primogenitus, &

Vir-

κος, ἢ δυνάμεις, ἢ τῇ βελῇ αὐτῆς γρόμφου
 ἀνθρώπου, ταῦτα ἡμᾶς εἰδαξεν ἐπ' ἀλλα-
 γῇ καὶ ἐπαναγωγῇ. Ὁ ἀνθρωπείος γένος, —

— — — — — πρὶν ἢ εἶναι ἀν-
 θρώποις αὐτὸν γένεσθαι ἀνθρώπον, φθάσαντες
 τινες, διὰ τοῦ πονηριότητος κακῶς δαίμονας,
 διὰ τῆς πομπῆς ὡς γρόμφοι εἶπον, αὐτοὺς
 ποιήσαντες ἔφησαν (ὃν τρόπον καὶ τὰ κατ' ἡ-
 μῶν λεγόμενα δύσφημα καὶ ἀσεβῆ ἔργα ἐνῆρ-
 γησαν, ὧν ἕδεις μάρτυς, ἕδὲ ἀποδείξεις ἐστὶ)
 τῶτον ἐλέγχον ποιησόμεθα.

λβ'. Πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ ὅμοια τοῖς Ελ-
 λησι λέγοντες, μόνοι μισέμεθα δι' ὄνομα τοῦ
 Χριστοῦ, ὅτι μηδὲν ἀδικουῦντες, ὡς ἀμαρτωλοὶ,
 ἀναγόμεθα, ἀλλὰ ἀλλαχῇ καὶ δένδρα σε-

Virtus existens, atque ex
 ejus consilio homo factus,
 nos ista docuit in reforma-
 tionem & emendationem
 humani generis, atque in
 Dæmonum everfionem; nam
 quod priusquam ille ho-
 mo factus inter homines
 versabatur, nonnulli instinc-
 tu malorum, quos diximus,
 dæmonum ea tanquam fac-
 ta asseverabant, quæ Poetæ
 confictis fabulis prodide-

rant (quemadmodum & in-
 famia illa & impia, quæ
 nobis objiciuntur, facinora
 fabricati sunt, quorum ne-
 que testis, neque probatio
 ulla extat) redargutionem
 hujusmodi instituemus.

XXXII. Primò, quod
 nos, etsi iis, quæ dicunt
 Græci, similia dicimus, soli
 tamen odio habemur prop-
 ter nomen Christi; & ni-
 hil iniqui committentes,

βορῶν, καὶ ποταμῶν, καὶ μῦς, καὶ αἰλῆρες, καὶ
 κροκοδείλας, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων τὰ πολ-
 λα· καὶ ἐκ τῶν θύτῳ ὑπὸ πάντων πρῶτον,
 ἀλλὰ ἄλλων ἀλλαχόσε, ὥς εἶναι ἀσεβεῖς
 ἀλλήλοις πάντες, διὰ τὸ μὴ τὰ αὐτὰ σέβειν
 (ὅπερ μόνον ἐγκαλεῖν ἡμεῖς ἔχουμε, ὅτι μὴ οὐδὲν
 αὐτοὺς ὑμῶν σέβοντι Θεοὺς, μηδὲ τοῖς δαί-
 μονι τοῖς χροαῖς, καὶ κήσας, καὶ ἐν γροφαῖς ἐκ-
 φάνες, καὶ θυσίας φέροντες) ὅτι γὰρ καὶ τὰ αὐ-
 τὰ παρ' οἷς μὴ θεοὶ, παρ' οἷς δὲ θεοὶ,
 παρ' οἷς δὲ ἱερεῖα νομιζομένα ἐσὶν, ἀκράτως
 ᾤπισατε.

λγ'. Δύτερον δὲ, ὅτι ἐκ παντὸς γένους
 ἀνθρώπων (1) παλαμοὶ σεβόμενοι Διόνυσον
 τὸν Σεμέλη, καὶ Ἀπόλλωνα τὸν Λητοίδην,

tanquam peccatores ad ne-
 cem rapimur; cum alii a-
 libi & arbores, & flumina,
 & mures, & feles, & cro-
 codilos, & brutorum ani-
 malium multa colant; et si
 non eadem ab omnibus ho-
 norantur, sed alia aliis in lo-
 cis; adeo ut omnes invicem
 impii habeantur, quod non
 eadem venerentur (quod no-
 solum est crimen, quod no-
 bis obijciendum habetis,

nos sc. eosdem vobiscum
 Deos non colere, neque
 mortuis libamina & nido-
 res, nec sepultis coronas &
 victimas offerre.) Nam quod
 animalia eadem apud hos
 Dii, apud illos feræ, apud
 alios hostiæ legitimæ ha-
 beantur, probè nostis.

XXXIII. Secundò au-
 tem, quod nos ex omni ho-
 minum genere, qui pridem
 Bacchum Semeles, & Apol-
 linem

(οἱ δὲ ἔρωτας ἀρσένων ὅσα ἔπραξαν, αἰχρῶ
 ἔλεγειν) καὶ ὁ Περσεφόνην καὶ Ἀφροδίτην,
 (τὰς διὰ τὸν Ἀδωνιν οἰσθηθείσας, ὧν καὶ τὰ
 μυστήρια ἀγείρει) ἢ Ἀσκληπιὸν, ἢ πινὰ τῶν ἄλ-
 λων ὀνομαζομένων θεῶν, καίπερ θανάτῳ ἀ-
 πφλακμύει, διὰ Ἰησὺ Χρυσὺ τέτων μὲν κα-
 τεφροθήσασθαι. Θεῶν ὅτι τῶν ἀγεννήτων καὶ ἀ-
 παθεῖ ἐσχυρὲς ἀνελήκαμεν, ὃν ἔτε ἐπ' Ἀντιό-
 πῳ, ἔτι τὰς ἄλλας ὁμοίως, ὡς δὲ ἐπὶ Γανυ-
 μήδῳ δι' οἰστρον ἐληλυθέναι πρὸς ὁμοίαν, ὡς δὲ
 λυθῆναι, βοηθείας τυχόντα διὰ Θετῶν, ὑ-
 πὸ τῷ ἑκατοντάρχῳ ἐκείνῳ, ὡς δὲ μερμηρινῶν
 διὰ τῆτο, τὸν τῷ Θετῶν Ἀχιλλέα, διὰ τῶν
 παλλακίδων Βρισηίδων, ὀλέσας πολλὰς τῶν
 Ἑλλήνων· καὶ τὰς πρὸς ὁμοίους ἐλεῖν. τὰς

linem Latonæ filios (qui
 in masculorum amoribus
 qualia patrârint, vel dictu
 turpe est) quique Proserpi-
 nam & Venerem (Adoni-
 dis amore furiatas, quarum
 & mysteria vos celebratis)
 aut Æsculapium, aut alio-
 rum, ut nominantur, deo-
 rum aliquem coluimus, eos-
 dem nunc, morte licet no-
 bis intentatâ, repudiavimus
 per Jesum Christum, atque
 Deo æterno, & affectibus

non obnoxio, nosmet dedi-
 cavimus; quem neque ad
 Antiopen & alias similiter,
 neque ad Ganymedem, œs-
 tro libidinis percitum ve-
 nisse credimus, neque Cen-
 timani illius ope, per The-
 tidem impetratâ vinculis so-
 lutum esse, neque eâ de
 causâ sollicitum fuisse, ut
 Achilles Thetidis filius prop-
 ter pellicem Briseidem mul-
 tos Græcorum perderet;
 atque eorum, qui credunt,

ἡ τῶν αἰτίαι δαίμονας γνωρίζουμι.

λδ'. Τρίτον δ', ὅτι καὶ μὴ τινὲς ἀνέλκουσιν τὰς Χεῖρας εἰς ἕρανόν, παρεβάλλοντο ὅτι δαίμονες ἀνθρώπους πᾶσι λέγοντας ἑαυτὰς εἶναι Θεούς· οἱ δ' μόνον οὐκ ἐδιώχθησαν ὑφ' ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσι κατηξιώθησαν. Σίμωνά μὲν πᾶσι Σαμαρέα, τὸν δ' ἀπὸ κώμης λεγομένης Γιτθῶν, ὃς ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος διὰ τῶν ἐνεργούντων δαιμόνων τέχνης δυνάμει ποιήσας μαγικάς ἐν τῇ πόλει ὑμῶν βασιλίδι Ρώμῃ Θεὸς ἐνομίσθη, καὶ ἀνδριάντι παρ' ὑμῶν ὡς Θεὸς τέτιμῃ· ὃς ἀνδρίας ἀνεγήγερ' ἐν τῷ Τίβερει ποταμῷ, μετὰ τῶν δύο γεφυρῶν, ἔχων ἑπιγραφὴν Ρωμαϊκῶς ταύτῃ· ΣΙΜΩΝΙ ΔΕΩ ΣΑΓΚΤΩ· καὶ

miseremur. Auctores autem horum dæmones esse novimus.

XXXIV. Tertio autem, quod & post ascensionem Christi in cœlum iidem dæmones subornârunt quosdam homines, qui se Deos esse dicerent (qui non solum non à vobis vexati sunt, sed & honoribus digni sunt habiti) Simonem scilicet quendam Samaritanum vi-

co, cui Gitthon nomen est, ortum, qui sub Claudio Cæsare operantium dæmonum arte instructus, magicas præstigias in imperiali urbe vestrà Româ factitans Deus habitus est, & statuâ apud vos, tanquam Deus, honoratus: quæ statua in amne Tiberi inter duos pontes est erecta, Latinam hanc habens inscriptionem: SIMONI DEO SANCTO.

Ac

χεδὸν πάντες μὲν Σαμαρεῖς, ὀλίγοι δὲ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν, ὡς τὸν πρῶτον Θεὸν ἐκείνον ὁμολογῶντες, ἐκείνον καὶ προσκυνῶσι· καὶ Ελένη πινὰ, τὴν θεῖνόςήσασαν αὐτὰ κατ' ἐκεῖνο ἔκαιρε, πρῶτον ἐπὶ τέγες σταθεύσαν, τὴν ὑπὸ αὐτῆς ἐννοίαν πρῶτῳ ἡγομένῳ λέγουσι. Μένανδρον δὲ πινὰ, καὶ αὐτὸν Σαμαρεῖα, τὸν ἀπὸ κώμης Καππαρεταίας, ἡγομένον μαθητὴν τοῦ Σίμωνος, ἐνεργηθέντα καὶ ὑπὸ τῶν δαιμονίων, καὶ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἡγομένον, πολλὰς ἐξαπαλῆσαι διὰ μαγικῆς τέχνης οἷδαμεν, ὃς καὶ τὰς αὐτὰς ἐπομύρας, ὡς μηδὲ ἀποθνήσκοιεν, ἐπέσει· καὶ νῦν εἰσὶ πινες ἀπ' ἐκείνων τῶτο ὁμολογῶντες.

λέ. Μαρκίωνα δὲ πινὰ Ποντικόν, ὃς καὶ

AcSamaritani propè omnes, ac in aliis etiam nationibus pauci, illum quasi primum Deum esse confitentes, adorant; atque Helenam quandam, quæ unà cum eo tunc circumvagabatur, sed prius in lupanari prostituerat, primam ab illo natam intelligentiam dicunt. Menandrum etiam quendam, & ipsum Samaritanum vico Capparetaiâ ortum, Simo-

nis discipulum, à dæmonibus quoque agitatum, atque Antiochiæ degentem, multos arte magicâ decipisse scimus; qui etiam sectatoribus suis persuasit, eos non omnino esse morituros; & supersunt etiam nunc sectatores ejus nonnulli, qui hoc profitentur.

XXXV. Marcionem quoque quendam Ponticum, qui sectatores suos etiam

nunc

μὴ ἐπὶ ἐστὶ διδάσκων ὅτι πῶς οὐκ αἱ, ἄλλου
 πινὰ νομίζεν μείζονα τῷ δημιουργῷ Θεόν·
 ὅς κ' ὅτι πᾶν γένος ἀνθρώπων, διὰ τὸ τῶν δαι-
 μόνων συλλήψεως, πολλὰς πεποίηκε βλασ-
 φημίας λέγειν, καὶ ἀρενῆας τὸν ποιητὴν τῆδε
 ἔστι πάντος Θεόν· ἄλλον δὲ πινὰ, ὡς ὄντα μεί-
 ζονα, τὰ μείζονα ὅσα ἔστιν ὁμολογεῖν πε-
 ποιηκέναι. πάντες ὁ δὲ τῶν ὁρμώμενοι,
 ὡς ἔφημεν, Χριστιανοὶ καλεῖν· ὃν τρόπον ὅτι
 ὁ δὲ κοινωνῶν τῶν αὐτῶν δόξαι τῶν τοῖς
 φιλοσόφοις, τὸ ἐπικαλεσθέντος ὀνομα τῆς
 φιλοσοφίας κοινὸν ἔχουσιν. εἰ ὅτι καὶ τὰ δύσ-
 φημα ἐκείνα μυθολογούμενα ἔστα πράττειν,
 λυχνίας μὲν ἀναλεσπὴν, καὶ τὰς ἀνέδλιν μί-
 ξας, ὅτι ἀνθρωπείων σαρκῶν βορρὰς, καὶ γινώ-

nunc docet, alium quen-
 dam creatore superiore
 deum profiteri; qui & mul-
 tis per omne genus homi-
 num, ope dæmonum per-
 suasit, ut blasphema dicant,
 & hujus universitatis crea-
 torem Deum negent esse
 Christi Patrem; alium au-
 tem quendam, ut majorem,
 majora, quàm hunc, fecisse
 profiteantur. Omnes verò,
 qui ab his prodierunt (uti

diximus) Christiani vocan-
 tur; quemadmodum & Phi-
 losophi, licet non eadem
 sint communia omnium
 dogmata, tamen Philoso-
 phiæ nomen omnium com-
 mune habent. An verò hi
 nefanda etiam illa, quæ fa-
 mæ feruntur, facinora pa-
 trent, lucernæ utique ever-
 sionem, & promiscuos con-
 cubitus, atque humanarum
 carnum pabula, nescimus:
 aff

σκορμῶ· ἀλλ' ὅτι μὴ διώκον), μηδὲ φονεύον) ὑφ' ὑμῶν, καὶ διὰ τὰ δόγματα, ἐπιστάμεθα. (ἔστι δ' ἡμῖν καὶ συντάγμα καὶ πασῶν τῶν γεγενημένων αἰρέσεων σιωπῆσαι μὲν· ὡς εἰ βέλτετε ἐντυχεῖν, δάσομεν.)

λς'. Ημεῖς δ', ἵνα μηδένα διώκωμεν, μηδὲ ἀσεβῶμεν, ἐκπέναι καὶ τὰ γυνώμενα, ποιεῖν εἶναι δεδιδάγμεθα· πρῶτον μὲν, ὅτι τὰς πάντας χεδονόρῳμεν ἐπὶ πορνείᾳ παρὰ γούνας, ἢ μόνον τὰς κόρας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄρσενας· καὶ ὅν τρόπον λέγουσι) ὁ παλαιὸς ἀγέλας βοῶν, ἢ αἰγῶν, ἢ παρθένων τρέφει, ἢ ἰσπῶν φορβάδων, ἔτω νῦν καὶ παῖδας εἰς τὸ ἀίχρως χεῖρας μόνον· καὶ ὁμοίως θηλειῶν, καὶ ἀνδρογυνῶν, ὥς ἀρρητοποιῶν πλῆθος καὶ

ast haud vexari eos, neque occidi à vobis, ob ipsa saltem dogmata compertum habemus. (Est autem nobis liber contra omnes enatas hæreses compositus: quem, si legere vultis, dabimus.)

XXXVI. Nos verò, ne quid iniqui vel impii committamus, liberos etiam recens natos exponere, improborum esse edocti su-

mus; idque primò, quod omnes ferè videamus ad stuprum prostituere, non puellas solùm, sed & masculos: & quemadmodum veteres dicuntur greges boum, vel caprarum, vel ovium, vel equorum gregalium maluisse; ita nunc & pueros ad turpem solùm usum; atque pariter foeminarum, & masculorum muliebria patientium, & nefanda patrantium

um

πάντων ἐπὶ ταῦτα ὁ ἄγγελος ἔθηκε. (καὶ τῶν
 μιῶν, καὶ εἰσφορῶν, καὶ τέλη λαμβά-
 νει, δέον ἐκκόψαι ἀπὸ τῶν ὑμετέρων οἰκμε-
 νης.) καὶ τῶν τῶτοις χρωμένων πῖς, πρὸς τῇ
 ἀθέῳ, καὶ ἀσεβείᾳ, καὶ ἀκρατεῖ μίξει, εἰ τύχοι,
 τέκνω, ἢ συγγενεῖ, ἢ ἀδελφῷ μίγνυται. ④
 ὅτι καὶ τὰ ἐκ τῶν τέκνα, καὶ τὰς ὁμοζύγας,
 πωραῖωδύνουσι. ⑤ φανερώς εἰς κιναιδίαν
 ἀποκόπτοντες, πνέες, καὶ εἰς μητέρας θεῶν τὰ
 μυστήρια ἀναφέρουσιν. καὶ πᾶσι πάντι πῶν νο-
 μιζομένων παρ' ὑμῖν Θεῶν ὅφεις σύμβολον
 μέγα καὶ μυστήριον ἀναγράφει. καὶ τὰ φανε-
 ρῶς ὑμῖν πωρατρίωρα, καὶ πινώρια, ὡς ἀ-
 νατετραμμένους καὶ ἐπαρόντες φωτὸς θεῶν,
 ἡμῖν πωραγράφει. ὅπως ἀπηλλαγμένοις

um turba ad istud scelus
 ubique gentium prostat:
 atque horum vos mercedes,
 & pensitationes, & vecti-
 galia exigitis; quos ex orbe
 vestro excindere debuistis.
 Atque ex iis, qui his utun-
 tur, aliquis non solum im-
 pio, & scelerato, & libidi-
 noso se polluit concubitu,
 sed & cum filio fortasse suo,
 aut cognato, aut fratre mis-
 cetur. Sunt verò qui & li-

beros ipsi suos, & conjuges,
 prostituunt: atque palam
 nonnullis stupri causâ ne-
 fandi virilia amputantur, at-
 que Matri deorum sacra
 hujusmodi offerunt: ac a-
 pud quemque eorum, qui
 à vobis Dii habentur, ser-
 pens magni instar symboli
 ac mysterii pingitur. At-
 que ea, quæ à vobis, quasi
 divinum lumen eversum
 non amplius præsto esset,
 palam

ἡμῖν ἔτι πρὸς τὰς τῶν ἐβλάβει φέρει,
ἀλλὰ τοῖς πρᾶξι καὶ ψευδομαρτυρίαι μαλ-
λον. παρ' ἡμῖν μὲν γὰρ ὁ ἀρχηγέτης τῶν κα-
κῶν δαμόνων, ὅφρις καλεῖται, καὶ σατανᾶς, καὶ
διάβολος, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων συγγραμ-
μάτων ἐρδυνήσαντες μαθεῖν δύνασθε· ὃν εἰς
τὸ πῦρ πεμφθήσεας μετὰ τῆς αὐτῆς στρατῆς, ἔ-
κ τῶν ἐπομύων ἀνθρώπων, κολαδοησομύους τὸν
ἀπέραντον αἰῶνα, περιμελύνουσιν ὁ Χρυσός.
καὶ γὰρ ἡ Ἰησοῦς ἔτι μὴδέπω ἔτι πρὸς τὸν
Θεόν, διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος γεγέννηται·
περιτρίβει γάρ τινας ἐκ μετάνοίας σωθή-
σεας μέλλοντας, καὶ τινας μὴδέπω ἴσως γυ-
νηθέντας. καὶ τὴν ἀρχὴν νοερὴν ἔκ δυνάμενον
αἰρεῖας τὰ ληθῆ, καὶ οὖν πρὸς τὸν, τὸ γένος τὸ

palam aguntur, atque in
precio habentur, nobis ad-
scribitis: quod nobis, qui
ab istis omnibus patrandis
abhorremus, nihil affert de-
trimenti; sed potius patra-
toribus ipsis, & de nobis
id falsò testificantibus. Et-
enim apud nos quidem ipse
princeps malorum dæmo-
num *serpens* vocatur, & *Sa-
tan*, & *Diabolus* (uti è li-
bris nostris, si scrutemini,
discere potestis) quem unà

cum militiâ suâ, & homini-
bus eum sequentibus, in
ignem missum, & per secu-
lum infinitum excruciatum
iri, præmonstravit Christus.
Etenim mora illa, ob quam
hoc nondum fecit Deus,
humani generis gratiâ facta
est. Præscit enim ille quos-
dam ex poenitentiâ salutem
consequuturos, & nonnul-
los fortassis nondum natos.
Et ab initio ille genus hu-
manum intelligentiâ, & po-

H

testate

ἀνθρώπινον πεποίηκεν, ὥς ἀναπολόγητον εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις πρὸς τὸ Θεῷ· λογικοὶ γὰρ καὶ θεωρητικοὶ γεγέννηται· εἰ δὲ τις ἀπιστεῖ μέλει τούτων τῷ Θεῷ, ἢ μὴ εἶναι αὐτὸν διὰ τέχνης ὁμολογήσει, ἢ ὄντα χαίρειν κακία φήσει, ἢ λίθῳ εἰκόντα μένειν, ἔμνησεν εἶναι ἀρετῶν, μὴδὲ κακίαν, δόξῃ δὲ μόνον τὰς ἀνθρώπους ἢ ἀγαθὰ, ἢ κακὰ τούτα ἡγεῖσθαι· ἥπερ μεγίστη ἀσέβεια καὶ ἀδικία ἐστὶ. Καὶ πάλιν μὴ τῶν ἐκτεθέντων τις μὴ ἀναληφθεὶς θανατωθῇ, καὶ ὥμῳ ἀνδροφόνος.

λζ'. Αλλ' ἢ τὴν ἀρχὴν ἐκ ἐγαμῶν, εἰ μὴ ἐκ παίδων ἀναλεσθῇ, ἢ πρὸς αἰτέμας τὸ γήμαδος, τέλειον ἐνεκρησθαι δόμεθα· καὶ ἡδὴ τις τῶν ἡμετέρων, ὑπὲρ ἧς πείσαι ὑμᾶς, ὅτι

testate vera eligendi, ac bene agendi, præditum condidit; adeo ut nulli omnino homini iusta apud Deum sit excusatio: quippe quod eos ad ratiocinandum & considerandum aptos fecerit. Si quis verò non credit, Deum hæc curare, is aut non omnino eum existere profitebitur, aut existentem pravitate dicet delectari, aut saxi instar quiescere, & neque virtutem,

neque vitium quidquam esse, sed homines opinione tantum ductos hæc vel bona, vel mala, existimare; quæ quidem summa impietas est, & iniquitas. Secundò autem [*non exponimus infantes*] ne quis exppositorum à nemine susceptus, intereat, atque ita homicidæ nos fiamus.

XXXVII. Nos verò vel non omnino matrimonium contrahimus, nisi liberorum edu-

ἐκ ἑστῆς ἡμῖν μυσηρίου ἢ ἀνέδωκε μίξις, βι-
βλίδιον ἀνέδωκεν ἐν Αλεξανδρείᾳ Φίληκι
ἡγεμονδούλῃ, ἀξίων ἐπιτρέψαι ἱατρῷ τὰς
διδύμους αὐτῆς ἀφελεῖν· (ἀνδρὶ γὰρ τῷ ἡγε-
μόνῳ ἐπιτροπῆς τῆτο πρᾶγματι ἀπειρηδὸς
ἐκεῖ ἱατροὶ ἔλεγον.) καὶ μηδ' ὅλως βεβληθέν-
τος Φίληκος ὑποτρέψαι, ἐφ' ἑαυτῇ μέινας
ὁ νεανίσκος, ἠρκέσθη τῇ ἑαυτῇ καὶ τῶν ὁμοιω-
μόνων συνδύσει. ἐκ αἰτοπον δ' ἐπιμνησθῆναι
ἐν τέτοις ἡγησάμεθα καὶ Ἀντινόου τῷ νυν γε-
γνημένῳ, ὃν ἔτι πάντες ὡς Θεὸν διὰ φόβου
σέβειν ὡς μὲν, ἐπιστάρτοι τίς τε ἡ, καὶ
πόθεν ὑπῆρχεν. ὅπως δ' μή τις ἀντιπλεῖς ἡ-
μῖν, τί κωλύει καὶ τὸν παρ' ἡμῖν λεγόμενον
Χεῖστον, ἄνθρωπον ἔξ ἀνθρώπων ὄντα, μαλὶκῇ

educandorum gratiā; vel
conjugium detrectantes,
perpetuò nos continemus.
Et jam nostrorum quidam,
ut vobis persuaderet, non in-
ter nostra mysteria esse pro-
miscuam commistionem,
Felici Alexandriæ præfidi
libellum obtulit, petens ut
medico permitteret testes
sibi excindere: (nam sine
permisso præfidis id facere,
illius loci medici interdic-

tum esse dicebant) Felice
verò prorsus nolente sub-
scribere, perseverans in sen-
tentiā suā juvenis, suā ipsi-
us, & fratrum Christiano-
rum, conscientiā contentus
erat. Non alienum verò esse
duco, hoc loco Antinoi e-
tiam, qui nuper extitit, me-
minisse, quem & cuncti
præ timore tanquam Deum
colere festinabant, etsi pro-
bè norunt & qualis ille fu-

τέχνη αὖς λόγων δυνάμει πεποιημένη, καὶ
δόξα διὰ τούτων ὅν Θεὸς εἶναι· τὴν δὲ δόξαν
ἡδὴ ποιησόμεθα, ἐ τοῖς λέγουσι πιστεύοντες,
ἀλλὰ τοῖς περφηλούσι, πρὶν ἢ γνέσθαι, καὶ
ἀνάγκην πεθόμενοι, διὰ τὸ καὶ ὅψιν, ὡς περ-
φηλούθῃ, ὁρᾶν γνόμῳ καὶ γνώμῳ· ἥτις
μεγίστη καὶ ἀληθεύσατι δόξασθαι ἐ ὑμῖν, ὡς
ναμίσομεν, φανήσεται.

Λη'. Ἄνθρωποι εἰν πρὶς ἐν Ἰουδαίοις γε-
γέννηται Θεὸς περφηται, δι' ὧν τὸ περφη-
πικὸν πνεῦμα περφηκεῖται γνέσθαι μέλ-
λουσιν, πρὶν ἢ γνέσθαι· καὶ τούτων ἐ ἐν Ἰουδαίοις
καὶ κατὰ γνόμῳ βασιλεῖς τὰς περφη-
τείας, ὡς ἐλέχθησαν ὅτε περφηλούοντο, τῇ
ἰδίᾳ αὐτῶν Ἑβραϊδὶ φωνῇ, ὅν βιβλίους ὑπὸ

erit, & unde ortus. Verum
ne quis objiciat nobis, quid
impedit, quo minus & is,
qui à vobis vocatur Christ-
us, homo ex hominibus or-
tus, arte magicâ eas virtu-
tes, quas dicimus, ediderit,
atque ob id Dei filius ha-
bitus sit? demonstrationem
jam aggrediemur, non nar-
rantibus credentes, sed præ-
dicantibus, priusquam res
fierent, necessariò fidem ha-
bentes; eo quòd & oculis

nostris res, prout prædictæ
sunt, factas esse, & nunc
fieri, cernamus: quæ maxi-
ma & verissima vobis quo-
que, ut arbitramur, vide-
bitur esse probatio.

XXXVIII. Fuere igitur
homines quidam inter Ju-
dæos, *Propheta Dei*, per
quos *Spiritus propheticus* ea,
quæ futura erant, antequam
fierent, prænuntiavit: at-
que horum prophetias Re-
ges, qui illis temporibus
Ju-

αὐτῶν τῶν προφητῶν σωζέσθαι κλήμε-
νοι, εἰπὼν. ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ὁ Αἴγυ-
πτίων βασιλεὺς βιβλιοθήκην κατεσκεύαζε, καὶ
τὰ πάντων ἀνθρώπων συγγραμμάτων συνα-
γεῖν ἐπεχείρη, πυθόμην ὅτι καὶ τῶν προ-
φητῶν τέτων, προσέπεμψε τῷ τῶν Ἰουδαί-
ων τότε βασιλεῦσιν Ἡρώδῃ, ἀξίων διαπε-
φθῆναι αὐτῷ τὰς βίβλους τῶν προφητῶν. καὶ
ὁ μὲν βασιλεὺς Ἡρώδης τῇ πραιποσίτῳ Ἡ-
ερακλίδι αὐτῷ φωνῇ γεγραμμένας διεπέμ-
ψατο. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐκ αὐτοῦ γνώεμα τὰ ἐν αὐ-
ταῖς γεγραμμένα τῷ Αἰγυπτίοις, πάλιν αὐ-
τὸν ἠξίωσε πέμψας, τὰς μεταβαλλέντας αὐ-
τὰς εἰς τὴν ἑλλάδα φωνῇ ἀνθρώπου λαπο-
εῖλαι. καὶ τότε γεγραμμένα ἐμνήσαν αἱ βίβλοι

Judæis imperabant, ita ut, cum prædicerentur, enuntiata sunt, vernaculâ Hebræorum linguâ in libris ab ipsis prophetis compositis possidentes conservârunt. Cum autem Ptolemæus, Ægyptiorum Rex, bibliothecam conficeret, & omnium hominum, scripta colligere conaretur, de prophetiis hisce quoque certior factus, ad Herodem Judæorum tunc

Regem scribens petiit, ut prophetici libri ad se mitterentur. Rex autem Herodes illos Hebraicâ linguâ, uti dixi, conscriptos, ad eum transmisit. Verum cum Ægyptiis incognita essent, quæ in illis scripta erant, denuò legatione missâ illum rogavit, ut ad se viros, qui libros illos in Græcum transferrent sermonem, mitteret : hoc autem facto, li-
bri

ἢ παρ' Αἰγυπτίοις μέχρι τῶν ὁρίων, ἔκτανται
 ταχὺ πρὸς πάντας εἰσιν Ἰουδαίους· οἱ δὲ ἀνα-
 γινώσκοντες ἐσιωπῶσι τὰ εἰρημύα, ἀλλ' ἐχ-
 θρὸς ἡμᾶς καὶ πολεμῖες ἡγῶν), ὁμοίως ὑμῖν
 ἀναμνησθῆναι καὶ κολάζοντες ἡμᾶς, ὅποτε δύ-
 νων), ὡς καὶ παροτρύνει δύνασθε· ἔτι γὰρ ἐν τῇ
 νυνὶ γεγεννημένῳ Ἰουδαϊκῷ πολέμῳ, Βαρχα-
 χέβας, ὁ τῶν Ἰουδαίων ἀποστάσεως ἀρχηγέτης,
 Χριστιανὸς μόνος εἰς τιμωρίας δεινὰς, εἰ μὴ
 ἀρνοῖτο Ἰησοῦν τὸν Χριστόν, ἔβλασφημοῖεν,
 ἐκέλευεν ἀπάγεσθαι.

λθ'. Ἐν δὲ ταῖς τῶν προφητῶν βίβλοις
 ὄραμεν προκηρυγσόμενον πρὸς ἡμᾶς, γεν-
 νώμενον διὰ παρθένου, ἔτι ἀνδρῶν, καὶ θε-
 ραπδύοντα πάντας νόσον καὶ πάντας μαλακί-

bri illi apud Ægyptios re-
 positi permansere ad hodi-
 ernum usque diem, ac pe-
 nes omnes ubique Judæos
 exstant: qui licet eos le-
 gant, dicta non intelligunt,
 sed pro inimicis nos & hosti-
 bus habentes, perinde uti
 vos, cum possunt, nos oc-
 cidunt, & pœnis afficiunt;
 quemadmodum & vos per-
 suasum habeatis: in nupero
 enim Judaico bello Bar-

chochebas, defectionis Ju-
 dæorum dux, solos Christi-
 anos ad gravia supplicia,
 nisi Christum abnegarent, &
 ei maledicerent, duci iussit.

XXXIX. In istis verò
 Prophetarum libris præ-
 nuntiatum invenimus Je-
 sum, nostrum Christum,
 advenientem, ex virgine
 natum, & virum factum, &
 omnem morbum & ægri-
 tudinem curantem, & mor-

τους

αἱ, καὶ νεκρὰς ἀνεΐργοντα, καὶ φθονέμενον, καὶ
ἀγνοέμενον, καὶ σκυρήμενον, Ἰησοῦ τὸν ἡ-
μέτερον Χριστὸν, ὃς ἀποθνήσκοντα, καὶ ἀνεΐργ-
μενον, καὶ εἰς ἕρπης ἀνερχόμενον, ὃς ὑὸν Θεοῦ
ὄντα καὶ κεκλημένον· καὶ πῖνας πεμπομένης
ὑπ' αὐτῆς εἰς πάντας γένεθ' ἀνθρώπων κηρύξον-
τας τούτα, καὶ τὰς ὅσας ἐθνῶν ἀνθρώπους μάλ-
λον αὐτῶς πιστεύειν. περὶ φησὶν ὅτι, πρὶν ἢ
φανίῃαι αὐτὸν, ἔτεσι πρὶν πεντακχι-
λίοις, ποτὲ ἢ τετρακχίοις, ποτὲ ἢ διακχίοις,
καὶ πάλιν χιλίοις, καὶ ἄλλοτε ὀκτακοσίοις. καὶ
ὅτι τὰς διαδοχὰς τῶν γενῶν, ἔτερι ὃς ἔτε-
ρι ἐγένοντο περὶ φησὶν.

μ'. Μωσῆς μὲν ἐν πρῶτῳ τῶν περὶ φη-
τῶν γενόμενῳ, εἶπεν αὐτολεξεῖ ἕτως·^h Οὐκ

^h Genes. xlix. 10. seq.

tuos suscitantem, & odio
habitum, & ignotum, &
crucifixum, & mortuum,
& resuscitatum, & in cœ-
los ascendentem, Filium-
que Dei & existentem &
nominatum; atque quos-
dam ad hæc prædicanda a-
pud omne genus mortali-
um ab eo missos fore, at-
que gentiles præcipuè in
eum credituros esse. Præ-

dictus autem erat prius
quàm apparuerit, modò an-
nis quinquies mille, modo
ter mille; modo bis mille;
quin & mille, & aliquando
octingentis. Nam juxta ge-
nerationum successiones a-
lii atque alii exstiterunt
prophætæ.

XL. Moses igitur, qui
princeps prophetarum fuit,
sic ad verbum scripsit: Non
deficiet

ἐκλείψει ἀρχων ὅς Ιεῦδα, ὅς ἐκ ἡγούμενου
ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως αὖ ἐλθῇ ὁ ἀποκεί-
ται· ἢ αὐτὸς εἶσαι παροσδοκία ἐθνῶν, δεσ-
μύων πρὸς ἀμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ, πλύ-
των ἐν αἵματι σαφυλῆς τὴν σολὴν αὐτοῦ. ὁ
μέτερον ἐν εἰς ἀκριβῶς ὀξετάσαι, ἢ μα-
θεῖν, μέχει πίνῃ ὡς ἀρχων ἢ βασιλεὺς ἐν
Ιουδαίοις ἰδιῶ αὐτῶν· μέχει τὸ φανερώσεως
Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅς ἡμεῖς διδασκάλους, ἢ τῶν
ἀγνοουμένων παροφηγιῶν ὀξηγητῶν, ὡς παρ-
εῖρήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀγίου παροφηγιῶν πνέ-
ματι διὰ τοῦ Μωϋσέως, μὴ ἐκλείψῃν ἀρ-
χοντα ἀπὸ Ιουδαίων, ἕως αὖ ἐλθῇ, ὃς ἀποκεί-
τὸ βασιλεὺς. (Ιεῦδας γὰρ παροπάτωρ Ιουδαί-
ων, ἀφ' οὗ ἢ τὸ Ιουδαῖοι καλεῖσθαι ἐχρήασιν)

*deficiet princeps è Judà, ne-
que dux è femore ejus, donec
veniat cui repositum est. Et
ipse erit expectatio gentium,
ligans ad vitem pullum suum,
lavans in sanguine uvæ sto-
lam suam. Vestrum igitur
fuerit, accuratè inquirere
atque discere, quoadusque
Judæis proprius eorum
princeps & Rex fuerit: ni-
mirum usque ad apparitio-
nem Jesu Christi magistri*

*nostri, & non intellectorum
vaticiniorum interpretis;
quemadmodum divinus,
sanctus, & propheticus Spi-
ritus per Moysen prædixit,
non defecturum è Judæis
principem, tantisper dum
veniret, cui repositum fo-
ret Regnum (Judas nam-
que auctor generis Judæo-
rum fuit, à quo & Judæi
vocati sunt.) Vos verò post
factam ejus manifestatio-
nem*

καὶ ὑμεῖς μετὰ τὴν γενομένην αὐτῷ φανέρω-
σιν καὶ Ἰουδαίων ἐβασιλεύσατε, καὶ τῶν ἐκείνων πά-
σης γῆς ἐκρατήσατε. τὸ δὲ, Αὐτὸς ἔσται πρὸς
δοκίαν ἐθνῶν, μελυντικὸν ἦν, ὅτι ἐκ πάντων
τῶν ἐθνῶν πρὸς δοκίμωσιν αὐτὸν πάλιν ὡς
γενησόμενον. ὅπως ὅψις ὑμῖν πάρεστιν ἰδεῖν, καὶ
ἐρῶ πειθῆναι. ἐκ πάντων γὰρ γενῶν ἀν-
θρώπων πρὸς δοκίμωσιν τὸν ἐν Ἰουδαίᾳ σφραγ-
θέντα, μετὰ οὐκ εὐθύς δορυαλώμενος ὑμῖν ἢ γῇ
Ἰουδαίων παρεδόθη.

μαί. Τὸ δὲ, Δεσμῶν πρὸς ἀμπελον
τὸν πῶλον αὐτῷ, καὶ πλύνων τὴν σολὴν αὐτῷ
ἐν αἵματι σαφυλῆς, σύμβολον δηλωτικὸν ἦν
τῶν γενησομένων τῷ Χριστῷ, καὶ τῶν ὑπὸ αὐ-
τῷ πρὸς αἰχμαλωτισμένων. πῶλον γὰρ ἡ οὐ

nem & Judæis imperâstis,
& terram eorum omnem
in potestatem redegistis.
Istud autem, *Ipse erit ex-
spectatio gentium*, significat
fore, ut ex omnibus genti-
bus homines illum denuo
adventurum expectarent.
Quod vos nunc oculis ve-
stris cernere possitis, & re
ipsâ convinci. Ex omni e-
nim genere homines illum
expectant, qui in Judæâ

est crucifixus: post quem
statim armis subacta Judæ-
orum terra vobis dedita est.

XLI. Porro istud, *Ligans
ad vitem pullum suum, & la-
vans in sanguine vine stolam
suam*, symbolum erat, ea,
quæ CHRISTO eventura e-
rant, quæque ab eo fieri de-
bebant, designans. Nam
pullus quidam asinæ in in-
troitu quodam vici ad vi-
tem alligatus stabat: quem

εἰσήκῃ ἐν πρὶ εἰσόδῳ κόμης πρὸς ἀμπελον
 δεδεμμένῳ· ὃν ἐκέλευσαν ἀγαγεῖν αὐτὰς τό-
 τε τὰς γνωρίμας αὐτῆς, καὶ ἀχθέντῳ Ἰπ-
 βας ἐκάθισε, καὶ εἰσελήλυθεν εἰς τὰ Ἱερουσό-
 λυμα, ἐνθα τὸ μέγιστον ἱερὸν ἦν Ἰουδαίων, ὃ
 ὑφ' ὑμῶν ὕστερον καλεσθήσεται· ἔκ μὲν ταῦτα
 ἐσθλυνώθη, ὅπως τὸ λείπον τῆς προφητείας σω-
 τελεσθῇ. τὸ γὰρ, Πλύνων τὴν στολὴν αὐτῆς ἐν
 αἵματι σαφυλῆς, προαγγελτικὸν ἦν τῆς πά-
 θος, ἧς πάσχον ἐμελλε, δι' αἵματός καθάρ-
 ρων ὅτι πωδύοντάς αὐτὰς. ἡ γὰρ κεκλημημένη
 ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πωδύματός διὰ τοῦ προφήτου
 στολῆς, ὅτι πωδύοντες αὐτὰς εἰσὶν ἄνθρωποι, ἐν
 οἷς οἰκεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πνεῦμα, ὁ λόγος.
 τὸ δὲ εἰρημνύον αἷμα τῆς σαφυλῆς, σημασι-

fibi tunc adducere discipu-
 los suos iussit, inque eum
 adductum conscendens se-
 dit, ac Hierosolyma ingres-
 sus est (ubi maximum Ju-
 daeorum templum fuit, à
 vobis postea eversum) Et
 deinde in crucem actus est,
 ut quod reliquum erat pro-
 phetiae compleretur; nam
 istud, *Lavans in sanguine*
uvæ stolam suam, passionem
 ejus prænuntiavit, quam su-

biturus erat, ut per sangui-
 nem credentes in se purifi-
 caret. Illa enim à divino
 Spiritu per prophetam dicta
stola, sunt credentes in eum
 homines, in quibus semen,
 verbum scilicet, habitat.
Sanguis verò *uvæ* dictus fig-
 nificat, eum, qui apparitu-
 rus erat, sanguinem quidem
 habiturum, at non ex hu-
 mano semine, sed ex virtu-
 te divinâ. (Princeps autem
 virtus

κὸν τῷ ἔχῃ μὲν αἷμα τὸν φαισόμενον, ἀλλ' ὅκ ἐξ ἀνθρωπείας σπέρματός, ἀλλ' ἐκ θείας δυνάμεως (ἢ ὅτι πρώτη δύναμις, μὲν τὸν πατέρα πάντων καὶ δευτέρῳ Θεόν, καὶ υἱόν, ὁ Λόγος ἐστίν· ὃς πάντα τρέπον σαρκοποιηθεὶς ἀνθρώπου γέγονεν, ἐν τοῖς ἐξῆς ἐξημῶν.) ὃν τρόπον γὰρ τὸ τ' ἀμπέλαι αἷμα ὅκ ἀνθρώπου πεποίηκεν, ἀλλ' ὁ Θεός, ἕτως καὶ τὸτο ἐμυνέτο ἐκ ἐξ ἀνθρωπείας σπέρματός· ἤρθεατ' τὸ αἷμα, ἀλλ' ἐκ δυνάμεως Θεῶν, ὡς περὶ φημῶν.

μῦ. Καὶ Ησαΐας ὅτι ἄλλος προφήτης τὰ αὐτὰ δι' ἄλλων ῥήσεων προφητεύων, ἕτως εἶπεν· Ἀναλελεῖ ἄστρον ἐξ Ιακώβ, καὶ ἄνθος ἀναθήσειαί· ἀπὸ τ' ῥίζης Ιεσσαί·^k Καὶ

ⁱ Cap. xi. ver. 1.

^k Ibid. ver. 10.

virtus post Parentem & Dominum universorum Deum, & Filius, Verbum est; quod quomodo per incarnationem Homo sit factum, in sequentibus dicemus) Sicut enim vitis sanguinem, non homo, sed Deus fecit: ita & hunc sanguinem, non ex humano semine producendum, sed ex Virtute Dei, indica-

tum est, prout modò diximus.

XLII. Sed & Esaias vates alius, eadem verbis aliis praedicans, ita inquit: *Exoriatur stella ex Jacob, & flos è radice Jesse ascendet: & in brachium ejus gentes sperabunt.* Stella verò lucida ex Jacob exorta est, & flos ascendit è radice Jesse, hic Christus. Nam per vir-

Ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ ἔθηκε ἐλπιῶσιν. αἵ-
 ρον δὲ φωλευνὸν ἀνέτελε, ὃ ἀνθρώπου ἀνέβη ἀ-
 πὸ τῆς ρίζης Ιεσσαί, ἔτεκε δὲ Χριστός. διὰ γὰρ
 παρθένου τὸ ἀπὸ τοῦ σπέρματος Ιακώβ, τῷ
 γυιομῆτι πατρὸς Ιεδά, τῷ δεδηλωμένῳ Ιε-
 δαίων πατρὸς, διὰ δυνάμεως Θεοῦ ἀπεκυ-
 θη. καὶ Ιεσσαί προσάτωρ μὲν καὶ τὸ λόγιον
 γενήσεται. τῷ δὲ Ιακώβ καὶ τῷ Ιεδά καὶ γυναι-
 κὶ διαδοχικῶς υἱὸς ἐπαῖρχεν.

μγ'. Καὶ πάλιν, ὡς αὐτολεξεὶ διὰ παρ-
 θένου μὲν τεχνησόμενον διὰ τῆς Ησαΐας προ-
 φητεῖσθαι, ἀκρίβως. ἐλέχθη δὲ ἄνω· Ἰδὲ ἡ
 παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν· καὶ
 ἐρεῖσιν Ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, μετ' ἡμεῶν ὁ Θεός.
 αὐτὸς γὰρ καὶ ἡ ἀπίστα καὶ ἀδύνατα νομιζόμενα πάντα

¹ Esaiæ vii, 14.

ginem è femine Jacobi, pa-
 tris Judæ (quem Judæo-
 rum patrem fuisse ostendi-
 mus) Dei virtute natus est.
 Et Jesse progenitor ejus e-
 rat juxta hoc oraculum, Ja-
 cobi verò & Judæ, secun-
 dùm generis successionem,
 filius fuit.

XLIII. Porro autem,
 quemadmodum ex virgine
 nasciturus difertis verbis ab

eodem Esaiæ prædictus est,
 audite: sic autem dicit,
*Ecce, virgo uterum gesta-
 bit, et pariet filium, et di-
 cent super nomine ejus (Em-
 manuel, hoc est) Nobiscum
 Deus.* Nam quæ incredi-
 bilia & factu impossi-
 bilia habita apud homi-
 nes erant, ea Deus per Spi-
 ritum propheticum futu-
 ra præmonstravit, ut, cum
 facta

τοῖς ἀνθρώποις ἡγήσεας, ταῦτα ὁ Θεὸς παρε-
μήνυσε διὰ τῆς προφητικῆς πινύματος· μέλ-
λειν γίνεας, ἢ ὅταν γένῃ, μὴ ἀπιστηθῇ, ἀλλ'
ὅτι τῆς προφητείας πιστευθῇ. ὥτως δέ τις,
μὴ νοήσαντες τὴν δεδηλωμένην προφητείαν,
ἐγκαλέσωσιν ἡμῖν ὅτι ἐνεκαλέσαμεν τοῖς
ποικταῖς, εἰπῶσιν ἀφροδισίων χάριν ἐληλυ-
θέναι ἐπὶ γυναῖκας τὸν Δία, διασαφῆσαι
τοῦ λόγου περιεσώμεθα. τὸ ἐν, Ἰδὲ ἡ παρ-
θέν· ἐν γαστρὶ ἔξει, σημαίνει ὅτι συωσιασά-
σαν τὴν παρθένον συλλαβεῖν. εἰ γὰρ ἐσυω-
σιασάσθῃ ὑπὸ ἑταῶν, οὐκ ἐπὶ τῇ παρθένῳ·
ἀλλὰ δύναμις Θεοῦ ἐπελθῶσα τῇ παρθένῳ
ἐπεσκίασεν αὐτῇ, καὶ κυοφορῆσαι παρθένον
ἔσαν πεποίηκε. ὁ δὲ ἀποσταλὴς ὅτι πρὸς αὐ-

facta essent, fides iis haud
abrogaretur, sed propter
prædictionem crederentur.
Ne autem aliqui propheti-
am, quam produximus,
non intelligentes, nobis ea
objiciant, quæ nos Poetis
objecimus, dicentibus, Jo-
vem rei veneræ gratiâ ad
mulieres ventitasse, dicta
verba explicare conabimur.
Illud igitur, *Ecce virgo u-*
terum gestabit, significat vir-

ginem absque concubitu
concepturam esse. Si enim
cum viro quocunque con-
suevisset, non jam virgo
fuisset. At verò virtus Dei
virgini superveniens, illi
obumbravit, & ut virgo
manens fœtum conciperet,
effecit : quin & missus tum
temporis ad virginem ip-
sam angelus Dei, lætum
illi attulit nuntium, dicens :
Ecce concipies in utero ex

Spi-

τὴν παρθένον κατ' ἐκείνο τῷ καιρῷ ἀγγελοῦ Θεοῦ, εὐηγγελίσασθαι αὐτὴν εἰπών· Ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ υἱὸς υἱίσκῃ κληθήσεται· καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃς αὐτὸς ὅς σώσει τὸν λαὸν αὐτῷ ἀπὸ πάντων ἁμαρτιῶν αὐτῶν· ὡς ὁ ἀπομνημονεύσαντες πάντα τὰ ρηθῆναι τοῦ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδίδαξαν· οἷς ἐπιστεύσαντες, ἐπέδωκε καὶ διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφητοῦ τὸ προφητικὸν πνεῦμα τοῦτον ἡμῶν, ὡς προεμύνησεν, ἔφη· ὁ πνεῦμα οὖν, καὶ τὴν δύναμιν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἔδωκε ἄλλοι νοῆσαι θεῖς, ἢ τὸν Λόγον, (ὃς καὶ πρωτότοκος τῷ Θεῷ ἐστὶ) Μωσῆς ὁ προφητοῦς τῷ προφῆτῃ ἐμή-

ἢ Luc. i. 31. & 35.

ἢ Matth. i. 21.

ἢ Luc. i. 35.

Spiritu sancto, ὅς παρὶς filium, ὅς Filius altissimi vocabitur: ὅς vocabis nomen eius Jesum; ipse enim salvabit populum suum à peccatis suis: sicut illi, qui in Commentarios res omnes de Salvatore nostro Jesu Christo retulerunt, nos docuerunt: quibus nos fidem habuimus; quia & per supradictum Esaiam prophe-

ticus Spiritus nasciturum hunc ita, ut ante indicavimus, pronuntiavit. Per Spiritum igitur & Virtutem, quæ à Deo est, nihil aliud intelligere fas est, quàm Verbum (qui & primogenitus Deo est) sicut supradictus propheta indicavit. Ille verò Spiritus in virginem illapsus, & illi obumbrans, non per concubitum, sed per di-

νυσε· καὶ τοῦτο ἐλθὼν ἐπὶ τὴν παρθένον καὶ ἐπισκιάσαν, ἐ διὰ σιωπίας, ἀλλὰ διὰ δυνάμεως, ἐγκύμονα κατέσκησε. τὸ δὲ, Ἰησοῦς ὄνομα τῇ Ἑβραϊδὶ Φωνῇ, σωτῆρ, τῇ Ἑλληνίδι διαλέκῳ δηλοῖ. ὅθεν καὶ ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον εἶπε· Καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

μδ'. Οὗτοι δὲ ἐδενὶ ἄλλῳ θεοφορεῖν) ὁ προφητεύοντες, εἰ μὴ λόγῳ θείῳ, καὶ ὑμεῖς, ὡς ὑπολαμβάνω, φήσετε. ὅπου δὲ καὶ τῆ γῆς ἡγνῶς ἐμελλεν, ὡς προεῖπεν ἕτερος προφήτης ὁ Μιχαίας, ἀκέσατε. ἔφη δὲ ἔτι·
 ῥ Καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, ἐδαμῶς ἐλαχίστη εἰ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ

p Mich. v. 2. juxta citationem S. Matthæi cap. ii. ver. 6.

divinam virtutem, prægnantem eam reddidit. Nomen vero illud, Jesus, in Hebraicâ linguâ, Græcè sonat Σωτήρ. Unde & Angelus ad virginem dixit, *Et vocabis nomen ejus Iesum: ipse enim* [σώσει] *salvum faciet populum suum à peccatis eorum.*

XLIV. Prophetas autem nullo alio, quam divino, Verbo afflatos vaticinari,

vos quoque ipsos dicturos esse reor. Ubi verò terrarum etiam nasciturus esset, sicut alius propheta Michæus prædixit, audite. Sic autem dixit: *Et tu Bethleem terra Judæ, nequaquam minima es in principibus Judæ: ex te enim egredietur dux, qui reget populum meum.* Vicus autem quidam est hic in regione Ju-

ἐξελεύσε⁹) ἡ γένηται, ὅτις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου. κώμη δέ τις ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα σαδίας τετρακονταπέντε Ἱερουσαλὺμων, ἐν ᾗ ἐγενήθη Ἰησοῦς Χριστός· ὡς καὶ μαθεῖν διδάσκει ἐκ τῆς ἀπογραφῆς τῶν γρομῶν ἐπὶ Κυρίῳ τοῦ ὑμετέρου ἐν Ἰουδαίᾳ πρώτου γρομῶν ἐπιτρόπος. ὡς ὅτε ἔλθοντες ἐμελλε οὖν ἄλλας ἀνθρώπους γεννηθεῖς ὁ Χριστός ἄλλας ἀνδρωθῇ, (ὅπως ἔγεγονεν) ἀκούσατε τῆς προειρημῶν εἰς τῆτο. ἐστὶ δὲ ταῦτα·

μέ. —————⁹ Παιδίον ἐγενήθη ἡμῖν, καὶ νεανίσκος ἡμῖν ἀπεδόθη· ὃ ἡ ἀρχὴ ἐπὶ τῶν ὤμων. μηνυτικὸν τῆς δυνάμεως τῆς σωτηρίας, ᾗ προσέθηκε τὰς ὤμους σω-

⁹ Esaiæ ix. 6.

Judæorum, triginta quinque stadiis distans Hierosolymis, in quo natus est Jesus Christus: quemadmodum & ex tabulis censualibus sub Cyrenio, primo vestro in Judæâ præfecto, confectis intelligere potestis. Quod autem natus Christus cæteris hominibus incognitus esset futurus, donec virilem ageret æta-

tem (quod & factum est) quæ eâ de re prædicta sint, audite. Sunt verò hæc: —

XLV. ————— Puer natus est nobis; & adolescentulus datus est nobis; cuius super humeros imperium. Ostendit hoc oraculum virtutem Crucis, cui humeros adplicuit, in eandem ætus: sicut in orationis progressu ma-

ρωθείς, ὡς περιόντος τῆς λόγῃ σαφέστερον
 δειχθήσε). καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς προφήτης Η-
 σαΐας θεοφορέμυτος τῷ πνεύματι τῷ προ-
 φητικῷ, ἔφη· Ἐγὼ ἐξέπετασα τὰς χεῖρας
 μου ἐπὶ λαὸν ἀπειθουῦτα καὶ ἀντιλέγοντα, ἐ-
 πὶ τὰς πορνοποιήσας ἐν ὁδῷ καὶ καλῇ. Αἰ-
 τῶσί με νυνὶ κείσιν, καὶ ἐγγίξιν Θεῷ τολ-
 μῶσιν. καὶ πάλιν ἐν ἄλλοις λόγοις δι' ἑτέρας
 προφήτας λέγει· Αὐτοὶ ὥρυξάν μου πόδας καὶ
 χεῖρας, ὅτε ἔβαλον κλῆρον ἐπὶ τὸν ἱματισμόν
 μου. Καὶ ὁ μὲν Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ προ-
 φήτης ὁ εἰπὼν ταῦτα, ἐδὲν τέτων ἔπαθεν· Ἰη-
 σὺς δ' ὁ Χριστὸς ἐξελάθη τὰς χεῖρας, σωρω-
 θεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἀντιλεγόντων αὐτῷ καὶ
 φασκόντων, μὴ εἶναι αὐτὸν Χριστόν. καὶ γὰρ,

* Esaiæ lxx. 2.

* Ibid. lviii. 2.

* Psalm. xxi. 17, 19.

manifestius demonstrabitur. Et rursus idem vates Esai-
 as, spiritu incitatus prophe-
 tico, inquit: *Ego expandi
 manus meas ad populum in-
 fidelem & contradicentem, ad
 eos, qui in viâ non bonâ in-
 cedunt. Exigunt à me nunc
 iudicium, & appropinquare
 Deo audent.* Ac rursus aliis
 verbis per alium Prophe-
 tam ait: *Ipsi foderunt ma-*

*nus & pedes meos, & fece-
 runt sortem super vestitu
 meo.* David verò idem &
 Rex, & Propheta, qui hæc
 dixit, nihil horum pertulit.
 JESU CHRISTI autem ma-
 nus expansæ sunt, cùm à
 Judæis crucifigeretur, ob-
 loquentibus ei, atque dicen-
 tibus non esse eum CHRIS-
 TUM. Nam ita, sicut Pro-
 pheta dixit, irridentes il-
 lum

ὡς εἶπεν ὁ προφήτης, διασύργετε αὐτὸν, ἐ-
κάθισαν ἐπὶ βήματος, ὧς εἶπον, Κεῖνον ἡμῖν.
τὸ δ', ὠρυξάν με χεῖρας ἢ πόδας, ἐξήγησις
τῶν ἐν τῷ σωρῷ παγύτων ἐν ταῖς χερσὶ
ἢ τοῖς ποσὶν αὐτῷ ἢ λῶν λῶ. ἢ μὲν τὸ σω-
ρῶσαι αὐτὸν, ἔβαλον κληρὸν ἐπὶ τὸν ἱματισ-
μὸν αὐτῷ, ὧς ἐμερείσαντο ἑαυτοῖς. ὧς σωρῶ-
σαντες αὐτόν. ἢ ταῦτα ὅτι γέγονε, διώαδε
μαθεῖν ἐκ τῶν ἐπὶ Ποντίᾳ Πιλάτῃ γημοδύων
Ακλίων. ἢ ὅτι ῥητῶς καθεδησόμενος ἐπὶ πώ-
λον ὄντα, ἢ εἰσελευσόμενος εἰς τὰ Ἱερουσόλυ-
μα προεφήτευσεν, ἑτέρεα προφήτε, ὧς Σο-
φονίας, τὰς τ' προφητείας λέξεις ἐρῶμεν. εἰς
δ' αὐταί. " Χαῖρε σφόδρα θυγαῖς Σιών, κή-
ρυσε θυγαῖς Ἱερουσαλήμ. ἰδὲ ὁ βασιλεὺς

▪ Zachar. ix. 9. juxta citationem Matth. xxi. 5.

lum, in tribunali collocâ-
runt, atque dixerunt: *Ju-
dica nobis.* Illud verò, *Fo-
derunt manus & pedes meos,*
narratio est de clavis qui
manibus pedibusque ejus
in cruce infixi fuere. Et
cùm jam in crucem egissent
eum, sortem super vestitu
ejus jecerunt: & illum in-
ter se partiti sunt, qui eum
crucifixerant. Atque hæc

ita gesta esse, ex Actis, sub
Pontio Pilato confectis, cog-
noscere potestis. Quòd item
disertè, consensurum eum
asinæ pullum, & Hieroso-
lyma ingressurum esse, præ-
dictum sit, de eo alterius
Prophetæ Zephaniæ vati-
cinii verba dabimus. Sunt
autem ista: *Lætare vehemen-
ter filia Sion: prædica filia
Hierusalem: Ecce Rex tuus
venit*

σε ἔρχεσθαι σοι πρῶτος, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον,
 ὃ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

μς'. Οταν ὅ τὰς λέξεις τῷ προφητῷ
 λεγομένης ὡς ἀπὸ προσώπου ἀκήη, μὴ ἀπ'
 αὐτῷ τῶν ἐμπεπινδυσμένων λέγεσθαι νομίσῃε,
 ἀλλ' ἀπὸ τοῦ κινῆσθαι αὐτὸς θείας λόγους. πο-
 τὲ μὲν γὰρ ὡς παραγγελτικῶς τὰ μέλλοντα
 ῥησέας λέγει, ποτὲ δὲ ὡς ἀπὸ προσώπου
 τοῦ δεσπότη πάντων καὶ πατρὸς Θεοῦ φθέγγε-
 ται, ποτὲ ὅ ὡς ἀπὸ προσώπου τοῦ Χριστοῦ, πο-
 τὲ ὅ ὡς ἀπὸ προσώπου λαῶν ἀποκεινομένων
 τῷ Κυρίῳ, ἢ τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ὅποῖον καὶ ἐπὶ
 τῷ παρ' ὑμῖν συγγραφέων ἰδεῖν ἐστίν, ἕνα μὲν
 τὸν τὰ πάντα συγγράφοντα ὄντα, πρὸς ὅσα
 ὅ τὰ διαλεγόμενα πρὸς αὐτὸν φέροντα. ὅπως μὴ νοή-

*venit tibi mitis, asino insi-
 dens, et pullo filio subjuga-
 lis.*

XLVI. Verum cum Pro-
 phetarum verba, tanquam
 à personâ aliquâ dicta; au-
 ditis, ne ab ipsis inspiratis
 ea dici existimate; sed à
 divino illos incitante Ver-
 bo. Quandoque enim præ-
 nuntiantis more, quæ e-
 ventura sint, profert: quan-
 doque autem velut in per-

sonâ Domini & parentis u-
 niverforum Dei loquitur;
 nonnunquam verò in per-
 sonâ CHRISTI; & aliquan-
 do in personâ populorum
 respondentium Domino, aut
 Patri ejus: quemadmodum
 & apud scriptores vestros
 cernere est unum tantum
 scribentem omnia, personas
 autem colloquentes intro-
 ducentem. Quod Judæi,
 qui libros Prophetarum ha-
 bent,

σαντες ④ ἔχοντες τὰς βίβλους τῷ περὶ
 τῷ Ἰσραῖλοι, οὐκ ἐγνώρισαν ἕτε πρῶτον
 τον Χριστόν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς οὕτω λέγον-
 τας πρῶτον αὐτόν, καὶ ὡς περὶ κεκήρυκτο,
 ἀποδεικνύοντας ἐσθλῶς εἶναι αὐτῶν, μι-
 σῶσιν.

μζ'. Ἰνα ὅ καὶ τῷτο ὑμῖν φανερόν γένῃ·
 ἀπὸ περὶ σὺν πρῶτον ἐλέχθησαν διὰ Ἡ-
 σαΐα ④ περὶ σὺν περὶ σὺν οἶδε ④ λό-
 γοι· ^x Εἰνὼ βῆς τὸν κλησάμενον, καὶ οὐκ ἔτι
 φάτιν καὶ περὶ σὺν αὐτῷ· Ἰσραὴλ δέ με οὐκ
 ἔγνω, ὅ οὐ λαός με οὐ σιωπῆκεν. καὶ ἔτι
 ἀμαρτωλόν, λαός πλήρης ἀμαρτιῶν, σπέρ-
 μα πονηρόν· υἱοὶ ἀνόμοι ἐγκατελίπετε τὸν
 Κύριον. καὶ πάλιν ἀλλαχῇ, ὅταν λέγῃ ὁ αὐτός

^x Esaia i. 3, 4.

bent, non intelligentes, non
 modò Christum, cùm ad-
 venit, non agnoverunt, sed
 & nos, advenisse illum af-
 ferentes, & ab ipsis cruci af-
 fixum fuisse, prouterat præ-
 nuntiatum, demonstrantes,
 odio prosequuntur.

XLVII. Ut verò hoc
 quoque vobis planum fiat :
 Hæc à personâ Patris, per
 antedictum prophetam E-

saia verba prolata sunt :
 Cognovit bos possessorem suum,
 & asinus præsepe Domini
 sui : Israel autem me non
 cognovit, & populus me non
 intellexit. Væ genti pecca-
 trici, populo pleno peccatis,
 semini nequam. Filii iniqui
 deseruistis Dominum. Et rur-
 sum alibi, ubi idem Pro-
 pheta ex personâ Patris di-
 cit : Qualem mihi edificabi-

tis

πρωφότης ὁμοίως ἀπὸ ἑπαλθός·^γ Ποῖόν μοι
οἶκον οἰκοδομήσεις; λέγει Κύριος. ὁ ἐχθρὸς
μοι θρόνος, καὶ ἡ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν
μου. καὶ πάλιν ἀλλαχῇ.^δ Τὰς νεκρώσας ὑ-
μῶν καὶ τὰ σάββατα μισεῖ ἡ ψυχὴ μου, καὶ
μεγάλῃ ἡμέραν νηστείας, καὶ ἀργίαν ἐκ
ἀνέχομαι. ἔδωκεν ἔρχησθαι ὀφθῆναι μοι, εἰς-
ακούσομαι ὑμῶν. πλήρεις αἵματός αἱ χεῖ-
ρες ὑμῶν. καὶ φέρητε σεμίδαλιν, θυμίαμα,
βδέλυγμα μοι ἐστίν. σέαρ ἀρνῶν ἔσται αἷμα ταύ-
ρων ἐβόλομαι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ
τῶν χειρῶν ὑμῶν;^ε ἀλλὰ διάλυε πάντα
συνδεδεσμον ἀδικίας, διάσπα τραγυγαλίας
βιαίων συναλλαγμάτων· ἄσετον καὶ γυμνὸν
σκέπε, διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου. ὅ-
ποια μὲν οὖν ἐστὶ καὶ τὰ διδασκόμενα διὰ τῶν

^γ Esaiæ lxvi. 1.

^δ Ibid. i. 11, 12, 13, 14.

^ε Ibid. lviii. 6, 7.

*tis domum? dicit Dominus. similam aut incensum, abo-
Cælum sedes mea, et terra minatio mihi est. Adipem ag-
scabellum pedum meorum. norum et sanguinem birorum
Ac rursus alibi: Neomenias nolo. Quis enim requisivit
vestras et sabbata odit ani- hæc ex manibus vestris? Ve-
ma mea; et diem magnum rùm dissolve omnem colliga-
jejunii, et ocium non susti- tionem iniquitatis; disrumpe
neo: neque cum veneritis, ut fasciculos violentorum con-
appareatis mihi, exaudiam tractuum; vagum et nudum
vos: plenæ sunt manus vest- tege; frange esurienti panem
ræ sanguine. Et cum offertis tuum Qualia igitur sint,
quæ*

προφητῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, νοεῖν δύνασθαι
 μή. Όταν ὁ ἀπὸ προσώπου τοῦ Χριστοῦ
 λέγῃ τὸ προφητικὸν πνεῦμα, ὅπως φθέγγε-
 γέν^δ. Ὁ Εὐὸ ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου ἐ-
 πὶ λαὸν ἀπειθεῖν καὶ ἀντιλέγοντα, ἐπὶ τὰς
 πορνομαχίας ἐν ὁδῷ καὶ καλῇ. καὶ πάλιν, Ὁ
 νότον μου τέθεικα εἰς μάστιγας, καὶ τὰς σιαγό-
 νας μου εἰς ῥαπίσματα· τὸ ὅ προσώπόν μου
 ἐκ ἀπέσρεψα ἀπὸ ἀρχαῆς ἐμπυσμάτων,
 καὶ ὁ Κύριος βοηθός μου ἐγένετο· διὰ τοῦτο
 ἐκ ἐνετραπύω, ἀλλ' ἔθηκεν τὸ προσώπόν μου
 ὡς σφεραὶν πέτραν, ὅτι ἐγνων ὅτι καὶ μὴ αἰσ-
 χυνθῶ, ὅτι ἐγγίζει ὁ δικαιώσας με. καὶ πάλιν,
 ὅταν λέγῃ· Ὁ Αὐτοὶ ἔβαλον κλῆρον ἐπὶ
 τὸν ἱματισμόν μου, ὅτι ὠρυξάν μου πόδας ὅτι

^b Esaiæ lxv. 2. ^c Ibid. l. 6, 7, 8. ^d Psalm. xxi. 17, 19.

quæ per Prophetas à Deo
 ipso præcepta sint, intelli-
 gere possitis.

XLVIII. Cùm autem
 ex personâ CHRISTI Spiri-
 tus propheticus loquitur, ita
 infit: Ego expandi manus
 meas ad populum incredulum
 et contradicentem, ad eos qui
 in viâ non bonâ gradiuntur.
 Et iterum: Tergum meum
 dedi ad flagra, et maxillas

meas ad colaphos: faciem au-
 tem meam non averti à fa-
 ditate sputorum. Et Domi-
 nus auxiliator meus fuit:
 propterea non sum pudefat-
 tus; sed posui faciem meam,
 ut firmam petram, et cognovi
 me non pudefactum iri,
 quoniam præstò adest, qui
 justificat me. Ac rursum
 cùm dicit: Ipsi jecerunt
 sortem super vestitu meo, et
 fode-

χειρας. Ἐγὼ δὲ ἐκοιμήθην ἐ ὑπνώσα, καὶ
ἀνέστη· ὅπιν Κυρίου ἀνελάβετό με. ἐ πάλιν
ὅταν λέγῃ· Ἐλάλησαν ἐν χείλεσιν, ἐ-
κίνησαν κεφαλῇ, λέγοντες, ῥυσάτω ἑαυ-
τόν. ἅπανα πάντα γέγονεν ὑπὸ τῷ Ἰσδαίων
τῷ Χειρῷ, μαθεῖν διδάσκει. σωρωθέντες γὰρ
αὐτοῖς, ὅς ἐξερεφον τὰ χεῖλη, καὶ ἐκίνησαν τὰς
κεφαλὰς, λέγοντες· ὁ νεκρὸς ἀνεγείρας, ῥυ-
σάτω ἑαυτόν.

μθ'. Οταν ᾤ, ὡς προφητεύουσιν τὰ μέγα-
λота γίνεσθαι, λαλή τὸ προφητικὸν πνεῦμα,
ὅτως λέγει· Ἐκ γὰρ Σιών ἐξελεύσεται νόμος,
καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλήμ· καὶ κρινεῖ
ἀνὰ μέσον ἐθνῶν, καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν.
καὶ συγκόψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἀργ-

* Psal. iii. 5. ἢ Ibid. xxi. 8, 9. ἢ Matth. xxvii. 39. ἢ Esaiæ ii. 3. seq.

foderunt pedes ac manus & capita moverunt, dicen-
teas. [Et,] Ego autem obdor-
mivi & somnum cepi, & re-
surrexi: quia Dominus sus-

cepit (sive erexit) me. Et
rursum cum inquit: Lo-
quuti sunt labiis, moverunt
caput, dicentes: Liberet seip-
sum. Quæ omnia à Judæis
Christo facta esse cognos-
cere potestis. Nam, cruci-
fixo eo, distorserunt labia,
XLIX. Quando verò
veluti vaticinans, quæ fu-
tura sint, verba facit Spiri-
tus propheticus, ita loqui-
tur: Ex Sion enim egredie-
tur lex, & verbum Domini
ex Hierusalem: & jus popu-
lis dicet, & arguet populum
multum. Et conflabunt gla-
dios

τρα, ὥς τὰς ζιβύσσας αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ
 ἔ μὴ λήψονται ἔθνη ἐπὶ ἔθνος μάχαιραν,
 καὶ ἔ μὴ μάθωσιν ἐπὶ πολεμῆν. καὶ ὅτι ἔτως
 γέγονε, πεισθῆναι δυνάσθε. ἀπὸ γὰρ Ἱερου-
 σαλὴμ ἄνδρες δεκαδύο τὸν αἰεθμὸν ἐξῆλ-
 θον εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἔτοι ἰδιῶται, λαλεῖν
 μὴ δυνάμει· διὰ δὲ Θεῷ δυνάμει ἐμή-
 νυσαν παντὶ γένει ἀνθρώπων, ὡς ἀπεσάλη-
 σαν ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ διδάξαι πάντας τὸν τοῦ
 Θεοῦ λόγον. καὶ ὅτι πάλαι ἀλληλοφόνῃ, ἔ
 μόνον ἔ πολεμῶμεν τὰς ἐχθρὰς, ἀλλ' ὑπὲρ
 τοῦ μηδὲ ψεύσεσθαι, μηδὲ ἑξαπατῆσαι τὰς ἐ-
 ξετάζοντας, ἡδέως ὁμολογεῖν τὸν Χριστὸν
 ἀποθνήσκοντα. (δυνατὸν γὰρ ἡμεῖς τὸ λεγόν-
 τιν, Ἡ γλῶσσα ὁμώμοκεν, ἡ δὲ φρενὶς ἀ-

*diōs suos in vomeres, ac lan-
 ceas suas in falces. Et non
 sumet gens adversus gentem
 gladium, & non discent am-
 pliūs belligerare. Hoc au-
 tem ita factum fuisse, fi-
 dem vobis facere possu-
 mus. Nam ab Hierosōly-
 mis duodecim numero viri
 profecti sunt in mundum,
 atque ii quidem indocti, &
 minimè eloquentes: Dei au-
 tem virtutē omni hominum*

*generi demonstrarunt se
 à Christo missos esse, qui
 cunctos Verbum Dei doce-
 rent. Unde nos, qui olim
 mutuis inter nos grassati
 sumus cædibus, non modò
 non inimicos oppugnamus;
 verùm etiam ut neque
 mentiamur, neque inqui-
 sitores nostros fallamus per-
 libenter CHRISTUM confi-
 tentes mortem adimus:
 (potuimus enim illud, quod
 dictum*

νόμος, πόνειν ἡμᾶς εἰς τὸτο) γελοῖον ἦδη
 πρῶγμα, ὑμῖν μὲν τὰς σαυτομενίας & κα-
 ταλομνίας εργατώτας, καὶ πρὸς τὰς αὐτῶν
 ζωῆς, καὶ γονέων, καὶ πατέρων, καὶ πάντων
 τῶν οἰκείων, τιμὴν ὑμετέραν ἀσπάξας ὁμο-
 λογίαν, μηδὲν ἀφθάρτον δυνάμειον ὑμῖν
 αὐτοῖς πρῶγμα ἡμᾶς δὲ, ἀφθαρσίας ἐρών-
 τας, μὴ πάνθ' ὑπομείναι ὑπὲρ τῶν πο-
 θέμενα πρῶτα τὰ δυνάμειον δύναι λαβεῖν.

ν, Αἰεταίε δὲ, πῶς καὶ πῶς πάντ' κηρυ-
 ξάντων τὴν διδασχὴν αὐτῶν, καὶ μηνυσάντων
 τιμὴν ὁπφάνειαν, πρὸς ῥέθρη, τὰς πρὸς ῥημέ-
 νου προφῆτα καὶ βασιλέως, ὅπως εἰπὸντ'
 διὰ τῶν προφητικῶν πνεύματ'
 ἡμέρα ἐξούγε) ῥῆμα, καὶ νῦν τῇ νυκτὶ ἀναγ-

i Pfaltz, xix, 2 -- 5.

dictum est, *Juravit lingua,*
mens verò injurata est, hac in
 re facere) Atque ridiculum
 fanè esset, si auctorati à vobis
 & sacramento adacti milites,
 suæ etiam vitæ, & parenti-
 bus, & liberis, suisque om-
 nibus, fidem vobis datam
 præferrent, qui nihil im-
 mortale illis donare potes-
 tis; nos autem, qui immor-
 talitati studemus, non om-

nia toleraremus, ut illa, quæ
 appetimus, ab eo, qui præ-
 stare potest, percipiamus.

L. Sed audite, quomodo
 de præconibus quoque doc-
 trinæ, & denuntiatoribus
 adventus ejus, vaticinium
 sit editum à supradicto va-
 te & Rege, per prophe-
 ticum Spiritum hæc dicen-
 te, *Dies diei eruat verbum,*
 & *nox nocti annuntiat intel-*
 L *ligentiam.*

γέλλῃ γινώσκον. ἐκ εἰσὶ λαλιαὶ, ἐδὲ λόγοι,
ὧν ἐχὶ ἀκρόν) αἱ φωναὶ αὐτῶν. εἰς πᾶσαν
τινὲν γλῶττῃς ἦλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς
τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.
ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτῶν. ὅτι αὐ-
τὸς ὡς νυμφίος ἐκπορεύομενος ἐν πᾶσι
αὐτῶν, ἀγαλλιάσεται ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν.

ναί. Πρὸς τέτταρας καὶ λόγων ἐτέρων
πάντες προφητοὶ δι' αὐτῶν ὁ Δαβὶδ, κα-
λῶς ἔχον καὶ οἰκείως ἐπιμνησθῆναι λελογί-
σμεθα. ὅτι ὧν μαθεῖν ὑμῖν πάρεστι, πῶς προ-
τρέπεται ζῆν τὰς ἀνθρώπους τὸ προφητικὸν
πνεῦμα. καὶ πῶς μνησθῆναι τινὲν γεγενημένην
Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς Ἰουδαίων, καὶ αὐτῶν Ἰου-
δαίων, ὁ Πιλάτος, ὁ ὑμείρετε παρ' αὐτοῖς
χρησθεῖς ἐπιτρέποντες, συνὰ τοῖς αὐτῶν στρατιώ-

ligentiam. Non sunt loquelæ,
neque sermones, quorum non
audiantur voces eorum. In
omnem terram exiit sonus
eorum, & in fines orbis ver-
ba eorum. In sole posuit ta-
bernaculum suum: & ipse
tanquam sponsus procedens e
thalamo suo, exsultabit ut gi-
gas ad currendam viam.

LI. Ad hæc verò alias
quoque ejusdem Davidis

prophetias rectè me & ap-
positè commemoraturum
arbitratus sum: ex quibus
intelligatis, ad quam vitam
homines Spiritus propheti-
cus exhortetur; & quomo-
do conspirationem ab He-
rode Rege Judæorum, &
Judæis ipsis, & Pilato, ves-
tro apud eos procuratore,
militibusque ejus, adversus
CHRISTUM factam signi-
ficet:

ταίς, καὶ ὁ Χριστὸς συνέλθουσιν· καὶ ὅτι πιστεύουσιν
ἐμελλεν ὑπὸ τῶν ἐν παντὸς ἡγούμενων ἀνθρώ-
πων· καὶ ὅτι αὐτὸν υἱὸν καλεῖ ὁ Θεός, καὶ ὑ-
ποτάσσεν αὐτῷ πάντας ἐχθρούς ἀπὸ γένεθ· ὥς
ὅτι δαίμονες, ὅσον ἐπὶ δυνάμεις, τῶν τε
ἐν πατρὶ καὶ δαίμωνων καὶ δεσπόται Θεοὶ, ὥς τὴν
αὐτῷ ὁ Χριστὸς ἐξουσίαν φυγεῖν πειρώμενος· καὶ
ὥς εἰς μέγαν καλεῖ πάντας ὁ Θεός, πρὶν
ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. εἰρήνη ᾧ ἕκαστος·
ᾧ Μακάριος ἁνὴρ, ὃς ὅτε ἐπορεύθη ἐν βα-
λῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν ὅτε ἔστη, καὶ
ἐπὶ καθέδραν λοιμῶν ὅτε ἐκάθισεν· ἀλλ' ἢ
ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, ὥς ἐν
τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός.
καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον ὅτι
ταὶς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὅτι τὸ καρπὸν αὐτοῦ

^k Psalm. i. & ii. integri.

ficet : nec non crediturum
in eum esse omne genus
hominum ; & Deum voca-
re illum Filium suum, se-
que illi subjecturum esse i-
nimos cunctos pollice-
ri : & quomodo dæmones,
quantum in ipsis est situm,
tam Parentis rerum uni-
versarum ac Domini Dei,
quam ipsius CHRISTI po-

testatem, effugere conten-
dant : denique quomodo
prius ad pœnitentiam invi-
tet Deus omnes, quàm dies
judicii adveniat. Ita autem
sunt dicta : *Beatus vir, qui
non versatus est in consilio
impiorum, & in viâ pecca-
torum non constitit, & in
catbedrà pestilentiarum non
sedit ; sed in lege Domini vo-
luntas*

δῶσει ἐν καρδίᾳ αὐτῷ, καὶ τὸ φύλλον αὐτῷ
 ὥς ἀπορρήσει), καὶ πάντα ὅσα αὐτὸ ποιῇ, κα-
 τὰ δόξαν αὐτοῦ). ἔχ' ἕως (1) ἀσεβεῖς, ἔχ' ἕ-
 ως· ἀλλ' ἢ ὥς χιτῶν, ὃν ἐκείνη ὁ ἀνεμος
 ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, διὰ τὴν αὐτὴν ἀνασῆ-
 σον) ἀσεβεῖς ἐν κείνῃ, καὶ αἱμαρτωλοὶ ἐν
 βασιλῇ δικαίων. ὅτι γινώσκῃ Κύριος (2) ὁδὸν δι-
 καίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολείται. ἵνα τί ἐ-
 φεύαξαν ἔθνη. (3) λαοὶ ἐμελέτησαν κακὰ,
 παρέστησαν (4) βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ (5) ἀρ-
 χонтаί συνεήχθησαν ὑπὲρ τὸ αὐτὸ καὶ (6) Κυ-
 εῖς, καὶ καὶ (7) Χειρὶ αὐτοῦ, λέγοντες· διαρρή-
 ξωμεν τὸν δεσμὸν αὐτῶν, καὶ ἀπορρήξωμεν
 ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν. ὁ κατεκλινεὶς ἐν
 ἔρεσσι ἐκείνοις) αὐτοῦ, καὶ ὁ Κύριος ἐκ-
 μνησθεῖς αὐτούς. τότε λαλήσῃ πρὸς αὐτούς

luntas ejus, et in lege ejus
 meditabitur die ac nocte. Et
 erit tanquam lignum, plan-
 tatum secus decursus aqua-
 rum, quod fructum suum da-
 bit in tempore suo, et folium
 ipsius non defluet, et omnia,
 quaecunque faciet, prospera-
 buntur. Non sic impii, non
 sic; sed tanquam gluma, quam
 projicit ventus a facie terrae.
 Idcirco non resurgent impii
 in judicio, neque peccatores

in consilio justorum. Quoni-
 am novit Dominus viam ju-
 storum, et via impiorum pe-
 ribit. Quare fremuerunt gen-
 tes, et populi meditati sunt
 inania? Astiterunt Reges
 terrae, et Principes conven-
 runt in unum adversus Do-
 minum et adversus CHRIST-
 UM ejus, dicentes: Disrum-
 pamus vincula eorum, et pro-
 jiciamus a nobis jugum ip-
 sorum. Qui habitat in caelis,
 irridebit

ἐν ὄρεσιν αὐτῶν, ἢ ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ταράξει
αὐτούς. ἐγὼ δὲ κατεσάθην βασιλεὺς ὑπὸ αὐ-
τῷ Ἰπὶ Σιών ὄρεσιν τὸ ἅγιον αὐτῶν, διαγέλ-
λων τὸ πρῶταγμα Κυρίου. Κύριε εἶπε πρὸς
με, ὡς με εἶ σύ· ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά
σε. αἰτήσαι παρ' ἐμῶν, ἔδωσω σοι ἔθνη τὴν
κληρονομίαν σου, ἢ τὴν κατὰ χάριν σου τὰ πέ-
ρατα τῆς γῆς. ποιμανεῖς αὐτούς ἐν ῥάβδῳ σι-
δηρεᾷ, ὡς σκῶν κεραιμῶς συντεύψεις αὐ-
τούς. καὶ νυνὶ βασιλεῖς σιωπεῖς, παιδύθητε
πάντες ὧς κείνοντες τὴν γῆν. δαλδύσατε τῷ
Κυρίῳ ἐν φόβῳ, ἢ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρέ-
μῳ. δρᾶξατε παιδείας, μὴ ποιεῖτε ὀργισθῆ
Κύριε, ἔλπομαι δὲ ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὅταν
ἐκκληθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτῶν. μακάριοι
πάντες ὧς πεποιθότες ἐπ' αὐτόν.

irridebit eos; et Dominus
subsannabit eos. Tunc loque-
tur ad eos in irā suā, et in fu-
rore suo conturbabit eos. Ego
autem constitutus sum Rex ab
eo super Sion montem sanctum
ejus, annuntians praeceptum
Domini. Dominus dixit ad
me: Filius meus es tu; ego
hodie genui te. Postula à me,
et dabo tibi gentes heredita-
tem tuam, et possessionem tu-
am terminos terrae. Reges

eos in virgā ferreā: tan-
quam vas figuli confringes
eos. Et nunc Reges intelligi-
te, erudimini omnes, qui ju-
dicatis terram. Servite Do-
mino in timore, et exultate
ei in tremore. Apprehendite
disciplinam; ne quando iras-
catur Dominus, et pereatis
de viā rectā, cum exarserit
subitò ira ejus. Beati omnes,
qui confidunt in eum.

νβ'. Καὶ πάλιν δι' ἄλλης προφητείας
 μιλῶν τὸ προφητικὸν πνεῦμα δι' αὐτῆς ὁ
 Δαβὶδ, ὅτι μὲν τὸ σταυρωθῆναι βασιλεύσει
 ὁ Χριστός, ὅπως εἶπεν· Ἄσπερε τῷ Κυρίῳ
 πάντα ἡ γῆ, καὶ ἀναγείλατε ἡμέραν ἐξ ἡμέ-
 ρας τὸ σωτήριον αὐτῆς, ὅτι μέγας Κύριος
 καὶ ἀνετός σφόδρα, φοβερός ὑπὲρ πάντας
 οὗτος θεός. ὅτι πάντες ὁ θεὸς τῶν ἐθνῶν ἐ-
 δωλα δαμονίων εἰσὶν· ὁ δὲ θεὸς οὗτος ἐρα-
 νὴς ἐποίησε. δόξα καὶ αἶνον καὶ προσῶπον αὐ-
 τῆς, ὡς ἰσχύς καὶ καύχημα ἐν τόπῳ ἀγίασμα-
 τὸς αὐτῆς, δότε τῷ Κυρίῳ τῷ πατρὶ πάντων αἰ-
 ῶνων δόξαν· λάβετε χάριν, καὶ εἰσέλθετε καὶ
 προσῶπον αὐτῆς, ὡς προσκυνήσατε ἐν αὐλαῖς
 ἀγίαις αὐτῆς. φοβηθήτω λοιπὸν προσώπα αὐ-

¹ Psalm. xcvi. ver. 1. usque ad 11.

LII. Atque in aliâ iterum
 prophetiâ Spiritus prophe-
 ticus per eundem Davidem
 indicans, CHRISTUM post
 crucis supplicium regnatu-
 rum esse, sic inquit : Can-
 tate Domino omnis terra, et
 annunciate de die in diem
 Salutare ejus. Quoniam mag-
 nus Dominus et laudabilis
 valdè ; terribilis super omnes

deos. Quoniam omnes dii gen-
 tium simulacra demoniorum
 sunt : Deus autem celos fe-
 cit. Gloria et laus in con-
 spectu ejus, et fortitudo et
 gloriatio in loco sanctificatio-
 nis ejus. Date Domino Patri
 seculorum gloriam ; accipite
 gratiam, et ingredimini in
 conspectum ejus, et adorare
 in atriis sanctis ejus. Metuat

τῷ πᾶσι ἡ γῆ, καὶ κατορθωθήτω, ἵνα μὴ σαλευ-
θήτω. Ὁφρανθήτωσαν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ὁ Κύ-
ριος ἐβασίλευσεν ἀπὸ τοῦ ξύλου.

ινγ'. Οὕτως ὁ προφητικὸν πνεῦμα τὰ
μέλλοντα γινέσθαι, ὡς ἤδη γινόμενα, λέγει, (ὡς
καὶ ἐν τοῖς προφητῶν δοξάζει ἐστίν) ὅπως
ἀπολογία μὴ παραχρῆ τοῖς ἐνυψιχάνουσιν, καὶ
τὸ διασαφίσωμι. τὰ πάντως ἐγνωσμένα
γινόμενα προλέγει, ὡς ἤδη γινόμενα· ὅτι
ὁ ἔτι δεῖ ἐκδέχεσθαι ἐναλινίσαι τῷ νοῦ τοῖς
λεγομένοις. Δαβὶδ, ἔτεσι χιλίοις καὶ πεντακο-
σίοις πρὶν ἢ Χριστὸν ἄνθρωπον γινόμενον σαυ-
ρωθῆναι, τὰ προφητῶν ἔφη, ἵνα εἰς τῶν
πρὸ ἐκείνων γινόμενων σωρωθεὶς ὁφροσύ-
νῃ πάρεχε τοῖς ἔθνεσιν, ἀλλ' εἰς τῶν μετ'

à facie ejus omnis terra, et
prosperetur rectè agendo, et
non commoveatur. Latentur
in gentibus: Dominus reg-
navit à ligno.

LIII. Cum verò pro-
pheticus Spiritus futura
tanquam jam facta pronun-
tiet (quod & in antedictis
existimare est) ne difficul-
tatem legentibus afferat,
hoc quoque explicabimus.
Ea nempe, quæ omnino

futura esse cognovit, tan-
quam jam facta prædicit:
nam quòd sic intelligere
oporteat, animum ad ea,
quæ dicta sunt, advertite:
David mille & quingentis
annis ante, quàm CHRISTUS
homo factus crucifigeretur,
supracitata dixit; neque ta-
men quisquam decessorum
ejus, neque etiam successo-
rum, in crucem actus læti-
tiam gentibus attulit; nos-
ter

ἐπαῖνον· ὁ καθ' ἡμᾶς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ταυρα-
θεὶς καὶ θάνατον ἀνέστη, καὶ ἐβασίλευσεν ἀν-
ελθὼν εἰς ἐργασίαν· καὶ ἐπὶ τοῖς παρ' αὐτῷ δια-
τῶν ἀποστόλων ἐν τοῖς πασίν ἔθνεσι κηρυχθεῖ-
σιν δι' ὀφρυσιν ἐπὶ περὶ δοκιμῶν τινῶν καλῶν
γεληδύνων ὑπὸ αὐτῷ ἀφθαρσίαν.

ἡ δ'. Ὅπως δὲ μή τις ἐκ τῶν περὶ λελε-
μμένων ὑφ' ἡμῶν δοξάσῃ, καθ' εἰμαρμένης
ἀνάγκης φαίνοι ἡμᾶς τὰ γνώμῃ γινώσκον-
τες ἐκ τῆς περὶ πᾶν περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν δια-
λύσεων, τὰς τιμωρίας καὶ τὰς ποινάς, καὶ
τὰς ἀγαθὰς ἀμοιβάς, κατ' ἀξίαν τῶν πραγ-
μάτων ἐκαστὸν ἀποδίδοντες διὰ τῶν προφητῶν
μαθόντες, καὶ ἀληθῆς ἀποφανόμεθα. ὥστε εἰ
μὴ τῶτό ἐστιν, ἀλλὰ καθ' εἰμαρμένην πάντα

ter autem Iesus Christus,
cum cruci suffixus & mor-
tuus esset, resurrexit, & in
coelum ascendens, Regnum
capeffivit: atque propter
illa, quæ ab ipso per A-
postolos in omnibus genti-
bus promulgata sunt, fac-
tum est gaudium iis, qui
annuntiatam ab eo immor-
talitatem expectant.

LIV. Ne quis verò ex
his, quæ nos ante diximus,

existimet nos ex fati ne-
cessitate dicere ea fieri, quæ
fiunt, ex eo quòd prædicta
sint, præcognita; id quo-
que explicabimus. Nos sci-
licet supplicia & poenias, at-
que etiam præmia cuique
pro operum meritis retri-
bui, per prophetas edocti,
id & verum esse affirma-
mus. Nam si hoc non ita
sit, sed fato omnia fiant,
nihil omnino penes nos e-
rit:

γίνεσθαι, ὅτε τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶν ὅλως. εἰ γὰρ εἴ-
μαρται τόνδε τινα ἀγαθὸν εἶναι, καὶ τόνδε
φθῦλον, ὅθ' ἔστι ἀποδεκτός, ὅδε ἐκείνῳ
μεμπιέσθαι. καὶ οὖν, εἰ μὴ παραιρέσθαι ἐλευθέρᾳ
πρὸς τὸ φύγειν τὰ αἰχρὰ, καὶ αἰρεῖσθαι τὰ
καλὰ, δύναμιν ἔχει τὸ ἀνθρώπειον γένος, ἀ-
ναίτιον ἐστὶ τῷ ὅπωςδήποτε πραττομένων.
ἀλλ' ὅτι ἐλευθέρᾳ παραιρέσει καὶ κατὰ τοῦ, καὶ
σφάλλεσθαι, ὅπως ἀποδείκνυμι· τὸν αὐτὸν ἀν-
θρώπον τῷ ἐναντίων τιμῇ μετέλθουσιν ποιέ-
μενον ὁρῶμεν· εἰ γὰρ εἴμαρτο, ἢ φθῦλον, ἢ
παρδαῖον εἶναι, ὅπως ἂν ποιεῖ τῷ ἐναντίων δεκ-
τικὸς ἴκῃ, καὶ πλεῖστάκις μετεπίθετο. ἀλλ' ὅτι
④ μὴ ἦσαν παρδαῖοι, ④ γὰρ φαῦλοι· ἐπεὶ
τιμῇ εἰμαρμένῳ αἰτίαν φαύλων, καὶ ἐναντία

rit: Si enim in fatis est, ut
hic sit bonus, & ille malus;
tum neque is laudandus,
neque hic culpandus est.
Ac porro, si homines ex vo-
luntate liberá ea, quæ tur-
pia sunt, fugiendi, & ho-
nesta deligendi facultatem
non habeant, nullarum ac-
tionum qualiumcunque ra-
tionem reddere debent. At
verò libero eos delectu tum
rectè agere, tum peccando

labi, ad hunc demonstra-
mus modum: Hominem
eundem contraria subinde
capeffere videmus; si verò
ei fatum esset, ut vel ma-
lus, vel bonus fieret, nun-
quam contrariorum capax
esse posset, nec crebrò mu-
tar: tur; neque sanè alii es-
sent boni, alii mali; sic e-
nim nos aut fatum bono-
rum, malorumque causam
esse, atque sibi ipsi contra-

ἐδωτῇ πρέσβησαν ἀποφανόμεθα, ἢ ἐπείνο τὸ
 περὶ ἐρημύον δόξαι ἀληθὲς εἶναι, ὅτι ἐδὲν
 ἐστὶν ἀρετὴ, ἐδὲ κακία, ἀλλὰ δόξῃ μόνον ἢ
 ἀγαθὰ ἢ κακὰ νομίζεῖ. ἥπερ, ὡς δείκνυσιν ὁ
 ἀληθὲς λόγος, μεγίστη ἀσέβεια καὶ ἀδικία ἐστίν.

νέ. Αλλ' εἰμαρμένῳ φανερὸν ἀποδείξασθα-
 τον ταύτῃ εἶναι, τοῖς τὰ καλὰ ἐκλεγομένοις,
 τὰ ἀξία τιμῆς, καὶ τοῖς ὁμοίως τὰ ἐναν-
 τία, τὰ ἀξία τιμωρίας. ὃ γὰρ ὡς περὶ τὰ ἄλ-
 λα, οἷον, δένδρα καὶ τετραπόδα, μηδὲν δυνά-
 μιν προαιεῖσαι πρέσβην, ἐποίησεν ὁ Θεὸς
 τὸν ἄνθρωπον· ἐδὲ γὰρ ἡμῶν ἀξιόμοιότης, ἢ
 ἐπαίνος, οὐκ ἀφ' ἐδωτῆς ἐλόμενος τὸ ἀγα-
 θόν, ἀλλὰ τῷτο γρόμμενος· ἐδὲ εἰ κακὸς ὑ-
 πῆρχε, δικαίως πολάσεως ἐτύγχανεν, οὐκ

ria facere, declararemus; aut nobis illud, quod antea diximus, videri verum, nihil scilicet esse neque virtutem, neque vitium, sed opinione tantum vel bona vel mala haberi: Quæ quidem, ut recta declarat ratio, summa est impietas, & iniquitas.

LV. Nos verò fatum immutabile hoc esse dicimus, ut ii, qui bona eligunt, dig-

na ferant præmia; atque ii itidem, qui contraria optant, meritis afficiantur pœnis. Non enim sicut alia, arbores videlicet, & quadrupedes, quæ nihil cum delectu agere possunt, hominem Deus creavit: neque enim remuneratione aut laude dignus esset, si per seipsum bonum non elegisset, sed bonus factus fuisset; neque si malus fuisset,

ἀφ' ἐδουτῷ τοῦτ' ὦν, ἀλλ' ἐδὲν δυνάμε-
ναι εἶναι ἕτερον παρ' ὃ ἐγγεγόνει.

15. Εδίδαξε ὃ ἡμᾶς ταῦτα τὸ ἅγιον προ-
φητικὸν πνεῦμα, διὰ Μωσέως φῆσαν τῷ
πρώτῳ πλάστῃ ἀνθρώπῳ εἰρηάζ ὑπὸ τοῦ
Θεοῦ ἕτως· ^m Ἰδ' ἐπεὶ θεωρῶπτε τὰ ἀ-
γαθὸν καὶ τὸ κακόν, ἐκλέξαί τὸ ἀγαθόν· καὶ
πάλιν διὰ Ησαΐε τῷ ἑτέρῳ θεωρήτε, ὡς
ἔπ' τῷ πατρὶ τῷ ὅλων καὶ δεσπότη Θεῷ,
εἰς τῷτο λεχθῆναι ἕτως· ⁿ Λάσαθε, καθα-
ργί γνέσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ὑμῶν τῷ
ψυχῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν· κείνατε
ὁρφανῶ, ἵνα δικαιώσατε χήραν, καὶ δοῦτε, καὶ
διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. καὶ εἰ ὡς αἱ
ἀμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικῶν, ὥσπερ ἔλεον λα-

^m Deuteronom. xxx. 15. 19.

ⁿ Esaia i. 16. 20.

isset, justè poenâ afficeretur, si non ex seipso talis esset, nec aliud esse posset, quàm quod factus fuerat.

LVI. Docuit verò hæc nos sanctus Spiritus propheticus, per Moysen testatus, Deum primo homini formato dixisse ad hunc modum; *Ecce in conspectu tuo bonum & malum; elige bonum; atque iterum per E-*

saia, prophetam alium, velut ab universi patre & domino Deo, de hæc re sic dictum esse: *Lavamini, mundi estote, auferte pravitates ex animis vestris, discite bene facere; judicate pupillo, & justificare viduam; & venite, & disceptemus, dicit Dominus. Atque si fuerint peccata vestra ut vestimentum phæniceum, tanquam la-*

κανὼ· καὶ εἰν ὥσιν ὡς κόκκινον, ὡς χιόνα
 λουκανῶ. καὶ εἰν θέλητε, καὶ εἰσακέσσητέ με,
 τὰ ἀγαθὰ τῆ γῆς φάγεσθε· εἰν ὃ μὴ εἰσα-
 κέσσητέ με, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεε). τὸ γὰρ
 σῶμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. τὸ ὃ προσ-
 ημῶν, Μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεε), ὃ λέγει
 διὰ μαχαίρων φονδύθησας ἐπὶ πᾶσιν
 τας, ἀλλ' ἡ μάχαιρα τῆ Θεοῦ ἐστὶ τὸ πῦρ, ὃ
 βορὰ γίνον). ④ τὰ φαῦλα πρᾶτῃν αἰρε-
 τῶν. διὰ τῆτο λέγει, Μάχαιρα ὑμᾶς κα-
 τέδεε). τὸ γὰρ σῶμα Κυρίου ἐλάλησεν. εἰ δὲ
 καὶ πρὸς τεμνύσεως καὶ αὐτίκα ἀπαλλασθῆσεως
 μαχαίρας ἔλεγμα, οὐκ ἂν εἶπε, κατέδεε).

17. Ως καὶ Πλάτων εἰπὼν, Αἰτία ἐλο-
 μῆς, Θεὸς δ' ἀνάπτε, πρὸς Μωσέως τῆ

*nam dealbabo; Et si fuerint
 ut coccinum, velut nivem can-
 dida reddam. Et si volueri-
 tis atque audieritis me, bona
 terræ comedetis; si verò non
 audiveritis me, gladius de-
 vorabit vos: Os enim Domi-
 ni hæc loquutum est. Quod
 autem prædictum est, Gla-
 dius devorabit vos; non gla-
 diis cæsum iri dixit inobe-
 dientes: verum gladius Dei,
 ignis est, cujus esca fiunt,*

*qui mala patranda deligunt.
 Propterea inquit, Gladius
 devorabit vos: os enim Do-
 mini locutum est. Quod si de
 eo gladio locutus esset, qui
 diffecat & confestim relin-
 quit, non dixisset, devora-
 bit.*

LVII. Quocirca & Pla-
 to, cùm dixit, *Culpa eligen-
 tis est, Deus autem culpā ca-
 ret,* à Μωσῇ id mutuatus
 protulit (nam antiquior est
 Moses

προφήτε λαβὼν εἶπε (πρεσβύτερος γὰρ Μω-
σῆς καὶ πάντων τῶν ἐν Ἑλλήσι συγγραφέων)
ἐπὶ πάντα ὅσα περὶ ἀθανασίας ψυχῆς, ἢ ἡ-
μιαιῶν τῶν μὴ θάνατον, ἢ θειότητος ἐργα-
σιῶν, ἢ τῶν ὁμοίων δογμάτων, καὶ φιλοσόφοι καὶ
ποιηταὶ ἔφασαν, περὶ πάντων προφητῶν τὰς ἀ-
φορμὰς λαβόντες καὶ νοῆσαι δεδιμένῃ, καὶ ἐξη-
γήσαντο· ὅθεν περὶ πάντων συνέβη αἰλη-
θείας δοκεῖ εἶναι· ἐλέγχον· ὅ μὴ ἀκρίτως
νοήσαντες, ὅταν ἐναντία αὐτοῖς αὐτοῖς λέγωσιν.

νῆ. Ως οὖν φανερὸν, περὶ προφητείας τὰ
μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ διὰ τὸ εἰμαρμένης ἀ-
νάγκη περὶ πάντων λέγομεν· ἀλλὰ, περὶ πάντων
τῶν Θεῶν ὅντων τῶν μελλόντων ὑπὸ πάντων
ἀνθρώπων περὶ πάντων, καὶ δόγματός ὄντος.

Moses omnibus etiam Græcorum scriptoribus) atque omnia, quæcunque & philosophi, & poetæ, de animæ immortalitate, aut suppliciis post mortem, aut cælestium contemplatione, aut similibus doctrinis dixerunt, illa, præeuntibus prophetis, & intelligere poterunt, & exposuerunt: unde insita esse omnibus semina veritatis videntur;

sed comperiuntur non exactè ea cognovisse, ex eo quod ipsi sibi contraria proferant.

LVIII. Igitur cùm dicimus ea, quæ futura erant, prædicta fuisse, non ideo dicimus, quod ex fati necessitate fiant; sed quod Deus, cùm ea, quæ omnes homines essent acturi, præsciret, atque recepta inter eos opinio esset, mercedem cui-
bet

παρ' αὐτῶν, κατ' ἀξίαν τῶν πραγμάτων ἔ-
καστον ἀμείψεας μέλλοντα τῶν ἀνθρώπων, καὶ
τὰ παρ' αὐτῶν κατ' ἀξίαν τῶν περιουσιῶν
ἀπανήσεας διὰ τῆς προφητικῆς πνεύματος
προλέγει, εἰς ἵπτασιν καὶ ἀνάμνησιν αἰὲ ἀ-
γων τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, δεικνύς ὅτι καὶ
μέλον ἐστὶν αὐτῶν, ὥστε προνοεῖται αὐτῶν.

ιθ'. Κατ' ἐνέργειαν δὲ τῆς φαύλων δαι-
μόνων, θάνατον ὤρεται καὶ τῶν τὰς Ὑστά-
σπας, καὶ Σιβύλλης, καὶ τῶν προφητῶν βίβλους
ἀναγινωσκόντων, ὅπως διὰ τῆς φόβου λησρέ-
ψωσιν ἐνυψιχάνοντας οὗτοι ἀνθρώποις τῶν κα-
λῶν γνῶσιν λαβεῖν, αὐτοῖς δὲ δαλνύοντας κα-
τέχουσιν· ὅπως εἰς τέλος οὐκ ἴχουσιν πραγ-
ματὶ ἀφόβως μηδὲ γὰρ ἐ μόνον ἐνυψιχάνοντες

bet homini pro operum me-
rito redditum iri, ipse su-
am quoque remuneratio-
nem factorum meritis res-
ponsuram esse per prophe-
ticum Spiritum prædicit,
ut ad continuam horum
considerationem & recor-
dationem humanum genus
perduceret, atque ostende-
ret se & eos respicere, &
providentiâ suâ gubernare.

LIX. Operâ autem ma-
jorum dæmonum mortis

supplicium adversus libro-
rum Hystaspis, aut Sibyllæ,
aut Prophetarum lectores
constitutum est; ut per
terrorem homines à bono-
rum cognitione averterent,
atque eos sibi met servos
retinerent: quod tamen ef-
ficere penitus nequiverunt:
nos enim non solum sine
metu illos Libros legimus,
sed & vobis, ut videtis,
eos considerandos propo-
nimus, persuasi eos omni-
bus

αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν, ὡς ὁρᾶτε, εἰς Ἰησοῦν
φέρουσι, Ἰησαῖοι πάντων δυνάμεις φανή-
σεαθ. καὶ ὀλίγας ὅτι πείσωμι, τὰ μέγιστα
κερδήσαντες ἐσόμεθα· ὡς γεωργοὶ γὰρ ἀγαθοὶ
πρὸς τοῦ δεσπόζοντος τὴν ἀμοιβὴν ἔξομι.

Ξ'. Οὐκ ὅτι ἀγαγὼν τὸν Χριστὸν εἰς τὸν ἔ-
ρηνον ὁ πατὴρ τῶν πάντων Θεός, καὶ τὸ ἀ-
ναστήσαι ἐκ νεκρῶν αὐτὸν, ἐμελλε, καὶ κατέ-
χεν, ἕως ἂν παλάξῃ οὗτο ἑχθροῖν αὐτοῦ
δαίμονας, καὶ συνηλεσθῇ ὁ αἰθμός τῶν περ-
εγνωσμένων αὐτοῦ ἀγαθῶν γινωμένων ἐν ἐνα-
ρέτων (δι' ἧς ἐν μηδέπω τὴν Ἰηκυρώσιν
πεποίη) ἐπαχέσατε τῶν εἰρημύων διὰ Δα-
βὶδ τῷ περφήτῃ. ἔστι ὅτι ταῦτα· Ὁ Εἶπεν ὁ
Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

° Psalm. cix. 1. seq.

bus placituros esse. Quod si
paucis tantum persuaseri-
mus, maximum tamen in-
de feremus lucrum: nam
ut boni agricolæ, merce-
dem à Domino recipiemus.

LX. At quod pater om-
nium Deus CHRISTUM de
mortuis suscitaret, eumque
in cœlum reciperet, atque
ibi retineret, donec adver-

santes sibi dæmones subi-
geret, & eorum numerus,
quos bonos atque virtuti
deditos fore præsciverat, ex-
pleretur (propter quos e-
tiam mundi conflagratio-
nem distulit) prophetæ Da-
vidis audite verba; quæ
sunt hujusmodi: *Dixit Do-
minus Domino meo: Sede à
dextris meis, donec ponam i-
nimos*

ἕως ἂν θῶ ὄν ἐχθρὸς σε ὑποπόδιον τῶν
 ποδῶν σε. ῥάβδον δυνάμεως ἔξαποσελεῖ
 σοι Κύριος ἔξ Ιερουσαλήμ· καὶ κατακυρίδευ
 μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σε. καὶ σὺ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡ-
 μέρᾳ τῇ δυνάμεώς σε ἐν ταῖς λαμπρότησι
 τῶν ἁγίων σε· ἐκ γὰρ πρὸ ἐωςφύρου
 ἐγήνησά σε. τὸ ἐν εἰρημῶν, ῥάβδον δυνά-
 μεως ἔξαποσελεῖ σοι ἔξ Ιερουσαλήμ, πρε-
 σβυτικὸν τῆ λόγου τῆ ἰσχυρῆς, ὃν ἀπὸ Ιε-
 ρουσαλήμ ὁ ἀπόστολος αὐτὸς ἐξεληλυθὼς παν-
 ταχῶς ἐκήρυξαν (καίπερ θανάτου ὀριζέντο
 καὶ τῶν διδασκόντων, ἢ ὅπως ὁμολογούντων τὸ
 ὄνομα τῆ Χριστοῦ) ἡμεῖς πανταχῶς ὡς ἀσπα-
 ζόμεθα, καὶ διδάσκομεν. εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς ὡς ἐχ-
 θροὶ ἐντρίξεσθε τοῖςδε τοῖς λόγοις, καὶ πλέον

nimicos tuos scabellum pedum
 tuorum. Virgam virtutis e-
 mittet tibi Dominus ex Hie-
 rusalem; Et dominare in me-
 dio inimicorum tuorum. Te-
 cum principatus in die poten-
 tiæ tuæ, in splendoribus sanc-
 torum tuorum. Ex utero an-
 te luciferum genui te. Hoc
 autem dictum, virgam vir-
 tutis emittet tibi ex Hierusa-
 lem, præsignificavit Verbum

illud præpotens, quod A-
 postoli ejus ab Hieroso-
 lymis profecti ubique præ-
 dicârunt (intentâ licet mor-
 te iis, qui docerent, aut om-
 nino profiterentur Christi
 nomen) quod & nos ubi-
 que amplectimur, & doce-
 mus. Quod si vos quoque
 hæc dicta nostra hostili a-
 nimo accipietis, nihil am-
 plius potestis, sicuti supra
 dixi-

ἢ δυνάσκει, ὡς παρέφημεν, τῷ φονδεῖν, ὃ-
περ ἡμῖν μὲν ἐδεμίαν βλάβην φέρει, ὑμῖν
δ', ἢ πᾶσι τοῖς ἀδίκως ἐχθραίνουσι, καὶ μὴ
μεγαλειθυμοῖς, κόλασιν διὰ πουργῆς αἰωνίαν
ἐργάζει).

Ξα'. Ἰνα δ' μή τις αἰδοῖσθαιόντες, εἰς ἀ-
ποτροπὴν τῶν δεδιδασκόμενων ὑφ' ἡμῶν, εἰ-
πωσι, πρὸ ἐτῶν ἑκατὸν πενήκοντα γεγε-
νησθαι τὸν Χριστὸν λέγοντα ἡμᾶς εἶπαι Κυρηναί-
ου δεδιδασχέναι δ', αὐτὸν δὲ διδάξαι αὐτόν, ὅτε
ἐργὸν χρόνους εἶπαι Ποντίου Πιλάτου, ἢ Ἰπποκ-
λῶσιν, ὡς ἀνασθάντων ὄντων τῷ παρεγγυημέ-
νων πάντων ἀνθρώπων, φθασάντες τιτὸν ἀπο-
ρίαν λυσάμεθα. τὸν Χριστὸν πρωτότοκον τῷ
Θεῷ εἶναι ἐδιδάχθημεν, ἢ παρεμεινύσαμεν,

diximus, quàm nos occi-
dere; quod nobis quidem
nihil affert damni; vobis
autem, & omnibus nos ini-
què insectantibus, & non
resipiscentibus, æternum per
ignem supplicium inferet.

LXI. Ne qui verò à ra-
tione averti, ad depellenda
illa, quæ nos docuimus, di-
cant, nos affirmare Chris-
tum ante annos centum
quingenta sub Cyrenio

natum fuisse, & illa, quæ
nos eum docuisse dicimus,
postea sub Pontio Pilato
docuisse, atque adeo in-
cusent nos, quasi vellemus
omnes homines qui antea
vixerunt, culpæ expertes
fuisse, hanc nos objectio-
nem antevertentes, dissol-
vemus. Christum Primoge-
nitum Dei esse, edocti iu-
mus, ac supra declaravi-
mus, utpote qui [Λόγος,]
N Ratio

Λόγον ὄντα, ἔπ' αὖν ἡμεῖς ἀνθρώπων μετέχε-
 ῖν. ④ μὲν λόγος βιώσαντες, Χριστιανοὶ εἰσι,
 καὶ ἄθεοι ἐνομιώθησαν· οἷον, ἐν Ἑλλήσιν μὲν
 Σωκράτης καὶ Ἡράκλειτος, καὶ ④ ὅμοιοι αὐ-
 τοῖς· ἐν βαρβάροις δὲ Ἀβραάμ, καὶ Ἀνανίας,
 καὶ Ἀζαρίας, ἔτι Μισαήλ, καὶ Ἡλίας, καὶ
 ἄλλοι πολλοὶ, ὧν τὰς πράξεις, ἢ τὰ ὀνόμα-
 τα, καταλέγειν μακρὸν εἶναι ἱκανόμην
 τανυῶ περιγέμεθα. ὥστε ἔτι ④ περιγρόμηναι
 ἀνδρὶ λόγος βιώσαντες, ἀχρηστοί, καὶ ἐχθροὶ τοῦ
 Χριστοῦ ἦσαν, καὶ φονεῖς τῶν μὲν λόγος βιόν-
 των· ④ δὲ μὲν λόγος βιώσαντες, καὶ βιόντες,
 Χριστιανοί, καὶ ἀφοβοί, καὶ ἀτάραχοι ὑπάρ-
 χουσι. Δι' ἡν δὲ αἰτίαν διὰ δυνάμεως ἔ-
 λόγος καὶ τὴν ἑαυτοῦ πάντων καὶ δεσποῦ

Ratio illa fit, cujus univer-
 sum hominum genus est
 particeps. Quicumque verò
 secundum Rationem vixere,
 Christiani erant, quamvis
 Athei habiti fuerint; quales
 inter Græcos fuere Socra-
 tes, & Heraclitus, atque
 iis similes: inter barbaros
 autem Abraam, & Anani-
 as, & Azarias, & Misael, &
 Elias, & alii complures,
 quorum facta, vel ipsa no-

mina, recensere, quia lon-
 gum esse scimus, nunc præ-
 termittimus. Itaque & illi,
 qui olim vixerunt, & sine
 Ratione vitam egerunt, [ἀ-
 χρηστοί] nequam homines,
 & inimici Christo fuerunt,
 eorumque, qui secundum
 Rationem vixerunt, inter-
 fectores: illi verò, qui cum
 Ratione vixerunt, & nunc
 vivunt, Christiani sunt, at-
 que neque terrorem, neque
 turbas

Θεὸς βαλὼν, διὰ παρθένου ἀνθρώπου ἀπε-
κλήθη, ὃς Ἰησοῦς ἐπωνομάσθη, καὶ σταυρωθεὶς
ἀποθανὼν ἀνέστη, καὶ ἀνελήλυθεν εἰς οὐρανόν,
ἐκ τῆς διὰ τοσούτων εἰρημύων ὁ νενεχὴς κα-
ταλαβεῖν δυνήσεται. ἡμεῖς ὅ, οὐκ ἀναγκαίως ὄν-
τα τανυῶ ὅτι τοῦ ἀποδείξεως ὅτι λόγος,
ὅτι τὰς ἐπιγέστας ἀποδείξεις πρὸς τὸ πα-
ρὸν χωρήσομεν.

ξβ'. Οἱ πρὸς ἐκπορεύσεως ἡ γῆ Ἰσρααίων ἐ-
μελλεν, ἀκέσσειε τῆς εἰρημύων ὑπὸ τοῦ πρῶ-
φητικῆς πνύματι. εἰρῶν ὅ ὅ λόγοι ὡς
ὑπὸ πρῶτος λαῶν θαυμαζόντων τὰ γε-
νημύα. εἰσὶ ὅ οἶδε. Ὁ Εὐαγγέλιον ἐξημῶ Σι-
ων, ὡς ἐξημῶ ἐξημῶ Ἰερουσαλήμ. εἰς κα-
τάραν ὁ οἶκος, τὸ ἅγιον ἡμῶν. καὶ ἡ δόξα τοῦ

P Esaiæ lxiv. 10, 11, 12.

turbas excitant. Quam ve-
rò ob causam per virtutem
Verbi, ex Parentis universorum
& Domini Dei confi-
lio, per virginem Homo
partus fuerit, & Jesus no-
minatus, atque in crucem
actus, obitâ morte resurrex-
erit, & in cœlum ascende-
rit, ex iis, quæ prolixè dic-
ta sunt, cordatus quisque
percipere poterit. Nos ve-
rò, quum minùs necessaria

nunc sit horum probatio, ad
demonstrationes requisitas
in præsenti progrediemur.

LXII. De futurâ igitur
terræ etiam Judaicæ de-
vastatione, ea audite, quæ
à Spiritu prophetico dicta
sunt. Verba autem, quasi in
personâ populorum res ges-
tas admirantium enuntiata,
hæc sunt, *Desolata facta est
Sion, tanquam desertum facta
est Hierusalem : execrationi*

διλόγησαν. ¶ Πάτερες ἡμῶν, ἐξηγήθη πνεύ-
ματος· καὶ πάντα τὰ ἐνδόξα αὐτῆς συνή-
πεν· Ἐπὶ τέτοις ἀνέχεσθαι, καὶ ἐσιώπησας, καὶ
ἐταπείνωσας ἡμᾶς σφόδρα. καὶ ὅτι ἡγήματό
Ιερουσαλήμ, ὡς περιέβητο γεφυρῶν, πεπλο-
μῆνοι ἐσέ, εἰρη) ὅ καὶ πάλιν τὸ ἐρημώσεως αὐ-
τῆς, καὶ πάλιν τὸ μὴ ἐπιτραπήσεας μηδένα αὐ-
τῇ οἰκεῖν, διὰ Ἡσαΐου τὸ περιφάντα ἔως· Ἡ
γὰρ αὐτῶν ἐρημῶν· ἐμπεσθεὶν αὐτῇ ¶ ἐχ-
θροὶ αὐτῇ αὐτὴν φάγον), καὶ οὐκ ἔσται ἐξ
αὐτῶν ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. ὅτι ὅ φυλάσσει)
ὑφ' ὑμῶν, ὅπως μηδεὶς ἐν αὐτῇ γῆ), Ἐ δὲ
να) καὶ τὸ καταλαμβανομένης Ἰερουσαλὶς εἰσιόν-
τος ὡρεῖται, ἀκρεβῶς ἐπίσταθε.

ξγ'. Οτι ὅ καὶ θεραπεύσιν πάσας νόσους,

¶ Esaiæ i. 7.

est domus, Sanctuarium nos-
trum: Et gloria cui benedix-
erunt patres nostri, igne con-
sumpta est, Et omnia glorio-
sa ejus conciderunt. Et super
his sustinuisti, Et tacuisti, Et
humiliasti nos vehementer.
Vos verò desolatam esse
Hierusalem, sicuti fore
prædictum fuerat, probè
nostis. Sed & de ejus deso-
latione, & quòd nemini
eorum ibi habitare permit-

teretur, per Esaiam pro-
phetam hæc dicta sunt:
Terra eorum deserta; in con-
spectu eorum inimici ipsorum
vorant eam: Et non erit ex
eis habitans in eâ. A vobis
autem cautum esse, ne quis
in eâ habitet, & poenam ca-
pitalem constitutam esse ad-
versus Judæum intrantem,
& ibi deprehensum, probè
nostis.

LXIII. Christum autem
nostrum

ἔνεκρ' ἀνέγειν, ὃ ἡμετέροισι Χριστὸς περὶ
 φητοῦθι, ἀκρόατε τῶν λελελυμένων. ἔστι ἡ ταῦ-
 τα· Ἡ παρρησία αὐτοῦ ἀλείται χωλὸς ὡς
 ἔλαφο, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μοιλάλων·
 τυφλοὶ ἀναβλέψουσιν, καὶ λεπροὶ καθαρευθή-
 σονται, καὶ νεκροὶ ἀναστήσονται ἔκ περὶ ἀλήσε-
 σιν. ὅτι τε ταῦτα ἐποίησεν, ἐκ τῶν ἐπὶ Πον-
 τίου Πιλάτου ἡγουμένων αὐτῷ μαθεῖν δύνασθε.
 πῶς τε περιμεμνῆσθαι ἑπὶ τῷ περὶ φητοῦ
 πνύματι ἀναγρηθισμένῳ ἅμα τοῖς ἐπὶ
 αὐτὸν ἐλπίζουσιν ἀνθρώποις, ἀκρόατε τῶν
 λεχθέντων διὰ Ἡσαΐου. ἔστι ἡ ταῦτα· Ἰδε, ὡς
 ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τῇ
 καρδίᾳ· καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἰροῦνται, ἔκ οὐδὲ
 κατανοοῦσι. ὁ δὲ περὶ τῶν ἀδικίας ἦρται ὁ δι-

* Esaiæ xxxv. 5, 6.

* Ibid. lvii. 1, 2.

nostrum curaturum mor-
 bos omnes & defunctos ex-
 citaturum, prædictum fu-
 isse, ex ipsis verbis accipi-
 te, quæ hæc sunt, *In ad-
 ventu ipsius claudus saliet si-
 cut cervus, & diserta erit
 lingua mutorum: cæci re-
 spicient, & leprosi munda-
 buntur, & mortui resurgent,
 ac deambulabunt.* Illum ve-
 rò hæc fecisse, ex Actis,
 quæ sub Pontio Pilato con-

scripta sunt, discere potes-
 tis. Quomodo etiam, ip-
 sum cum sperantibus in
 eum hominibus occisum iri,
 propheticus Spiritus præ-
 nunciavit, audite quæ per
 Esaiam dicta sunt. Verba
 sunt autem huiusmodi: *Ecce
 quomodo periit justus, & ne-
 mo percipit corde: & viri
 justi tolluntur, & nemo con-
 siderat. A facie injustitiæ
 sublatus est justus, & erit in
 pace*

σαντες τὸν Χριστὸν ἀπαγρηγόμηνον, ἠγνόησαν
 ἔ μόνον ὃ, ἀλλὰ καὶ παρεχρήσαντο. ④ δὲ ἀπὸ
 τῶν ἐθνῶν, μηδέ ποτε μηδὲν ἀκέσαντες πρὸς τῇ
 Χρυσῇ, μέχρεις ἔ ④ ἀπὸ Ἱερουσαλήμ ἐξελ-
 θόντες ἀπόστολοι αὐτῇ ἐμεικύνσαν τὰ πρὸς αὐτῇ,
 καὶ τὰς προφητείας παρέδωκαν, πληρωθέντες
 χαρᾶς καὶ πίστεως τοῖς εἰδώλοις ἀπετάξαντο,
 καὶ τῷ ἀγνότητι Θεῷ διὰ τῇ Χρυσῇ ἐαυτοὺς
 ἀνέθηκαν. ὅτι δὲ προεβινώσκετο τὰ δύσφημα
 ταῦτα λεχθησόμενα κατὰ τῶν τὸν Χριστὸν ὁμο-
 λογούντων, καὶ ὡς εἶεν τάλανες ④ δυσφημούντες
 αὐτόν, ἔ τὰ παλαιὰ ἔθνη καλὸν εἶναι τηρεῖν
 λέγοντες, ἀκέσατε τῶν βραχυεπῶς εἰρημίων
 διὰ Ἡσαΐα. ἔσι δὲ ταῦτα. Ὁὐαὶ τοῖς λέγουσι
 τὸ γλυκὺ πικρὸν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκὺ.

ἢ Ἠσαΐα v. 20.

do advenit, non cognove-
 runt; neque id solūm, sed
 & contumeliis affecerunt.
 Qui autem ex gentibus fu-
 ere, cū nihil unquam de
 CHRISTO inaudissent, do-
 nec ex Hierosolymis profec-
 ti Apostoli ejus res ad eum
 spectantes annuntiarent, &
 prophetias tradiderunt, gau-
 dio & fide repleti Idola ab-
 jecerunt, atque æterno Deo
 per CHRISTUM se ipsos dedi-

carunt. Quod verò præcog-
 nita fuerint maledicta illa,
 quæ in confessores CHRISTI
 congerenda erant, quòdque
 infelices sint, qui maledicta
 in eum profundunt, quique
 mores veteres conservare
 pulchrum esse dicunt, ea,
 quæ paucis ab Ἠσαΐα sunt
 dicta, accipite; quæ sunt
 hujusmodi, *Vae dicentibus
 dulce amarum, & amarum
 dulce.*

LXIV.

Ξδ'. Οτι δὲ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἡγορήσεται ἄνθρωπος, παθεῖν καὶ ἀπμαδῆναι ὑπέμεινε, ἔτι πάλιν μετ' δόξης ᾠδαγενήσεται, ἀκέσαις τῶν εἰρημνύων εἰς τῆτο προφητῶν. ἔστι δὲ ταῦτα·
 * Αὐτ' ὧν παρέδωκαν εἰς θάνατον τῇ ψυχῇ αὐτῇ, καὶ μετ' τῶν ἀνόμων ἐλογίσθη· αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν ἐλήφε, καὶ τοῖς ἀνόμοις ἐξιλάσεται. * Ἰδε γὰρ σιωπήσει ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται, καὶ δοξασθήσεται σφόδρα. οὐ τρέπον ἐκστήσονται πολλοὶ ἐπὶ σέ, ἕως ἀδοξήσῃ ἀπὸ ἀνθρώπων τὸ εἶδος σε, καὶ ἡ δόξα σε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἕως θρυμάσονται ἔθνη πολλὰ, καὶ συνέξῃσι βασιλεῖς τὸ σῶμα αὐτῶν· ὅτι οἷς ὅκ ἀνηγγέλη ᾤετο αὐτῇ, καὶ οἱ ὅκ ἀνηκόασι, σιωπήσῃσι· * Κύριε τίς

* Esaiæ liii. ver. ult.

* Ibid. lii. 13, 14, 15.

* Ibid. liii. 1--8.

LXIV. Quod autem & nostrâ causâ homo factus, pati & contumeliis affici sustinuerit, ac denuò cum gloriâ adventurus sit, prophetias hâc de re editas, accipite: quæ sic se habent, Pro eo quod tradiderunt in mortem animam ejus, & cum iniquis reputatus est: ipse peccata multorum suscepit, & iniquos expiabit. Ecce

enim intelliget servus meus, & exaltabitur, & glorificabitur valdè. Sicut obstupescunt super te multi, sic inbonoratus erit ab hominibus aspectus tuus, & gloria tua ab hominibus. Ita admirabuntur gentes multæ, & continebunt reges os suum. Quia quibus non est annuntiatum de eo, & qui non audierunt, intelligent. Domine quis

ἐπίσθους τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίον Κυ-
 ρίς τίνι ἀπεκαλύφθη; ἀνηγγέλαιμιν ἐνώπιον
 αὐτοῦ ὡς παῖδιον, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ.
 ὅκ' ἔτι εἶδ' αὐτῷ, καὶ δὲ δόξα· ἔτι εἶδομεν αὐ-
 τὸν, καὶ ὅκ' εἶχεν εἶδ', καὶ δὲ κάλλος, ἀλλὰ
 τὸ εἶδ' οὐκ ἔπαινον καὶ ἐκλείπων ὡς οὐ
 ἀνθρώπος. ἀνθρώπος ἐν πληγῇ ὢν, ἔτι εἶδ' ὡς
 φέρειν μαλακίαν· ὅτι ἀπέσραπται τὸ πρῶ-
 τωπον αὐτοῦ, ἡπιάσθη, ἔτι ὅκ' ἐλογίσθη. ἔτος
 τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ πρὸς ἡμῶν ὁδυ-
 νά· καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν
 πόνῳ, καὶ ἐν πληγῇ, ἔτι ἐν κακώσει. αὐτὸς ὅ
 ἐτρομακίσθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, καὶ με-
 μαλάκισαι διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν. παιδεία
 εἰρήνης ἐπ' αὐτὸν· τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς

quis credidit auditui nostro,
 et brachium Domini cui re-
 velatum est? Et annuntia-
 vimus in conspectu ejus tan-
 quam puer esset: tanquam
 radix in terrâ sitiienti. Non
 est species ei, neque gloria:
 et vidimus eum, et non ha-
 buit speciem, neque pulchritu-
 dinem; sed species ejus inbo-
 norabilis ac deficiens supra
 homines. Homo plagæ subdi-

tus, et sciens ferre infirmita-
 tem, quoniam aversa fuit fa-
 cies ejus: contumeliis affec-
 tus, et nibili reputatus fuit.
 Hic peccata nostra fert, et
 nostrâ causâ doloribus affici-
 tur. Et nos reputavimus eum
 esse in labore, et in plagâ, et
 in afflictione. Ille verò vul-
 neratus est propter iniquita-
 tes nostras, et infirmus fac-
 tus propter peccata nostra.

ἰαθήμην. πάντες ὡς πρὸβατα ἐπλανήθημεν,
 ἄνθρωποι· τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ παρέ-
 δωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμεῶν, ἵνα δι' αὐτοῦ
 διὰ τὸ κεκακῶσθαι ὅτι ἀνοίγῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ.
 ὡς πρὸβατον ἐπὶ σφαγίῳ ἦχθη, καὶ ὡς ἁμ-
 νὸς ἐναντίον τοῦ κείρου· αὐτὸν ἀφῶκε, καί-
 τως ὅτι ἀνοίγῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ. ἐν τῇ λαμπ-
 ρότητι αὐτοῦ ἡ κρείσσις αὐτοῦ ἦρθη. μετὰ τὸν τὸ σω-
 ρωθῆναι αὐτόν, καὶ ὁ γινώσκων αὐτὸν πάι-
 τες ἀπέστησαν, ἀρνησάμενοι αὐτόν, ὕστερον
 δὲ, ἐκ νεκρῶν ἀναστάντες, καὶ ὁφθέντες αὐ-
 τοῖς, καὶ ταῖς προφητείαις ἐπιτυχῆν, ἐν αἷς
 πάντα ταῦτα προείρητο ἡγουσάμενα, διδά-
 ξαντες, καὶ εἰς ὑμεῖς ἀνερχόμενον ἰδοῦντες, καὶ
 πισθούσαντες, καὶ δύναμιν ἐπέειπεν αὐτοῖς

*Disciplina pacis super eum ;
 Lavore ejus sanati sumus.
 Omnes quasi oves erravimus,
 homo viā ipse sua erravit :
 et tradidit eum peccatis no-
 stris, et ipse propter afflictio-
 nem non aperuit os suum. Si-
 cut ovīs ad occisionem duc-
 tus est, et tanquam agnus
 coram tondente se obmutef-
 cens, ita non aperuit os suum.
 In ipsius humiliatione judi-
 cium ejus sublatum est. Itaque*

*postquam in crucem est
 actus, ipsi etiam discipuli
 ejus omnes ab eo defece-
 runt, illumque negarunt.
 Postea verò cum à mor-
 tuis resurrexisset, & visus
 ab eis esset, atque eis, ut
 prophetias scrutarentur, in
 quibus hæc omnia futu-
 ra prædicebantur, præce-
 pisset, & illi eum in cœ-
 lum adscendentem vidissent,
 & credidissent, atque virtu-
 tem*

πεμφθεῖσαν παρ' αὐτῆς λαβόντες, καὶ εἰς πᾶν
 γένος ἀνθρώπων ἐλθόντες ταῦτα ἐδίδαξαν, ἔ-
 λπίστοι προσηγορεύθησαν.

Ξέ. Ἰνα ὃ μὲνύσῃ ἡμῖν τὸ προφητικὸν
 πνεῦμα, ὅτι ὁ ταῦτα πάχων ἀνεκδήγησον
 ἔχῃ τὸ γένος, ἔ βασιλεύει τῶν ἐχθρῶν, ἔφη
 ἔτως. Ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῆς τίς διηγήσεται; ὅτι αἰ-
 ρεῖται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτῆς. ἀπὸ τῶν ἀνο-
 μιῶν αὐτῶν ἤκεῖ εἰς θάνατον. καὶ δώσω ὅτι πο-
 νηρὸς ἀντὶ τῆς ἁφῆς αὐτῆς, ἔ ὅτι πλεσίς ἀν-
 τὶ τῆς θανάτου αὐτῆς. ὅτι ἀνομίαν ὅσα ἐποίη-
 σεν, ἐδὲ ἀγέθη δόλος ἐν τῷ σώματι αὐτῆς.
 καὶ Κύριος βέλεται καθαρίσαι αὐτὸν τῇ πλη-
 γῇ. εἰάν δώται παρὰ ἁμαρτίας, ἡ ψυχὴ ὑ-
 μῶν ὅψεται σπέρμα μακρόδιον. καὶ βέλεται

^a Esaiæ liii. ver. 8. usque ad finem.

tem in se ab illo inde mis-
 sam accepissent; ad omne
 mortalium genus profecti,
 hæc annuntiârunt, & Aposto-
 li sunt nominati.

LXV. Ut autem nobis
 Spiritus propheticus osten-
 deret, illum hæc patientem
 inenerrabile habere genus,
 atque inimicis imperare, hæc
 dixit, Generationem ejus quis
 enarrabit? quia tollitur de

terrâ vita ejus: ab iniquita-
 tibus eorum transit in mor-
 tem. Et dabo malignos pro
 sepulturâ ejus, et divites pro
 morte ejus: quoniam iniqui-
 tatem non fecit, neque inven-
 tus est dolus in ore ejus. Et
 Dominus mundare vult eum
 à plagâ. Si datus fuerit pro
 peccato, anima vestra vide-
 bit semen longævum. Et vult
 Dominus auferre à labore

Κύριος ἀφελῆν ἀπὸ πόνου τὴν ψυχὴν αὐ-
 τῆς, δεῖξαι αὐτῇ φῶς, καὶ πλάσσει τῇ σωῆσαι,
 δικαιῶσαι δίκαιον οὗ δαδύοντα πολλοῖς. καὶ
 τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνοίσει· διὰ τῆ-
 το αὐτὸς κληρονομήσει πολλὰς, καὶ τῶν ἰχυ-
 ρῶν μεριεῖ σκῦλα· ἀντ' ὧν παρεδόθη εἰς θά-
 νατον ἡ ψυχὴ αὐτῆς, καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλο-
 γίσθη, καὶ αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν ἀντιέεικε,
 καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν αὐτὸς παρεδόθη,
 ὥς ᾧ καὶ εἰς τὸν ἕρηνον ἔμελλεν ἀνιέναι, κα-
 θὼς παρεφηδύθη, ἀκρίστα. ἐλέχθη ᾧ ἕτως·
 ὁ Ἀρχὴ πύλας ἑρηνῶν, ἀνοίχθητε, ἵνα εἰ-
 σέλθῃ ὁ βασιλεὺς καὶ δόξης. τίς ἐστὶν ἕτος ὁ
 βασιλεὺς καὶ δόξης; Κύριος κραταῖος καὶ Κύ-
 ριος δυνατός. ὥς ᾧ καὶ ἐξ ἑρηνῶν ᾠδαγίνεαθ

^b Psalm. xxiii. 7, 8.

*animam ejus, ostendere illi
 lucem, et formare intelligen-
 tia, justificare justum, bene
 servientem multis. Et pecca-
 ta nostra ipse portabit: prop-
 terea ipse hereditate acqui-
 ret multos, et fortium divi-
 det spolia; pro eo quod tra-
 dita est in mortem anima e-
 jus, et inter iniquos reputa-
 tus est, et ipsa peccata multo-
 rum tulit, et propter iniqui-*

*tates eorum traditus est. Ut
 verò & in cœlum reditu-
 rus fuerit, quomodo vati-
 cinio sit promulgatum, au-
 dite. Ita verò dictum est:
 Tollite portas cœlorum, ape-
 riamini, ut ingreditur Rex
 gloriæ. Quis est iste Rex glo-
 riæ? Dominus fortis, et Do-
 minus potens. Quomodo au-
 tem & è cœlis cum glo-
 riâ adventurus sit, quæ de
 hoc*

μὴ δόξης μέλλει, ἀκούσας καὶ τῶν εἰρημῶν
εἰς τὸτο διὰ Ιερεμίου ὁ προφήτης. ἐστὶ ὁ ταύ-
τα· ^b Ἰδὲ ὡς ὁ ἀνθρώπος ἔρχετο ἐπ' αὐτῶν τῶν
νεφελῶν τοῦ ἐξουίου, καὶ ④ ἄγγελοι αὐτοῦ
σὺν αὐτῷ.

ξς'. Ἐπεὶ δὲ τοίμεν τὰ γρόμματα ἡδὴ πάντα
ἀποδείκνυμι, πρὶν ἢ γράψαι, προκεκηρύχθαι
διὰ τῶν προφητῶν, ἀνάγκη καὶ περὶ τῶν ὁμοί-
ως προφητευθέντων, μελλόντων δὲ γίνεσθαι,
πίσιν ἔχειν, ὡς πάντως γρηγορήσων. ὅν γὰρ
πρόπον τὰ ἡδὴ γρόμματα, προκεκηρύγματα, καὶ
ἀγνοήματα, ἀπέβη, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ
λείποντα, καὶ ἀγνοῖται καὶ ἀπιστεῖται, ἀποδεί-
ξον). δύο γὰρ αὐτῶ παρὰ τῆς προκεκήρυξαν
④ προφῆται· μίαν μὲν, τὴν ἡδὴ γρομέ-

^c Daniel vii. 13.

hoc per Jeremiam Prophe-
tam sunt dicta, accipite.
Sunt autem hæc : *Ecce qua-*
modo filius hominis venit in
nubibus cæli ; et angeli ejus
cum eo.

LXVI. Quandoquidem
igitur omnia, quæ jam fac-
ta sunt, priusquam fierent,
per prophetas prænuntiata
esse ostendimus, necesse est,
ut eis quoque, quæ itidem

prædicta, sed adhuc futura
sunt, fidem habeamus, tan-
quam omnino eventuris.
Ad quem enim modum ea,
quæ jam facta sunt, præ-
nuntiata, & non agnita, e-
venerunt ; ad eundem mo-
dum & ea, quæ reliqua
sunt, quamvis non agnos-
cantur, nec credantur, eve-
nient. Duplicem enim ejus
adventum prænuntiârunt
Pro-

κίω, ὡς αἵμα καὶ παθητὰ ἀνθρώπου· τὴν δὲ
 δαίμονα, ὅταν μὲν δόξης ἐξ ἐρευνῶν μὲν
 ἀγγελικῆς αὐτοῦ στρατῶς ἀναγνώσας κε-
 κήρυκται· ὅτε καὶ τὰ σώματα ἀνεχερεῖ πάντων
 τῶν ἡγομένων ἀνθρώπων· καὶ τῶν μὲν ἀξίων
 ἐνδύσῃ ἀφθαρσίαν, τῶν δὲ ἀδίκων ἐν αἰσθή-
 σει αἰωνία μὲν τῶν φαύλων δαμόνων εἰς τὸ
 αἰώνιον πῦρ πέμψει.

Ἐξ'. Ως δὲ καὶ ταῦτα περὶ τῆς ἡμετέρας
 να, δηλώσομαι. ἐρρέθη δὲ διὰ Ἰεζεκιὴλ τοῦ
 προφήτου ἕτως·^d Συναχθήσεται ἀρμονία
 πρὸς ἀρμονίαν, καὶ ὅσων πρὸς ὅσων, καὶ σαρ-
 κες ἀναφυήσονται· καὶ, ὅτι Πᾶν γόνυ κάμψει
 τῷ Κυρίῳ, καὶ πάντα γλῶσσαι ὁμολογήσει-
 ται αὐτῷ. ἐν οἷα δὲ αἰσθήσεται ὁ κολάσει γε-

^d Ezech. xxxvii. 7, 8.

^e Esaiæ xlv. 23. Confer Rom. xiv. 11.

Prophetæ; unum scilicet, jam præteritum, ut des-
 pecti & passionibus subjecti
 hominis; secundum autem,
 quando è coelis cum glo-
 riâ & angelicâ militiâ suâ,
 adventurus prædicebatur;
 quando & omnium, qui
 exstiterē, mortalium cor-
 pora suscitabit, atque illa,
 quæ dignorum sunt, in-
 corruptione induet; malo-
 rum autem, unâ cum ma-

lis Dæmonibus, in ignis
 æterni sensum mittet sem-
 piternum.

LXVII. Quomodo ve-
 rò & hæc, olim futura,
 sint prædicta, declarabi-
 mus. Etenim dictum est à
 propheta Ezechiele his ver-
 bis, *Coagmentabitur junctura*
ad juncturam, & os ad
os, & carnes denuo succres-
cent. Et, *Genu omne curva-*
bitur Domino, & omnis lin-
gua

νέας μέλλουσιν ④ ἄδικοι, ἀκύνει τῶν ὁμοί-
ως εἰς τὸ ἐρημύων. ἔστι δὲ ταῦτα. Ὁ
σκώληξ αὐτῶν ἔπαυθήσεται, καὶ τὸ πῦρ αὐ-
τῶν ἔσβεσθήσεται. καὶ τότε μετάνοήσουσιν, ὅτε
ἔδεν ὠφελήσουσι. ποῖα ὃ μέλλουσιν ④ λαοὶ
τῶν Ἰσραηλίων λέγειν καὶ ποιεῖν, ὅταν ἴδωσιν αὐ-
τὸν ἐν δόξῃ παρθενόμοιον, διὰ Ζαχαρίου
ἃ προφήτου προφητείας ἐλέχθη ὕψος.
Ἐνέλεξμαι τοῖς τέσσαρσιν ἀνέμοις συναῖξαι
τὰ ἐσκορπισμένα τέκνα. ἐντελούμαι τῷ
βορρᾷ φέρειν, καὶ τῷ νότῳ μὴ παροκίπτειν.
Ἡ καὶ τότε ἐν Ἱερουσαλὴμ κοπετὸς μέγας,
ἔκοπετὸς στομάτων ἢ χειλέων, ἀλλὰ κοπετὸς
καρδίας. καὶ ἔμὴ χρίσωσιν αὐτῶν τὰ ἱμάτια,
ἀλλὰ τὰς διανοίας. Ἡ κόψουσαι φυλὴ πρὸς

Ἡ Esaiæ lxvi. 24. Ἡ Zachar. ii. 6. Ἡ Ibid. xii. 2. Ἡ Ibid. ver. 12.

qua confitebitur ei. In quo
autem sensu & cruciatu fu-
turi sint iniusti, ea, quæ si-
militer de hoc dicta sunt,
animadvertite; hæc scilicet,
Vermis eorum non cessabit, &
ignis eorum non extinguetur.
Et tunc poenitentiam agent,
cùm eis nihil proderit.
Quænam verò populi Ju-
dæorum dicturi sint, & fac-
turi, cùm illum in gloriâ
viderint advenientem, per

Zachariam prophetam sic
prædictum legimus: *Præ-*
cipiam quatuor ventis, ut
congregent dispersos liberos:
præcipiam Boreæ, ut ferat,
& Austro, ut ne impingat.
Et tum in Hierusalem erit
planctus ingens; non plantus
oris, & labiorum, sed planctus
cordis: & non scindent
vestimenta sua, sed mentes:
& plangent tribus ad tri-
bum; & tunc videbunt, in
quem

φυλῶ, καὶ ^κ Τότε ὄψονταί εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Ἐ ἐρεῖσι, ^ι Τί Κύριε ἐπλάνησας ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ; ἡ δόξα, καὶ ἀλόγησαν ^θ πατέρες ἡμῶν, ἐγνήθη ἡμῖν εἰς ὄνειδ^θ.

Ξη'. Πολλὰς μὲν ἐν ἑτέρας προφητείας ἔχοντες εἰπεῖν, ἐπαυσαμένα, αὐτάρχεις καὶ ταύτας εἰς πᾶσμονην τοῖς τὰ ἀκαστικά, καὶ νοερὰ ὧτα ἔχουσιν, εἶναι λοῖσιάρμοι, καὶ νοεῖν διυλάδ^ς αὐτοῦ ἡγέρμοι, ὅτι ἔχ^ομοίως τοῖς μυθοποιηθεῖσι πρὸς τῶν νομισθέντων ὑπὸ τοῦ Διὸς, καὶ ἡμεῖς μόνον λέγομεν, ἀλλ' ὅρα ὅπως δεῖξαι ἔχομεν. τίνι γὰρ ἂν λόγῳ ἀνθρώπου σωζομένη ἐπειθόμεθα, ὅτι πρῶτόν^θ τῷ ἀγνήτῳ Θεῷ ἐστὶ, καὶ αὐτὸς τὴν κείσιν ἔπαντος ἀνθρωπείου γένους ποιήσεσθαι, εἰ μὴ μαρ-

^κ Zachar. xii. 10.

^ι Esaiæ lxiii. 17. & lxiv. 11.

quem purpugerint. Et dicent: Cur, Domine, aberrare nos fecisti a viâ tuâ? Gloria, cui benedixerunt Patres nostri, versa nobis est in ignominiam.

LXVIII. Cæterum cum multas alias etiam prophetias proferre possemus, illis superfedemus, has rati ad eorum persuasionem, quibus idoneæ ad audiendum

& intelligendum sunt aures, sufficere, & existimantes eos percipere posse nos, non sicut ii, qui fabulas de Jovis, ut putantur, filiis componunt, dicere solum & demonstrare non posse. Quâ enim ratione Homini crucifixo fidem haberemus, quod Primogenitus æterni Dei esset credentes, & ipse humanum genus univer-

sum

ἀπὸ τῶν ἐθνῶν πιστεύοντες πῶν ἀπὸ Ἰουδαίων
 καὶ Σαμαρείων, τὰ προφητεύοντα ἀπαγγελέ-
 μιν. ἐλέχθη ὅτι ὅτως. ^m Εὐφρανθήτωσαν ἡ
 ἔτι πικρὰ, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ σὺ ὠδίνουσα,
 ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῷ ἐρήμῳ μάλλον, ἢ τῷ
 ἐχέσῃ τὸν ἄνδρα. ἔρημα γὰρ ἔσονται πάντα τὰ
 ἔθνη ἀληθινῶς Θεῷ, χερσὶν ἐργοῖς λατρεύοντα.
 Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ Σαμαρεῖς, ἔχοντες τὸν πατέρα τῶν
 Θεῶν λόγον διὰ πῶν προφητῶν προφητεύοντα
 αὐτοῖς, καὶ αἰεὶ προσδοκῆσαντες τὸν Χριστόν,
 προαγγελλόμενον ἠγνόησαν, πλεῖν ὀλίγων π-
 νῶν, ὅς τις προεῖπε τὸ ἅγιον προφητικὸν πνεύ-
 μα διὰ Ησαΐου σωθήσεσθαι. εἶπε δὲ ὡς ἀπὸ
 προσώπου δούτων. ⁿ Εἰ μὴ Κύριος ἐγκατέ-
 λιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς Σόδομα καὶ Γόμορρα

^m Esaiæ liv. 1.

ⁿ Ibid. i. 9.

is, & Samaritis, fore cre-
 dentes, ipsa nos vaticinia
 referemus. Sic verò dictum
 est: *Latere sterilis, quæ non
 parit; erumpe et clama,
 quæ non parturit: Quoniam
 multò plures sunt liberi de-
 fertæ, quàm ejus, quæ habet
 virum.* Desertæ namque e-
 rant à vero Deo gentes om-
 nes, manuum opera colen-
 tes: Judæi autem & Sa-
 maritani, verbum à Deo

per prophetas eis traditum
 habentes, & nunquam non
 CHRISTUM præstolantes,
 advenientem & præsentem
 non agnoverunt; paucis
 exceptis, quos sanctus pro-
 pheticus Spiritus per Esai-
 am est præloquutus salva-
 tum iri. Loquutus autem
 est, veluti ex ipsorum per-
 sonâ: *Nisi Dominus reliquis-
 set nobis semen, quasi Sodo-
 ma et Gomorrha facti esse-*
 mus.

αὐτὴν ἐγενήθημεν. Σόδομα γὰρ καὶ Γόμορρα, πό-
λεις πνὲς ἀσεβῶν ἀνδρῶν ἰσορριῶνται ὑπὸ
Μωσέως ἡγοῦμαι, αἵτινες περὶ καὶ θείῳ καύσας·
ὁ Θεὸς, καλῆς εἰσεψῆς, μηδενὸς τῶν ἐν αὐταῖς
σωθέντων, πλὴν ἀλλοεθνῆς πνὸς, Χαλδαίης
τὸ ἥθος, ὃ ὄνομα Λῶτ, σὺν ὃ καὶ θυγατέρες
διεσώθησαν· καὶ τὴν πᾶσαν αὐτῶν χώραν,
ἐρημον καὶ κεκομμένην ἔσαν, καὶ ἄγονον μὴ εἶ-
σάν, ④ βελόμην οὐρανὸν ἔχουσιν. ὡς ὅ καὶ ἀ-
ληθέστεροι ④ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν καὶ πιστότεροι
περὶ ἐνὸς σκοπέ, ἀπαγγελλόμεν τὰ εἰρημνία
διὰ Ησαΐα τῷ περὶ φήτης. ἔφη ὅ ἕτως· Ἰσ-
ραὴλ ἀπερίτμητος τὴν καρδίαν, τὰ δὲ ἔθνη
τὴν ἀκρεβυστίαν.

οἱ. Τὰ πάντα γὰρ οὐρανὸν, πᾶσι καὶ

ο Genes. xix.

P Jeremiae (non Esaiæ) ix ult.

mus. Sodoma enim & Go-
morrha urbes quædam im-
piorum virorum fuisse à
Mose memorantur, quas
igni & sulphure crematas
Deus evertit, nemine in eis
servato, præter alienigenam
quendam, gente Chaldæ-
um, cui nomen fuit Lot :
cum quo & filia ejus inco-
lumes evasere. Atque ha-
rum regionum omnem de-

sertam & exultam esse, at-
que infrugiferam manere,
qui volunt, cernere ipsi
possunt. Quemadmodum
verò eos qui ex gentibus
sunt, & veraciores & fide-
liores fore, præcognitum
sit, dicta per Esaiam Pro-
phetam proferemus, ita so-
nantia: *Israel incircumcisus*
corde, gentes autem, præputio.

LXX. Tot ergo & tan-

πίσιν τοῖς τάλιθες ἀσπαζομένοις, ἔ μὴ φι-
λοδοξῶσι, μηδὲ ὑπὸ παθῶν ἀρχομένοις, μη-
λόγως ἐμφορῆσαι διὰ). ④ ὁ δὲ πᾶσι διδόν-
τες τὰ μυθοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν, ἐ-
δεμίαν ἀποδείξιν φέρουσι τοῖς ἐκμανθάνουσι
πρὸς ἡμᾶς ἢ ἐπὶ ἀπάτῃ ἢ ἀπαγωγῇ τῶ ἀνθρώ-
που γένους εἰρήνης ἀποδείκνυντο καὶ ἐνέριξαν
τῶν φαύλων δαιμόνων. ἀκούσαντες γὰρ διὰ
τῶν προφητῶν κηρυασόμενον, πᾶσι γνησιόμορον
τὸν Χριστὸν, καὶ κολαθησομένους διὰ πυρρῶς
τῆς ἀσεβείας τῶ ἀνθρώπων, παρεβέβηκοντο
πολλὰς λεχθῆναι λεγομένας ὑπὸ τοῦ Διὸς, νο-
μίζοντες δυνήσεως ἐνεργῆσαι τερατολογία
ἡγήσεως τῆς ἀνθρώπων τὰ πρὸς τὸν Χριστὸν,
ἔ ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεχθεῖσι. ἢ

ta ob oculos posita, iis, qui
verum amplectuntur, &
non opinionibus vanis du-
cuntur, neque affectibus
serviunt, persuasionem at-
que fidem ratione subnixam
ingenerare possunt. Illi au-
tem, qui à poëtis fabulosè
conficta tradunt, nullam ad-
discantibus juvenibus eo-
rum afferunt probationem:
atque ea ipsa ad fraudem
& seductionem generis hu-

mani, operâ malorum dæ-
monum prolata esse de-
monstravimus. Illi enim,
cūm audivissent à prophe-
tis prædicatum, adventu-
rum esse CHRISTUM, at-
que per ignem impios ho-
mines discruciatum iri;
multos subornârunt, qui
Jovis filii dicerentur, rati
se efficere posse, ut homi-
nes ea quæ de CHRISTO
docerentur, prodigiosas fa-
bulas,

ταῦτα δ' ἐλέχθη ἐν Ἑλλήσιν, καὶ ἐν ἔθνεσι
πάνσιν, ὅπερ μᾶλλον ἐπῆκεον τῶν προφητῶν
πιστευθῆσθαι τὸν Χριστὸν προκηρυσσόντων.
ὅτι ὅ ἐ ἀκρόντες τὰ διὰ τῶν προφητῶν λε-
γόμενα, οὐκ ἐνόησαν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς πλα-
νώμενοι ἐμιμήσαντο τὰ πρὸς τὸν ἡμέτερον
Χριστὸν, διασαφίσοντες.

σα'. Μωσῆς ὁ προφήτης, ὡς προέφη-
μεν, πρεσβύτερος ἦν πάντων συγγραφέων.
ἐ δὲ αὐτῷ, ὡς προεμνηύσαμεν, προεφητῆσθαι
ἔτως. ⁹ Οὐκ ἐκλείψει ἀρχὸν ἢ Ἰδὲα, καὶ
ἡγέρμενος ἐκ τῶν νεκρῶν αὐτῷ, ἕως αὖ ἐλθῇ
ὁ ἀπόκει. καὶ αὐτὸς ἔσται προσδοκία ἐθνῶν,
δεσμύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτῷ,
πλύνων τὴν σολὴν αὐτῷ ἐν αἵματι σαφυλῆς.

⁹ Genes. xlix. 10.

bulas, & iis, quæ à Poëtis
dicta sunt, similia esse pu-
tarent. Atque hæc ab eis
vulgata sunt tum inter Græ-
cos, tum inter gentes om-
nes, apud quas, ex Prophe-
tis prænunciantibus didi-
cerant fidem in CHRIST-
UM maxime valituram esse.
At verò eos ipsa etiam dic-
ta Prophetarum, quæ au-
diverant, non satis intel-
lexisse, sed hallucinantium

more res Christi nostri imi-
tasse demonstrabimus.

LXXI. Moses igitur pro-
pheta, sicut ante diximus,
scriptoribus omnibus fuit
vetustior : & per eum, uti
supra ostendimus, ita pro-
phetatum est : *Non deficiet
princeps ex Judâ, et dux è
lumbis ejus, donec veniat, cui
repositum est : et ipse erit ex-
spectatio gentium, ligans ad
vitem pullum suum, lavans
stolam*

τάτων ἐν τῶν προφητικῶν λόγων ἀκρίβειαν
 ④ δαίμονες, Διόνυσον μὲν ἔφασαν γενέ-
 ναι υἱὸν τοῦ Διὸς, διῆτην δὲ γενέσθαι ἀμπέλου
 παρέδωκαν, καὶ οἶνον ἐν τοῖς μυστηρίοις αὐτῶν
 ἀναγράφουσι, καὶ διασπαρχθέντα αὐτὸν ἀ-
 νεληλυθέναι εἰς ἔρπνον ἐδίδαξαν. καὶ, ἐπειδὴ
 διὰ τοῦ Μωσέως προφητείας ἐρητιῶς ἐσημαί-
 νετο, εἴτε υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ βραχμνοσόμυρος ἐστὶ,
 καὶ εἴ οὐχ ἑμμεν ⑤ ἢ πῶλος ἢ γῆς μενεί, ἢ
 εἰς ἔρπνον ἀνελεύσει, καὶ τὸ τοῦ πώλου ὄνομα
 ὡς ὄντος πώλου, καὶ ἵππου, σημαίνειν ἐδιδάδο,
 μὴ ἢ πρῶτος εἴτε ὄντος πώλου ἄγων ἔσαι
 σύμβολον τοῦ παρρησιασθέντος αὐτοῦ, εἴτε ἵππου, ὁ
 προκηρυσσόμενος, καὶ υἱὸς Θεοῦ ἐστίν, ὡς προ-
 φημὺς, ἢ ἀνθρώπος, τὸν Βελλεροφόντην καὶ

stolam suam in sanguine u-
ua. Hæc itaque Prophetica
 verba audientes dæmones,
 Bacchum Jovis filium esse
 dixerunt, inventoremque vi-
 tis esse tradiderunt, & asi-
 num in mysteriis ejus me-
 morant; & dilaniatum eum
 ascendisse in cœlum docu-
 erunt. Et cum in Mosis
 prophetiâ non expressè sig-
 nificaretur, utrum ille, qui
 adventurus erat, filius Dei

effet, neque utrum pullo
 vestus in terris maneret,
 an in cœlum ascenderet;
 cumque pulli nomen & a-
 sinæ, & equæ, pullum de-
 notare posset, nescientes illi
 asinæne, an equæ pullum
 ducens, symbolum adven-
 tûs ejus esset; & utrum is,
 qui prænuntiabatur, Dei,
 sicut diximus, an hominis
 futurus esset filius, Belle-
 rophontem, hominem ex
 homine

αὐτὸν ἐφ' ἵππῳ Πηγάσῃ, ἄνθρωπον δὲ ἀν-
θρώπῃ γυμνόν, εἰς ἔρανον ἔφασαν ἀνελή-
λυθέναι. ὅτε δ' ἤκουσαν διὰ τῶν ἄλλων προφη-
τῶν, Ησαΐας, λεχθέν, ὅτι διὰ παρθένου τεχθή-
σει, καὶ δι' ἐδούτῃ ἀνελύσειται εἰς τὸν ἔρανον,
τὸν Περσέα λεχθῆναι περιβάλλοντο. καὶ ὅτε
ἔγνωσαν εἰρημένον, ὡς περιλέλειται ἐν ταῖς
προγέγραμμέναις προφητείαις, Ἰχυρὸς ὡς
γίγας θραμεῖν ὁδόν, τὸν Ἡρακλέα ἰχυρὸν,
καὶ ἐκπενοσήσαντα τὴν πᾶσαν γῆν, ἔφα-
σαν. ὅτε δ' ἄλλω ἔμαθον προφητὸν εἶναι,
θεραπεύσθαι αὐτὸν πᾶσαν νόσον, καὶ νεκρὸς
ἀνέγειν, τὸν Ασκληπιὸν παρένεγκαν.

ὁδ'. ΑΛ' ἔδοξε καὶ ἐπὶ τῇ πᾶσι τῶν λε-
γομένων ἡμῶν τῷ Διὶ τὸ σωθῆναι ἐμμή-

homine natum; ipsum quo-
que in equo Pegaso ascen-
disse in coelum edixerunt.
Cum autem per alium Pro-
phetam, Esaiam, dictum in-
telligerent, illum ex virgine
nasciturum, & per seipsum
in coelum conscensurum
esse; illi Persei fabulam
commenti sunt. Atque ubi
dictum cognoverunt (uti in
antè recitatis vaticiniis su-
pra declaratum est) sortis

*tanquam Gigas ad curren-
dum viam, Herculem for-
tem, & omnem peragran-
tem terram, deprædica-
runt. Porro autem cum ex
vaticiniis didicissent, eum
omnem morbum curatu-
rum, & mortuos resuscita-
turum esse, Æsculapium in-
troduxerunt.*

LXXII. Verum in nul-
lo unquam Jovis filio dic-
to crucifixionem ejus sunt
imitati.

σαντο· ἔ γὰρ ἐνοεῖται αὐτοῖς, συμβολικῶς, ὡς
 προεδεδήλωτο, τῶν εἰς τὰς εἰρημύων πάν-
 των λελεμύων. ὅπερ, ὡς προεῖπεν ὁ προ-
 φήτης, τὸ μέγιστον σύμβολον τῆς ἰσχύος καὶ
 ἀρχῆς αὐτῆς ὑπάρχει, ὡς καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ ὁ-
 ψιν πιπτόντων δέικνυται. κατανοήσατε γὰρ πάν-
 τα ἐν τῷ κόσμῳ, εἰ ἀνδρὶ τῆς γῆματός τε
 τε διοικεῖται, ἢ κοινωνίαν ἔχον διῶκεται. θά-
 λασσα μὲν γὰρ ἔ τέμνεται, ἢν μὴ τοῦτο τὸ προ-
 παιον, ὃ καλεῖται ἰσίον, ἐν τῇ κτὶ σωσὸν μένη·
 γῆ δὲ οὐκ ἀρᾶται ἀνδρὶ αὐτῆς· σκαπανεῖς δὲ
 τὴν ἐργασίαν ἐποιουῦνται. ἐδὲ βανανσβεροὶ
 ὁμοίως, εἰ μὴ διὰ τῶν τὸ γῆμα τέτο ἐχόν-
 των ἐργαλείων. τὸ δὲ ἀνθρώπου γῆμα. ἐδὲν
 ἄλλω τῶν ἀλόγων ζώων διαφέρει, ἢ τῷ ὁρ-

imitati. Id enim nequa-
 quam intellexerunt, cum
 omnia quæ de hac re dicta
 sunt, sicut antea ostendi-
 mus, symbolicè sint pro-
 lata. Quod quidem, prout
 Propheta præloquutus est,
 maximum est signum for-
 titudinis & principatûs e-
 jus; quemadmodum vel
 ex rebus, quæ sub aspectu
 um cadunt, patet. Consi-

derate enim res omnes
 mundanas, an sine hac fi-
 gurâ [crucis] administrari,
 aut per commercium tran-
 sigi possint. Mare enim
 non navigatur, nisi tropæ-
 um hoc, quod antenna vo-
 catur, in mari integrum
 maneat: Terra verò abs-
 que hoc non aratur: Fos-
 sores autem opus suum non
 faciunt, neque itidem ma-
 nuarii

θόν τε εἶναι, καὶ ἔκτασιν χερῶν ἔχειν, καὶ ὡς τῷ
 προσώπῳ ἀπὸ τῆς μετωπίας τετραμήριον τὸν λε-
 γόμενον μυξωτῆρα φέρειν, δι' ἧς ἡτε ἀναπνοή
 ἐστὶ τῷ ζώῳ· καὶ εἰδέναι ἄλλο δεικνύσιν, ἢ τὸ σχή-
 μα τῆς σταυροῦ. καὶ διὰ τοῦ προσώπου ὃ ἐλέχθη
 ἔτι· Πνεῦμα πρὸς προσώπου ἡμῶν, Χρισ-
 τὸς Κύριος. καὶ τὰ παρ' ὑμῶν ὃ σύμβολα
 τῷ τῆς σχήματι τέτε δύναμιν δηλοῖ —

ἡλικίᾳ καὶ
 τῇ προπαίῳ, δι' ὧν αἴτε πρεσβυτέρους ὑμῶν παν-
 ταχῶς γίνοντο. τὴν ἀρχὴν τῆς διωσάμεως τὰ ση-
 μεῖα ἐν τέτοις δεικνύσας, εἰ καὶ μὴ νοῦντες
 τὰ πρὸς τὰς. καὶ τῇ παρ' ὑμῶν ἀποθησκοπόν-
 των ἀντοκρατόρων τὰς εἰκόνας ἐπὶ τῷ τῷ

Thren. iv. 20.

nuarii artifices, nisi instru-
 mentis figuram hanc ha-
 bentibus. Humana autem
 forma non aliā re à brutis
 animalibus differt, quàm
 quòd erecta sit, & expan-
 sionem manuum habeat,
 atque in facie à fronte pro-
 tensum id ferat, quod na-
 sus dicitur; per quem ani-
 mal spiritum ducit, & nihil
 aliud, quàm crucis figuram

ostendit. Et per prophetam
 quidem ita est dictum, *Spi-
 ritus ante faciem nostram*
CHRISTUS Dominus. Quin
 & signa vestra figuræ hu-
 jus vim declarant —

— & tropæorum, per
 quæ progressus à vobis in
 publicum ubique locorum
 fiunt; imperii & potestatis
 indicia in hisce ostendentes,
 Q etiam si

θήματα ἀνατίθειε, καὶ θεὸς διὰ γραμματέων
ἐπονομάζει. Ἐὰν διὰ λόγου σου, Ἐ γήματα
ἔ φαινομένη, ὅση δύναμις, ποσὸν ψάμμοι
ὑμᾶς, ἀνδύθωνοι οἰδαμὲν λοιπὸν ὄντες, καὶ
ὑμεῖς ἀπιστεῖτε· τὸ γὰρ ἡμέτερον γέγονε καὶ
πεπέραν).

οἱ. Οὐκ ἠεκέσθησαν ὅ φαινοὶ δαί-
μονες ποσὸν φανερώσεως ἔ Χρυσὸν εἰπεῖν,
ὅδῃ λεχθέντας ὑμᾶς τῷ Διὶ γέγονέναι, ἀλλ'
ἐπείδῃ, φανερωθέντες αὐτῷ καὶ γήματα ἐν ἀν-
θρώποις, καὶ ὅπως διὰ τῆς ποσότητος ποσὸν
κεκήρυκτο, ἔμαθον, Ἐ ἐν παντὶ γῆμα ποσὸν
μῆρον καὶ ποσὸν μῆρον ἔγνωσαν, πάλιν,
ὡς ποσὸν μῆρον, ποσὸν μῆρον ἄλλος,
Σίμωνα μὲν καὶ Μένανδρον ἀπὸ Σαμαρείας

etiam si hoc non intelligentes
faciatis. Et vestrorum post
mortem Imperatorum ima-
gines hanc figuram consecratis,
eosque Deos in inscriptio-
nibus nominatis. Cum igitur
& sermone & signo vi-
sibili vos, quoad potuimus,
adhortati sumus, extra cul-
pam nos deinceps fore sci-
mus, quamvis vos increduli
maneatis. Nam id, quod
nostri erat officii, factum

est atque peractum.

LXXIII. Non contenti
autem fuere maligni dæmo-
nes ante adventum CHRIS-
TI asseverare, antedictos fi-
lios Jovi genitos esse: sed
postquam, eo jam mani-
festato ac inter homines
versato, didicerant, quomo-
do per prophetas prænun-
tius fuerat, ac omnium
gentium fidem in eum ex-
pectationemque defixas es-
se

οὐδὲ μαγικάς δυνάμεις ποιήσαντες πολλὰς
 ἐξηπάτησαν, ἔτι ἀπαίωμύς ἐχουσι. καὶ
 γὰρ παρ' ὑμῖν, ὡς περὶ φημὺν, ἐν τῇ βασι-
 λίδι Ρώμῃ Ἰπὶ Κλαυδίου Καίσαρος γυμνα-
 σίας ὁ Σίμων, ἔτι τὴν ἱερὰν σύγκλητον καὶ τὸν
 δῆμον Ρωμαίων, εἰς τοσούτο κατεπλήξατο, ὡς
 Θεὸς νομιθεῖναι, καὶ ἀνδριάντι, ὡς οὐδὲ ἄλ-
 λος παρ' ὑμῖν πτωμύς Θεός, πρηνεῖναι.
 οὐδὲν τὴν τε ἱερὰν σύγκλητον, καὶ τὸν δῆμον τὸν
 ἡμέτερον, συνεπιγνώμονας ταύτης ἡμῶν τῆς
 ἀξιώσεως ἀφ' ἧς λαβεῖν αὐτῶν. ἢ εἰ τις εἴη
 τοῖς ἀπ' ἐπείνε διδάγμασι κατεχόμενος,
 τὰ ληθὲς μαθὼν, τὴν πλάνην φυγεῖν δυ-
 νηθῇ. καὶ τὸν ἀνδριάντα, εἰ βέλεσθε, καθαι-
 ρήσατε.

se intellexerant, alios rur-
 sus, ut ante ostendimus,
 subornârunt, *Simonem* scili-
 cet & *Menandrum* Samari-
 tanos; qui magicis præsti-
 giis usi multos deceperunt,
 atque etiam nunc deceptos
 tenent. Nam *Simon* ille, qui
 apud vos, prout diximus,
 in imperiali urbe Româ,
 sub Claudio Cæsare fuit,
 tum sacrum Senatum, tum
 populum Romanum adeo

in admirationem sui pelle-
 xit, ut Deus haberetur, &
 statuâ, sicut alii, quos colit-
 tis, dii, honoraretur. Quo-
 circa, ut sacrum quoque Se-
 natum, & populum vest-
 rum hujus nostri supplicis
 libelli simul vobiscum cog-
 nitores adsciscatis, rogamus;
 ut si quis doctrinis illius sit
 irretitus, vero cognito, er-
 rorem effugere valeat: &
 statuam, si placet, dejicite.

οδ'. Οὐ γὰρ, μὴ γνέας τὴν ἐκπύρωσιν
 ἐπὶ καλῶς τῷ αἰσέων, (Φαῦλοι δαίμο-
 νες πείσαι δύσαν). ὅνπερ πτόπαν εἰδὲ λα-
 θεῖν τὸν Χριστὸν πῶς ἀγρόμῳρον ἰχυσαν πρῶ-
 ξαι, ἀλλ' ἐκείνο μόνον, οὗ αλόγως βιέντας,
 ἔμπαθως ἐν ἔθεσι φαύλοις τεθραμμένους,
 καὶ φιλοδοξούντας, αἰταιρεῖν ἡμᾶς καὶ μισεῖν δύ-
 ναν) ποιῆσαι. εἰς τὸ μόνον εἰ μισῶμεν, ἀλλ',
 ὡς δείκνυ, ἐλεουῦντας μετὰθέας πείσαι βε-
 λόμεθα. εἰ γὰρ δεδοίκαμεν θάνατον, τῷ πάν-
 τως ἀποθανεῖν ὁμολογεμένους, καὶ μηδενὶς ἄλλου
 καίνε, ἀλλ' ἢ τῷ αὐτῶν ἐν τῇδε τῇ δικαίᾳ
 ὄλῳν. ὅν εἰ μὴ κόρη τὸς μεταχόντας καὶ
 ἐνιαυτὸς ἔχη, ἵνα αἰεὶ ὧσι καὶ ἀπαθείς, ἔσται
 δεῖς, τοῖς ἡμετέροις διδάγμασι πρὸς ἔχεν

LXXIV. Nam exultio-
 nem ad supplicium impio-
 rum futuram non esse, ma-
 ligni dæmones persuasum
 dare nequeunt; quemad-
 modum nec efficere potue-
 runt, ut CHRISTUS cum
 advenerat, homines lateret:
 sed illud solum facere pos-
 sunt, ut ii, qui præter ratio-
 nem vivunt, & ad prava-
 rum consuetudinum amo-
 rem enutriti sunt, ac opini-
 onibus vanis dediti, nos oc-

cidant & odio prosequan-
 tur: Quos non solum non
 odimus, sed & miserantes
 vicem eorum, uti supra in-
 dicavimus, persuadere vo-
 lumus, ut convertantur.
 Non enim mortem metui-
 mus, cum omnino morien-
 dum esse in confesso sit; ac
 nihil omnino sit novum,
 sed ipsa eadem in hac re-
 rum administratione ver-
 sentur: quæ quidem nec
 per annum satiant eos qui
 illo-

δεῖ. εἰ δὲ ἀπιστοῖσι μηδὲν εἶναι μὲν θάνατον,
ἀλλ' εἰς ἀναμνησίαν χωρεῖν τὰς ἀποθνήσκον-
τας ἀποφαίνον), παθῶν τῇ ἐνταῦθα καὶ χερσὶν
ἡμᾶς ῥυόμενοι διερετῶσιν, ἐαυτοὺς ὅ φεύλας,
καὶ μισανθρώπους, ὅ φιλοδόξους δεικνύουσιν. καὶ
ὥς ἀπαλλάξοντες ἡμᾶς ἀναμνησθῶσιν, ἀλλ'
ὥς ἀποσεργιῶντες ζωῆς καὶ ἡδονῆς φονεύουσι.

οὐ. Καὶ Μαρκίωνα ὅ τὸν ἀπὸ Πόντου, ὡς
προφήτην, παρεβάλλοντο ὁ φαῦλοι δαι-
μονες· ὅς ἀρετῆς μὲν τὸν ποιητικὸν τῶν ἐ-
ρανίων καὶ γήινων ἀπάντων Θεόν, καὶ τὸν προ-
φητευθέντα διὰ τῶν προφητῶν Χριστὸν υἱὸν
αὐτοῦ, καὶ νυνὶ διδάσκει· ἄλλον δὲ τινα κατὰ
γέλλει παρὰ τὸν δημιουργὸν τὸν πάντων Θεόν;

illorum participes sunt, ut
perpetuò & à passionibus
& ab indigentia immunes,
nostris disciplinis operam
dare oportet. Sin autem
post mortem nihil esse cre-
dant, mortuosque ad sta-
tum sensûs expertem tran-
sire contendant, perpeffio-
nibus quidem & necessita-
tibus vitæ hujus nos libe-
rantes beneficio afficiunt;
seipfos verò malignos, &
hominum ofores, & opini-
onivanæ deditos esse osten-

dunt. Non enim tanquam
liberaturi, è medio nos tol-
lunt, sed, tanquam vitâ ac vo-
luptate privaturi, occidunt.

LXXV. Sed & Marcio-
nem Ponticum, uti supra
diximus, subornârunt pra-
vi dæmones; qui etiam
nunc cœlestium & terres-
trium omnium Creatoris
Dei, & Christi ejus filii à
Prophetis prænuntiati ab-
negationem docet, atque
aliud quendam, præter o-
pificem universorum De-
um;

καὶ ὁμοίως ἕτερον ὕον· ὃ πολλοὶ πειθεύοντες,
ὡς μόνῳ τῇ ἀληθείᾳ ἑπισταμύω, ἡμῶν καὶ ἀγαθῶ-
σιν, ἀπόδειξιν μηδεμίαν πρὸς ὧν λέγουσιν ἔ-
χοντες, ἀλλὰ ἀλόγως, ὡς ὑπὸ λύκῃ ἄρνες,
σωτηρπασμύοι, βορὰ τῶν ἀθέων δογμάτων
(καὶ δαιμόνων γίνον). καὶ γὰρ ἄλλο τι ἀγωνίζον-
ται (καὶ) λεγόμενοι δαίμονες, ἢ ἀπάγειν τὰς
ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς ποιήσαντος Θεοῦ, καὶ τοῦ
πρωτογόνου αὐτοῦ Χριστοῦ· καὶ τὰς μὲν τῆς γῆς
μὴ ἐπαίρουσιν δυναμύας, τοῖς γήϊνοις καὶ χι-
ρουργοῖσι προσήλωσαν, καὶ προσηλῶσι· τὰς
δὲ ἐπὶ θεωρίαν θεῶν ὁρμῶντας ὑπεκκρέον-
τες, ὡς μὴ λογισμὸν σώφρονα, καὶ καθαρὸν
καὶ ἀπαθὴ βίον ἔχουσιν, εἰς ἀσέβειαν ἐμβάλ-
λουσιν.

um, filiumque itidem ali-
um prædicat; cui permul-
ti credentes, quasi soli ve-
ra scienti, nos derident;
cum nullam eorum, quæ
asserunt, probationem af-
ferre possint, sed præter ra-
tionem, perinde atque a
lupis rapti agni, impiorum
dogmatum atque dæmo-
num prædæ fiant. Nihil e-
nim aliud contendunt dic-
ti illi dæmones, quàm ut
mortales à creatore Deo,

& primogenito ejus CHRIS-
TO abducant: atque eos,
qui se humo tollere neque-
unt, rebus terrenis ac ma-
nufactis affixerunt & affi-
gunt; eos autem, qui divi-
narum rerum contempla-
tioni se dedunt, si non judi-
cium sanum, vitamque pu-
ram & ab affectibus libe-
ram habeant, fallaciis cir-
cumventos in impietatem
præcipitant.

ος'. Ἰνα ᾧ, καὶ ὡς αὐτῷ ἡμετέρων διδασκα-
λων, (λέγομεν ᾧ, ὅτι λόγος τῆς διὰ τῶν προ-
φητῶν) λαβόντα τὸν Πλάτωνα μάθητε τὸ εἰ-
πεῖν, ὅτι ἡ ἀμορφὸν ἔσαν σφραγίστα τὸν Θε-
ὸν, κόσμον ποιῆσαι, ἀκέραιε τῶν αὐτολεξεῖ
ἐρημύων διὰ Μωσέως ὅτι προδεδηλωμένου
πρώτου προφήτου, καὶ πρεσβυτέρου τῶν ἐν Ελ-
λησι συγγραφέων· δι' ἃ μνησκόν τὸ προφητι-
κὸν πνεῦμα πῶς τὴν ἀρχὴν, καὶ ἐν πῶν,
ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ἔφη ἔτως·
'Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἔρανὸν καὶ τὴν
γῆν. ἢ ᾧ γῆν ἡ ἀόρατος καὶ ἀκατασκόπῃς,
καὶ σκοτῇ ἐπάνω τῇ ἀβύσσῃ· ἡ πνεῦμα Θεοῦ
ἐπεφέρειτο ἐπάνω τῶν ὑδάτων. καὶ εἶπεν ὁ Θεός,
γινέτω φῶς· καὶ ἐγένετο ἔτως. ὥς λόγος

• Gen. i. 1, 2.

LXXVI. Sed ut intelli-
gatis ipsum Platonem à
nostris etiam doctoribus
(Verbo scilicet per prophe-
tas loquente) instructum
dixisse, Deum, materiâ in-
formi versâ, mundum cre-
asse, audite illa quæ toti-
dem verbis dixit Moses,
primus, uti ante diximus,
propheta, & omnibus Græ-
cis scriptoribus vetustior;

per quem propheticus Spi-
ritus indicans quomodo pri-
mum, & ex quibus, Deus
mundum condiderit, ita fa-
tur, *In principio fecit Deus
cælum & terram. Terra au-
tem erat non aspeçtabilis &
incondita; & tenebræ erant
super abyssum: & Spiritus
Dei ferebatur super aquas.
Et dixit Deus: Fiat lux, &
factum est ita.* Unde Verbo
Dei

Θεὸς ἐν τῶν ὑποκειμένων καὶ περιηλωθέντων διὰ Μωσέως, γεννηθεὶς τὸν πᾶντα κόσμον, καὶ Πλάτων, καὶ ὅ ταῦτα λέγοντες, καὶ ἡμεῖς ἐπαύρομεν, καὶ ὑμεῖς παρὰ ἡμᾶς διαίκατε. καὶ τὸ καλέμενοι Ερεβός, ὡς τοῖς ποιηταῖς, εἰρηάζει περὶ τὸν ἥλιον ὁ Μωσὴς οἰδαίμεν.

ὅς γ' ἰσχυρὸς ἐν τῷ λόγῳ Πλάτωνι Τιμαίῳ φυσικογράφον, αὐτὸς δ' ὑμῶν τῷ Θεῷ, ὅτε λέγει, ἐχίμασε αὐτὸν ἐν τῷ παντί, ὡς Μωσὴς λαβὼν ὁμοίως εἶπεν, ἐν γὰρ ταῖς Μωσέως γραφαῖς ἐναγέγραπται, ὡς κατ' ἐκείνο τῷ καιρῷ, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ Αἰγύπτου οἱ Ἰσραηλίται, καὶ γεγονόσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀποκρίνωσιν αὐτοῖς ἰσόστα θηρία, ἐχιδναὶ τε καὶ ἀσπίδες, καὶ ὄφεις πᾶν γένος, ὁ θάνατος

^t Numerorum xxi. 6. seq.

Dei mundum universum ex subjectis rebus illis, quas Moses indicavit, factum esse & Plato, & illi qui eadem dicunt, & nos ipsi didicimus, & vos persuasum habeatis. Atque id, quod poetæ Erebum vocant, à Mose prius designatum fuisse novimus.

LXXVII. Et id, quod Plato in Timæo è Physicis rationibus de Filio Dei di-

xit his verbis, *Decussavit eum in universo*, a Mose idem mutuatus, protulit. Nam in Mosis scriptis memoria proditum est, isto tempore, quo Israelitæ ex Ægypto exibant, & in solitudine erant, obviam eis venisse bestias venenatas, viperas & aspidēs, & serpentum genus omne, quod populum necavit: ac Moisen per eam, quæ a Deo facta

τὸν λαόν· ἢ κατ' ἐπίπνοϊαν ἔ ἐνέργειαν τῷ
 πρῶτῳ Θεῷ λεγομένην, λαβεῖν τὸν Μωσέα
 χαλκόν, ἢ ποιῆσαι τύπον σαυρῆ, ἢ τῆτον
 εἶσαι ἐπὶ τῇ ἀγία σκηνῇ, ἢ εἰπεῖν τῷ λαῷ·
 εἰάν πορθώσῃς τὸν τύπον τῆτον, ἔ πινθή-
 τε, ἐν αὐτῷ σωθήσεσθε. ἢ ἡγομένης εἶτε, οὗ
 μὲν ὅφεις ἀποθανεῖν, ἀνέγραψε, τὸν ἵ λαὸν
 ἐκφυγεῖν τὸν θάνατον ἕτως παρέδωκεν. ἀ-
 νελὼς Πλάτων, ἢ μὴ ἀκρίτως ἐπιστάμενος,
 μηδὲ νοήσας τύπον εἶναι σαυρῆ, ἀλλὰ χίασ-
 μα νοήσας, τὴν μὲν τὸν πρῶτον Θεὸν δυνά-
 μιν κεχιάσας ἐν τῷ παντὶ εἶπε. ἢ τὸ εἰπεῖν
 αὐτὸν, τρίτον, ἐπειδὴ, ὡς πορείομεν, ἐπά-
 νω τῶν ὑδάτων ἀνέγνω ὑπὸ Μωσέως εἰρη-
 μόνον ἐπιφέρειας τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα· δου-

facta est inspirationem, & operationem, æs sumfisse, & signum Crucis fecisse, idque super sanctum tabernaculum statuisse, ac populo dixisse: Si inspexeritis hoc signum, & credideritis, salvi in eo eritis. Quo facto serpentes extinctos esse memoravit, populum autem mortem effugisse. Quod Plato sic traditum legens, & non accuratè perpen-

dens, neque intelligens, Crucis esse figuram, sed decussationem mente complectens, eam, quæ secundum Principem Deum est, virtutem decussatam esse in universo dixit; eumque TERTIUM illud dixisse, postquam (uti prius retulimus) super aquas Spiritum Dei ferri à Mose dictum legerat: Quippe secundum dat locum Dei Verbo, quod in
 R
 universo

τέρει μὴ γὰρ χάρις τῷ ᾧ Θεοῦ λόγῳ,
 οὐ κεχρίασθαι τῷ παντὶ ἔφη, δίδωσι τῷ
 ὃ τρίτῳ, τῷ λεχθέντι Ἀποφύγετε τῷ ὕδατι
 πινόμεναι, εἰπὼν, τὰ ὃ τρίτα πρὸς τὸν τρί-
 τον. καὶ ὡς ἐκπύρρουν ψυχάσας διὰ Μωσέως
 παρεμύνησε τὸ πνευματικὸν πνεῦμα, ἀκκα-
 σατε. ἔφη δὲ ἕτερος· Ὁ Καταβήσεται αἰέζων
 πῦρ, καὶ καταφάγει· μέχρι τ' ἀβύσσου κάτω.
 οἷον, Οὐ τὰ αὐτὰ ἐν ἡμῖν ἄλλοις δοξά-
 ζομεν, ἀλλ' ὁ πάντες τὰ ἡμέτερα μιμη-
 μαίνοι λέγουσι παρ' ἡμῶν ἐνέει ταῦτα ἀκκα-
 σαι καὶ μαθεῖν ὡς τῶν ἐδὲ τοῦ χαρμη-
 ρας τῶν σοχείων Ἰπταμνίων, ἰδιωτῶν μὴ
 καὶ βαρβάρων τὸ φθέγμα, σοφῶν ὃ καὶ πιστῶν
 τῶν νέων ὄντων· καὶ πνεῶν καὶ χύρων πᾶν τὰς

u Deuteronom. xxxii. 22.

*universo decussatum dixit ;
 tertium verò ei, qui dictus
 est super aquas ferri, Spiri-
 tui, inquit, Tertia autem
 circa tertium. Quomodo ve-
 rò per Moysen Spiritus pro-
 pheticus exustionem fore
 præmonstrârit, accipite. Sic
 autem inquit : Descendet ig-
 nis perpetuum vivens, & de-
 vorabit ad imam usque abys-
 sum.*

LXXVIII. Non nos er-
 go eadem cum aliis senti-
 mus, sed illi omnes nostra
 imitantes loquuntur. Apud
 nos enim hæc audire &
 discere, licet ab eis, qui ne
 figuras quidem literarum
 norunt; rudibus quidem
 & voce barbaris, sed men-
 te sapientibus & credenti-
 bus; & à quibusdam cæ-
 cis, atque oculis carenti-
 bus :

ὅψις ὡς σωεῖναι, ἐξ σοφίας ἀνθρώπεια· τὰ
τα γελόνται, ἀλλὰ διατάμει Θεὸς λέγουσ.
οθ'. Οὐ τρέπον ἢ καὶ ἀνεθίκαμεν ἐσθλὸς τῶ
Θεῷ καινοποιηθέντες διὰ τοῦ Χριστοῦ, ἐξηγη-
τόμεθα· ὅπως μὴ τὸ τοῦ ἀποστόλου, δόξα-
μεν πονηροῦν τι ἐν τῇ ἐξηγήσει. ὅσοι ἀν-
τιπαρῶσι καὶ πιστεύουσιν ἀληθῆ ταῦτα, τὰ
ἐφ' ἡμῶν διδάσκοντες καὶ λαγύμενα, εἶναι, καὶ
βίβιν ἔως διατάμει ἐπιχρῶν), ἀλλὰ καὶ τε
καὶ αἰτεῖν νηστεύοντες καὶ Θεοῦ πάντων κατὰ
μαρτυρίαν ἀφρον διδάσκον), ἡμῶν σωθε-
χομένων καὶ σωτηρίας αὐτοῖς. ἐπειτα ἀ-
γον) ὑφ' ἡμῶν ἐνθα ὑδωρ ἐστὶ, καὶ τρέπον ἀνα-
γνήσεως, ὅν καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνεγνήθημεν,
ἀναγνῶν). ἐπὶ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ πατρὸς τῶν

bus: ut intelligatis, hæc
non ex humanâ sapientiâ
orta, sed virtute Dei dicta
fuisse.

LXXIX. Quæverò modo
etiam renovati per Chris-
tum nos Deo dicaverimus,
exponemus; ne hoc præ-
termisso, malâ fide usi in
hâc narratione videamur.
Quotquot persuasi fuerint,
& crediderint vera esse illa,
quæ à nobis docentur &

dicuntur, atque ita vivere
se velle profitentur, ii &
orare, & jejunantes petere
à Deo priorum peccatorum
remissionem docentur, no-
bis unâ cum eis orantibus
& jejunantibus: Tum postea
eo adducuntur à nobis, u-
bi aqua est; atque eo rege-
nerationis modo, quo & nos
regenerati fuimus, regene-
rantur. Nam in nomine
Patris universorum & Do-

ὅλων ἐδεσπότῃ Θεῷ, καὶ ὁ σὺν ἡμῶν
 Ἰησοῦ Χριστῷ, καὶ πνεύματι ἁγίῳ, τὸ ἐν τῷ
 ὕδατι τὸ τε λουτρὸν ποιῶν. καὶ ὁ Χριστὸς
 εἶπεν. Ἄν περ ἀναμνησθέντες, ἢ μὴ εἰσελθόντες
 εἰς τὴν βασιλείαν τῶν ἑξουσιῶν τοῦ πατρὸς καὶ α-
 δαύατον εἰς τὰς μετέχουσας τρεῖς σῶμα α-
 παρὲς ἡνωμένους ἐμεθυσάμενοι, φανεροὺς πάν-
 τες. καὶ διὰ τοῦτο ὁ πατὴρ φῶντες, ὡς παρελ-
 θάμενοι, εἶπεν, ἵνα τὰ ὅσα φεύξονται τὰς
 ἀρτίας τὰς ἀμαρτησάντες καὶ μετανοούντες.
 ἐλέγχον ὡς ἔως. Ἀποσταθεὶς, καθάπερ ἡμεῖς
 ἀφ᾽ ἑλπίδος τὰς συνουσίας ἀποδοῦναι. καὶ ὡς
 ἡμεῖς, καὶ ἑτέροις κατὰ τὸν νόμον, καὶ ὡς ὁ πατὴρ, καὶ
 ὡς ὁ υἱός, καὶ ὡς ὁ πνεῦμα, καὶ ὡς ὁ λόγος, καὶ ὡς ὁ
 πατὴρ, καὶ ὡς ὁ υἱός, καὶ ὡς ὁ πνεῦμα, καὶ ὡς ὁ λόγος, καὶ ὡς ὁ

mini Dei, & Servatoris supra descripsimus, dictum
 nostri JESU CHRISTI, & est, quomodo peccata ef-
 Spiritus sancti, aqua tunc la- fugituri sint ii, qui pecca-
 vāerum suscipiunt. CHRIS- verunt, & respiciunt, his
 TUS enim ipse dixit, Nisi verbis, Lavamini, mundi
 regenerati fueritis, non intro- estote, auferite pravitates ab
 ibitis in regnum caelorum. animabus vestris, discite be-
 (Atqui fieri non posse, ut nefacere, judicate pupillo,
 semel nati in utero matris ac justificare viduam: & ve-
 lendum ingrediamur, omni- nite, ac discitemus, dicit
 bus est manifestum.) Et Dominus. Et si peccata ves-
 per Prophetam Esaiam, uti tra fuerint ut vestimentum
 puniceum,

ὑμῶν ὡς φοινίκην, ὡς ἐγὼ λαμπρῶν καὶ
ἐὰν ὥσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἐγὼ λαμπρῶν. εἰ
ᾧ μὴ εἰσακτέσθαι με, μάχαιρα ὑμῶν κατέ-
δε). τὸ γὰρ σῶμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

π'. Καὶ λόγον ᾧ εἰς ταῦτα, ὅτι τῶν ἀ-
ποστόλων ἐμάρτυρον τέτατον ἐπὶ τῇ πρώ-
τῃ ἡμερᾷ ὑμῶν ἀναστρέψαντες κατὰ ἀνάγκην
γεγενήμεθα ὅτι ὑμεῖς ἀποστρέψαντες καὶ μίσην τῇ
τῶν γονέων κατὰ ἀλλήλους, ὅτι ἐν ἑστέ φαι-
λοις ὅτι ποικίλως ἀποστρέψαντες γενόμεθα, ὅ-
πως μὴ ἀναστρέψαντες τέκνα μηδὲ ἀγνοίας μέ-
νωμεν, ἀλλὰ παρρησίας καὶ ὁμιλίας, ἀ-
φροσύνης τε ἀμαρτιῶν ὑπὲρ ὅτι παρρησίας
τομεν, τὸ χωρὶς ἐν τῷ ὕδατι ἐπονομάζεται
τῷ ἐλομῶν ἀναστρέφονται, καὶ μετὰ τοῦτον

puniceum, tanquam lanam per parentum coitum ge-
dealbabo: sed si fuerint ut nerali fuimus, & in malis
coccinum, tanquam nivem moribus pravisque institu-
candida reddam. Si autem tionibus educari, ut non
non audieritis me, gladius necessitatis & ignorantiae
devorabit vos. Opus enim Do- filii permaneamus, sed e-
mini loquutum est illa. lectionis atque scientiae, &

LXXX. Rationem au- peccatorum ante commis-
tem huius rei ab Apostolis sionem conse-
hanc accepimus. Quando- quamur in aqua; super eo,
quidem primam genituram qui regenerari voluerit, &
nostram ignorantes, neces- peccatorum poenitentiam e-
sario ex humido semine gerit, Patris universorum
&

ἐπὶ τοῖς ἡμαρτηροῖς, τὸ τοῦ πατρὸς τοῦ
 ὅλων (ὃ δὲσπόται Θεὸς ὄνομα·) (αὐτὸ τοῦτο
 μόνον ἡπείχοντες, τὸν λευκόμην ἀγο-
 νιζέμεν ἐπὶ τὸ λευκόν· ὄνομα γὰρ τῷ ἀρρήτῳ Θεῷ
 οὐδὲς ἔχει εἰπεῖν· εἰ δέ τις πολυμήσειεν εἶναι
 λευκόν, μέμνηται τοῦ ἀσπλοῦ μακίαν καλεῖ-
 ται ὃ τὸ τοῦ λευκοῦ φωτισμός, ὡς Φωτισ-
 μόων τε καὶ διανοημάτων πάντα μακρυνόντων.)
 καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σω-
 θέντος ἐπὶ Ποντίᾳ Πιλάτῃ, καὶ ἐπ' ὀνόματος
 πνεύματος ἁγίου, καὶ διὰ πάντων προφητῶν
 προκηρυσσέται καὶ κατὰ τὸν Ἰησοῦν πάντα, ὁ φω-
 τισμὸς λευκός· καὶ οὕτως· καὶ οὕτως·
 καὶ τὸ λευκόν δὲ τὸ αὐτοῦ αὐτοῦ
 δαίμονες διὰ τῆς προφητείας κεκηρυσμύον,

& Domini Dei nomen in-
 vocatur, (hoc ipsum ei tunc
 solum tribuentes, quando
 baptizandum ad lavacrum
 ducimus. Nomen enim in-
 effabili Deo esse nemo po-
 test dicere: si quis autem
 esse affirmare auserit, is per-
 ditissimam insanit insaniam.
 Vocatur verò lavacrum hoc
Illuminatio, quia eorum,
 qui hæc discunt, mentes il-

luminantur.) Sed & in no-
 mine JESU CHRISTI cru-
 cifixi sub Pontio Pilato,
 atque in nomine Spiritus
 sancti, qui per Prophetas
 prænunciavit res CHRISTI
 omnes, abluuntur is, qui il-
 luminantur.

LXXXI. Atque lava-
 crum sanè hoc, cum audif-
 sent dæmones per Prophe-
 tam promulgatum, effece-
 runt,

ἐνήρησαν καὶ ῥαντίζαν ἐαυτοὺς τὰς εἰς τὰ ἱερεῖ
αὐτῶν ἐπιβαίνουσας καὶ προσέειπον αὐτοῖς
μέλλοντες, λουθεῖσθε καὶ ἁγιάσασθε ἑαυτοὺς
τέλειον ἢ καὶ λουθεῖσθε ἀποκρίσεις, ὡς ἐν ἐλθεῖν ἐπὶ
τὰ ἱερεῖ ἐνθα ἰδρυμένη, ἐνεργεῖσιν. καὶ γὰρ τὸ ὑπο-
λύεσθε ἐπιβαίνουσας τοῖς ἱερεῖς, καὶ τοῖς ἀ-
ποκρίσεις ἀποκρίσεις, καὶ λουθεῖσθε ὑπο τῶν
ἱεραδούλων, ἐν τῇ ὑποκρίσει Μωσὲ καὶ
ἐξημερῶν προσέειπον μαθόντες. ὁ δὲ λαὸς ἐ-
μιμήσαντο. κατ' ἐκεῖνο γὰρ τοῦ καιροῦ ὅτε
Μωσὴς ἐκελεύσθη καλεσθῆναι εἰς Αἴγυπτον ἐ-
ξαγαγεῖν τὰς ἐκείθεν τῶν Ἰσραηλῆων ποι-
μαίνοντες αὐτοὺς ἐν τῇ Αἰγύπτῳ γῇ καὶ ἐ-
ταβῆσαν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, ἐν ἰδέαντων ἐν
βάτε προσωμύνησαν αὐτοὺς ὁ ἡμέτερος Χρισ-
τος

runt, ut & ingressuri in tem- tes, ex iis edocti, quæ dic-
pla eorum, & ad aras liba- to prophetae Moysi contin-
minum & nidorum offeren- gebant, imitati sunt damo-
dorum causâ accessuri, seip- nes. Isto enim tempore,
sos aquâ aspergerent: sed & quo Moses, in terrâ Ara-
faciunt, ut omnes exuant cal- bicâ oves foci sui pascens,
ceos, priusquam ad delu- in Ægyptum descendere,
bra veniant, ubi ipsi collo- & populum, qui ibi erat,
cantur. Nam, ut a sacer- Israeliticum educere iussus
dotibus calceos exuere ju- est, in specie ignis ē rubo
beantur templa intrantes, cum eo colloquutus est
& cultum ibi Dīs exhiben- CHRISTUS noster, & ad
eum

τὸς, καὶ εἶπεν· Ὑπόλυσαι τὰ ὑποδήματά
 σε, καὶ προσελθὼν ἄκουσον. ὁ δὲ ὑπολυσάμε-
 νος ἔς προσελθὼν, ἀκήκοε κατελθεῖν εἰς Αἴ-
 γυπτον, καὶ ἐξαγαγεῖν τὸν ἐκεῖ λαὸν τῶν Ισ-
 ραηλῶν, καὶ δυνάμειν ἰσχυρὰν ἔλαβε ἧς ἐ-
 λαλήσαντο αὐτῷ ἐν ἰδέᾳ πύργου Χεῖρου·
 καὶ κατελθὼν ἐξήγαγε τὸν λαόν, ποιήσας με-
 γάλα καὶ θαυμασία· ἃ εἰ βέλεσθε μαθεῖν,
 ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκείνων ἀκριβῶς μα-
 θήσεσθε.

πβ'. Ἰουδαῖοι δὲ πάντες καὶ νῦν διδάσκουσιν,
 τὸν ἀνωνόμαστον Θεὸν λελαληκέναι τῷ Μω-
 σεῖ. ὅθεν τὸ προφητικὸν πνεῦμα διὰ Ἡσαΐου
 τοῦ προμεμνημένου προφήτου ἐλέγχον
 αὐτοὺς, ὡς παρεγέγραψαμιν, εἶπεν· Ὑπο

• Exod. iii. 5.

• Esaiæ i. 3.

eum dixit; *Solve calceamen-
 ta tua, & accedens audi.* At-
 que ille calceis depositis
 accessit, & audiit se descen-
 dere debere in *Ægyptum*,
 & educere inde populum *Is-
 raeliticum*; atque ingenti
 virtute à CHRISTO, qui
 cum eo sub ignis specie lo-
 cutus est, acceptâ, descen-
 dit & eduxit populum,
 postquam magna fecisset

miracula; quæ si cognos-
 cere volueritis, ex libris e-
 jus liquidò discetis.

LXXXII. Judæi verò
 omnes etiam nunc docent
 illum non nominandum
 Deum cum Mose colloeu-
 tum esse. Quapropter Spi-
 ritus propheticus per supra-
 dictum prophetam Esaiam,
 arguens illos, uti ante scrip-
 simus, dixit, *Cognovit vos*
 pos-

βῆς τὸν κησαίμνον, καὶ ὄν^θ τὴν φάτιν τῇ
Κυρίῳ αὐτοῦ. Ἰσραὴλ δὲ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ
λαός με ἐσυνῆκε. καὶ Ἰησοῦς δὲ ὁ Χριστός, ὅτι
οὐκ ἔγνωσαν Ἰσδαῖοι, πῶς πατήρ, ἢ πῶς υἱός,
ὁμοίως ἐλέγχων αὐτούς, καὶ αὐτὸς εἶπε·
^b Οὐδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός· ὁ
δὲ τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ οἱς ἀνὰ ποτα-
λύψῃ ὁ υἱός. ὁ Λόγ^θ δὲ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ
υἱός αὐτοῦ, ὡς περὶ φημι· καὶ ὁ Ἀγγέλ^θ δὲ
καλεῖται, καὶ ὁ Ἀπόστολ^θ. αὐτὸς γὰρ ἀπαγ-
γέλλει ὅσα δεῖ γνωστῆναι, καὶ ἀποστέλλει μη-
νύων ὅσα ἀγγέλλει, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος
ἡμῶν εἶπεν, ὁ ἐμὲ ἀκούων, ἀκούει ὁ ἀποστεί-
λαντός με. καὶ ἐκ τῆς τοῦ Μωσέως δὲ συγ-
γραμμάτων φανερὸν τῷτο γνήσιον. λέλεκ-

^b Matth. xi. 27. ^c Exod. iii. 2. ^d Hebr. iii. 1. ^e Matth. x. 40.

sefforem, ὅς τις πρὸς πρόσωπον
Domini sui: Israel autem
me non cognovit, ὅς τις populus
me non intellexit. Quin &
ipse JESUS CHRISTUS si-
militer Judæos redargu-
ens, quod non noverint,
quid Pater, & quid Filius
esset, dixit, Nemo cognovit
Patrem, nisi Filius, neque
Filius, nisi Pater, ὅς τις quibus
revelaverit Filius. Verbum

autem Dei est Filius ejus,
sicut ante diximus; quin &
Angelus vocatur & aposto-
lus: Ipse enim, quæcun-
que cognita esse oportet,
annunciat, & mittitur, ut
quæcunque ei mandantur,
indicet; quemadmodum &
ipse Dominus noster ait,
Qui me audit, cum qui misit
me, audit. Sed & ex scrip-
tis Moysi id patebit, in quibus

ται δὲ ἐν αὐτοῖς ἔτως·^f Καὶ ἐλάλησε Μω-
σεῖ ἄγγελος Θεὸς ἐν φλογὶ πυρὸς ἐκ τῆς
βάτης, καὶ ἔπεν· Εγώ εἰμι ὁ ὢν, Θεὸς Ἀβρα-
άμ, Θεὸς Ἰσαὰκ, Θεὸς Ἰακώβ, ὁ Θεὸς τῶν
πατέρων σου· κατέλθε εἰς Αἴγυπτον, ἥ ἔξα-
γαγέ τὸν λαόν μου· τὰ δὲ ἐπόμενα ἔξ ἐκεί-
νων βελομένοι μαθεῖν δυνασθε· ἔχοντα δὲ δυνα-
τὸν ἐν τέτοις ἀναγράφει πάντα.

ὡγ. Αλλ' εἰς ἀποδείξιν γεχονασθὶν οἱ
λόγοι, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ ἀποστόλος, Ἰησοῦς
ὁ Χριστός ἐστι, πρῶτον Λόγος ὢν, ὃς ἐν τῇ
θεῇ πυρὸς ποτὲ φανείς, ποτὲ καὶ ἐν εἰκόνι
ἀσωμάτων· νῦν δὲ διὰ φελημάτων Θεὸς ὑ-
πὲρ τῶν ἀνθρώπων χυὸς ἀνθρώπου· χυόμενος,
ὑπέμεινε καὶ παθεῖν ὅσα αὐτὸν ἐνήργησαν.

Exod. III. 2, 14, 15.

bus hoc sic est dictum: Et
locutus est Moysi Angelus Dei
in flammâ ignis à rubo, et
dixit: Ego sum (ὁ ὢν) existens
ille, Deus Abraham, Deus
Isaac, Deus Jacobi, Deus Pa-
trum tuorum, descendens in
Egyptum, et educere populum
meum. Quæ verò sequun-
tur, ex illis, si vultis, cog-
noscere potestis. Omnia e-
nim hîc describere, est im-
possibile.

LXXXIII. Hæc autem
verba facta sunt ad demon-
strandum, Filium Dei, &
Apostolum, esse JESUM
CHRISTUM, qui prius [Λό-
γος] Verbum existens, al-
quando in formâ ignis, al-
quando & in imagine incor-
poreorum apparuit, nunc
verò ex voluntate Dei, hu-
mani generis causâ homo
factus, perpeti etiam ea sus-
tinuit quibuscumque illum
dæ-

δαίμονες διατεθῆναι ὑπὸ τῶν ἀνοήτων Ιου-
δαίων· οἵτινες ἔχοντες ῥητὰς εἰρημνόν ἐν τοῖς
Μωσέως συντάγμασι, ^g Καὶ ἐλάλησεν ἄγ-
γελος ^δ Θεὸς τῷ Μωσῇ ἐν πυρὶ φλογὸς
ἐν βάτῳ, καὶ εἶπεν, Εγὼ εἰμι ὁ ὢν, ὁ Θεὸς Α-
βραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ,
τὸν τῷ ὅλῳ πατέρα καὶ δημιουργόν τόν τε-
ταειωμένον λέγεσθαι εἶναι, ὅθεν καὶ τὸ προ-
φήτικόν πνεῦμα ἐλέγχον αὐτοῖς εἶπεν· ^h Ἰσ-
ραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαὸς με οὐκ συ-
νῆκε. καὶ πάλιν ὁ Ἰησοῦς, ὡς ἐδηλώσαμεν,
παρ' αὐτοῖς ὢν, εἶπεν· ⁱ Οὐδεὶς ἔγνω τὸν
πατέρα εἰ μὴ ὁ υἱός· ὁ δὲ τὸν υἱὸν εἰ μὴ πα-
τὴρ, καὶ οἷς ἀν' ὁ υἱὸς ἀποκαλύψῃ. Ἰουδαῖοι δὲ
ἠγασμένοι αἰετὸν τὸν πατέρα τῶν ὅλων λε-

^g Exod. iii. 2, 14, 15.

^h Esaia i. 3.

ⁱ Matth. xi. 27.

dæmones à dementibus Ju-
dæis affici procurârunt :
Qui cùm disertis verbis in
Mosis libris hisce verbis
dictum invenirent, *Et locu-
tus est Angelus Dei cum Mose
in igne flammæ è rubo, &
dixit, Ego sum, Existens il-
le, Deus Abraam, & Deus
Isaac, & Deus Jacob ; pa-
trem & creatorem omni-
um hæc dixisse affirmant.*

Idcirco & Spiritus prophe-
ticus reprehendens illos,
dixit ; *Israel autem me non
cognovit, & populus me non
intellexit.* Et rursus JESUS,
prout indicavimus, cùm a-
pud eos esset, dixit, *Nemo
novit Patrem, præterquam
Filius ; neque Filium, præ-
terquam Pater, & quibus
Filius revelaverit.* Judæi i-
gitur existimantes Patrem

λαληκέναι τῷ Μωσεί, καὶ κατανοήσας αὐτὸς
 ὅντι οὗτος ὁ Θεός, ὃς ἐστὶν ἄγχιον καὶ ὑπερ-
 λυσιτελεῖ) ὁμοιωσάμενος ἐλθὲν καὶ διὰ τοῦ
 Θεοφάνους ἀνδραγαθῶς, ἐπὶ τῷ ὄντι καὶ κατὰ
 ὡς ἔστι τὸν πατέρα, ὅτι τὸ ὄντι ἐστὶν αὐτό.
 ④ ὅτι τὸν υἱὸν πατέρα Θεοφάνους ἐκείνου ἐπέ-
 χονταί, μήτε τὸν πατέρα Θεοφάνους καὶ
 ὅτι ἐστὶν ὁὗτος τὸς πατέρα καὶ ὁ υἱὸς καὶ ὁ
 ὅς καὶ Ἰσχυρὸς καὶ ὁ δυνάστης καὶ ὁ ὀνείων, καὶ
 Θεὸς καὶ ἀρχὴ. ὁ δὲ Θεὸς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ πα-
 τρός μορφῆς, καὶ ἐκείνου ἀπαράστατος, τῷ Μω-
 σεῖ καὶ τοῖς ἑτέροις Θεοφάνους ἐφάνη. καὶ οὕτως
 ἐν χρόνῳ καὶ ὁμοειδέως ἀρχῆς, καὶ κατὰ νο-
 μόν, διὰ τὰς ἀρετὰς ἀνθρώπων καὶ ἀποστόλων, καὶ
 τῶν τοῦ πατρός βελόνων, καὶ τῶν τοῦ Θεοῦ

universorum semper cum Filium esse Patris universos
 Moise esse loquutum (cum rum cognoscere: qui, cum
 is, qui cum eo colloqueba- Verbum Dei Primogeni-
 tur, Filius Dei esset, qui tum sit, Deus etiam est. Ac
 & Angelus & Apostolus, prius ille quidem per ignis
 cognominatus est) merito formam, & imaginem in-
 & à prophetico Spiritu, & corpoream Moysi ac cate-
 ab ipso Christo coarguun- ris Prophetis apparuit. Nunc
 tur, ut qui neque Patrem, autem imperii vestri tem-
 neque Filium noverint. Qui poribus, prout antea me-
 enim Filium Patrem esse moravimus, per virginem
 dicunt, convincuntur ne homo natus, juxta Patris
 que Patrem scire, neque voluntatem, propter salu-
 tem

πάν πισθούτων αὐτῶν, καὶ ἐξελθόντων καὶ
παθεῖν καὶ μένειν, ἵνα ἀποθανῶν καὶ ἀναστὰς
νικήσῃ τὸν θάνατον. τὸ δ' εἰρημὸν ἐν βάτε
τῷ Μωσῇ, Ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν, ὁ Θεὸς Ἀβραάμ,
ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ, ὁ Θεὸς
τῶ πατέρων σου σημαῖον, καὶ ἀποθα-
νόντας ἐκείνους μένει, ὅτι εἶναι αὐτὰ τὰ Χεῖρ
ἀνθρώπων καὶ γὰρ πρῶτοι τῶν πάντων ἀνθρώ-
πων ἐκείνοι. καὶ Θεὸς ζήτησαν ἠχολήθησαν,
Ἀβραάμ μὲν πατὴρ ὢν τῷ Ἰσαὰκ, Ἰσαὰκ
δὲ τῷ Ἰακώβ, ὡς καὶ Μωσὴς ἀνέγραψε.

ὡδ'. Καὶ τὸ ἀνεγείρειν τὸ εἶδωλον τῆς
λεγομένης Κόρης ἐπὶ ταῖς πύλαις τῶν ὑδάτων τῆς
γῆς ἐπερῆσαι αὐτὴν δαίμονας, λέγοντας θυ-
γατέρα αὐτῆς εἶναι τοῦ Διὸς, μιμησαμένης

tem ei credentium, & pro minum omnium primi,
nihil haberi, & pari susti. Deo inquirendo operam de-
nuit, ut moriens atque re- derunt, Abraam scilicet,
furgens mortem vinceret, qui pater erat Isaac, Isaac
Illud autem, quod Moysi e autem Jacobi, sicut & Mo-
ruba est dictum, Ego sum ses scripsit.
Existens ille, Deus Abraam. LXXXIV. Sed & da-
& Deus Isaac, & Deus Ja- mones simulachrum illius,
cob, & Deus Patrum tuo- que Core dicitur, ad aqua-
rum, significavit eos etiam rum fontes statuendam pro-
mortuos, tunc superstites curasse, eam Jovis filiam
existere, & ipsius CHRISTI esse edicentes, id imitatos,
homines esse: Illi enim ho- quod a Mose dictum est,
ex

τὸ διὰ Μωσέως εἰρημνίον, ἐν τῶν ποσειδη-
μνίων νοῆσαι δυνάσκει. ἔφη γὰρ ὁ Μωσῆς,
ὡς ποσειδάωνος υἱός. Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ
Θεὸς τὸν ἔρποντα καὶ τὴν γῆν. ἡ δὲ γῆ καὶ ἀό-
ρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ πνεῦμα Θεοῦ
ἐπεφέρετο ἐπ' αὐτῶν τῶν ὑδάτων. εἰς μίμησιν ἔν-
τα περὶ τῆς ἡμετέρας τῆς ὕδατος πνεύ-
ματος Θεοῦ, τὴν Κορὴν θυγατέρα τῆς Διὸς
ἔφασκεν. καὶ τὴν Ἀθηνᾶν ὅμοιως ποσειδῶ-
νος θυγατέρα τῆς Διὸς ἔφασκεν, ὅτι ἀπὸ
μαίξεως, ἀλλ' ἐπεὶ ἡ ἐνοηθέντα τὸν Θεὸν διὰ
λόγου τὸν κόσμον ποιῆσαι ἐγνώσαν, ὡς τὴν
πρώτην ἐνόησαν ἔφασκεν τὴν Ἀθηνᾶν. ὅπως
γελοιότατον ἡγάμεθα εἶναι, τὴν ἐνοίας εἰκόνα
ποσειδέωνος θυγατρὸς μορφῇ. καὶ ὁμοίως οὕ-

ex iis, quæ supra diximus, intelligere potestis. Moses enim, sicut antea scripsimus, dixit; *In principio fecit Deus cælum & terram. Terra autem erat non aspec- tabilis & incondita; & Spi- ritus Dei ferebatur super a- quas.* In imitationem ergo Spiritus Dei, qui super a- quam ferri dictus est, illi Coren istam Jovis filiam dixerunt, Quin & confimili

fraude usi, Minervam Jo- vis filiam sine concubitu ge- nitam affirmarunt, ideo sci- licet quod didicerant mun- dum à Deo deliberante per Rationem conditum fuisse, Minervam veluti primam ejus cogitationem statue- runt: Quod nos perridicu- lum esse ducimus, ut cogi- tationis imago sub formâ muliebri exhibeatur. Simi- liter & reliquos, qui dicun- tur

ἀλλὰ
ἐλέγ-
ω
πεισι-
γομε-
αἰσι,
ἐδολ-
χε-
ἀλη-
ταί,
ὅπως
λα-
δύ-
αδ-
χε-

tur
ta r
I
pos
cre
bar
ut
ner
ne
ipi
pr
in
ni

ἄλλας λειτουργίας ὑπὲρ τῆς Διὸς αἱ προΐξεις
ἐλέγχουσιν.

Πε. Ἡμεῖς ὁ μὲν πρὸ ἑκάστης λαοῦ τὸν πα-
τριάρχον καὶ συγκαταλέλυτον, ἐπὶ τοῦ λε-
γομένου ἀδελφῆς ἀγαθῶν, εὐθὺς συνήγαγον
ἡσὶ, καὶ αἱ δὲ οὐχ αὖτε ποικίλματα ὑπὲρ τῆς
ἐκκλησίας καὶ τῆς φιλίας ἐπὶ τῇ ἀλλοτρίᾳ πάντων
καὶ πάντων, αἰτόνως, ὅπως καταξιωθῶμεθα
ἀληθῆ μαθόντες, καὶ δι' ἑρμηνείας ἀκαθάρτοι παλιν-
ταί, καὶ φύλακες τῶν ἐντεταλμένων ἀρεθῶν,
ὅπως τὴν αἰώνιον σωτηρίαν σωθῶμεν. ἀλλή-
λους φιλήμαί, ἀπαζόμεθα πάντας ἡμῶν τῶν
δύχων· ἐπειτα προσφέρῃ τῷ πατρὶ ὡς τὸ
ἀδελφῶν ἄριστον, ὡς ποτήριον ὑδάτος καὶ
κράματος· καὶ ἔσθω λαβὼν αἶνον καὶ δόξαν

tur Jovis filii, ipsorum fac-
ta redarguunt.

LXXXV. Nos autem
postquam eum, quem sic
credentem & profitentem
baptizavimus, ad fratrum,
ut vocamus, congregatio-
nem ducimus, ut commu-
nes preces & pro nobismet
ipsis, & pro illuminato, &
pro aliis ubique omnibus
intentius fundamus, ut dig-
ni simus, qui veritate ag-

nitâ ex operibus probæ ef-
fê conversationis, & manda-
torum custodes inveniamur;
adeo ut æternam salutem
consequi possimus. Precibus
vero finitis, mutuo nos of-
culo imperimus. Deinde ei,
qui fratribus præsidet, ad-
fertur panis, atque poculum
aquæ & vini; quibus ille
acceptis, laudem & glori-
am universorum Patri, per
nomen Filii, & Spiritus
Sancti,

τῷ πατρὶ τῶν ὅλων διὰ τῆς ὀνόματός τοῦ
 ἡμῶν, ἧς τῆς πινύματος τῆς ἀγίας, ἀναπέμψας,
 καὶ εὐχαριστῶν ὑπὲρ τῆς καλῆς καὶ τέλει
 παρ' αὐτοῦ, ἥτις πολλὰ ποιῆται· ἡ σωτηρία
 λείπονται τὰς δυνάμεις καὶ τὴν εὐχαριστίαν,
 πᾶς ὁ παρὼν λαὸς ἐπαυφηνεῖ λέγων, Ἀ-
 μὴν· τὸ ὅτι ἀμὴν τῇ Ἑβραϊστῇ φωνῇ, τὸ, ἡμῶν,
 σημαίνει· εὐχαριστήσατο· ὃ τῆς πρεσβυτέρου,
 καὶ ἐπαυφηνήσαντες πάντος τῆς λαῶν, ὁ κα-
 λῶνται παρ' ἡμῶν διάκονοι, διδόντες ἐκάστῳ
 τῶν παρόντων μετὰ λαβὴν, διὰ τοῦ εὐχα-
 ριστηρίου ἄρτος, καὶ οἴνου καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς ἑ-
 παύοντων διαφάσει, καὶ τοῖς ἑ-
 παύοντων· Καὶ ἡ πρεσβυτέρου καλεῖται παρ'
 ἡμῶν εὐχαριστία· ἥτις, ἡμεῖς ἀλλήλους μεταχαί-
 νοντες.

Sancti, offert, & gratiarum actionem, quod nos hisce dignatus sit, prolixè exsequitur. Post preces verò, & gratias ab eo peractas, singulis præteritis participanda distribuunt, & ad populus, qui adest, omnis acclamat, dicens; Amen. LXXXVI. Atque hoc alimentum apud nos appellatur *Eucharistia*: quod nulli alii participare licitum est, quàm ei, qui veram esse doctrinam nostram credit,

ἐξόν ἐστιν, ἢ τὰ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ δε-
 διδασκόμενα ὑφ' ἡμῶν, καὶ λαοαριθμῶ τὸ ὑπὲρ
 ἀφ' ἑσέως ἀμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγνώσκειν λαβρόν,
 καὶ ἔτι βίοντι, ὡς ὁ Χριστὸς παρ' ἐδωκεν οὐ
 γὰρ ὡς κοινὸν ἀγίου, ἀλλ' ὡς ἰδίον, ὡς οὐκ
 λαμβάνομεν ἀλλ' ὡς ἰδίον, ὡς οὐκ
 Θεὸς σαρκωσθεὶς ἡμεῖς Χριστὸς, ὁ σωτὴρ
 ἡμῶν, καὶ σάρκα ἐκ τῆς σαρκὸς ὡς ἡμεῖς ἡ-
 μῶν ἔχει, ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ εὐχόμενος τοῦ
 πατρὸς αὐτοῦ εὐχαριστοῦμεν καὶ σφραγίζομεν
 αἷμα ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος καὶ τῆς
 ἡμῶν, ὡς αὐτὸς ὁ σαρκωσθεὶς ἡμεῖς ὁ σωτὴρ
 καὶ αἷμα ἐκ τῆς σαρκὸς ἡμῶν. ὡς οὐκ ἔστι
 λοιπὸν ἐν τοῖς ἡμεῖς αὐτοῖς ὡς οὐκ ἔστι
 νεύματι, ἀλλ' ὡς καὶ τὸ αὐτὸ εὐχόμενος ὡς πα-

dit, & lavacro in remissio-
 nem peccatorum, & rege-
 nationem, ablatus est, &
 ita, ut CHRISTUS prece-
 pit, vitam suam instituit.
 Non enim ut communem
 panem, neque communem
 potum, hæc sumimus; sed
 quemadmodum per Ver-
 bum Dei caro factus JESUS
 CHRISTUS, servator noster,
 & carnem & sanguinem sa-
 lutis nostræ causâ habuit;

hic & edebimus, hoc ali-
 mentum, ex quo mutato
 sanguis & carnes nostræ
 nutriuntur, per preces se-
 cundum verba ab ipso tra-
 dita, benedictum, illius in-
 carnati JESU & carnem &
 sanguinem esse. Nam A-
 postoli in Commentariis a
 se scriptis, quæ Evangelia
 vocantur, ita tradiderunt,
 præcepisse sibi JESUM; il-
 lum scilicet, pane accepto,

T

cum

ἔδωκαν ἐπιδείλναι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν, ^κ λα-
βόντα ἄρτον, εὐχαριστήσαντα εἰπὼν, Τὸτο ποι-
εῖτε εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου· τῷ ἐστι τὸ σῶμά
μου· ἔ· τὸ ποτήριον ὁμοίως λαβόντα ἔ· εὐ-
χαριστήσαντα εἰπὼν, Τὸτό ἐστὶ τὸ αἷμά μου·
ἢ μένοις αὐτοῖς μελαδέναι. (ὅπερ ἢ ἐν ταῖς
ῥ' Μίθρα μυσηείοις παρέδωκαν γίνεσθαι μι-
μησάμενοι. ^Θ πονηρὸν δαίμονες, ὅτι γὰρ ἄρ-
τῳ ἢ ποτήριον ὕδατος πίβεται ἐν ταῖς τοῦ
μυστηρίου τελεαῖς μετ' ὀπιλόγων πίνων, ἢ
ἐπίσασθε, ἢ μαθεῖν δυνάσθε.) ἡμεῖς ὅ μὴ
ταῦτα λατρεῖν αἰεὶ τῶν ἀλλήλων ἀναμ-
νήσασθαι. ἔ· ^Θ ἔχοντες τοῖς λατομείοις πᾶ-
σιν ἐπικερδέμεν ἢ σωέμεν ἀλλήλους αἰεὶ.

πζ'. Ἐπὶ πᾶσί τε, οἷς προσφερόμεθα,

* Matth. xxvi. 26. Marc. xiv. 22. Luc. xxii. 19 seq.

cum gratias egisset, dixisse:
*Hoc facite in mei recordati-
onem. Hoc est corpus meum;*
& poculo similiter accepto,
gratiis actis, dixisse: *Hic est
sanguis meus:* ac solis ipsis
ea tradidisse. (Quod ut in
mysteriis quoque Mithræ
similiter fieret, pravi dæ-
mones præceperunt: Nam
panem & poculum aquæ
cum certâ quâdam verbo-

rum formulâ, quando quis
initiatur, adhiberi, vos aut
scitis, aut discere potestis.)
Nos autem post hæc perac-
ta, eorum semper nos invi-
cem commonefacimus: Et
qui habemus, omnibus in-
digentibus opem ferimus;
& quotidianus est inter nos
convictus.

LXXXVII. Atque in
omni victu gratias agimus
Cre-

διλογεῖται τὸν ποιητὴν τῶν πάντων διὰ τῆς
 ἡς αὐτὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦ πνεύματος τῆς
 ἀγίας. Καὶ τῇ τῇ ἡλίας λειτουργίᾳ ἡμεῖς πάν-
 των καὶ πόλεις καὶ ἀγροὺς μερόπων ἐπὶ τὸ αὐ-
 τὸ συλλέγουσι γίνεσθαι, καὶ τὰ ἀπομνημονεύμα-
 τα τῶν ἀποστόλων, καὶ τὰ συγγράμματα τῶν
 περὶ φηλῶν ἀναγιγνώσκουσιν, μέχρις ἐλθῶν· ἐπὶ
 ταῖς πνευματικαῖς ἀναγιγνώσκουσιν, ὁποῦτος
 διὰ λόγον τὴν νεθεσίαν καὶ περὶ κλησιν τῶν
 καλῶν τέτων μιμήσεως ποιεῖται· ἐπειτα ἀ-
 νιστάμεθα κοινῇ πάντες, καὶ ὁχλὸς πέντε πο-
 μῶν· ὅς, ὡς περὶ φημῶν, πνευματικῶν ἡρώδης
 τῆς ὁχλῆς, ἀξίως περὶ φημῶν, καὶ αὐτοῦ, καὶ
 ὕδατος· καὶ ὁ περὶ φημῶν εὐχαριστοῦν· εὐχα-
 ριστίας, ὅσην ἀποφαινοῦν αὐτῷ, ἀναπαύεσθαι· καὶ

Creatori omnium per Fili-
 um ejus JESUM CHRISTUM,
 & per Spiritum sanctum.
 Solis verò, qui dicitur, die,
 omnium, qui in urbibus,
 aut agris, degunt, in eun-
 dem locum conventus fit;
 & Commentaria Aposto-
 lorum, aut scripta Prophe-
 tarum, quoad tempus fert,
 leguntur: Deinde, lectore
 desinente, præfatus orati-
 one habitâ, populum ad-

monet, & ad horum bo-
 norum imitationem exhor-
 tatur; & tum postea con-
 surgimus simul omnes, &
 preces fundimus, atque, ut
 ante diximus, precibus fi-
 nitis, panis adfertur, & vi-
 num & aqua; & Præsi-
 dens similiter, quantâ po-
 test cum contentione pre-
 ces & gratiarum actiones
 sursum mittit: & populus
 comprobans dicit, Amen.

ὁ λαὸς ἐπιδοφημῇ, λέγων τὸ Ἀμήν. Ἐν δὲ
διάδοσις καὶ ἡ μετάληψις ἀπὸ τῆς εὐχαρισ-
τίαν ἑκάστω γίνεσθαι, καὶ τοῖς ἐκ παλαιᾶς διὰ
τῆς διακόνων πέμπεσθαι).

πῆ. Οἱ εὐποροῦντες δὲ, καὶ βελόμηναι, καὶ
παραίρεσιν ἑκάστω τὴν ἑαυτοῦ, ὃ βέλεται,
δίδωσι· καὶ τὸ συλλεόμηναι πᾶσι τὰ παρε-
σῶτα ἀποτίθεσθαι, καὶ αὐτοὺς ἰσχυρῶς ὀρφανοῖς
τε καὶ χήρους, Ἐ τοῖς διὰ νόσον, ἢ δι' ἄλλω
αἰτίαν, λεπτομένοις, Ἐ τοῖς ἐν δεσμοῖς ἔσιν, καὶ
τοῖς παρεπιδήμοις ἔσιν ξένοις, καὶ ἀπλῶς τοῖς
ἐν χρείᾳ ἔσιν κηδεμῶν γίνεσθαι).

πθ'. Τὴν δὲ ἡμετέραν κοινὴν πάν-
τες τὴν συνέλθουσιν ποιούμεθα, ἐπεὶ δὲ πρῶ-
τη ἐστὶν ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Θεὸς τὰ σκότῃ καὶ

Et distributio atque parti-
cipatio consecratorum uni-
cuique fit, & absentibus
per Diaconos mittuntur.

LXXXVIII. Illi verò,
quibus suppetit copia, &
voluntas, pro suo quisque
arbitrio, quantum vult, con-
tribuit; & quod colligitur,
apud Præsidentem deponi-
tur; atque ille suppetias
fert orphanis & viduis, &

illis, qui propter morbum,
aut aliam causam indigent,
ac iis, qui in vineulis sunt,
& peregrè advenientibus
hospitibus: atque ille deni-
que inopum omnium cura-
tor est.

LXXXIX. Solis autem
die nos communiter omnes
ideo conventum agimus,
quia is primus dies est, in
quo Deus tenebras & ma-
teriam

τὴν ὕλην τρέψας, κόσμον ἐποίησε, καὶ Ἰησοῦς
Χριστὸς ὁ ἡμέτερος σωτὴς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ
ἐκ νεκρῶν ἀνέστη τῇ γὰρ πατρὶς κτανικῆς ἐσθύ-
ρωσαν αὐτόν· ἔτι μὲν τὴν κτανικὴν ἥτις
ἐστὶν ἡλίου ἡμέρα, φανείς τοῖς ἀποστόλοις αὐτῷ
ἔμαθηταῖς, ἐδίδαξε ταῦτα, ἅπαντες ἐπίσχε-
ψιν καὶ ὑμῖν ἀνεδώκετο.

γ'. Καὶ εἰ μὲν δοκεῖ ὑμῖν λόγος καὶ ἀλη-
θείας ἔχειν, πειθήσασθε αὐτῷ· εἰ δὲ ἄλλος ὑμῖν
δοκεῖ, ὡς ληρωδῶν πειράσασθαι καὶ φρονη-
σατε, καὶ μὴ, ὡς κατ' ἐχθρῶν καὶ τῶν μηδὲν ἀ-
δικούντων θάνατον οὐδένα παραλέγων γὰρ
ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐμφεύξεσθε τὴν ἐσθμύην τοῦ
Θεοῦ κρίσιν, εἰ μὴ ἐπιμύνητε τῇ ἀδικίᾳ· ἔτι ἡ-
μεῖς ἐπιδοήσομεν, Ὁ φίλον τῷ Θεῷ, τῷτο

teriam versans, mundum
formavit, & quia JESUS
CHRISTUS, Servator noster,
eodem die à mortuis resut-
rexit. Pridie enim Saturni
in crucem eum egerunt; &
postridie Saturni, qui Solis
est dies, Apostolis & disci-
pulis suis apparuit, atque
ea docuit, quæ vobis quo-
que considerata proposui-
mus.

XC. Atque si vobis ra-

tioni, & veritati consenta-
nea esse videntur, in pretio
ea habete; sin vobis viden-
tur nugæ, tanquam nugæ
contemnite; ne verò contra
eos, qui nihil iniqui admit-
tunt, quasi contra hostes,
supplicium capitis statuite.
Vobis enim prædicimus,
vos minime evasuros esse
futurum Dei judicium, si
in iniquitate permanseritis;
& nos acclamabimus, Quod
Deo

ἡμέσῳ. καὶ ὅς ἄποστολῆς ᾗ τῷ μεγίστῳ καὶ ἐπιφανέστατῳ Καίσαρος Ἀδριανῷ, τῷ πατρὶς ὑμῶν, ἔχοντες ἀπαιτεῖν ὑμᾶς, καθὰ ἡξιώσαμεν, κελεύσαι τὰς κείρας ἡμέας, ὅτι ἐκ τῆς κεκέραις τῷτο ὑπὸ Ἀδριανῷ μᾶλλον ἡξιώσαμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐπίσταδς δίκαια ἀξιῖν, τὴν περὶ φωνῆσιν καὶ ὁρήγησιν πεποιήμεθα. ὑπελάξαμεν ᾗ καὶ τῇ ἐπιστολῇ Ἀδριανῷ τὸ ἀντίγραφον, ἵνα καὶ κατὰ τῷτο ἀληθεύειν ἡμᾶς γνωρίζηται. καὶ ἐστὶ τὸ ἀντίγραφον τῷτο.

Deo placet, id fiat. At vero, quamvis nos ex ipsâ epistolâ maximî & illustrissimî Cæsaris Adriani patris vestri, deprecari a vobis possemus, ut iudicia, quemadmodum rogavimus, fieri jubeatis, non tamen ex Adriani decreto tantum hoc postulavimus, sed ideò quod

justa nos poscere sciamus, hanc supplicationem, & nostræ causæ expositionem vobis obtulimus. Epistolæ autem Adriani exemplum etiam subjunximus, ut in hoc quoque verum nos dicere intelligatis. Exemplum verò hujusmodi est;

Ἀδριανῷ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπιστολή.

Μινερίω Φενδανῷ. Ἐπιστολὴν ἐδεξάμην γραφεῖσάν μοι ἀπὸ Σερίως Τραϊανῷ λαμπροτάτῳ ἀνδρός, ὃν πανταυτοῦ διεδέ-

Adriani pro Christianis Rescriptum.

ΜInucio Fundano. Licet a Serenio Gratiano viro clarissimo, cui tu

succcessisti, ad me datas accepi. Non videtur itaque mihi hæc res sine examine præ-

ζω. ὃ δὲ δοκεῖ ἐν μοι τὸ πρᾶγμα ἀζήτητον
καταλιπεῖν, ἵνα μήτε (4) ἄνθρωποι ταράτ-
των), ἢ τοῖς συκοφάνταις χρηγία κακῆ-
γίας παρὰχρηθῇ. ἀν ἐν σαφῶς εἰς ταύτην
τὴν ἀξίωσιν (4) ἐπαρχεῶται δυνάμει διὰ χυ-
εῖσθαι καὶ τῶν Χριστιανῶν, ὡς ἔστι παρὰ βήμα-
τος ἀποκρίνεσθαι, ἐπὶ τῷ μόνον τραπέσιν,
ἀλλ' ὅτι ἀξιώσῃ, ὃ δὲ μόναις βοαῖς. πολ-
λῶ γὰρ μάλλον προσήκειν, εἰ τις κατηγορεῖν βέ-
λοιτο, τῷτό σε διαγινώσκον. εἰ τις ἐν κατηγορεῖ,
ἢ δεικνυσί π παρὰ τῶν νόμους πρᾶττοντας,
ἔτιω δίοριζε καὶ τὴν δυνάμιν τῷ ἀμαρτή-
ματος· ὡς μὰ τὸν Ἡρακλέα, εἰ τις συκο-
φαντίας χάριν τῷτο παρτεῖνοι, διαλάμβα-
νε ὑπὲρ τῷ δυνότητος, ἔστι φρονιζέ, ὅπως ἀν ἐκ-
δικήσεις.

prætermittenda esse, ne & homines illi vexentur, & delatoribus maleficii anfa præbeatur. Igitur si provinciales suas postulationes contra Christianos probationibus confirmare possint, ita ut illi coram tribunali respondeant, hoc unum agant, non autem ad depostulationes & clamores tantum se convertant. Multo

magis enim convenit, si quis accusare velit, ut de eo tu cognoscas. Itaque si quis eos detulerit, atque probaverit contra leges quicquam commississe, ita tu pro delicti gravitate decerne : At mehercule, si quis calumniandi causâ istud intenderit, pro gravitate criminis judicare volo, accutere, ut ulciscaris.

Hic desinit Iustini Apologia.

Anton-

Αἰωνίως Ἰησοῦν πρὸς τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας.

ΑΥτοκράτωρ Καίσαρ Τίτῳ, Αἴλιῳ, Ἀδριανὸς, Αἰωνίῳ, σεβαστὸς, εὐσεβὴς, ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἰξουσίας ὑπαῖτο τὸ πᾶν. πατρὸς πατριδῶν τὸ καὶ πᾶν κοινῶν τῆς Ἀσίας χαίρειν. ἐγὼ ὡμίην ὅτι ἐστὺν Θεὸς Ἰημελεῖς ἔσεσθαι μὴ λαμβάνειν ἐστὺν τοιέτους. πολὺ γὰρ μάλλον ἐκείνους καλᾶσκειν, εἴη δυνάμει, ἐστὺν μὴ βαλομένης αὐτοῖς πρὸς κινεῖν, οἷς ἱεραρχίαν ὑμῖν, καὶ τὴν γνώμην αὐτῇ ἥνπερ ἔχουσιν, ὡς ἀθίων κατηγορεῖτε, καὶ ἐπερὶ πᾶσι ἐμβάλλετε, ἅπανα ἐδυνάμεθα ἀποδείξαι, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἐκείνοις καὶ

Antonini Epistola ad commune Asiae.

Imperator Cæsar Titus Ælius Adrianus Antoninus Augustus Pius, Pontifex Maximus, Tribun. potest. (xv.) Conf. (iii.) Pater patriæ Communi Asiæ salutem. Equidem putarim diis quoque ipsis curæ esse, ne huiusmodi homines lateant. Multò enim magis ipsi, siquidem

possint, puniverint eos, qui adorare ipsos nolunt; contra quos tumultum Vos concitatis, & sententiam eorum velut Atheorum accusatis, & alia quædam objicitis crimina, quæ probari nequeunt. Et in illorum quidem commodum cedit, si ob id de quo accusantur mortem videantur

op-

οἶμον, τὸ δοκεῖν ἔστι τῷ καθ' ἡγορευμένῳ τελευτά-
ται· καὶ νικῶσιν ὑμᾶς περιέρχοντες τὰς ἐκκλησίας,
ψυχὰς, εἰπὲς καθόρμυροι οἷς ἀξίετε πρᾶξαι
αὐτὰς. καὶ ὅτι τῷ σερμῷ τῷ γελονότῳ, καὶ
τῷ γινομένῳ, ὅτε εἰκὸς ὑπομνήσαι ὑμᾶς
ἀθυμίας, ὅταν πρὸς ὧσι, καθ' ἀνάλογον τὰ
ὑμεῖς περὶ τὰ θνήσκον, ὅτι ἀπαρρησία-
στοτερι ὑμῶν γίνῃ περὶ τὸν Θεόν, καὶ ὅ-
τις μὴ ἀγνοεῖν δοκεῖτε παρ' ὁμῶν τὸν
χρόνον ὅτι θεοὶ, καὶ τῶν ἱερῶν ἀμελεῖτε
θεοσκίαν ὅτι τὴν καὶ τὸν Θεόν ὅτε ἐπίσταται
ὅθεν ἔτις θεοσκοπίας ἐξηλασθήτε, καὶ διὰ
καὶ ἔως θανάτου· ὑπὲρ τῶν περὶ τῶν καὶ ἀλλοι
πρὸς τῶν καὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων, τῷ
θεοτάτῳ μὲν παλεὶ ἐγραψαν· οἷς καὶ ἀν-

oppetere: & vincunt illi
vos, suas ipsorum animas
potius projicientes, quàm
ut obsequentes, quæ pos-
tulatis, faciant. De terræ
motibus autem, qui vel
antè fuere, vel adhuc fi-
unt, non æquum est vos
mentionem facere, dum a-
nimos, cùm fiunt, despon-
detis, ac vestra *infortunia*
illis imputatis: quippe lon-
gè illi sunt, quàm vos, erga

Deum fidentiores. Ac vos
quidem per id tempus deos
ignorare videmini, & sacra
negligitis: cultum verò
Dei haud nōstis. Quocirca
& illum colentibus æmula-
tione invidetis, atque ad
mortem usque eos perse-
quimini. De rebus ejusce-
modi & alii quidam pro-
vinciarum rectores divinif-
simo patri meo scripserunt.
Quibus ille rescripsit, nihil

τέγερσε μὲν οὐχ αὖ τοῖς τοῖτοις, ἐπεὶ
φαίνεται πρὸς τὴν ἡγεμονίαν Ῥωμαίων
ἐνχειρῆται· ἐμὴ δὲ πρὸς τὰς τοῖτων πολ-
λοι ἐσθμάναν· οἷς δὲ καὶ ἐπὶ τῇ ἐργασίᾳ, τῇ δὲ
πατρὸς καὶ καθ' ἑαυτοῦ γυνάμ. ἐν δὲ καὶ
ἔχει παρὲς τὰς τῶν τοῖτων πρὸς γὰρ καὶ
φέρειν ὡς τοῖται· ἐκείνῳ δὲ καὶ φερόμενος
ἀπολεῖται δὲ ἐν γλῆματι· καὶ φαίνεται
τοῖται· ὡς· ἐκείνῳ δὲ ὁ καὶ φέρων ἐνοχῶ
ἔσται τῇ δίκῃ.

molestia facessendum esse actionem adversus quem-
talibus viris, nisi quid ad-
versus Imperium Roma-
num moliti esse deprehen-
derentur. Quin & ad me
multi de eis literas dede-
runt : quibus ex patris
mei, quam imitor, senten-
tiā respondi. Si quis verò
pian talium habens, defo-
rat illum dumtaxat ut hu-
jusmodi hominem ; dela-
tus quidem à crimine ab-
solvatur, etiam si talis esse
appareat : ipse autem dela-
tor iudicio pœnas pendat.

Μάρκῳ βασιλεὺς ἐπιστολὴ πρὸς τὴν συ-
κλήν, ὅτι ἡ μαρτυρεῖ. Χριστιανὸς αἰτίας
γεννηθεὶς τῆς αὐτῶν.

ΑΥτοκράτωρ Καίσαρ Μάρκος Αὐρήλιος
Αὐτοκράτωρ, Γερμανικός, Παρθικός,
Σαρματικός, δῆμο Ρωμαίων ἢ τῇ ἱερᾷ συ-
κλήτῳ χαίρει. Πάντες ὑμῶν ἐποίησα τὰ ἑ-
μῆ σκοπεῖ μεγέθη, ὅποια ἐν τῇ Γερμανίᾳ
ἐκ πειρασμοῦ διὰ πειθοῦς ἐπακολούθη-
μαί ἐν τῇ μεθορίᾳ καμῶν καὶ σπαθῶν ἐν
ποτῶν καὶ λαμβανόμενος μετ' ὑμῶν δυνά-
των ἐβδόμηκον τεσσάρων ὁπλοῦν ἐλ-
νία. Χρονοῦμαι δὲ αὐτῶν ἐγγὺς ἡμῶν, δε-

*Marci Imperatoris Epistola ad Senatum :
quā refertur, Christianos victoris eo-
rum (Romanorum contra barbaros)
causam fuisse.*

Imperator Cæsar M. Au-
relius Antoninus, Ger-
manicus, Parthicus, Sar-
maticus, populo Romano
& sacro Senatui salutem.
De magnitudine propositi
mei certiores vos feci, qua-
les ad conspectu Germaniæ

ex discrimine inter circum-
fusa hostium castra me af-
fixerint defatigationes at-
que molestiæ, cincto me à
septuaginta cohortibus no-
vem miliarium spatio in
Cotino. Qui cum non lon-
gè abessent, exploratores

πλωράτωρες ἐμύονσαν ἡμῖν, ἔ Πομπηϊ-
 νος ὁ ἡμέτερος πολέμαρχος ἐδήλωσεν ἡ-
 μῖν ἅπανα εἰδομένη (καταλαμβάνοντες ἡ-
 ἡμῶν ἐν μεγέθει πλήθους ἀμύνης, σφαιδρμα-
 των λεγόντες πρίμας, δεκάτης, γεμναφρεν-
 τησίας) μίγμα καὶ νεωμυημένοι πλήθην παρεί-
 ναι παμμύνη, ὅχλου χιλιάδων ἑννακοσίαι
 ἑβδομηκοντάσιαι. Ἐξετάσας ἔν ἐμῶν τὸν καὶ
 τὸ πλῆθος τὰ ἐμὸν πρὸς τὸ μέγεθος τῆς
 βαρβάρων καὶ πολεμίων, κατέδραμοι εἰς τὸ
 θεοῖς δοῦναι παρρώσις. ἀμελέμενος ἡ
 δύστην, καὶ τὴν σκηνοχωρίαν με θεωρήσας τὴν
 δυνάμεως, παρεκάλεσα εὖ πάντας ἡμῶν
 λεγομένους Χριστιανούς. ἔ ἐπερωτήσας, οὖρον
 πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμβειμυσά-

id nobis indicarunt : & Pompejanis copiarum nos-
 trarum militarium præfec-
 tus ea significavit, quæ
 prius nobis cognita erant :
 (cinctus autem eram mag-
 na eaque immani multitu-
 dine copiarum legionis pri-
 mæ, decimæ, geminæ fe-
 rentariorum) exercitum mi-
 stum ex omni turbâ con-
 fertâ nongentorum septua-
 ginta millium adesse. Ipse

igitur vires meas inquirens,
 & copiarum numerum cum
 multitudine barbarorum at-
 que hostium conferens, ad
 preces diis patriis funden-
 das properavi. Sed ab iis
 neglectus, & copias meas
 in angustum redactas cer-
 nens, evocavi, qui apud
 nos dicuntur, Christianos,
 ac per inquisitionem mag-
 num eorum inveni nume-
 rum : acriusque in eos in-

fremui;

μὲν εἰς αὐτὰς ὅπως ὁκ ἐπρεπε, διὰ τὸ
ὑπερβῆν ἐπεγνωκέναι με τὴν δυνάμιν αὐτῶν.
ὅθεν ἀρεξάμενοι, ἔβελων πῶς ἀρήσιν, ἕτε ὁ-
πλων, ἕτε σάλπιγγων, διὰ τὸ ἐχθρὸν εἶναι
τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς, διὰ τὸν Θεὸν ὃν φορεῖσι
καὶ συνείδησιν· (εἰκὲς ἔν ἐσιν, ἕς ὑπολαμ-
βάνομεν ἀθέως εἶναι, Θεὸν ἔχουσιν αὐτόματον
ἐν τῇ συνείδησει τετραχισμένον) ῥίψαντες γὰρ
ἐδούτες ὅτι τὴν γλῶσσαν, ἕχ ὑπὲρ ἐμοῦ μόνον
ἐδεδήσαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν παρόντων ἐρε-
τάμεθα, παρήγορον γὰρ ἡρώδης διψῆς καὶ λυ-
μῆς τὴν παρήσας. πεμπταῖοι γὰρ ὕδωρ ὁκ εἰ-
λήφμεν διὰ τὸ μὴ παρῆναι. ἡμεῖς γὰρ ἐν
τῷ μεσομφάλῳ τῇ Γερμανίας, καὶ τοῖς ὄρεσι
αὐτῶν. ἅμα δὲ τῷ τέτῳ ῥίψαντες ὅτι τὴν

fremui : quod quidem mi-
nimè factum oportuit, prop-
ter eam, quam in illis pos-
tea comperi, virtutem. Un-
de illi pugnam, non à tè-
lorum armorumque expe-
ditione, neque à tubarum
classico exorfi sunt : quòd
tale quid adversum eis sit,
propter Deum, quem se-
cum in conscientia gestant :
(quapropter æquum est,
quos atheos esse suspicati
sumus, ut eos norimus De-
um in conscientia quasi in-
clūsum habere sponte fa-
cientem, quæ desiderant) nam
projicientes se in terram,
non pro me tantum, sed &
pro exercitu, qui tū ibi
aderat, precati sunt, ita ut
solatio nobis essent in præ-
senti fame & siti. In quin-
tum enim jam diem aquam,
quum ea haud præsto esset,
non ceperamus. Nam in
me-

μόνον· τὸν περὶ ἀγορᾶς ἵστατον ζῶντα καί-
 εως· τὸν δὲ Χριστιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ
 στυγερὰ φασμάδων καὶ ἑταίρων, καὶ πε-
 πιδυμῶν τῇ ἐπαρχίᾳ, εἰς μέανοιαν καὶ
 ἀνελδομένην τὸν τοιοῦτον μὴ μεταγίγναι ταῦ-
 τα ὅτι ὁ σὺ κλητὴ δόγματι κερωνῆσαι βε-
 λόμεαι, καὶ κελύει τὸτό με τὸ δατάγμα ἐν
 τῷ φόρῳ· ὅτι Τραϊανὸς ἀπεθελῶσαι, πρὸς τὸ
 δυνάεω ἀναλινώσκεω. Φροντίσῃ ὁ περιφει-
 κῶ Βνεσσιῶ Πωλλίων εἰς τὰς πείρας ἐν
 παρχίᾳ πειμφθῆσαι· πάντῃ δὲ τὸν βελί-
 μων χρῆσθαι καὶ ἔχει, μὴ πωλνέω λαμβά-
 νει ἐν τῷ περὶ ἐβέντων πρὸς ἡμῶν.

nullo alio crimine accusa- consulto confirmari volo; &
 tum quam quod Christia- constitutionem hanc meam
 nus sit, ubi hoc confessus in foro Traiani proponi
 fuerit, manifesto se talem jubeo, ut legi possit. Illam
 gerere, delatorem vero ip- quoque in provincias quas
 sum vivum comburi volo. que mittendam curabit Ve-
 At Christianum confessum, rasilus Pollio praefectus;
 ac eo nomine ab omni pe- Quicumque autem hac uti,
 riculo liberum, is cui pro & habere (exemplar ejus)
 vinciae praefectura credita voluerit, ne id ex eo, quod
 est, ad poenitentiam ejus- à nobis propositum est, de-
 modi professionis & statum scriptum accipere prohibea-
 illiberalem non traductu- tur.
 Haec verò etiam Senatus-

ΤΟΥ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ & ΜΑΡΤΥΡΟΥ

Απολογία ὑπὲρ Χριστιανῶν δευτέρα, πρὸς
τὴν Ῥωμαίων Σύγκλητον.

Α. **Κ**ΑΙ τὰ χθές δὲ καὶ πρῶτον ἐν τῇ
πόλει ὑμῶν ῥηθόμενα ἐπὶ Οὐρβίκου,
ὧ Ῥωμαῖοι, καὶ τὰ πανταχῶς ὁμοίως ὑπὸ
τῶν ἡγεμένων ἀλόγως πρᾶττόμενα, ἐξηνάγκασε
με, ὑπὲρ ἡμῶν, ὁμοιοπαθεῶν ὄντων,
καὶ ἀδελφῶν (καὶ ἄγνοητε, ἵνα μὴ θέλητε
διὰ τὴν δόξαν τῶν νομιζομένων ἀξιομα-
των) τὴν τῶνδε τῶν λόγων σωφρονιστικὴν ποιή-
σασθαι. Πανταχῶς γὰρ, ὅς ἂν σωφρονίσῃται

I. **E**Nimverò ea, quæ nu-
per in urbe vestrà, O
Romani, sub Urbico acta
sunt, & quæ ubique loco-
rum similiter citra rationem
omnem a Præsidibus fiunt,
necessitatem hanc mihi im-
posuere, ut vestri gratiâ,

qui nobis congenere estis,
& fratres (quamvis id ig-
noretis, & propter dignita-
tum, ut habentur, splend-
orem refugiatis) orationem
hanc componerem. Ubi-
que enim quispiam a pa-
tre, vel vicino, vel filio,
vel

ὑπὸ πατέρος, ἢ γείτονος, ἢ τέκνου, ἢ φίλου,
ἢ ἀδελφοῦ, ἢ ἀνδρός, ἢ γυναικός, κατ'
ἐλλειψιν, χωρὶς τῶν πεισθέντων ὅτ' ἀδίκους
καὶ ἀκολάστους ἐν αἰωνίῳ πυρὶ κολαθήσεως,
ὅτ' ἐναρέτους, καὶ ὁμοίως Χειρῶν βιώσαν-
τας, ἐν ἀπαθείᾳ συγγενέας τῷ Θεῷ (λέγο-
μεν γὰρ τῶν γενομένων Χειριστῶν) διὰ τὸ
δυσμετάθετον, καὶ φιλήδονον, καὶ δυσκίνητον
πρὸς τὸ καλὸν ὀρμησάμεν.

Ὡς οἱ φαῦλοι δαίμονες ἐχθραίνοντες ἡμῖν,
καὶ ὅτ' τοιαύτας δικαστὰς ἔχοντες ὑποχειρίους
καὶ λατρεύοντας, ὡς ἐν ἀρχοντας δαιμονίων-
τας, φονεύειν ἡμᾶς πρᾶσι δαμάσκειν. ὅπως
γὰρ καὶ ἡ αἰτία τῆς παντὸς ἡγομένης Ἰσθ' Οὐρβι-

vel amico, vel fratre, vel
viro, vel uxore ad bonam
frugem revocari possit,
imperfectè, non adhibitis
iis, quibus est persuasum,
injustos & libidinosos in
igne æterno excruciantur
iri: eos verò, qui piè, &
ad exemplum Christi, vi-
tam egerint, extra perpe-
ssionem & dolorem omnem
cum Deo esse victuros (eos
autem volumus, qui Chri-

stiani sunt, facti) propter
animorum pertinaciam &
voluptatis studium, &
quòd ad honestatem con-
fectandam excitari prorsus
nequeant. Et maligni de-
mones inferri nobis, atque
hujusmodi iudices sub di-
tione suâ habentes, sibi que
devotos, eos, sicut & fu-
rentes magistratus, ad nos
occidendos instigant. Ut
autem causa tota, quæ sub

καὶ φανερὰ ὑμῖν γένηται, τὰ πεπραγμένα ἀπαγγέλλω.

β'. Γυνὴ τις στωβρίου ἀνδρὶ ἀκολασταίνοντι, ἀκολασταίνουσα καὶ αὐτὴ πρότερον· ἐπεὶ δὲ τὰ τῆ Χρυσῆ διδάγματα ἔγνω δύνῃ, [ἐσωφρονίσθη, καὶ τὸν ἄνδρα ὁμοίως σωφρονεῖν πείθειν ἐπειράτο, διδάγματα ἀναφέρειουσα, τὴν τε μέλλουσαν τοῖς καὶ σωφρονεῖν καὶ μὴ λόγῳ ὁρθῶς βιάσθαι ἔσσεσθαι ἐν αἰσθητικῇ πρὸς κόλασιν ἀπαγγέλλουσα. ὁ δὲ, ταῖς αὐταῖς ἀσελγείαις ἐπιμένων, ἀλλοτριῶν διὰ τῶν πράξεων ἐποιοῦτο τὴν γαμετήν. ἀσεβὲς γὰρ ἡγεμένη τὸ λοιπὸν ἡ γυνὴ συγκατακλίνας ἄνδρι, ὥσθ' αὐτὸν τῷ φύσεως νόμῳ, καὶ ὥσθ' αὐτὸ δίκαιον, πόρεν ἡδονῆς ἐκ παντὸς

Urbico est acta, manifesta vobis fiat, rem gestam exponam.

II. Mulier quædam virum habebat libidinibus deditum, ipsa quoque prius libidinosa: sed postquam illa Christi doctrinam didicerat, ipsa modestior facta, viro etiam persuadere studuit, ut castius viveret, istam doctrinam illi proponens, & declarans ignis

æterni supplicium eos manere, qui non castè, & prout recta ratio dicat, vitam instituunt. Verùm ille in eâdem lasciviâ perseverans, flagitiis suis uxoris animum à se alienabat. Illa enim nefas esse judicans cum marito amplius consuescere, qui præter naturæ leges, & præter jus, undecunque vias libidinis exquireret, discedere ab eo voluit.

πειρωμένῳ ποῖῶς, τὴν συζυγίαν χαλεπῶναι ἐβλήθη. καὶ ἐπεὶ ἐξεδυσωπείτο ὑπὸ τῶν αὐτῆς, ἐπὶ παρορμῆναι σύμβουλευόντων, ὥς εἰς ἐλπίδας μεταβολῆς ἥξοντός ποτε τῷ ἀνδρὶ, βιαζομένη ἐαυτῇ ἐπέμενεν.

γ'. Επεὶ δὲ ὁ ταύτης ἀνὴρ, εἰς τῇ Ἀλεξανδρείαν πορευθεὶς, χαλεπώτερον πρᾶτ-
την ἀπηγέλθη, ὅπως μὴ κοινωνὸς τῶν ἀδικη-
μάτων καὶ ἀσεβημάτων γένηται, μύσσα ἐν
τῇ συζυγίᾳ, ὡς ὁμοδιαίτερος καὶ ὁμόκοιτος γνο-
μένη, τὸ λεγόμενον παρ' ὑμῖν ῥεπέδιον δε-
σα, ἐχωρίσθη. ὁ δὲ καλὸς καὶ γαθὸς ταύτης
ἀνὴρ, δεῶν αὐτὸν χαίρειν, ὅτι αὐτὴ πάλαι μὲν
τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν μισοφόρων εὐχερῶς
ἐπράττει, μέθαις χαίρουσα καὶ κακίᾳ πάσῃ,

voluit. Cum verò illam propinqui ab isto consilio dehortarentur, spemque ei facerent, virum aliquando tandem in melius mutatum iri, ipsa sibi vim faciens mansit cum eo.

III. Postquam verò maritum suum Alexandriam profectum, multò etiam deteriora patrare nuntiatum est, illa verita ne scelerum, atque impietatis

ejus fieret particeps, si in conjugio permanens, eodem cum illo lecto, eademque uteretur mensa, dato ei Repudii (ut apud vos dicitur) libello, discessit. At bonus ille ejus maritus, qui gratulari sibi debuerat, quòd uxor sua illa facere desierat, quæ priùs cum ministris ac mercenariis, in vinolentiam atque omne vitium effusa, licenter

τῶν μὲν τῶν πρᾶξεων πέπαιτο, καὶ αὐτὸν
 οὕτως παύσατο πρᾶττοντα ἐβέλετο, μὴ βελο-
 μῆος ἀπαλλαγείης κατηγορίαν πεποιήσαι,
 λέγων οὕτως Χριστιανὸν εἶναι, καὶ ἡ μὲν βιβλί-
 διον Σοὶ τῷ Αὐτοκράτορι ἀναδέδωκε, περ-
 τερον συγχωρηθῆναι οὕτῃ διοικήσας τὰ
 ἑαυτῆς ἀξιῶσα, ἔπειτα ἀπολογήσας περὶ
 τῶν κατηγορημάτων μὲν τῶν πρᾶγμάτων
 οὕτως διοίκησιν ὑπέχετο· καὶ συνεχώρησας
 τῷτο. ὁ δὲ ταύτης πολλὴ ἀνῆρ, πρὸς ἐκείνῳ
 μὲν μὴ δυνάμειος ταυτῶν εἶπαι λέγειν, πρὸς
 Πτολεμαῖον ἵνα, ὃν Οὐρβίκιος ἐκολάσατο,
 διδάσκαλον ἐκείνης τῶν Χριστιανῶν μαθημά-
 των γενόμενον, ἐπράπειο διὰ τῶνδε ἔξι πρὸς
 ἐκατόνταρχον εἰς δεσμὰ ἐμβαλόντα τὸν

licenter perpetrare consue-
 verat, atque ipsum, ut illa
 facere desineret, hortaretur,
 illam, quæ non au-
 scultantem eum repudia-
 verat, accusavit, dicens
 eam Christianam esse. Illa
 verò, supplice libello Tibi
 Imperatori oblato, petens
 sibi permitti, ut rem fami-
 liarem suam primum con-
 stitueret, tum postea, rebus
 constitutis, se accusationi

esse responsuram pollicita
 est; idque Tu ei permi-
 sisti. At is, qui maritus
 ejus fuerat, cum in præ-
 sens nihil amplius adversus
 illam dicere posset, ad Pto-
 lemæum quendam, in quem
 animadvertat Urbicius,
 quique illam Christianæ
 Religionis præceptis imbu-
 erat, se convertit hoc modo:
 Centurioni amico suo, qui
 in vincula conjecerat Pto-
 lemæum

Πτ
 λα
 οὐ
 λε
 ἐδ
 γή
 γε
 πο
 σα
 ἡλ
 νο
 κα
 Χ
 ἀ

lem
 lem
 tan
 Ch
 lem
 mu
 ac
 tian
 eff
 cul
 car

Πτολεμαῖον, φίλον αὐτῷ ὑπάρχοντα, ἔπεισε λαβέας ἑ Πτολεμαίᾱ, ἢ ἀνερωτῆσαι, εἰ, αὐτὸ τῆτο μόνον, Χριστιανός ἐστι; ἢ τὸν Πτολεμαῖον, φιλαλήθη, ἀλλ' ὅτε ἀπατηλὸν ἐδὲ ψευδολόγον τὴν γνώμην ὄντα, ὁμολογήσαντα ἑαυτὸν εἶναι Χριστιανόν, ἐν δεσμοῖς γενέας ὁ ἐκατόνταρχος πεποιήκε, ἢ Ἰπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῷ δεσμωτείῳ ἐκολάσατο.

δ'. Τελευταῖον ἦ, ὅτε Ἰπὶ Οὐρβίκιον ἦλθεν ὁ ἀνθρωπῶ, ὁμοίως αὐτὸ τῆτο μόνον ἐξηλάθη, εἰ εἴη Χριστιανός; ἢ πάλιν τὰ καλὰ ἐκιντῶ συνεπιτάμειρος διὰ τὴν ἀπὸ τῆ Χρυσῆ διδασχὴν, τὸ διδασκάλιον τῆς θείας ἀρετῆς ὁμολόγησεν. (ὁ γὰρ ἀνέμειρε ὅτι

lemæum, persuasit, ut Ptolemæo arcessito, eum hoc tantum interrogaret, *an Christianus esset?* Cùm Ptolemæus autem amantissimus veri, & ab omni fraude ac mendacio alienus, Christianum se esse confessus esset, Centurio eum in vincula conjecit, diuque in carcere afflixit.

IV. Postremò autem,

cùm ad Urbicium homo adductus esset, ab eo similiter hoc solum interrogatus est, *utrum esset Christianus?* Ille verò iterum, per Christi doctrinam recti bonique sibi conscius, divinæ virtutis disciplinam est professus. (Qui enim se negat esse Christianum, ideo negat, vel quòd rem ipsam improbat, vel quòd illâ in-

ὅσα εἴη, ἢ κατεγνωκῶς ἢ πρᾶγματος ἕξαρτας
 γίνεσθαι, ἢ ἐαυτὸν ἀνάξιον ὁμολογῆσαι καὶ ἀλό-
 γειον ἢ πρᾶγματος, τὴν ὁμολογίαν φεύγει·
 ὧν ἕδεν πρὸς τῷ ἀληθινῷ Χριστιανῷ.)
 Ἐπεὶ οὖν Οὐρβίκιος κελεύσαντι· ὁ δὲ αὐτὸν ἀπαχθῆ-
 ναι, Λεκιός τις, καὶ αὐτὸς ὧν Χριστιανός, ὁρῶν
 τὴν ἀλόγως ἕως γενομένῳ κρίσιν, πρὸς
 τὸν Οὐρβίκιον ἔφη· ‘Τίς ἡ αἰτία, ἢ μήτε
 ‘μοιχὸν, μήτε πόρνον, μήτε ἀνδροφόνον,
 ‘μήτε λωποδύτην, μήτε ἄρπαγα, μήτε ἀ-
 ‘πλῶς ἀδίκημά τι πρᾶξαντα ἐλεγχόμενον,
 ‘ὀνόματι· ὃ Χριστιανὸς πρὸς ὡνυμίαν ὁμολο-
 ‘γεῖται τὸν ἀνθρώπον τέτον ἐκολάσω; ἢ
 ‘πρέποντα εὐσεβεῖ Αυτοκράτορι, ἕδ’ ἐφί-
 ‘λοσόφῳ Καίσαρι παιδί, ἕδ’ ἐτὴ ἱερᾷ συγ-

indignum se sciens, et mo-
 ribus dissonum, professi-
 onem ejus declinat; quo-
 rum neutrum in verum
 Christianum cadere potest.)
 Cum igitur Urbicius eum
 duci jussisset, Lucius quid-
 am, qui et ipse Christianus
 erat, tam injustam videns
 sententiam, sic Urbicium
 allocutus est: *Quid causæ*
est, inquit, cur hunc homi-

nem neque mæchum, nec
scortatorem, nec homicidam,
nec furem, nec raptorem, nec
ullius denique sceleris con-
viētum, sed nominis solum
Christiani appellationem ag-
noscentem, condemnaveris?
Judicium tuum minimè decet
Imperatorem Pium, nec Phi-
losophi Cæsaris filium, nec
sacrum Senatū, O Ur-
bici. Tum ille, nullo alio
 re-

κλήτω κρύεις, ὦ Οὐρβικε. Ἐὖς, εἰδέν ἄλλο
 ἀποκρινάμεντο, Ἐ πρὸς τὸν Λυκίον ἔφη,
 δοκεῖς μοι καὶ σὺ εἶναι τοιῦτος. Ἐ ἔ Λυκίε
 φήσαντος, μάλισα, πάλιν καὶ αὐτὸν ἀπαχ-
 θῆναι ἐκέλευσεν. ὁ δὲ καὶ χάριν εἰδέναι ὡ-
 μολόγει, ποιητῶν δεσποτῶν τῶν τοιούτων ἀ-
 πηλλάχθαι γνώσκων, καὶ πρὸς τὸν πατέρα
 καὶ βασιλέα τῶν ἑρρινῶν πορεύεσθαι. Ἐ ἄλλο
 δὲ τρίτος ἐπελθὼν, κολαδιῆναι πρὸς ἐπιμή-
 ην.] ὅπως δὲ μὴ ἴς εἴπη, πάντες ἦν ἐαυτῶς
 φονεύσαντες πορεύεσθαι ἤδη πρὸς τὸν Θεόν,
 Ἐ ἡμῖν πρᾶγμα μὴ παρέχετε, ἐρῶ, δι' ἣν
 αἰτίαν τῦτο εἰς πρᾶξιμον, Ἐ δι' ἣν ἐξείαζο-
 μημοι ἀφόβως ὁμολογῶμεν.

ε. Οὐκ εἰκὴ τὸν κόσμον πεποιηκέναι τὸν

responso dato, ad Lucium
 etiam dixit, Tu quoque
 Christianus mihi esse vide-
 ris: Cumque Lucius ita
 esse respondisset, duci quo-
 que eum iussit. Ille au-
 tem se quidem gratias ei
 habere dixit, probè gnarus
 se ab huiusmodi malis do-
 minis liberatum ad Patrem
 Regemque cœlorum pro-
 fecturum esse. Sed et ter-
 tius quidam cum accessiss-

et, eodem supplicio con-
 demnatus est. Ne verò
 quispiam dicat, Omnes igi-
 tur vobismet ipsis inferte
 manus, atque ad Deum
 iam ite, neque nobis nego-
 tium facessite, causam, cur
 hoc non facimus, & ob
 quam, cum interrogamur,
 intrepidè profitemur, ex-
 ponam.

V. Nos Deum haud
 frustra mundum condidisse
 didi-

Θεὸν δευδάγματα, ἀλλ' ἢ διὰ τὸ ἀνδρώ-
πειον γένε, χαίρειν τε τοῖς τὰ πρεσόντα
αὐτῷ μιμεντοῖς πρεσβυτοῖς, ἀπαρέσκεδ
δὲ τοῖς τὰ φαῦλα ἀπαζομενοῖς, ἢ λόγῳ, ἢ
ἔργῳ· εἰ ἐν πάντες ἐαυτοῦ φονεύσομεν, ἔ
κὲ γρηθῆναι ἵνα κὲ μαθητευθῆναι εἰς τὰ
θεῖα δευδάγματα, ἢ ἔ μὴ εἶναι τὸ ἀνδρώπειον
γένε, ὅσον ἐφ' ἡμῖν, αἱποὶ ἐσόμεθα, ἐναν-
πίον τῇ ἔ Θεῷ βελῇ ἔ αὐτοὶ ποιῆτες, εἰ
τῷτο πράξωμεν. ἔξεταζόμενοι δὲ, οὐκ ἀρ-
νόμεθα, διὰ τὸ σωεπίσταδς ἐαυτοῖς· μηδὲν
φαῦλον, ἀσεβες δὲ ἡγόμενοι μὴ κὲ πάντα
ἀληθεύειν (ὅ κὲ φίλον τῷ Θεῷ γινώσκομεν)
ὑμᾶς δὲ ἔ τῆς ἀδίκης πρελήψεως ἀπαλ-
λάξαι νυνὶ πσεύδοντες. εἰ δὲ πνα ὑπέλθοι

didicimus, sed humani ge-
neris gratiā; eumque, uti
antea diximus, eis gaudere,
qui bona, quæ ipsi infunt,
imitantur; atque eis in-
fensum esse; qui mala seu
verbo seu opere complec-
tuntur: Igitur si omnes
nosmet ipsos occidamus,
auctores, quantum in no-
bis est, erimus, ne quis
gignatur, & divinam dis-
ciplinam doceatur; aut

etiam, ne omnino genus
humanum existat; atque
adeo Dei voluntati & ipsi
hoc facientes repugnabi-
mus: Quæstione autem
nobis adhibitā, ideo non
inficiamur; quia nullius
nobis mali conscii sumus,
& impium existimamus,
non in rebus omnibus ve-
ra dicere (quod & gratum
esse Deo novimus) & quia
vos ab iniquis præsumpti-
onibus

καὶ ἡ ἐννοια αὐτῇ, ὅτι εἰ Θεὸν ὁμολογῶμεν
βοηθόν, ὅτε αὖν, ὡς λέγομεν, ὑπὸ ἀδίκων
ἐκρατέμεθα, καὶ ἐπιωρῶμεθα, καὶ τὸτο
διαλύσω.

ε'. Ο Θεὸς τὸν πάντα κόσμον ποιήσας,
καὶ τὰ ὀπίγεια ἀνθρώποις ὑποτάξας, καὶ
τὰ ἐρῶνια σοιχεῖα εἰς αὐξήσιν καρπῶν καὶ
ὠρῶν μετεβολαῖς κοσμήσας, καὶ θεῖον τὸτον
νόμον τάξας, (ἀ καὶ αὐτὰ δι' ἀνθρώπους
φαίνε) πεποιηκώς) τίω μὲν τῷ ἀνθρώπων,
ὅτι τῷ ὑπὸ τὸν ἐρῶνόν τερόνοισιν ἀγγέλοις,
ὅς ἐπὶ τέτοις ἐτάξε, παρέδωκεν. ④ δ'
ἀγγελοι ὡραβάντες τίω δὲ τίω τάξιν, γυναι-
κῶν μίξειςιν ἡτήθησαν, καὶ παῖδας ἐτέκνωσαν,
οἱ εἰσιν ④ λεγόμενοι δαίμονες. καὶ προσέπ

onibus nunc abducere co-
namur. Quod si vestrum
cuiquam hæc in mentem
veniat cogitatio, quod si
nos Deum coleremus, qui
adjuvare posset, non ab
injustis, uti dicimus, op-
primeremur, & excrucia-
remur, Ego hoc quoque
refellam.

VI. Deus cum mundum
universum fecisset, & ter-
rena hominibus subjecisset,

& celestia lumina (quæ &
ipsa hominum gratiâ eum
condidisse apparet) ad fru-
gum proventum ac tem-
pestatum vicissitudines con-
stituisse, divinamque hanc
legem sanxisset, hominum
quidem ipsorum, atque
eorum, quæ sub cælo sunt,
etiam Angelis, ad hæc
constitutis, commisit : An-
geli autem hanc ordinati-
onem transgressi, mulierum
con-

λοιπὸν τὸ ἀνθρώπειον γένος ἑαυτοῖς ἐδούλωσαν, τὰ μὲν διὰ μαγικῶν γραφῶν, τὰ δὲ διὰ φόβων ἔκ τιμωριῶν ἐπέφερον, τὰ δὲ διὰ διδαχῆς θυμάτων, ἔκ θυμιαμάτων, ἔκ απονδῶν, ὧν ἐνδεεῖς γεγόνασι, μὲν τὸ πάθεισιν Ἰπιδυμιῶν δούλωθῆναι καὶ εἰς ἀνθρώπους φόβους, πολέμους, μοιχείας, ἀκολασίας, καὶ πᾶσαν κακίαν ἑσπειραν. ὅθεν καὶ ποιηταὶ καὶ μυθολόγοι, ἀγνοῦντες ὅτι ἀγγέλους, καὶ τὰς ἑξ αὐτῶν χυμνηθέντας δαίμονας ταῦτα πρᾶξαι εἰς ἄρρενας, καὶ θηλείας, καὶ πόλεις, ἔθνη, ἅπας συνέγραψαν, εἰς αὐτὸν τὸν Θεόν, καὶ τὰς ὡς ἀπ' αὐτῶν πορῶν χυμνόμενους ἦες, ἔκ τῶν λεχθέντων ἐκείνων ἀδελφῶν, καὶ τέκνων ὁμοίως τῶν ἀπ' ἐκείνων, Ποσειδῶνος καὶ Πλά-

congressu se polluebant, et filios procreabant, eos scilicet qui *Dæmōnes* dicuntur; atque reliquum porro genus humanum in servitutem suam redigebant, partim præstigiis magicis, partim terroribus, poenisque inflic-
tis, partim institutione victimarum, & suffituum, & libationum, quibus ipsi ad cupiditates, quarum servi tunc facti erant, explendas

indigebant; atque porro inter homines cædes, bella, adulteria, libidines, & vitiorum omne genus diffeminabant: Unde factum, ut & Poetæ, & Mythologi, minimè gnari Angelos illos, & ex eis progenitos dæmones, hæc, quæ ipsi literis prodiderunt, in masculos, & fœminas, & civitates, & nationes perpetrassent, ea ipsi Deo (Jovi) & filiis

τῶν Θεῶν, ἀνήμεγαν. ὄνοματι γὰρ ἕκαστον,
ὅπως ἕκαστος ἑαυτῷ τῷ ἀγγέλων ἢ τοῖς τέκ-
νοις ἔθετο, προσηγόρευσαν. ὄνομα δὲ τὰ
πάντων πατρὶ θεῶν, ἀγνότητι ὄντι, ὅτι
ἐστίν. (ὅτι γὰρ ἂν ἢ ὄνοματι προσαγορεύηται,
πρᾶσβύτερον ἔχει τὸν θέμενον τὸ ὄνομα) τὸ
δὲ, Πατὴρ, ἔστι Θεός, ἢ Κτίστης, ἢ Κύριος, ἢ
Δεσπότης ὅτι ὀνόματά ἐστιν, ἀλλ' ἐκ τῷ
εὐποιοῦν ἔστι τῷ ἔργων προσηγήσεις. ὁ δὲ υἱὸς
ἐκείνης, ὁ μόνος λεγόμενος κυρίως υἱὸς, ὁ
Λόγος, μετὰ τῷ ποιημάτων ἢ σωτῶν, ἔστι
ἡνῶμενος, ὅτε τὴν ἀρχὴν δι' αὐτὸς πάντα
ἐκπύσσει ἔκτισται, Χειρὸς μὲν καὶ τὸ
κεχεῖται, [ἢ κοσμήσαι τὰ πάντα δι' αὐτὸς
τὸν Θεόν,] λέγει, ὄνομα ἢ αὐτὸ περιέχον

filiistanquam fatu ejus ortis,
fratrumque ejus dictorum,
Neptuni & Plutonis, eo-
rumque itidem filiis, adscri-
berent: eo enim unum-
quemque nomine, quod
Angelorum quisque sibi &
natis suis imposuerat, ap-
pellabant. Atqui Univerfo-
rum Patri, cum originis
expers sit, nullum est im-
positum nomen (quocun-
que enim vocetur nomine,

vetustiore habet eum,
qui nomen istud imposuit)
Hæc verò *Pater*, & *Deus*,
& *Creator*, & *Dominus*, &
Hæus, non nomina sunt,
sed a beneficiis, & operibus
ejus ductæ appellationes.
Illius verò filius, qui solus
propriè dictus est *Filius*, Λο-
γος scilicet ille, qui & ei an-
te res creatas coexistebat, &
generatus est, quando pri-
mitus per eum cuncta con-

ἀγνοῶν σημασίαν (ὃν πρόπον καὶ τ, Θεός, πρῶτα γόρδμα, ὅσα ὀνόμα' ἐστίν, ἀλλὰ πρᾶγματός δυσεξηγήτα ἐμφυτός τῇ φύσει τῷ ἀνθρώπων δόξα.) Ἰησοῦς ὁ καὶ ἀνθρώπου καὶ σωτῆρος ὄνομα, καὶ σημασίαν ἔχει· ὅτι καὶ ὁ ἀνθρώπος, ὡς πρὸς Φημὶν, γέγονε, καὶ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ βελὴν ἀποκυνθεὶς ὑπὲρ τῷ πνευμένῳ ἀνθρώπων, καὶ καταλύσει τῷ δαιμόνων. καὶ καὶ ἐκ τῷ ἰσ' ὅψιν γινώσκων μαθεῖν διδάσκει, δαιμονολήτης καὶ πολλὰ καὶ πάντα τὸν κόσμον, καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ πόλει, πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἀνθρώπων, τῶν Χριστιανῶν, ἐπορεκίζοντες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὸ σωτηριώδες ἐπὶ Ποντίᾳ Πιλάτῃ, ὑπὸ τῶν ἄλλων πάντων

didit & ornavit, Christus quidem ex eo, quod unctus sit, appellatur; quod & ipsum nomen arcanam in se habet significationem (quemadmodum & appellatio illa, Deus, non est nomen, sed rei ineffabilis notio naturæ hominum insita.) Jesus verò, & hominis & Servatoris nomen ac significationem habet: nam & homo, uti ante diximus,

factus est, secundum Dei & Patris consilium natus ad credentium in se hominum salutem, & ad dæmonum everfionem; quem admodum & nunc ex iis, quæ facta cernitis, intelligere potestis. Complures enim per totum orbem, & in vestrà etiam urbe, à dæmonibus vexatos, quibus nulli alij exorcistæ, aut incantatores, aut venefici, mederi

ἐπαρκιστῶν, καὶ ἐπαστῶν, καὶ φαρμακιδῶν,
μὴ ἰαθέντας, ἰάσαντο, & ἐπὶ νυκτὶ ἰῶν, κατάρ-
γυντες & ἐκδιώκουσας οὖν κατέχοντας οὖν
ἀνθρώπους δαίμονας.

ζ'. Οθεν καὶ Ἰησοῦς ὁ Θεὸς τὴν σύγ-
χυσιν καὶ κατάλυσιν παντὸς κόσμου μὴ ποιῆσαι
(ἵνα καὶ ④ φαῦλοι ἄγγελοι, καὶ δαίμονες,
καὶ ἀνθρώποι μηκέτι ᾧσι) διὰ τὸ σπέρμα τῆς
Χριστιανῶν (ὃ γινώσκει ἐν τῇ φύσει, ὅτι αἰτίον
ἐστίν) ἐπεὶ εἰ μὴ τῆτο ἰού, οὐκ αὖν εἴδε ὑμῶν
ταῦτα ἐπὶ ποιῆν, & ἐνεργεῖας ὑπὸ τῶν
φαύλων δαιμόνων, δυνατὸν ἰού, ἀλλὰ τὸ πῦρ
τὸ κείσεως κατελθόν, ἀνέδην πάντα διέ-
κρινεν (ὡς καὶ περὶ τὸν ὁ κατακλυσμός, μη-
δένα λιπῶν, ἀλλ' ἢ τὸν μόνον σὺν τοῖς

mederi potuerunt, multi ē
nostris hominibus, Christi-
anis scilicet, per nomen Je-
su Christi, sub Pontio Pila-
to crucifixi, adjurantes sa-
narunt, atque etiam nunc
sanant, debellatis dæmoni-
bus, & ex hominibus, quos
vexabant, expulsis.

VII. Quam etiam ob
causam Deus toti mundo
confusionem & dissoluti-
onem (ut & mali angeli, &

dæmones, & homines, non
amplius sint) afferre mora-
tur, propter semen Christi-
anorum. (quod in naturā
sobolis propagandæ causam
esse novit.) Nam si non ita
se res haberet, nec vos qui-
dem ipsi à pravis dæmoni-
bus instigati, hæc adhuc
facere possētis, sed descen-
dens judicii ignis omnia
penitus dijudicaret (sicut
& olim diluvium, quod ne-
minem

ἰδίοις παρ' ἡμῖν καλέμενον Νῶε, παρ' ὑμῖν δὲ Δουκαλίωνα, ὃς ἔτι πάλιν (4) τοσούτοι γεγόνασιν, ὧν (4) μὲν φαῦλοι, (4) δὲ σπασδαῖοι) ἔγω γὰρ ἡμεῖς τὴν ἐκπύρωσιν φαρμὴν ᾗρήσεως, ἀλλ' ἔχω, ὡς (4) Στωϊκοί, καὶ τὸν τ' εἰς ἀλληλα πάντων μεταβολῆς λόγον, ὃ αἰσχρὸν ἐφάνη· ἀλλ' ἔδὲ καθ' εἰμαρμένην πράττειν τὰς ἀνθρώπους, ἢ πάσχειν, τὰ γινόμενα, ἀλλὰ καὶ μὲν παροτρύνειν ἕκαστον καλοῦσθαι, ἢ ἀμαρτάνειν· καὶ καὶ τὴν τῶν φαύλων δαιμόνων ἐνέργειαν τὰς σπασδαίους, οἷον, Σωκράτην καὶ τὰς ὁμοίους, διώκεσθαι, καὶ ἐν δεσμοῖς εἶναι· Σαρδανάπαλον δὲ, καὶ Εὔκλεον, ὃς τὰς ὁμοίους, ἐν ἀφθονίᾳ καὶ δόξῃ δοκεῖν εὐδαιμονεῖν· ὃ μὴ

minem superstitem reliquit, præter eum solum cum suis, qui à nobis Noë, à vobis autem Deucalion vocatur; à quo rursus tanta orta est multitudo, quorum alii improbi, alii boni erant.) Ita enim nos exustionem fore dicimus; non autem eo, quem volunt Stoici, modo peragi, per omnium inter se commutationem, quod turpissimum esse videtur:

neque verò ex fato dicimus mortales ea, quæ fiunt, vel facere, vel pati; sed ex suo arbitrio unumquemque rectè agere, aut peccare; atque pravorum dæmonum operâ bonos viros, nempe Socratem, & ejus similes, vexari, atque in vinculis esse: Sardanapalum autem, & Epicurum, iisque consimiles in copiâ rerum & claritate felices videri. Quod

νοήσαντες ④ Στωϊκοί, καθ' εἰμαρμένης ἀνάγκῃ πάντα γίνεσθαι ἀπεφάναντο. ἀλλ' ὅτε αὐτεξέσσιον τ, τε τῶν ἀγγέλων γένεθαι, καὶ τῶν ἀνθρώπων, τὴν δὲ χεὶρ ἐποίησεν ὁ Θεός, δικαίως, ὑπὲρ ὧν αὐτὸν πλημμελήσωσι, τὴν τιμωρίαν ἐν αἰωνίῳ πυρὶ κομίσουσι).

ἡ. Γεννητὴς ὁ πάντος ἥδε ἡ φύσις, κακίας, καὶ δρετῆς δεικτικὸν εἶναι. καὶ γὰρ αὐτὴν ἡ ἐπιφανέστερον ἐδὲν αὐτῶν, εἰ ὅτι ἦν ἐπ' ἀμφοτέρω πρέπει, καὶ δύναμιν εἶχε. δεικνύσαι ὅτι τὰ καὶ ④ πανταχῇ καὶ λόγον τὸν ὀρθὸν νομοθετήσαντες καὶ φιλοσοφήσαντες ἄνθρωποι, ἐκ τῆς ὑπαγορεύειν τόδε μὲν πράττειν, τῶνδε ὅτι ἀπέχεσθαι. καὶ ④ Στωϊκοὶ φιλόσοφοι ἐν τῷ αὐτῷ ἡθῶν λόγῳ τὰ αὐτὰ πρῶσι καρτερώς,

Quod Stoici non intelligentes, ex fati necessitate evenire omnia censuerunt. Ideo autem, quod libero arbitrio & angelorum & hominum genus præditum ab initio creavit Deus, justè ob peccata supplicium in igne sempiterno luent.

VIII. Ita verò mortali-um cujusque comparata est natura, ut virtutis & vitii sit capax: neque enim eo-

rum ullus laude dignus esset, nisi facultatem se ad utrumlibet convertendi haberet. Ostendunt verò hoc etiam homines illi, qui ubique secundum rationem rectam leges tulerunt, & philosophiæ operam dederunt eo, quod hoc agendum, illa autem vitanda esse præceperint. Atque ipsi etiam Stoici philosophi in Ethicis disputationibus eadem

ὡς διὰ τὸ ἐν τῷ πρὸς ἀρχῶν καὶ αἰσμάτων
 λόγῳ οὐκ εὐδὲν αὐτὲς, ὥστε καὶ εἰμαρ-
 μόνῳ φησὶ τὰ γινόμενα πρὸς ἀνθρώπων
 γίνεσθαι, καὶ μηδὲν εἶναι Θεόν, ὡς ἀπεπόμνημα,
 καὶ ἀλλοτρίον αὐτῶν, καὶ ἀλλοτρίον εἰς τὰ αὐτὰ
 αἰετῶν, φησὶ τὸν μόνον Θεόν, καὶ ἀλλοτρίον
 αὐτῶν, καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν διὰ τὰ τῶν με-
 ρῶν, καὶ διὰ τὰ ἔλαττα ἐν πάσῃ κακίᾳ γινόμενοι,
 καὶ μηδὲν εἶναι κακίαν, καὶ δέσπην, ὡς περ
 καὶ πᾶσα σάφεια, ἐννοία, καὶ λόγος,
 καὶ ἡμῶν, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν Στωϊκῶν ὁ δογ-
 ματικὸν, ἐπειδὴ καὶ τῶν ἡθικῶν λόγων κόσ-
 μιτοὶ ἀνθρώπων, καὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἀποκρίται,
 διὰ τὸ ἐμφαντοῦσθαι γένει ἀνθρώπων, σάφει-
 μα, καὶ λόγῳ, καὶ παρρησίᾳ, καὶ παρρησίᾳ οὐδὲν

dem strenuè defendunt; bene deprehenduntur; atque
 adeo ut appareat, eos in aut Deum nihil esse, aut
 doctrinā de principiis & in neque vitium neque virtu-
 corporeis viam minùs rec- tem omnino esse; quod &
 tam infirmam. (Sive enim præter omnem sanam no-
 dicent ea, quæ ab homini- tionem & rationem, &
 bus fiunt, fato fieri, sive mentem est.) Attamen eos
 omnia versari, & variari, & quoque, qui Stoicorum
 in eadem semper resolvi, dogmata amplexi sunt, id-
 atque ipsum Deum singu- eo, quod in re saltem
 larum partium, ac universi morum honesta coluerint
 vitiis immisceri, corruptibi- (quemadmodum & in non-
 lium tantum notionem ha- nullis ipsi poëtæ, propter
 inna-

μῦ· Ηρακλειτον μῦ, ὡς παρ' ἐφημερ, & Μυσῶνιον ἢ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, ἢ ἄλλας οἰ-
δαμῦ. ὡς γὰρ ἐσημῶναμῦ, πάντας τὰς καὶ
ὅπωςδὴποτε καὶ λόγον βίαν σπασδάζοντας,
& κακίαν φεύγειν, μισῶν αἰ ἐνήρησαν
Ⓢ δαίμονες. εἶδεν ἢ θαυμασόν, εἰ τὰς κατὰ
σπερματικὸν λόγον μέρῳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν
τῷ παντὸς λόγον, ὃ ἐστὶ Χρῆς, γινώσκον ἢ
θεωρίαν, πολὺ μᾶλλον μισῶν οἱ δαίμονες
ἐλεγχόμενοι ἐνεργῶν, οἱ τὴν ἀξίαν κό-
λασιν ἢ πικρίαν κομίσονται, ἐν αἰωνίῳ πυ-
ρὶ ἐγκαλεισθέντες (εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων
ἦδη διὰ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χρῆς ἡτῶν), δι-
δαγματὰ ἐστὶ τῆς & μελλούσης αὐτοῖς, & τοῖς
λατρεύουσιν αὐτοῖς, ἐσομένης ἐν πυρὶ αἰωνίῳ

innatum toti generi huma-
no (rationis semen) odio
habitos, necatosque fuisse
novimus: Heraclitum scili-
cet, ut ante diximus, & Mu-
sonium etiam nostrā memo-
riā, aliosque novimus. Nam
dæmones, uti diximus, sem-
per effecerunt, ut ii omnes,
qui qualitercunque secun-
dum rationem vivere, &
vitium fugere, studuerunt,
odio haberentur. Minimè

verò mirandum est, si illis,
qui non secundum partem
tantum seminariæ rationis,
sed secundum universā Ra-
tionis, Christi scilicet, cog-
nitionem, & contemplati-
onem, vitam suam institu-
unt, odium multo magis
conflare conantur convicti
Dæmones, qui pœnis de-
mum & suppliciiis condig-
nis igne sempiterno inclusi
afficiuntur. (Si enim illi

κολάσεως· ἕως γὰρ καὶ ὁ σοφῆται
 πάντες παρεκέρχον γενήσεσθαι καὶ Ἰησοῦς
 ὁ ἡμέτερος διδάσκαλος· ὁ δὲ αὖτις καὶ γὰρ
 ἐν παροδοσίᾳ ὑπὸ πῶς τῶν ὀνομασμένων
 Ἰπικελθεῖν καὶ εὐλὴν ἐμπειρῆσαι, ἢ καὶ
 ὑπὸ Κερίκελος τῶν φιλοσόφων καὶ φιλοκόμ-
 πων· ἃ γὰρ φιλοσοφοῦσιν αἰσίου τὸν ἀν-
 δρα, ὅς γε πᾶσι ἡμῖν· ἃ μὴ ἴπικαν· δη-
 μοσίᾳ καὶ ἀμαρτυρίᾳ, ὡς ἀθέων καὶ ἀσεβῶν,
 Χριστιανῶν ὄντων, τῶν δὲ χάριν καὶ ἡδονὴν τῶν
 πολλῶν τῶν πεπτακτικῶν ταῦτα πείσθων.
 ἄντε γὰρ καὶ ἐντυχὼν τοῖς ἑοχέσιν διδάγ-
 μασι, καὶ ἀτρέχον ἡμῖν παμπόνηρος ἐστὶ
 ἐξ ἰδιωτῶν πολὺν χρόνον, ὃν φιλάσθων· πολ-
 λαὶς δὲ ὡν ἐκ ἴπικαν· διαλέγεσθαι καὶ

nunc ab hominibus per no-
 men Iesu Christi debellan-
 tur, documentum est futu-
 rorum cruciatuum, qui de
 eos, & eorum cultores ma-
 nent in aeterno igne. Sic
 animi futurum esse, sicut
 propheta omnes prædixe-
 runt, tum ipse magister
 noster Iesus docuit. Quod
 circa & ego expecto, ut ab
 aliquo eorum, quos nomi-
 navi, insidius appetar, &

digno affigam, aut ab isto
 saltem φιλοσοφῶν & φιλο-
 κόμῳ Celsentis, nam in-
 dignus planè est iste homo
 qui φιλοσοφῶν dicatur; qui
 propterea publicè contra nos
 testatur, quæ ignorat, Chri-
 stianos scilicet Atheos esse &
 impios, ad gratiam & vo-
 luptatem deceptæ multitu-
 dinis hæc faciens. Si enim
 noadum lectis Christi præ-
 ceptis, nos insectatur, ne-
 quissi-

ψυδομαρτυρεῖν· ἢ εἰ ἐντυχώντες ἐν δι-
τοῖς μεγαλειῷ, ἢ σαυεῖς, καὶ τὴν ὑπο-
πιδυθῆναι τοῖς τοῖς, καὶ τὰ τοῖς, καὶ τὰ
λον ἀγρῆς, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἀδελφότητος καὶ ἀλόγε
δόξης, καὶ φήβας, ἐλάττωσιν ὡς καὶ τὸ ἐλάττω
με καὶ ἐρωτήσας αὐτὸν ἐρωτήσεις πρὸς τοιαύ-
τας, καὶ μαθεῖν, καὶ ἀνέξασθαι, ὅτι ἀληθῶς
μηδὲν ἐπίστα, καὶ εἰδέναι ὑμᾶς βέλους. καὶ
ὅτι ἀληθῶς λέγω, εἰ μὴ ἀνέξασθαι τὰς αὐτῶν
αἱ κοινωνίαι τῶν ἀγρῶν, τοῖς τοῖς, καὶ τὰ τοῖς
κοινωνεῖν τῶν ἐρωτήσεων, καὶ τὰς ἀντι-
δ' αὖ καὶ τὰς ἐρωτήσεις, καὶ τὰς ἀντι-
σαν· ὑμῶν αὖ ἐρωτήσεις, καὶ τὰς ἀντι-
ἀποκρίσεις, φανερὸν ὅτι καὶ ἐστὶν, καὶ τὰς ἀντι-

quissimus est, & indoctis
multo deterior, qui saepe
cavent de rebus, quas ig-
norant, disputare, & falsa
testificari. Sin vero mag-
nalia hujus doctrinae intro-
spexerit, inque intellectis
haec facit, ne se de eisdem
suspectum praeberet, multo
magis vilis est & detestan-
dus, qui absurdis vulgi o-
pinionibus, metuque ducatur.
At enim scire vos ve-
lim me, quaestionibus hu-

jusmodi nonnullis illi pro-
positis, deprehendisse, atque
etiam debuisse, nihil homi-
nem si revera intelligere.
Quod si haec nostra collo-
quia ad vestras aures non
pervenierint, ut sciat me
vera dicere, paratus sum
cum eo coram vobis etiam
de eisdem quaestionibus
denud. disputare. (Et erit
profecto hoc quoque Im-
peratore dignum opus.) Sin
autem cognita vobis sint

[τῶν ἡμετέρων] ἐπίστα), ἢ εἰ καὶ ἐπίστα), διὰ
 τῆς αἰτίας αὐτῆς, ἣ ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁμοίως
 Σωκράτης, ὡς καὶ φιλόσοφος, καὶ φιλόσοφος,
 ἀλλὰ φιλόσοφος αὐτὴς ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 δέ. ἡ δὲ Σωκράτης, ὡς ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 'Αὐτὸς γὰρ καὶ ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 'αὐτὴς' καὶ αὐτὸς καὶ ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 τοῦτέστι καὶ ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 πλὴν ἐκείνηται, ὡς καὶ με-

9. 10. ἡ δὲ καὶ ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 ἡ δὲ καὶ ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 ποιεῖται, ὡς καὶ με-
 ὅτι καὶ ἐκείνηται, ὡς καὶ με-
 διὰ τοῦτο, ὡς καὶ με-

quaestiones meae, atque il-
 lius responsiones, comper-
 tum iam habetis, nihil eum
 rerum nostrarum scire; aut
 si scit quidem, sed propter
 auditores non audent ad
 exemplum Socratis, id elo-
 qui, eum non philosophum
 (ut ante dixi) sed vanae
 gloriae aucupatorem esse ar-
 gui; quippe qui ne Socrati-
 cum quidem illud dictum,
 omnium comprobatione
 dignum, respicit, At nullus
 certe veritatis praefendus vir
 est. Sed impossibile est Cy-
 nico, qui finem in indiffe-
 rentibus ponit, bonum ul-
 lum nosse, praeter indiffe-
 rentiam.
 IX. Ne vero quisquam
 id dicat, quod ab iis, qui
 philosophi habentur, iacta-
 tur, voces scilicet esse manes
 & terribilissima, quae a
 nobis de iniustis in igne
 perpetuo torquendis, nar-
 rantur; ac nos propter timo-
 rem

δρεσόν, ἐναρέτως βίωει. ὅτι πάλιν φησὶν αὐτῷ
 ἰσχυρῶς, βεβαιωμένως κατὰ τὴν ἀποστολικήν μαρτυρίαν
 ὅτι εἰ μὴ τὸτοῦτο ἔστιν, ἔτι καὶ θεοῦ ἡ ἐξουσία
 ἢ μέλει πάντων ἀνθρώπων, ὅτι καὶ εἰς τὸν
 δρεσὶν, ἔδ' ἐκ κακίας καὶ ὡς ἀποστολικῶς ἀν-
 κως πτωροῦσιν. Ὁ δὲ λέγει, τὴν ἀποστολικήν
 νόμον, τὰ διατάγματα καὶ αὐτῶν. ἔπειθ'
 οὐκ αἰσχροὶ ἐσμέν, καὶ ὁ αὐτῶν πατήρ ταῦτα
 οὐτὰ αὐτῶν πράττειν διὰ τοῦτο φησὶν ὅτι
 σκωλ, ὅτι τοῖς σκωλ ἐμὲ καὶ οὐκ αἰσχροὶ.

ἰ. Εὰν ὅτι τοῦτο διαφθερῇ καὶ ἐκείνους
 ἀνθρώπων ἀποβῇ, ταῦτα λέγουσιν οἱ πατέρες
 οἱ μὴ ἀνθρώποις τοῖς ἐκ κακίας τὰ ὅτι αἰσχροὶ
 νομίζονται, παρὰ καλὰ ὅτι τὰ κατὰ αἰσχροὺς
 αἰσχρὰ καλὰ, καὶ τὰ καλὰ αἰσχρὰ νομίζονται.

rem, non quod res ipsa ho-
 nestas sit & placita, homines
 ad vitae probitatem hortari,
 paucis ad hoc respondebo.
 quod, si hoc non ita sit, ne-
 que Deus est, aut, si est,
 non illi curae sunt res hu-
 manae, atque nec virtus
 est, nec vitium; & injuste,
 prout diximus, legumatores
 eos puniunt, qui sua de ho-
 nestis Decreta violant. At
 verò cum illi injusti non

sint, & eorum pater eadem,
 quae ipse facit, eos facere
 per verbum doceat; illi,
 qui his alienum praebent,
 non sunt iniqui.
 X. Quod si quis diver-
 sitatem legum humanarum
 objiciat, dicens, apud hos
 quidem homines haec pul-
 chra, illa turpia existimari;
 apud alios vero ea, quae il-
 lis turpia visa sunt, pro pul-
 chris haberi, & quae pul-
 chra,

ζεται, ἀκούτω καὶ τῶν εἰς τὸτο λεγομένων. καὶ
νόμους διατάξας τῇ ἑαυτῶν κακίᾳ ὁμοίους
τῶν πονηρῶν ἀγγέλους Ἰησαίμεθα, οἷς
χαίρουσιν. ὁμοιοὶ γενόμενοι ἀνθρώποι καὶ
ὁρθὸς λόγος παρελθὼν, ἐπὶ πάσας δόξας,
ἐπὶ πάντα δόγματα καλὰ δοποδείκνυσιν,
ἀλλὰ τὰ μὴ φαῦλα τὰ ἢ ἀγαθὰ ὥστε
μοι ἐπὶ τοῖς τούτοις τὰ αὐτὰ ἐπὶ τὰ
ὅμοια εἰρήσῃ, καὶ λεχθήσῃ διαπλείονων,
ἐὰν χρεῖα ἢ τινῶν ἢ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος
ἀνέρχομαι. μεγαλύτερα μὲν εἰ πάσης
ἀνθρώπων διδασκαλίας φαίνῃ τὰ ἡμέτερον
διὰ τοῦτο λογικῶν τὸ ὅλον τοῦ φαίνεσθαι δι
ἡμᾶς Χριστὸν γεγονέναι ἐσώσεν, ἐπὶ λόγον,
καὶ ψυχῶν. ὅσα γὰρ κακῶς αἰεὶ ἐφθόγγαν

chra, pro turpibus, radiat
quæ hæc quoque de te dici-
mus. Novimus ipsos etiam
malos Angelos leges mali-
tiæ suæ congruentes consti-
tuisse, quibus illorum simi-
les gaudent homines. Ve-
rùm recta accedens ratio
non omnes opiniones, neque
decreta omnia honesta esse
commonstrat, sed hæc pra-
va, illa bona: unde & ad-
versus istos eadem à me,

& similia, dicentur, atque
dicentur pluribus, si opus
erit: nunc vero ad propo-
situm redeo. Longè subli-
miora igitur esse, quæ nos
docemus, doctrinis omni-
bus humanis ex eo constat;
quod Christus, qui nostri
causâ apparuit, rationalis
ex omni parte factus est, &
corpore, & Ratione, & ani-
mâ. Quæcumque enim
rectè unquam dixerunt &
inven-

ὅτι καὶ εὖρον ὁ φιλοσοφῆσαντες, ἢ νομοθε-
 πσαντες, καὶ λόγῳ μέρῳ εὐρέσεως καὶ θεωρίας
 ἐπὶ ποιηθέντα αὐτοῖς· ἐπειδὴ ὁ δὲ πάντα τὰ
 ὁ λόγῳ ἐγνώρισαν, ὅς ἐστι Χριστός, ὁ δὲ ἐν-
 αντιὰ ἑαυτοῖς πολλάκις εἶπον· καὶ ὁ θεός
 γεγραμμένοι τῷ Χριστῷ καὶ τὸ ἀνθρώπινον
 λόγῳ παρεστήλεις τὰ πρᾶγματα θεωρῆσαι
 καὶ ἐλέγξαι, ὡς αἰετὶς ἐπὶ πτερύγεσσι
 δικασθεῖσα ὕχθισαν. καὶ ὁ θεός ὁ δὲ
 ἰα. Ὁ πάντων ὁ δυνάστης ἐνταυτοῖς
 πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανόν, καὶ τὰ
 οὐτὰ ἡμῶν ἐνεκλήθη· καὶ ὁ δὲ φάσαν αὐτὸν
 καὶ αὐτὰ δαμόνια εἰσφέρον, καὶ ὅς ἡ πόλις
 νομίζει θεῶν καὶ ἡγεῖται αὐτὸν, ὅς δὲ δαί-
 μονας μὴ τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἀξιώσεις

invenerunt Philosophi aut
 legumlatores, ea ope par-
 ticular rationis, exquirendo
 & considerando elabora-
 runt; Quia autem non om-
 nia illius Rationis, quæ est
 Christus, cognita habuer-
 runt, sæpe & sibi inter con-
 traria dixerunt; atque illi
 qui ante Christum fuerunt,
 idè, quòd res, quoad hu-
 mana ratio valuit, confide-
 rare & expendere conaren-
 tur, tanquam impii & curio-

si ad iudicium tribunalia
 sunt protracti.

XI. Inter eos autem So-
 crates, qui omnium maxi-
 mè in hoc incubuit, eo-
 dem quo nos, accusatus est
 crimine, nam dixerunt eum
 nova demonia inferre, &
 quos civitas censabat Deos
 esse, non agnoscere. Atque
 ille quidem demones ma-
 los, & fabularum poetica-
 rum actores è civitate eje-
 cit; atque homines docuit
 Homer-

αἱ ἔφασαν ὅτι ποιηταί, ἐκβαλὼν τῆς πο-
 λιτείας, ὅτι Ὀμηροῦ, ὅτι τὰς ἄλλας ποιητάς
 παραστὰς τὰς ἀνθρώπους ἐδιδάξεν· ὡς
 θεὸς δὲ, τῇ ἀγνώσει αὐτοῖς, διὰ λόγου ζητή-
 σεως ἐπὶ γινώσκιν πρὸς τὸ ἐπεῖν, εἰπὼν· τὸν
 ὅτι πατέρω καὶ θηριεργὸν ποιῶν καὶ εὐ-
 ρεῖν βασιλεῖον, καὶ εὐδοκίαν εἰς πόλιν εἰπεῖν
 ἀσφαλές· ὅτι ἡμεῖς ἐσμὲν Χριστοῦ διὰ τῆς
 ἑαυτῶν διωγόμεως ἐκείνου. Σωκράτης μὲν
 γὰρ εἰς ἀπὸ τοῦ θανάτου τὰς ἐξ ὁδοῦ
 ἀποδησάντων Χριστῶν δὲ, τῷ καὶ ὑπὸ Σωκρά-
 τος ἀπὸ μέρους γνωσθέντι (λόγῳ γὰρ καὶ
 καὶ ἐκείνῳ ὅτι ἐν παντί καὶ ἐκείνῳ πρὸς τὸν
 πρὸς τὸν τὰς πόλιν γίνεσθαι, καὶ ἐκείνῳ
 ὁμοιωσάμενος γινώσκων, καὶ διὰ τὰς
 ὁμοιωσάμενος γινώσκων, καὶ διὰ τὰς

Homereum & ceteros Poe-
 tas negligere, ac ad ignoti
 illis Dei cognitionem per
 rationis inquisitionem co-
 hortatus est, dicens, Pa-
 rentem autem ὅτι ὁπῆρ
 universorum, neque invenire
 facile, neque cum inveneris,
 enuntiare in vulgus tutum est.
 At hæc Christus noster per
 potentiam suam perfecit.
 Etenim Socrati nemo tan-
 tum fidei habuit, ut pro
 doctrinâ ejus mortem pa-
 teretur. Christo autem,
 quem & ipse Socrates ex
 parte cognovit (erat enim,
 & est [λόγος] Ratio illa,
 quæ unicuique inest, qui &
 per prophetas ea, quæ fu-
 tura erant, prædixit, &
 per seipsum, naturâ nostrâ
 indutum, hæc nos docuit)
 non philosophi, nec philo-
 logi tantum, sed etiam
 manuarii opifices, & lite-
 rarum prorsus rudes ob-
 secuti sunt, nihili facientes
 &

ὁ φιλόσοφος, ὁ δὲ φιλόλογος μόνον ἐπέσ-
θισαν, ἀλλὰ καὶ χειροτέρευται καὶ πάντεώς
ιδιώται, καὶ ἑκάστης καὶ φρενὸς ὡς ἰδιώτης κατα-
φρονησάντες, ἐπεὶ οὐδὲ μάστιγι ἐστὶν ἀρρή-
στατος, ὡς καὶ τὰν ἄνθρωπον ἐν λόγῳ καὶ ἐν πράξει.
ὅτι αὖ ὁ ὁδὸς ἐφρουροῦμεθα, καὶ δυνάτω-
τεροι ἡμῶν ἢ καὶ ἰσχυροτέρους ἀδικοῖν ἀνδρωτά, καὶ
δαίμονες, καὶ καὶ πάντας ἀντὶς χειροτέρευ-
ανθρώπων, καὶ θανάτου φοβούμενοι, καὶ καὶ τὰ ἐφ-
λημα, ἀποδοῦναι, εὐχόμενοι, καὶ
16. Καὶ γὰρ καὶ ὁ δὲ ἐν τῷ ἐν τῷ φωνητικῷ ἐκείνῳ
νῦν πρὸς τὴν Κεῖται, καὶ γὰρ ὁμοίως
αὐτῷ ἐφρουροῦναι, καὶ καὶ εὐχόμενοι, καὶ
πρὸς τὴν ἐν τῷ φωνητικῷ ἐκείνῳ, καὶ
πρὸς τὴν ἐν τῷ φωνητικῷ ἐκείνῳ, καὶ

& gloriam, & terrores, & omnes debitus illius possibi-
ipsum, etiam in mortem: inuentis gratias agimus. 263
quippe quod ille Patris, & in hoc agitur, & in
ineffabilis [Rationis] est, & in hoc agitur, & in
non humana rationis ope, & in hoc agitur, & in
ratio. Nos vero neque in hoc agitur, & in
trucidaremur, neque in hoc agitur, & in
valerent nobis in hoc agitur, & in
nes, & in hoc agitur, & in
omnibus, & in hoc agitur, & in
sunt, hominibus in hoc agitur, & in
quoque in hoc agitur, & in
esset solvendum; unde & in hoc agitur, & in
inuenit:

τε δρετὴν καὶ τὴν κακίαν, ἐν γυναικῶν
μορφαῖς φαινομένης· καὶ τὴν μὲν κακίαν
ἀδρᾶ ἐδῆπ, ἢ ἐρωτοπεποιημένη, ἢ αἰνῶντι,
ἐκ τῆς τοιαύτης προσώπῳ, δελχικῶς τε
εὐθὺς πρὸς τὰς ὄψεις ἔσαν, εἰπεῖν πρὸς
τὸν Ἡρακλέα, ὅτι ἡ αὐτῇ ἐπὶ, ἡ δ' ὁμοῦν
πῇ κεκοσμημένην τῷ λαμπροτάτῳ, ἢ ὁμοίῳ
τῷ πρὸς αὐτὴν κόσμῳ διατήσῃ αἰεὶ ποιήσει.
Ἐπὶ τὴν δρετὴν ἐν αὐχμηρῷ μὲν τῷ προσώπῳ
ἢ τῇ πειρολῇ ἔσαν, εἰπεῖν· Ἀλλ' ἦν ἐμοὶ
ᾧ εἶδη, ὃ κόσμῳ, ὃ δὲ κάλλει τῷ ῥέοντι, Ἐ
ᾧ φθερμῶν ἐαυτὸν κοσμήσεις, ἀλλὰ τοῖς
ᾧ αἰδίοις ἢ καλοῖς κοσμοῖς. ἢ πάνθ' ὀνῶν
ᾧ πεπίεμεθα, φεύγοντα τὰ δοκῶντα καλὰ,
ᾧ τὰ ὅτι νομιζόμενα σκληρὰ ἢ ἀλογα μετρε-

invenit: Ubi vitium deli-
catè vestitæ, & formæ
venustate illecebrisque om-
ne genus instructæ, perso-
nam sustinens, ita ut primo
aspectu intuentem illice-
ret, Herculi dixit, se, si
ipsam sequeretur, effectu-
ram esse, ut lætus ille, &
splendidissimo vestitu, ei-
que, quem ipsa gestabat,
simili ornatus omnem tran-
sigeret ætatem: Virtus au-

tem, & personâ & vestitu
squallida, ita verba fecit:
*At si mihi obsequaris, non
ornatu, neque pulchritudine
fluxâ & caducâ teipsum con-
decorabis, sed sempiternis
ac honestis ornamentis. At-
que nos persuasum habemus,
felicitatem eum manere, qui-
cunque specie tantum ho-
nesta vitat; ea autem, qua
dura & absurda existiman-
tur, persequitur.* Vitium
enim

‘χόμῃρον, εὐδαιμονίαν ἐκδέχεσθαι’ ἢ γὰρ κα-
κία, πρῶτον ἐαυτῆς τῷ πράξειν τὰ
προσόντα τῇ ἀρετῇ ἢ ὄντως ὄντα καλὰ,
διὰ μιμήσεως φθαρτῶν, πειθαρχομένη, (ἀ-
φθαρτον γὰρ εἶδέν ἔχει, εἰδὲ ποιῆσαι δύναται)
δουλοῦν τὰς χαμαιπετεῖς τῷ ἀνθρώπων,
τὰ προσόντα αὐτῇ φαῦλα τῇ ἀρετῇ πει-
θεῖσα. ④ ὅ νενοηκοτες τὰ προσόντα τὰ ὄντα
καλὰ, ⑤ ἀφθαρτοὶ τῇ ἀρετῇ. ὁ δὲ καὶ τοῖς
Χριστιανῶν, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀθλῆς τῷ ἀνθρώ-
πων, ⑥ τῶν τοιαῦτα πράξαντων, ὅποια ἐφ-
θασαν ④ ποιῆσαι τοῖς τῶν νομιζομένων
θεῶν, ὑπολαβεῖν δεῖ. πάντα εἶν ἔχει, ἐν
ᾧ καὶ ὁ φθαρτὸς καταφρονεῖν ἡμᾶς θανάτου,
λογισμὸν ἔλκοντα. καὶ γὰρ αὐτὸς ἐγὼ τοῖς

enim ea, quæ virtutis
sunt, & reverà pulchra,
operibus suis superinduens,
per corruptibilem assimila-
tionem (nihil enim incor-
ruptum nec habet, nec fa-
cere potest) suâque turpi-
tudine virtutem vestiens,
abjecti animi homines in
servitutem redigit. Illi
verò qui ea, quæ reverà
virtuti insunt, bona intel-
ligunt, per virtutem etiam

fient immortales. Quod
& de Christianis, & athle-
tis, & illis, qui talia fece-
runt, qualia poetæ de iis,
qui Dii habentur, dixe-
runt, existimare oportet.
Omnia igitur habet nostra
religio ad persuadendum
apta, eo quòd ipsam e-
tiam mortem, quam fugi-
unt alii, nos contemna-
mus. Nam & Ego ipse
Platonis disciplinæ secta-
tor,

ΠλάτωνⓄ χαίρων διδάγμασι, διαβαλλο-
 μένης αἰέων Χρῆσταινός ὁρῶν ἢ ἀφόβος πρὸς
 θάνατον, καὶ πάντα τὰ ἄλλα νομιζόμενα
 φοβερά, ἐπενόουν ἀδιύατον εἶναι ἐν κακίᾳ
 καὶ φιληδονίᾳ ὑπάρχειν αὐτές. τίς γὰρ φι-
 λήδονⓄ, ἢ ἀκρετής, καὶ ἀνθρωπίνων σαρκῶν
 βορρὰν ἀγαθὸν ἠγέμενⓄ, δύνατο ἀνθά-
 νατον ἀπαύξασθαι, ὅπως τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν
 στερηθῇ· ἀλλ' οὐκ ἐν παντὸς ζῆν μὴ αἰ-
 τὴν ἐνθάδε βιοτήν, καὶ λανθάνειν τὰς ἀρ-
 χοντας ἐπειράτο, εἶχ' ὅτι γε ἑαυτὸν κατήγ-
 γελλε φονευσόμενον; (ἤδη καὶ τὸτο ἐνέγ-
 γισαν Ⓞ φαῦλοι δαίμονες διὰ πικρῶν πονη-
 ρῶν ἀνθρώπων πρᾶχθεῖν. Φονεύοντες γὰρ
 αὐτοὶ πινὰς ἔπινε συκοφαντία τῇ εἰς ἡμᾶς,

tor, cū Christianos cri-
 minationibus onerari au-
 direm, atque eos nec mor-
 tis, nec eorum ullius, quæ
 terribilia existimantur, me-
 tu percelli viderem, repu-
 tavi hoc mecum, fieri non
 posse, ut illi vitiis ac vo-
 luptatibus dediti essent:
 Quis enim voluptarius,
 aut intemperans, & hu-
 manæ carnis pabulum in
 deliciis habens, mortem

libenter obire velit, ut bo-
 nis hisce suis privetur; ac
 non potius omnibus modis
 contenderet; ut in hac vi-
 tā perpetuò degat, & ma-
 gistratus lateat; nedum se
 ipse ultrò proderet morte
 multandum? (Jam enim &
 hoc pravi Dæmones im-
 proborum quorundam ho-
 minum operā effecerunt:
 illi enim per sycophanticam
 adversus nos calumniam

ἢ εἰς βασάνες εἰλκυσαν οἰκέτας τῆς ἡμετέ-
ρων, ἢ παῖδας, ἢ γυναῖκα, ἢ δι' αἰκισμῶν
φοβερῶν. Ἰξαναγκάζουσι καλεπεῖν ταῦτα τὰ
μοθολογῆμα, ἀ' αὐτοὶ φανερώς πράττειν
ὧν ἐπειδὴ εἶδεν περὶ σέθεν ἡμῖν, ἔφροντίζοντο,
Θεὸν τὸν ἀγέννητον, ἢ ἀρρήτον, μάρτυρα ἔ-
χοντες τῆς τε λογισμῶν (ὡς τῆς πράξεων)
πίνθη γὰρ χάριν ἐχὼν ἢ ταῦτα δημοσίᾳ ὁμο-
λογῆμα ἀγαθὰ, ἢ φιλοσοφίαν θείαν αὐτὰ
ἀπεδείκνυντο, φάσκοντες, Κρόνον μὲν μυστή-
ρια τελεῖν ἐν τῷ ἀνδροφονεῖν, καὶ ἐν τῷ αἵ-
ματος ἐμπύμπλασθαι, ὡς λέγεται, τὰ ἴσα τῷ
παρ' ὑμῖν πτωχὸν εἰδῶλω, ὃ ἔ' μόνον ἀ-
λόγων ζώων αἵματα περὶ σέθεν, ἀλλὰ ἢ
ἀνθρώπων, διὰ τὸ παρ' ὑμῖν ἱππομολάτε

nonnullos necantes, ad tor-
menta protraxerunt nostro-
rum etiam servos, aut pue-
ros, aut mulierculas, atque
per cruciatus horrendos
adegerunt ad ea confiten-
da, quæ de nobis falsò præ-
dicantur, quæque ab ipsis
apertè patrantur: nos ve-
rò, cùm horum penitus
expertes simus, minimè
anxii sumus, Deum illum
æternum & ineffabilem,

nostrarum testem cogitatio-
num & actionum habentes)
Quidni enim & ista nos
honestè esse publicè profi-
teremur, & divinam iis
philosophiam inesse decla-
raremus, dicentes, nos,
cùm infantes mactamus,
Saturni mysteria celebrare,
& cùm eorum (ut fertur)
sanguinem devoramus, nos
idolum istud, quod vos co-
litis, pari honore prosequi,
cui

Ἐδ' ἄγεσάτε ἀνδρὸς τιμὴν πτόχουσι; ἢ τῶν
 φονδένων αἵματος ποιῶντες; Διὸς ὃ καὶ
 τῶν ἄλλων θεῶν μιμηταὶ γινώσκοντες ἐν τῷ
 ἀνδροβαλεῖν καὶ γυναιξὶν ἀδελῶς μίγνυντες. Επ-
 κέρει μὲν καὶ τὰ τῶν ποιητῶν συγχεύματα
 ἀπολογίαν φέρουτες; ἐπειδὴ ὃ ταῦτα τὰ
 μαθήματα, καὶ τὰς ταῦτα πρᾶξις καὶ
 μιμητὴς, φύγειν πείθομαι, ὥς καὶ νῦν
 διὰ τῶνδε τῶν λόγων ἠγωνίσμεθα, ποικίλως
 πολεμέμεθα· ἀλλ' ἔφροντίζομαι, ἐπεὶ
 Θεὸν τῶν πάντων ἐπόπην δίκαιον οἶδαμαι.
 εἰ ὃ ἔτι νῦν τις ἦν, πραγμῇ φωνῇ ἀνεβόησεν,
 Ἰππὶ τι βῆμα ὑψηλὸν ἀναβὰς· αἰδέσθε,
 αἰδέσθε, ἃ φανερώς πρᾶττε, εἰς ἀνα-
 τίς ἀναφέρουτες, καὶ τὰ πρᾶσσόντα καὶ ἐαυ-

cui non solum bestiarum,
 sed & hominum sangui-
 nem adspersitis, per virum
 apud vos clarissimum ac
 nobilissimum occisorum
 sanguinis libationem pera-
 gentes? Cum verò Jovis,
 aliorumque Deorum in
 maribus pariter ac fœminis
 constuprandis licentiam
 imitaremur, ex Epicuri &
 Poetarum scriptis nos de-
 fenderemus? At quia nos

hæc instituta, eosque qui
 ista patrant & imitantur,
 vos fugere suademus,
 quemadmodum nunc quo-
 que in oratione hæc conati
 sumus, multimodis infesta-
 mur: sed nihil id curamus,
 quia Deum inspectorem
 omnium justum novimus.
 Utinam verò quis nunc
 existeret, qui in excelsum
 aliquem suggestum ascen-
 dens voce Tragicâ exclama-
 ret:

‘ τοῖς καὶ τοῖς ὑμετέροις Θεοῖς, περιβάλλοντες
 ‘ τέτοις, ὧν ἕδεν ἕδ’ ἵππ’ ποσὸν μείσσια
 ‘ ἐσί· μετάθεατε, σωφρονιάητε.

ιγ’. Καὶ γὰρ ἐγὼ, μαθὼν περιβλήμα πονη-
 ρὸν εἰς ἀποσερφυὴν τῇ ἄλλων ἀνθρώπων περι-
 τεταμμένον ὑπὸ πάντων φαύλων δαιμόνων τοῖς
 Χριστιανῶν θείοις διδάγμασι, ἔς ψευδολο-
 γέμνον ταῦτα, καὶ ἔς περιβλήματος κατε-
 γέλασα, καὶ ἔς τῶν τοῖς πολλοῖς δόξης, Χρι-
 στιανὸς διεβλήσασθαι ἔς εὐχόμενον, καὶ παρμάχως
 ἀγωνιζόμενον, ὁμολογῶ· ἔχ’ ὅτι ἀλλότρια
 ἐστὶ τὰ Πλάτωνος διδάγματα τῷ Χριστῷ,
 ἀλλ’ ὅτι ὅσα ἐστὶ πάντῃ ὅμοια, ὥσπερ
 ἕδ’ ἐτὰ τῶν ἄλλων, Στωϊκῶν τε καὶ ποι-
 ηῶν, καὶ συγγραφέων. ἕκαστος γὰρ πρὸς ἑαυ-

ret: Pudeat, pudeat vos ea, quae manifestè ipsi perpetratis, in innocentes referre, atque ea, quae ἔς vobis ipsis, ἔς vestris insunt diis, prava illis attribuere, in quos ne tantilla quidem eorum pars cadit: convertimini, respicite.

XIII. Etenim ipse confiteor, me, cùm intellexerim mali amictum à pravis dæmonibus divinis Chris-

tianorum doctrinis, ad absterrendos alios homines, circumjectum, earumque nomine falsò appellatum, tum ementitum illud indumentum, tum vulgi opinionem irrississe, atque ut Christianus invenirem, & votis omnibus optâsse, & omni contentione elaborasse; non quòd Platonis placita aliena prorsus sint à Christi doctrinâ; sed quòd non

μέγας τῷ σπέρματι τοῦ θεοῦ λόγος τὸ συγ-
γενὲς ὄρων, καλῶς ἐφθέγγετο. ④ ὁ δὲ τὰ
ναντία αὐτοῖς ἐν κυριωτέροις εἰρηκότες,
ὅτι Ἰησοῦ μὲν τὴν ἀποστολὴν, καὶ γινώσκον
τὴν ἀνέλεγκτον φαίνον ἐχρήκεται. ὅσα δὲ
πᾶσι καλῶς εἶπεν, ἡμῶν τῶν Χρι-
στιανῶν ἐστὶ. τὸν γὰρ διὰ τὴν ἀφυσίτην καὶ ἀρρή-
την Θεῷ Λόγον μετὰ τὸν Θεὸν πατρὸς συ-
νεμῶν, καὶ ἀγαπῶμεν, ἐπειδὴ καὶ δι' ἡμᾶς
ἀνθρώπων γέγονεν, ὅπως καὶ τῶν παθῶν
τῶν ἡμετέρων συμμετοχῇ. ἡρώμεθα,
καὶ ἴασι ποιήσῃ. ⑤ γὰρ συγγραφεὶς πάν-
τες, διὰ τὴν ἐνδοξὴν ἐμφύτην τοῦ λόγου ἀπορίας,
ἀμυδρῶς ἐδιωκόμενοι ὁρᾶν τὰ ὄντα. ἕτερον
γὰρ ἐστὶ σπέρμα πνὸς, καὶ μίμημα καὶ διωα-

non in omni parte sint si-
milis; sicuti neque illa a-
liorum, Stoicorum videli-
cet, & Poetarum, & Histo-
ricorum. Unusquisque e-
nim pro portione rationis
divinitus sibi infusatae, id
quod ei congruum est, vi-
dens, recte locutus est: illi
autem qui in rebus principa-
libus secum pugnantia do-
cuerunt, videntur nec scien-
tiam certam, nec cognitio-

nem erroris expertem ha-
buisse. Quaecunque ergo
apud omnes recte dicta sunt,
ad nos Christianos perti-
nent. Nos enim Λόγον ab
originis experte & ineffabili
Deo procedentem post ip-
sum Deum & adoramus &
amamus, quia ille nostrae
causae homo factus est, ut &
infirmorum nostrarum ip-
se particeps factus, iis mede-
retur. Nam Scriptores qui-
dem

μιν δοθέν, καὶ ἔτερον αὐτὸ, ὃ, καὶ χάρι
τῇ αὐτῇ ἐκείνῃ, ἢ μετεσσία καὶ μέρησι
γινεῖ.

ιδ'. Καὶ ὑμᾶς δὲ ἀξιωματὶ ἐπιγράψαν-
τες τὸ ὑμῖν δοκόν, περιβλεψάμενοι τὸ βιβλί-
διον, ὅπως καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ ἡμέτερα γινώ-
σκῃ, καὶ διδάσκῃ τὴν ψευδοδοξίαν καὶ ἀγνοίαν
τῶν καλῶν ἀπαλλαγῶν, οἱ καὶ τῶν
ἐαυτῶν αἰτίαν ὑπεύδονται ταῖς ημελείαις γί-
νοι), [εἰς τὸ γινώσκον τοῖς ἀνθρώποις ταύ-
τα] διότι ἐν τῇ φύσει τῇ πᾶσι ἀνθρώπων εἶναι
τὸ γινώσκον καλῶς ἐαίχρη, καὶ διὰ τὸ ἡ-
μῶν, ὅς οὐκ ἐπίσταται τοιαῦτα, ὅποια λέγε-
ται, αἰχρὲς καταψηφισομένης, ἐπὶ δὲ τὸ
χαίρειν τοιαῦτα πρὸς ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ νυν

dem omnes, per congenitae
rationis semen eis insitum,
obscuram quandam rerum
perceptionem assequi potu-
erunt. At enim aliud est
semen alicujus, & imitatio
ejus, quoad potest, concessa,
aliud id ipsum, cujus, ex
gratiâ ejus, participatio fit
& imitatio.

XIV. Quapropter vos
rogamus, ut subscribentes,
quod vobis placet, libellum

hunc proponatis: ut & ab
aliis nostra cognoscantur, &
illi a falsa opinione, & bo-
norum ignorance liberari
possint, qui propter suam
ipsorum culpam suppliciis
sunt obnoxii [et hæc in
hominum notitiam perve-
niant] propterea quod na-
turæ humanæ insita sit ho-
nesta & turpia dijudicandi
facultas; & quod nos, quos
non norunt, talia facere,

ἀπαιτῶσι πῶς ἀνθρώπων τὰ ὅμοια, ἐκ τῆς
 ἡμῶν ὡς τοιαῦτα πράττειν, θάνατον, ἢ
 δεσμά, ἢ ἄλλο τι τοιούτον πρὸς τιμον ἐαυτὸν
 κατακρίναι, ὡς μὴ δέσας ἄλλων δικαστῶν.
 [ὡς δ' ἐν τῷ ἐμῷ ἔθνει ἀσεβεῖς ἔπλανε Σι-
 μονιανὸν διδάγματος κατεφρόνησα.] εἰάν τι
 ὑμεῖς τέτο προγράψητε, ἡμεῖς τοῖς πᾶσι
 φανερόν ποιήσαιμεν, ἵνα, εἰ δυνάμιντο, μελα-
 θῶνται· τέττα γε μόνον χάριν τέσδε τῆς
 λόγος συνετάξαμεν. ὅτι ἐστὶ τὸ ἡμῶν τὰ δι-
 δάγματα, καὶ κείσιν σώφρονα, αἰσχερά, ἀλλὰ
 πάσης μὲν φιλοσοφίας ἀνθρώποις ὑπερίτε-
 ρα· εἰ δ' οὐ μὴ, καὶ Σωκραδαίοις, καὶ Φιλα-
 κιδείοις, ἔσχητικοῖς, καὶ Επικυρείοις, καὶ
 τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις ποιητικοῖς διδάγ-

qualia criminantur, con-
 demnent; & quod ipsi deos,
 qui talia patrârunt, & ab
 hominibus similia etiam
 nunc exigunt, colant; adeo
 ut eo ipso, quod nos, quasi
 talia quoque patrant,es,
 morte, aut carcere, aut aliâ
 consimili poenâ multant,
 semetipsos condemnent, ita
 ut aliis iudiciis non sit
 opus. [Ego verò etiam im-
 piam atque erroneam in

gente meâ Simonianam de-
 sprexi disciplinam] Quod si
 Vos hunc libellum publi-
 cari permiseritis, nos, ut in
 omnium notitiam veniat,
 curabimus; ut illi, si velint,
 sententiam mutent: cujus
 quidem unius rei gratiâ
 libellum hunc composui-
 mus. Non sunt autem doc-
 trinae nostræ, si sanum de
 eis fiat iudicium, inhonestæ,
 sed humanâ omni Philoso-
 phiâ

μασιν ἐχ' ὅμοια, οἷς ἐντυχάνειν πᾶσι, ἢ
γενομένοις ἢ γεγραμμένοις, συγκεχώρη).
ἢ παυσόμεθα λοιπὸν, ὅσον ἐφ' ἡμῖν ἐστίν,
πράξαντες, ἢ περσεπιδυξάμενοι, τὴν ἀληθεί-
ας καταξιωθῆναι τὰς πάντη πάντας ἀνθρώ-
πους. εἴη ἔν ἢ ὑμᾶς, ἀξίως εὐσεβείας ὁ φι-
λοσοφίας, τὰ δίκαια ὑπὲρ ἑαυτῶν κεῖναι.

phiâ præstantiores; si mi-
nus, Sotadeis saltem, &
Philænideis, & Saltatoriis,
& Epicureis, aliisque id ge-
nus poeticis documentis
nequaquam similes; quæ
ut & acta videant, & scrip-
tis mandata legant, omni-
bus permittitur. At qui-

escemus dehinc, commisi,
quantum in nobis fuit, &
comprecati, ut omnes om-
nino homines ad veritatis
perveniantagnitionem. Op-
tamus igitur, ut & Vos,
prout Pios & Philosophos
debet, justum vestri causâ
Teratis iudicium.

Bb2

NOTE

NOTAE
IN
JUSTINI MARTYRIS

APOLOGIAM PRIMAM

Pag. 1.

LIN. 5. *ἡ ἐκείνη*] Ita in pag. 123. bis repetit Justinus, atque in Apol. edâ. sect. 4. At Scaliger in Animadvers. ad Euseb. Chron. An. 2189. ex hac ipsâ appellatione in Antonini de Fulmineâ Legione Epistolâ dicit ejus *ἐκείνη* apparere; spuriae igitur ambæ quoque Justinii Apologiae apparebunt (quod tamen non credidit ipse Scaliger.) Quamobrem verò id dicit? quia, inquit, *Senatum vocare sacrum, non est Romanum*. Attamen Romanus Juvenalis *sacrum* vocat *Senatum*, Sat. 11. 29. et Virgilius, *Sanctum Senatum*, Aen. 1. 430. Sic et Aurelianus Imper. ap. Vopiscum *Senatum* compellat, *Patres sancti*, c. 20, 40, 41. Hoc autem Scaligero concedendum esse videtur, istam Senatûs appellationem ab adulantibus primùm Græcis introductam fuisse, et à Romanis postea usu receptam, uti rem fusiùs exponit Spanhemius de Numism. Tom. 1. Diff. 3. pag. 139. — Ed. Lond.

Lin. 6. *ὡς περ τῶν ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων*] Halloix. in Vitâ Justinii præpositionem *ἐκ* pro *ὡς* hic positam opinatur, ut verborum ordo sit, *ὡς περ τῶν μισυμένων ἐκ* [i. e. *ὡς*] *παντὸς γένους ἀνθρώπων* i. e. *pro iis, quos omne homi-*
num

nam genus odio habet, uti Perionius et Gelenius reddiderunt; rectius verò cum Lango Gravius hæc de ipsis Christianis odio habitis intelligit, qui periphrastice designantur per illa, τῶν ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων, quæ perinde sonant, atque ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν. Sic enim hæc ipsâ Phrasi utitur Justinus in Dial. cum Tryph. p. 332. Ed. Paris. atque etiam pag. 361. οἱ ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων πεισυνούτες. Idem Origenes contra Cels. p. 41. ὁ ἀπὸ πάντων ἔθνων πεισυνούτης. Et Euseb. præp. Ev. pag. 9. ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων μύριος. At in Dem. Ev. pag. 509. μεγάλη ἀληθὴς ἡ ἐκκλησία, ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων συγκαταστήμενη. Atque ita quidem Justinus in hac Apologiâ Christianos τὰς ἐκ παντὸς γένους ἀνθρώπων sæpius appellat. e. g. pag. 29. lin. 4. pag. 50. l. 13. pag. 65. l. 7. pag. 83. l. 2. Sic Tertullianus Christianos dicit esse totius orbis. Apol. c. 37. Sic Apoc. 5. 9. ἡγόρασας ἡμᾶς ἐκ πάσης φυλῆς, καὶ γλώσσης, καὶ λαῶν, καὶ ἔθνους. V. Act. 2. 5.

Pag. 2.

Lin. 1. εἰς αὐτῶν] Lege εἰς αὐτῶν ὡς uti legitur apud Euseb. Hist. 4. 12. Ita ferè ipse Euseb. Hist. 3. 35. de Justo, τῶν πεπιστευμένων εἰς καὶ αὐτὸς ὢν. Hic vero ὢν in præcedente Syllabâ absorptum videtur.

Lin. 2. πεποιήμαι] Apud Euseb. 4. 12. ποιῆμαι, quod in exordio aptius videtur. At Niceph. ex ipso Euseb. legit πεποίημαι.

Lin. 11. αἰρεῖσθαι δεῖ] Fortasse δεῖν. sc. λέγει ὑποαγορεύει, τὸν φιλαλήθη — αἰρεῖσθαι δεῖν. Sed rectè se habet δεῖ impersonale.

Lin. 12. ὅτι λέγεσθαι] H. Steph. hæc Glossatoris esse putavit, qui verbum, αἰεῖσθαι, sic explicavit, atque adeo omitti debere. Atqui hæc ferri possunt, aut omittendum tantùm ὅτι (quod imperitè ingerere solent Librarii) ut sit ὁμοῖς μὲν ἐν λέγεσθαι. —

Lin. 15. δεχθήσεται] Sc. προῖντι λέγει δεχθήσεται, ut dicit Athenag. Legat. pag. 8. Ed. Ox. Atque Justinus in p. 73. Frustra igitur H. Steph. lectum hîc vult δεχθήσεται.

Pag.

Pag. 3.

Lin. 4. *προσπαλύνειν*] Pro *προσπαλύνειν*. Nam si sæpe erratum à scribis.

Lin. 5. *τῇ διεισιδαίμονιν*] Lege *τῶν διεισιδαίμονιν*, aut *τῶν διεισιδαίμωνιν*, quod malim.

Lin. 7. *καθ' αὐτῶν*] Hoc sæpe inculcat Justinus. viz. p. 4. l. 5. p. 16. l. 4. p. 38. l. 11. p. 97. l. 2. p. 149. l. 12. et Apol. 2. sub fine. Atque ad Socratis verba hic respicere videtur in Apol. ap. Plat. c. 12. *ἐκ ἐμῶν μείζον βλάψῃς, ἢ ὑμᾶς αὐτὰς*. Sic Heraclitus ap. Arrian. Diss. 2. 2. *ὅμοις μᾶλλον οἱ πρῶτοι ἐστὶν, ἢ ἕτεροι*.

Lin. 11. *ἐποικίσιναι δύναδι, βλάψαι δ' οὐ*] Ita Socrates Apol. ap. Plat. c. 12. et sic Thraseas Pætus ap. Dion. lib. 61. p. 606. *ὁ μὲν Νέρων ἐποικίσιναι με δύναται, βλάψαι δ' οὐ*. V. Arrian. Diss. 2. 2. et Antonin. 2. 1. cum Not. Garak.

Pag. 4.

Lin. 2. *μᾶλλον διολύζειν*] Minimè placet hoc *κολάζειν*, et aptius certè legèretur *κολάζεσθαι*, sc. *ἀξιῶμεν*, ut *μᾶλλον* hic sonet *πλεον*. Hesych. Aut, ut habet Athenag. in Legat. *πικρότερον*, i. e. *ed acerbius eas puniri volumus*. Sic Tertull. Apol. c. 7. *Si de merito constet, non modò nihil odio detrahatur, sed amplius acquiratur ad perseverantiam, etiam justitiæ ipsius auctoritate*. Attamen malim hic (quod ad scriptum propius accedit) *μᾶλλον διολύζειν*. Sic Aristotel. Rhet. 2. 3. *τὸς ἀντιλέγουσας* (sc. οἱ κέτας) *μᾶλλον κολάζομεν*. Et Alcibiades Doctr. Plat. c. 20. *τὰ μὲν μᾶλλον κολάζεις, καὶ οὐκ ἔπαινον*. Sic Anton. ad Comm. Asiae, *μᾶλλον ἐκείνης κολάσεις*; et Demosth. c. Mid. *τῶν κολάσεων, καὶ μᾶλλον δι*. Cæterum malè hæc explicat Græbius, et multò pejus Fabricius in Biblioth. Græc. vol. 5. pag. 54.

Lin. 6. *τὰ πρᾶγματα ἐπαγγεῖν*] Phrasis vix Græca cui malè patrocinantur Græbius, et Fabric. loco sup. citato. Melius verò Billius in Observ. 2. 6. *τὰ πρᾶγματα ἐπαγγεῖν*; quo verbo sæpe utuntur οἱ ὁ. *ἐπαγγεῖν, βασιλεὺς ἐπαγγεῖν*. Hesych. Sed magis mihi placeret *τὰ πρᾶγματα ἀντιπαγγεῖν*.

πράξιν, seu potius, *ἱεταάζειν*, i. e. res, vel causas examinare. Nam τὰ πρᾶγμαλα sunt δίκαι, ut ait Schol. in Aristoph. Nub. vers. 472. Et τὰ πρᾶγμαλα *ἱεταάζειν* idem est, quod τὰ καλὸς νόμω *ἱεταάζειν* pag. 3. l. 14. Et *ἡρίσις ἱεταάζειν* pag. 8. l. 14. Sic Justin. in Paræn. p. 42. Ed. Ox. τῶν πρᾶγμαλων *ἱεταάζειν* Et Orig. c. Cels. lib. 1. ἡγνυμόνως *ἱεταάζων* πρᾶγμαλα, p. 21. 24. Idem Chrysost. de Sacerdotio, τὰ πρᾶγμαλα *ἱεταάζειν* καθ' ἑαυτὰ. lib. 1. sub fin.

Pag. 5.

Lin. 4. ὅπως ὑπὲρ] Rectè hic Billius supplendum duxit μὴ, sc. ὅπως μὴ ὑπὲρ, sic enim planè poscit sententia; atque ita μὴ post ὅπως iterum omittitur in pag. 69. lin. 4. rectè etiam ille rejecit αὐτῶν in sequentibus; Grabi- us quoque rectè pro αὐτοῖς legit αὐτοὶ. Totum igitur lo- cum sic constituimus, ὅπως μὴ ὑπὲρ τῶν — τιμωρίαν, ὅν δὲ π. τυφλώτινες, αὐτοὶ ὀφλήσωμεν, i. e. ne pro illis — nosmet- puniamur, vel, ne eorum causâ — nos penas demus. Ita- terè ipse Justinus in Dial. cum Tryph. p. 280. Ed. Par. ὅπως μὴ τέτυ χάριν κρίσιν ὀφλήσω ἐν ᾧ περ μέλλει κρίσει — θιὸς ποιεῖσθαι. Sic etiam Episcopi Palæstini ap. Euseb. Hist. 5. 25. ὅπως μὴ ἑνοχοὶ ὦμεν τοῖς ῥαδίως πλανῶσιν ἑαυ- τῶν τὰς ψυχὰς.

Lin. 5. ἀγνοεῖν νομιζόντων] qui ignorare amant, ut ait Tertull. Apol. c. 1. νομιζόντες νόμον ἔχοντες, νόμιμον ἡγέ- μενοι. Phavorinus. Sic 2 Pet. 3. 5. λαμβάνει αὐτὸς τὸ το- τεύοντος.

Pag. 6.

Lin. 11. πάντας —] Sic correxit Grabi- us, pro πάντων, quod malè exhibuit Edit. Paris. At nobis minimè pla- cet hæc emendatio, sc. πάντας δ' τιμωρεῖτε, non punitis omnes; cùm velit planè Justinus, nullos omnino puniri, antequam rei peragantur. Non dubito igitur quin πάν- των in Ed. Paris. preli tantum erratum sit pro πάντως; sic enim rectè se habebit hic locus, πάντως, πρὶν εἰσελθεῖν, ἢ τιμωρεῖτε, i. e. accusatos non omnino supplicio affict- tis,

tis, priusquam convincantur. Sic Tertull. Apol. c. 2. *Quando nec liceat indefensos et inauditos omnino damnari.*

Lin. 14. *Χριστιανῶν*] Legendum est planè *Χρησίων*, uti liquet è sequentibus, *ἡ δὲ Χρησίδι*. Sic etiam Tertull. Apol. c. 3. *Cum Christianus perperam Chrestianus pronuntiatur à vobis, de suavitate, vel benignitate compositum est.* Ita sc. pronuntiavit vulgus indoctum; cum tamen doctiores, Suetonius et Tacitus, et alii, *Christianus*, et *Christus*, rectè et pronuntiarent et scriberent.

Pag. 7.

Lin. 11. *ὑποτασσάμενοι*] i. e. ipsos *ἡγεμόνας* cohortantur ut Christi fidem amplectendam. V. Act. 2. 40. Sic Socr. in Plat. Apol. *ὑποτάσσονται ὅμῃν παρακαλεσόμενοι*. Exempla vide in Polycarpo ap. Euseb. Hist. 4. 15. Jacobo Ib. 2. 9. Blandina. 5. 1. Potamiana 6. 5. et Mart. Palæst. 4. 8.

Lin. 12. *καὶ οἱ ἄλλοι*] Lege *οἱ καὶ οἱ ἄλλοι*, id est, *bene vitæ desertores*, ut eos vocat Tertull. ad Nat. 1. 1. Vult autem Justinus Simonianos, Carpocratianos, aliosque Gnosticos, quorum flagitia Christianis omnibus crimini dabantur: de quibus vide Euseb. Hist. 2. 13. et 4. 7. Irenæ. 1. 6, 20. Ed. Ben. Orig. c. Cels. p. 282. Just. M. Dial. c. Tryph. p. 253. Ed. Paris.

Ibid. *τοῖς ἄλλοις*] Edidit hic Stephanus *ἄλλως*; at hoc Typographi-erratum putans Grabius loco ejus legit *ἄλλοις*. omnino malè; cum illud, *ἄλλοις*, sententiæ tenebras offundat, *ἄλλως* verò bene ei conveniat. Restituo igitur *ἄλλως*, et lego, *τοῖς ἄλλως καταλέγου τῶν πάντων Χριστιανῶν ἀπέθειαν καὶ ἀδικίαν αἰρουμένοις*, i. e. iis, qui alioqui ad omnes Christianos impietatis et improbitatis accusandos parati sunt, aut, qui temerè Christianos omnes impietatis et sceleris damnare volunt. Erat tamen hic, cur de verbo *καταλέγου* dubitarem (quod malè vertens Grabius totius loci sensum pervertit) vix enim alibi reperiatur illud verbum eo in sensu, quem nos dedimus, cum Genitivo et Accusativo junctum: conjecimus igitur

tur rectius legi posse *καλησοῦν τῶν πάντων χρ. ἀσέβειαν*—
Sed succurrit tandem locus, qui ad defendendam hanc
lectionem sufficere videtur, nempe in Deut. 19. 16. *ἰὰν
καλᾶς ἢ μάργους ἀδικῶσι κατ' ἀνθρώπου καὶ ἀλίγων αὐτῷ ἀσέ-
βειαν*. Ubi tam similis est phrasis, ut ex illo loco eam
Justinus desumpsisse videatur.

Pag. 8.

Lin. 10. *τέτοις*] Verbum *ὑβρίζουσι* Accusativum casum
postulat; rectius igitur Billius et Sylburg. lectum vo-
lunt *τέτους*, subaudito scilicet *θεῖς*. Sed non satis aptè;
cum de Diis nulla fiat mentio in præcedentibus. Vera
igitur lectio mihi videtur esse *τῆς θεῆς*. Sic enim Theo-
philus, Justinum secutus, totidem fere verbis hæc re-
petit, *τοῖς τυφώσεως ὑβρίζουσι τὸν θεὸν ἄλλα καὶ τιμὰς τιθείας*.
Ad Autolyc. lib. 3. pag. 289. Ed. Ox.

Lin. 12. *τί δὴ ἔν τῷτ' αὖ εἶν*—] Rectè coniecit Gravius
desiderari hic particulam *εἰ*; sed quam ille post *ἔν* sup-
plet, eam ego aptius post *τῷτ'* ponendam censeo, sc. *τί
δὴ ἔν τῷτ' ἐκ αὖ εἶν ἐφ' ἡμῶν*—; Ita fere Tertull. *Cur ergo
quibus comparamur de disciplinā, non proinde—illis ade-
quamur ad licentiam impunitatemque discipline?* Apol.
cap. 46. et cap. 2. *Cur a vobis aliter tractamur, quam
pares nostri?*

Lin. 14. *εἰ κρίσεις ἐξετάζεις*] i. e. *non crimina, seu cau-
sas expenditis*. Idem enim sonant, quod suprā τὰ καλῆσο-
ρέμενα ἐξετάζειν pag. 3. l. 14. *κρίσεις, καλῆσορίαι, αἰτίαι,
γραφαί, διώξεις*. Pollux 8. 68. Sic κρίσεις βλάσφημοι
2 Pet. 2. 11.

Pag. 9.

Lin. 12. *ἐξέτασιν*] Malim cum Arcerio *ἐξέτασιν*.
Atque melius, ut opinor, pro *ἀληθεῖ* legas *ἀκριβεῖ*. Sic
ipse Justin. in pag. 3. *κατὰ τὸν ἀκριβῆ καὶ ἐξεταστικὸν λό-
γον*, et *ἀκριβῶς ἐξετάσαι*. p. 64. et in Paræn, pag. 42. Ed.
Ox. *ἀκριβῆς ἐξέτασις*. Ita contrā ἀκριβῶς pro ἀληθῶς legi-
tur ap. Euseb. Ecc. Theol. pag. 108. B.

Pag. 10.

Lin. 3. αὐτὸν] Lege αὐτὸν, sc. Socratem. Et rectius fortasse pro ἀποκτείναι legas ἀποκτείνεσθαι, nempe αὐτὸν οἱ δαίμονες διὰ τῶν — ἐνέφησαν — ἀποκτείνεσθαι. Sic pag. 134. οἱ δαίμονες ἐνέφησαν καὶ ῥαντίζουσιν ἑαυτοὺς τὰς ἐπιβαίνουσας, et paulo post τέλεον λύεσθαι ἀπιδόντας — ἐνεργῶσι. Et pag. 138. ὑπέμεινε παθεῖν ὅσα αὐτὸν ἐνέφησαν οἱ δαίμονες διατεθῆναι, et Apol. 2. sect. 12. τὸ ἐνέφησαν οἱ δαίμονες διὰ πονηρῶν ἀνθρώπων τραχύναι. Et in ejusdem Apol. sect. 8. τὰς κατὰ λόγον βίῃν σπουδαζούσας μισεῖσθαι αἰεὶ ἐνέφησαν οἱ δαίμονες.

Ibid. Ἕλλησι] Lege ἐν Ἕλλησι.

Lin. 5. ἐν βαρβάροις] βαίβαρον, τὸ ἐν Ἑλληνικῶν. Ammonius. Vide Casaub. in Strab. lib. 4. pag. 661. et Coeler. in Clem. Hom. 4. Per Barbaros autem vult Justin. Christianos, ut disertè dicit in pag. 12. Vide etiam pag. 98.

Lin. 8. μὴ ὀρθῶς] Legendum videtur (ut observant alii) μὴ θεῶς, nisi malis, μὴ ἄρα θεῶς. Nam sic, εἰ ἄρα θεοὶ, et, μὴ ἄρα, ὡς ἄρα, ap. Orig. c. Cels. Euseb. et alios. Ita Porphy. Ep. ad Aneb. ap. Euseb. P. E. 5. 10. ἐκ τῶν ἄρα — θεοὶ — et Euseb. Ibid. 4. 14. ἐκ τῶν ἄρα θεῶς.

Lin. 11. ἐθύνει] Rectius videtur, ἔθεν δι.

Pag. 11.

Lin. 3. διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ τὸν τῶν ἄλλων —] Vide nostram in hunc locum Dissertationem ad calcem porarum, ubi fusiùs demonstramus transposita esse hic verba, et in hunc ordinem redigenda, διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, πνεῦμά τε τὸ προφητικόν, σεβόμεθα — λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ, τιμῶντες καὶ τὸν τῶν ἄλλων — στρατὸν καὶ παντὶ —

Lin. 12. ἐκαστοτε τῶν] Melius videtur, ἐκαστὸν τῶν — Sic pag. 7. δεῖν τὸν βίον εὐθύνειν, ὁποῖός ἐστιν ἐκαστῷ.

Pag. 12.

Lin. 1. αὐτοῖς] Lege αὐτοῖς.

Lin. 10. Φανῆται] Lege φαίνεται, uti pag. 7. lin. 8.

Pag.

Pag. 13.

Lin. 1. ὑπὲρ ὑμῶν] Ita Apol. 2. initio, ὑπὲρ ὑμῶν [non ἡμῶν] τὴν σύνταξιν ἐποιησάμεν. Vide ibi notata. Socratem verò imitari videtur, qui in Apol. ap. Plat. dicit, ἢ ὑπὲρ ἑμαυτῆ ἀπολογῆμαι, ἀλλ' ὑπὲρ ὑμῶν. Sect. 12. Ed. Cant. Sic ὑπὲρ πάντων. pag. 17. lin. 13.

Lin. 4. καὶ καθαροῦ] Fortasse καὶ κακῶν καθαροῦ βίῃ. sc. ubi κακία καὶ ἀντίλυπτι, ut infra dicit.

Lin. 7. πεπεισμένοι καὶ πεπεισμένοι] Hæc Phrasi sæpe utitur Justinus, sc. in pag. 16, 38, 131. Est autem Platonis in Gorgiâ; unde et Origenes desumpsit, et in Lib. 1. περὶ Ἀρχῶν sic inquit, οἱ πεπεισμένοι καὶ πεπεισμένοι, quod ei objicit Marcellus. ap. Euseb. pag. 23.

Lin. 10. ἔρων] Lege ἥρων. Ita fere Plato in Phædone, ἐλπίς ἐστίν, καὶ διὰ βίῃ ἥρων, τυχεῖν ἥρων δὲ φρονήσεως, &c. Sect. 11. Ed. Cant.

Pag. 14.

Lin. 3. γινομένων—κολαδησμένων] Lege γινομένοις—κολαδησομένοις, sc. σώμασι. Nam sic Davisius rectè emendasse videtur.

Lin. 6. φήσει τις—] Rectè hunc locum olim Davisius in Cic. Tusc. 4. 15. sic emendavit,—φήσει τις, πρὸς ἡμᾶς ἢ δὲ ἢ πλάνη ἐστίν, ἀλλ' ἢ πρὸς ἕτερον. — Sic Tertull. *nostra injuria est, non vestra*. Apol. c. 38. Idem cap. 49. *Etsi falsa et inepta; nulli tamen noxia*. Ita ferè ipse Justin. in Apol. hujusce p. 149. εἰ δὲ λῆρ' ὑμῖν δοκεῖ, ὡς ληρωδῶν πραγμάτων καταφρονήσατε, καὶ μὴ—κατὰ τῶν μηδὲν ἀδικούντων θάνατον ἐρίζετε. Et sic Athenag. in Legat. c. 31. p. 136. Ed. Dechair.

Lin. 10. τιμωμένους] Corrige τιμῶμεν, ἕς, ut olim monuit Perionius. Nam est planè Scribæ sphalma.

Pag. 15.

Lin. 12. ἀσελγεῖς τε—] Lege ἀσελγεῖς εἰσι, καὶ τὰς ἑαυτῶν π. σ. φθείρῃσι, καὶ πᾶσαν κακίαν, ἵνα μὴ καὶ ἔχουσιν ἀκριβῶς ἐπίσ-αθε. Nam sic sæpe per Scribæ incuriam in-

versa videntur Justinī verba. Et sic fortasse paulo post legendum, *πλάσσειν καὶ μορφωσαίην λέγεσθαι*.

Pag. 16.

Lin. 4. *ἀθέμιτον καὶ* —] Melior videtur hic verborum ordo, *ἀθέμιτον λέγειν, ἢ καὶ τὸ νοεῖν*. — Sic Lugdunenses ap. Euseb. Hist. 5. 1. *ὅσα μήτε λαλεῖν, μήτε νοεῖν θέμις*.

Lin. 7. *προσειλήφαμεν*] Corrige *προειλήφαμεν*, uti monuit Stephanus. id est, *presumpsimus*, quo verbo saepe utitur Tertullianus. Sic ap. Suidam *προειλήφισαν* malè legitur pro *προειλήφισαν*, uti apparet e loco, quem citat ex Joseph. B. I. 2. 43. quod non animadvertit Kuster. Sic etiam in p. 17. *προειλήφαμεν* malè pro *προειλήφισαν*.

Pag. 17.

Lin. 1. *οἱ ἐάν* —] Corruptus videtur totus hic locus, quem sic restituimus, *ὅς, ἐάν ἀξίως ἑαυτὸς δι' ἔργων δείξωσι, τῷ ἐκείνῳ βυλεύματι τῆς μετ' αὐτῷ α. κ. προσειλήφαμεν, συμβασιλεύουσας*. — *ὡς* malè jungitur cum Dativo τῷ βυλεύματι.

Lin. 7. *τρώπον, διὰ τὸ ἐλέδαι* —] Hic etiam inverti videtur verborum ordo, nam rectius planè sic legantur, *τρώπον, τὴς αἰρομένης τὰ αὐτῷ ἀρεσ-α διὰ τὸ ἐλέδαι, καὶ ἀφ-θαρσίας*, —

Lin. 8. *καὶ συνουσίας*] Legendum opinor *καὶ τῆς αὐτῆς συνουσίας*. Sic Hierocles p. 160. Ed. Cant. *τῆς τῶν κρείττωνων συνουσίας. i. e. τῆς μετ' αὐτῷ ἀναστροφῆς*, ut supra dixit, aut *τῆς παρ' αὐτῷ διαγωγῆς*, ut p. 13.

Lin. 12. *πειθεῖ*] i. e. *fiduciam generat*. Sic 1 Joan. 3. 19. *πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν. aut legendum fortasse, πειθεῖ τὸ αὐτὸν, i. e. Deum reddit propitium, seu, ei placet*. Sic Gal. 1. 10. *πειθὼ τὸν Θεόν, i. e. ἀρέσκω*. V. supra p. 13. l. 1, — et Grot. in Matth. 28. 14.

Lin. 13. *ὑπὲρ πάντων* —] Ita ferè Demosthenes de Coron. *ὅπερ ἐστὶ μάλιστα ὑπὲρ ὑμῶν, i. e. ὑμῖν συμφέρει*, ut mox adjicit. Sic et in Παραπρεσβ. *ταῦτά ἐστιν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῆς ὑμετέρας πόλεως*.

Lin.

Lin. 14. τῷ—] Aut cum Sylburg. legendum τὸ, aut omnino delendum; nam rectè legas τὸ μὴ εἰσέλθαι ταῦτα μ. aut (sine τὸ) μὴ εἰσέλθαι ταῦτα μανθάνειν. Sic Athenag. Legat. initio, ἰδεῖς αὐτῶν μὴ εἰσελθεῖν τὰ πάτρια ἱεργεῖαι. Euseb. Hist. 4. 6. πᾶν ἔθνος γῆς ἐπισκάνειν εἰσελθαι.

Pag. 18.

Lin. 1. ὅπερ] Lege ἄπειρ, cum sequatur ταῦτα, aut pro ταῦτα lege τῷτο, quod malim.

Lin. 2. ὁ λόγος, θεῷ—] Per λόγος hic non vult Personam Christi, sed ejus verbum, seu doctrinam, oppositè ad ἀνθρώπειον νόμον, suprà. Haud malè itaque Perionius legit, ὁ λόγος θεοῦ ἐργάσατο, et vera quidem mihi videtur lectio.

Lin. 12. γινώσκουσιν] Lege γινώσκουσιν. Nam parvi sunt, quæ hic affert Græbius in contrarium.

Pag. 19.

Lin. 8. ὡς] Idem hic sonat ὡς, quod ὅτι, unde sequi debuit—ἀδυνατόν ἐστι. Fortasse igitur legendum ὅλως, sc. ὅλως—ἀδύνατον εἶναι.

Ibid. κακότερον.] Lege τὸν κακότερον.

Pag. 20.

Lin. 3. ὃ γὰρ—] Rectè emendavit Davisius ὃ γὰρ—πειρῶνται λ. ἀδικῶντες (ἀνθρώπος δὲ—ἀδικῶσιν) εἰ ἔμαθον.

Lin. 9. ἐπικείμενα] i. e. imminētia, ut Tertull. Apol. c. 23. Sed fortasse legendum est ἀποκείμενα, sc. κολασήρια. V. p. 38. lin. 4.

Lin. 11. ἡμεῖς] Corrige ὑμεῖς. Sic pag. 71. lin. 10. ὃ ὑμεῖς φήσετε.

Lin. 12. Ἀλλ' εἰκότα—] Elegans est hic acrisque ὑποφορά, quā immanem illam lanienam, quam sævientes magistratus populusque in Christianos sub Imperatoris nomine exercebant, exagitat. Non enim hujus carnificinæ auctorem vult Principem (cujus nullum de illa

re Edictum exstabat) sed eo vel inscio, vel non probante saltem, rem factam esse arbitratur: quocirca per ἀνθυποφοράν illam in pag. sequente, ἀλλ' ἐχ' ὑμᾶς, — benevolentiam ejus captat, de eo post rem cognitam meliora sperans. Atque ita ferè Christianorum causam agit Melito ap. Euseb. Hist. 4. 26.

Lin. 13. κολάζει —] Lege κολάζητε, ἐτι ἐχ' ἐξήτε.

Lin. 14. δημίον — ἐκ ἀρχόντων ἀγαθῶν] Nimiam hic Justinī παρρησίαν carpere videtur Grabius: id vero immeritò, uti mihi videtur. Justinus enim non ipsi Imperatori hoc exprobat, quem excusat planè in pag. sequente, sed eum appellans de ἀρχόντων, i. e. Præsidum, et Magistratuum, sævisσά conquæritur, qui quasi carnifices, et non judices essent, Christianos inauditâ causâ suppliciis mactabant. Admonet quidem liberè ipsum quoque Principem, ne minùs cautus eodem se crimine obstringeret, metu pœnæ à βασιλικώτερῳ (Christo sc.) ei infligendæ; nec sanè cauſæ quidquam video, cur viro Apostolico in causâ Dei non licuerit παρρησία uti Apostolicâ. Atque hanc Justinī παρρησίαν laudat Hieron. in Epist. 84.

Pag. 24.

Lin. 6. εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς —] Ante hæc collocanda mihi videntur illa, ὃν γὰρ τρόπον in lin. 13. nam aptius cer. è totus locus sic constituetur — ὑπειλήφαμεν. ὃν γὰρ τρόπον διαδέχεσθαι — αἰρήσεσθαι: εἰ δὲ καὶ ὑμεῖς — οἶδαμεν ἔντα. Γενήσεσθαι ταῦτα —

Lin. 11. εἰ —] Corrige εἰ βασιλικώτατον. Attico autem more βασιλικώτατον pro βασιλικώτερον hic poni notissimum est. Sic Demosth. Philip. 4. εἰδὲν τῶν πάντων δυσκολώτατον. Aristot. de Gen. Animal. κινητικώτατα τὰ ἄρρενα τῶν θηλείων. Plat. Alcib. 2. αὐτὸς αἰτῆ κράτις. Xenophon. Απομν. lib. 1. δεινότατα σαυτῆ ταῦτα ἦδα. Euseb. Dem. Ev. pag. 16. ἀρχαιοτάτη τῶν Μωσέως χρόνων πολιτεία. Ipse Justin. in Paræn. pag. 70. Ed. Ox. ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν ἔξωθεν ἰσoriῶν ἡ Μωσέως ἰσoriά. Et Ibid. p. 62. πάντων τῶν ποιητῶν — πρεσβύτατος γέγονεν ὁ Μωϋσῆς.

ἥς, pro πρεσβύτερ^{ος}, uti dicit in Apol. huius pag. 93.
πρεσβύτερ^{ος} Μωσῆς πάντων τῶν ἐν Ἑλλήσι συγγραφέων.

Lin. 15. ὅσα αὖ—] Lege τὰ ἔθνη ὅσα αὖ, — Nam refer-
tur planè ad lin. 6. τὰ ἔθνη πρὸ τῆς ἀληθείας τιμᾶτε, —

Pag. 24.

Lin. 6. διδάσκαλον τε] Pro, τε lege δέ.

Pag. 25.

Lin. 1. γεννῆτορα τῶν ἀπάντων] Lege γεννῆτορα πάντων;
nam τὸν α factum videtur ex τορα per Scribæ incuriam.
Sic pag. 45. lin. ult. τὸν ἡγεμόνα καὶ γεννῆτορα πάντων.—
At Timæus Locri Deum vocat τῶν ἀπάντων γεννῆτορα.

Pag. 26.

Lin. 14. οἱ κατὰ—] Lege αὐτοὶ κατὰ. —

Pag. 27.

Lin. 7. ὡς δυνάτῶν βασιλείων] Sc. penes quos est verum ex-
quirere, et inventum auctoritate vestrâ fovere et protegere.
Sic Apol. 2. sect. 8. βασιλικὸν δ' αὖ τὸ ἐργον εἶη. In quo
respicere videtur ad Prov. 25. 2. At H. Steph. pro δυ-
νατῶν lectum hic vult συνετῶν. quod non improbo. Sic
enim Athenagoras, Justinī imitator, sæpiissimè Impe-
ratorum σύνεσιν laudat, in Legat. pag. 8, 11, 12, 15, 26,
31, 35, 38, 42, 58, 59. Ed. Dechair. Ox. Ità verò in Ig-
nat. Ep. ad Ephes. Interpol. Sect. 18. δυνατῶν legitur
pro συνετῶν è cod. Med. Ed. Voss.

Pag. 33.

Lin. 7. ἐκ βιαιῶν] Deest hic plane οἱ, idque ipsa Syn-
taxis postulat; lege igitur οἱ ἐκ βιαιῶν—μετέβαλον. —
Et in lin. præcedente pro γεγενημένων lege γεγενημένου.

Pag. 35.

Lin. 5. τῷ σὺ ὀνόματι ἐφάγομεν—] Ita hæc repetuntur
in

in Dial. c. Tryph. pag. 301. Ed. Paris. Atque sic saepe ap. Origen. viz. contra Cels. pag. 88. Ed. Cant. et Philocal. pag. 2. In Matt. pag. 449. et in Joan. pag. 389, 393. At omnino absurdè e confusis Matthæi Lucæque verbis; cum vera lectio ex ipsis Evangelistis appareat, sc. ἐκ ἐνώπιόν σου ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν τῷ σῷ ἐνόματι δυνάμεις ἐποιήσαμεν; Atque ita rectè verba eorum ab aliis ferè omnibus recitantur. Hoc autem σφάλμα Scribis, non ipsis Justino, et Origeni, tribuendum iudicamus.

Lin. 11. πέμπωνται] Lege πέμψονται.

Pag. 36.

Lin. 2. κολάζεσθαι —] Οὐδεὶς χριστιανὸς, ποιητὴς, εἰ μὴ ὑποκρίνεται. Athenag. Legat. p. 14.

Lin. 6. φόρος —] V. Tertull. Apol. c. 42.

Lin. 15. ὅθεν θεὸν —] V. Tertull. Apol. c. 30, 33. et Theoph. ad Autol. l. 1. c. 16. Origen. c. Cels. pag. 420, 421. Constit. Apost. 4. 13. Pseudo-Ignat. ad Antioch. c. 11. cum Not. Usser. et Martyrium Ignat. c. 5. Tatian. f. 6. Ed. Ox.

Pag. 37.

Lin. 1. πρὸς τὰ ἄλλα] Sc. præter προσκύνησιν. Ita Polycarp. ap. Euseb. 4. 15. δεδιδάγμεθα ἀρχαῖς — τιμὴν κατὰ τὸ προσκυῖον, τὴν μὴ βλάβησαν ἡμᾶς ἀπονέμειν. Et Tertull. ad Scap. c. 2. *Colimus Imperatorem sic, quomodo et nobis licet, et ipsi expedit.*

Lin. 5. εἰ δὲ — ἀφρονισθήσετε] i. e. Si Apologiam banc vobis oblatam negligetis, et sævientium in nos Magistratum populique furorem non coercebitis. V. p. 149.

Lin. 7. βλαβερόμεθα] Τὸν τὴν πρὸς Θεὸν ὁμοίωσιν κτήσασθαι σπεύδοντα βλάβῃ πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, πᾶν τὸ παρὰ τὸν θεῖον νόμον, — Hierocl. in Aur. Carm. 39. Δοκεῖς ὅτι, τὰ ἐκ τῆς τηρῆσαι θέλων Σωκράτους ἔλεξε, ἀποκτεῖναι δύνασθαι, βλάψαι δ' οὐ; Epiet. ap. Arrian. 2. 2. V. Simplic. in Epiet. Enchir. c. 3. βλαβερὸς ὅδε ἐστίν, &c. Ed. L. B. V. p. 3. l. 8. & p. 96. l. 14.

Lin.

Lin. 10. πρὸς ἀναλογία —] Confer Matth. 25. 15.

Lin. 14. Αποβλήσκει —] V. Plat. Gorg. οἶμαι δὲ καὶ τὰς πολλὰς εἶναι τούτων παραδειμάτων, τὰς ἐκ Τυράνων, καὶ Βασιλέων, καὶ Δυναστῶν — γελοῦσθαι ἔτοι γὰρ — &c. ap. Euseb. Pr. Ev. p. 579.

Pag. 38.

Lin. 2. Ἑρμαιον ἂν ᾖ τοῖς ἀδίκαις] Sic in Dial. c. Tryph. Ἑρμαιον ᾖ ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς. p. 223. Ed. Paris. Ita Plato in Phædone, εἰ μὲν ᾖ ὁ θάνατος τῷ παντὶ ἀπαλλαγὴ, Ἑρμαιον ἂν ᾖ τοῖς κακοῖς ἀποθανῆσι, c. 41. Ed. Cant. Ad quæ Platonis verba respicere videtur Justinus.

Lin. 4. ἀποκείλαι] Sc. τοῖς ἀδίκαις. Quæ verba hic omiſſa videntur, uti constat ἐ pag. 13. l. 15. pag. 42. l. 7. p. 43. l. 9. p. 46. l. 11. p. 110. l. 6. p. 111. l. 1. et Apol. 2. sect. 1. 9.

Lin. 8. ψυχῶν ἀνθρωπίνων κλήσεις] Μάγον ζητήσας πείσω, ὅπως ψυχῆς ἀναπομπὴν τὴν λεγομένην νεκρομαντείαν ποιήσῃ. — Clem. Hom. 1. 5. *Magum precabor, ut educat mihi animam de Infernis, per eam quam Necromantiam vocant.* Recogn. 1. 5. — κελεύει αὐτὰ Μάγων τὴν ἀρίστην ζητήσαντι, νεκρὰ τε χρησάμενον, μάθεῖν περὶ τὸ τέλος τῆ βίης. Herodian. lib. 4. 23. V. Herodot. lib. 5. p. 324. Ed. Galæ.

Ibid. οἱ λεγόμενοι — ὀνειροπομποὶ —] Sic Irenæus, qui dicuntur *Paredri et Oniroπομοί*. lib. 1. de Simonianis ; unde Euseb. 4. 7. ὀνειροπομποὶς καὶ παρέδροις. δαίμοσι, σεμνύνουσαι sc. Carpocratianῇ Gnostici.

Lin. 9. παρέδροι] Παρέδροι θεοὶ erant Deorum majorum assessores ; παρέδροι verò δαίμονες Magis assistebant, uti rectè distinguunt Salmasius et Suicerus. V. Anton. van Dale Dissert. de falsis Prophetis, cap. 4.

Lin. 12. οἱ ψυχῆς] Τὰ καλέμενα δαιμόνια, ταῦτα δὲ πονηρῶν ἐστὶν ἀνθρώπων πνεύματα. Joseph. Bell. Jud. 7. κεφ. κγ. de Baaras radice, quæ hujusmodi Dæmonas abigit. Plerique ex Platonis magisterio Dæmonas putant animas corporeo munere liberatas ; laudabilium virorum ætherios Dæmonas, improborum verò nocentes. Chalc. in Timæ. Ita Plut. Plac. Phil. dicit ex sententiâ Platonis &c.

D d

Dæ-

in Dial. c. Tryph. pag. 301. Ed. Paris. Atque sic sæpe ap. Origen. viz. contra Cels. pag. 88. Ed. Cant. et Philocal. pag. 2. In Matt. pag. 449. et in Joan. pag. 389, 393. At omnino absurdè e confusis Matthæi Lucæque verbis; cum vera lectio ex ipsis Evangelistis appareat, sc. ἐκ ἐνώπιόν σου ἰφάγομεν καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις ἐποιήσαμεν; Atque ita rectè verba eorum ab aliis ferè omnibus recitantur. Hoc autem σφάλμα Scribis, non ipsis Justino, et Origeni, tribuendum judicamus.

Lin. 11. πείπωλαι] Lege πέμψονται.

Pag. 36.

Lin. 2. κολάζεσθαι —] Οὐδεὶς χριστιανὸς πονηρὸς, εἰ μὴ ὑποκρίνεται. Athenag. Legat. p. 14.

Lin. 6. φόρος —] V. Tertull. Apol. c. 42.

Lin. 15. ὅθεν θεὸν —] V. Tertull. Apol. c. 30, 33. et Theoph. ad Autol. l. 1. c. 16. Origen. c. Cels. pag. 420, 421. Constit. Apost. 4. 13. Pseudo-Ignat. ad Antioch. c. 11. cum Not. Usser. et Martyrium Ignat. c. 5. Tatian. f. 6. Ed. Ox.

Pag. 37.

Lin. 1. πρὸς τὰ ἄλλα] Sc. præter προσκύνησιν. Ita Polycarp. ap. Euseb. 4. 15. δεδιδάγμεθα ἀρχαῖς — τιμῇ κατὰ τὸ προσῆκον, τὴν μὴ βλάβησαν ἡμᾶς ἀπονέμειν. Et Tertull. ad Scap. c. 2. *Colimus Imperatorem sic, quomodo et nobis licet, et ipsi expedit.*

Lin. 5. εἰ δὲ — ἀφρονίσῃς] i. e. *Si Apologiam hanc vobis oblatam negligetis, et sævientium in nos Magistratuum populique furorem non coercebitis.* V. p. 149.

Lin. 7. βλαβερόμεθα] Τὸν τὴν πρὸς Θεὸν ὁμοίωσιν κτήσαδαι σπεύδοντα βλάβῃ πᾶν τὸ παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, πᾶν τὸ παρὰ τὸν θεῖον νόμον, — Hierocl. in Aur. Carm. 39. Δοκεῖς ὅτι, τὰ ἐκ τοῦ τηρῆσαι θέλων Σωκράτης ἔλεγε, ἀποκρίναι δύνασθαι, βλάβῃ δ' ἔ; Epict. ap. Arrian. 2. 2. V. Simplic. in Epict. Enchir. c. 3. βλαβερὸς ἔδειξ ἐς, &c. Ed. L. B. V. p. 3. l. 8. & p. 96. l. 14.

Lin.

Lin. 10. πρὸς ἀναλογία—] Confer Matth. 25. 15.

Lin. 14. Αποβλέψαι—] V. Plat. Gorg. οἶμαι δὲ καὶ τὰς πολλὰς εἶναι τῶν παραδειμάτων, τὰς ἐκ Τυράνων, καὶ Βασιλέων, καὶ Δυναστῶν—γεγονότας ἔτι γὰρ—&c. ap. Euseb. Pr. Ev. p. 579.

Pag. 38.

Lin. 2. ἔρμαιον ἂν ᾦ τοῖς ἀδίκαις] Sic in Dial. c. Tryph. ἔρμαιον ᾦν ὡς ἀληθῶς τοῖς κακοῖς. p. 223. Ed. Paris. Ita Plato in Phædone, εἰ μὲν ᾦν ὁ θάνατος τῷ παντὸς ἀπαλλαγὴν, ἔρμαιον ἂν ᾦ τοῖς κακοῖς ἀποθανῆσι, c. 41. Ed. Cant. Ad quæ Platonis verba respicere videtur Justinus.

Lin. 4. ἀπὸ κεῖλαι] Sc. τοῖς ἀδικοῖς. Quæ verba hic ommissa videntur, uti constat ἐ pag. 13. l. 15. pag. 42. l. 7. p. 43. l. 9. p. 46. l. 11. p. 110. l. 6. p. 111. l. 1. et Apol. 2. sect. 1. 9.

Lin. 8. ψυχῶν ἀνθρώπων κλήσεις] Μάγον ζητήσας πείσας, ὅπως ψυχῆς ἀναπομπὴν τὴν λεγομένην νεκρομαντείαν ποιήσῃ.— Clem. Hom. 1. 5. *Magum precabor, ut educat mihi animam de Infernis, per eam quam Necromantiam vocant.* Recogn. 1. 5.—κελεύει αὐτὰ Μάγων τὰς ἀρίστας ζητήσαντι, νεκρὰ τε χρησάμενον, μαθεῖν περὶ τὸ τέλος τῆ βίης, Herodian. lib. 4. 23. V. Herodot. lib. 5. p. 324. Ed. Galæ.

Ibid. οἱ λεγόμενοι—ὀνειροπομπῶν—] Sic Irenæus, qui dicuntur *Paredri et Oniroπομπῶν*. lib. 1. de Simonianis; unde Euseb. 4. 7. ὀνειροπομπῶν καὶ παρέδροις δαίμοσι, σεμνύνουσαι sc. Carpocratiani Gnostici.

Lin. 9. παρέδροι] Πάρεδροι θεοὶ erant Deorum majorum assessores; παρέδροι verò δαίμονες Magis assistebant, uti rectè distinguunt Salmasius et Suicerus. V. Anton. van Dale Dissert. de falsis Prophetis. cap. 4.

Lin. 12. οἱ ψυχᾶς] Τὰ καλέμενα δαιμόνια, ταῦτα δὲ πονηρῶν ἐστὶν ἀνθρώπων πνεύματα. Joseph. Bell. Jud. 7. κεφ. κγ. de Baaras radice, quæ hujusmodi Dæmonas abigit. *Plerique ex Platonis magisterio Dæmonas putant animas corporeo munere liberatas; laudabilium virorum ætherios Dæmonas, improborum verò nocentes.* Chalc. in Timæ. Ita Plut. Plac. Phil. dicit ex sententiâ Platonis &c.

D d

Dæ-

Dæmonas esse hominum defunctorum animas; ἀγαθὰς ἀγαθὰς· κακὰς δὲ τὰς Φαύλας. Vide Euseb. Pr. Ev. 15.62.

Pag. 39.

Lin. 4: καὶ ὁ παρ' Ομήρῳ — ἐπίσκεψιν] His non convenit cum sequentibus καὶ τῶν — εἰπόντων, quæ quidem referri videntur ad συγγραφέων διδάγματ' αἱ, quocirca verborum ordinem sic mutandum cenfeo — τοιαῦτά ἐστι· καὶ ὁ παρ' Ομήρῳ — ἐπίσκεψιν· καὶ τὰ τῶν συγγραφέων — Σωκράτης, καὶ τῶν τὰ αὐτὰ τέτοις εἰπόντων. Hanc verborum transpositionem video placere doctissimo Davisio, qui porro lectum vult νεκύων pro τέτων, quod mihi placet, etsi non rejicio τέτων. Si retineas τέτων, subintelligas saltem ψυχῶν, vel νεκύων, ex antedictis.

Lin. 13. Καὶ καίλανοῦντι ἀπιστότερον] Ita ferè in loco huic gemino Irenæus 5. 3. καίπερ δυσκολώτερον καὶ ἀπιστότερον ἦν —

Lin. 14. ἢ εἰ —] Perionium hîc sequor potius quàm Grabium, non enim parentes, sed semen vult Justinus. Sed malim δόξειεν εἰ — Sic Plato in Socr. Apol. ἴσως ἂν δόξειεν ἄτοπον, — et Porph. ap. Euseb. Dem. Ev. pag. 134. παράδοξον δόξειεν ἂν.

Pag. 40.

Lin. 5 τοιούτων] Non *parentum*, quod vult Grabius; nam ponit nunc Justinus homines nondum natos, et ex feminis guttâ mox orituros. Est igitur ἐκ τοιούτων, *ex ejusmodi principiis*. ἐκ τοιαύτης σαγόνος. Method. V. Cyrill. Catech. 18.

Lin. 6. ἐκ τῆς —] Legendum opinor ἐκ τοιούδε τοιόνδε οἷου τε γενέσθαι — vel, ἐκ τοιούδε τοιόνδε γενέσθαι, i. e. *ex tali materiâ corpus tale fieri posse*.

Lin. 8. ἐπιστεύσατε; ἢ ἂν τις —] Lege ἢ ἂν ἐπιστεύσατε: τίς τολμήσειεν ἀντειπεῖν; *nequaquam crederetis (quis negare audeat?)* Ut sic legamus sequentia planè postulant. V. lin. 11. et p. 41. l. 8.

Lin. 15. εἰς γῆν διαλυθέντα] Scribæ error manifestus.
Lege

Λεγε διαπρόντα. Sic Plato in Phædone, τῷ μὲν σώματι προσήκει διαλύεσθαι καὶ διαπύπειν. cap. 21. Ed. Cant. ὁ κόκος — πεσὼν εἰς γῆν καὶ διαλυθεὶς. Irenæ. l. 5. c. 2. *Semina non nisi corrupta et dissoluta facundius surgunt.* Tertull. Apol. c. 48.

Pag. 41.

Lin. 4. οἱ φάσκοντες —] Sc. Stoici. V. p. 42. et Dial. c. Tryph. p. 218. Ed. Paris. οἷνε αἰεὶ ταῦτα (l. τὰ αὐτὰ) ἔσονται λέγουσι, καὶ ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐς (f. καὶ ἔτι μὲ καὶ σὲ) ἐμπαλιὸν βιώσεσθαι.

Pag. 42.

Lin. 3. εἴπε] Hoc, ut opinor, addidit Librarius, quod melius abesse potest, nam subintelligitur εἰπόντα post καὶ, sc. καὶ [εἰπόντα] μὴ φοβεῖσθαι —

Lin. 12. αὐτὸν Θεὸν] V. Plutarch. de Orac. Def. pag. 420. et de commun. Notit. p. 1075. Ed. Ruald. Paris. Senec. Epist. 6. Arrian. Epict. l. 3. c. 13. et Euseb. Præp. Ev. l. 15. c. 18, 19. ex Numenio; et Laert. lib. 7. segm. 134, 137.

Pag. 43.

Lin. 3. θείως] F. θειοτέρως. Sic Orig. c. Cels. p. 64, et 103. μειζόνως καὶ θειοτέρως. Sed non mutato opus est.

Lin. 4. παρὰ πάντας] Confer p. 49. l. 13. et Origen. c. Cels. p. 68. διὰ ποῖον — &c.

Lin. 7. γενέσθαι] Aoristis pro futuris passim utitur Justinus. V. sect. 27. ubi de eadem re modo γενήσεσθαι modo γενέσθαι utitur. Ita veteres (ut notat Eustathius) πολλαχῶς χρόνους ἀντὶ χρόνων λαμβάνουσι.

Ibid. ἐκπύρωσιν — Στωϊκῶν] Ab Heraclito id didicerunt Stoici. V. Laert. 9. 7. et Antonin. 3. 3.

Lin. 12. δεῖν χειρῶν ἀνθρώποις] Legendum opinor, δεῖν ἔργοις χειρῶν ἀνθρώπων προσκυνεῖν. Ita Psalm. 115. 4. 135. 15. atque Esai. 2. 8. Sap. Sol. 13. 10. Sed hic fortasse legendum, ut pag. 114. χειρῶν ἔργοις, cū facilis sit Librarii error, ponentis ἀντοῖς pro ἔργοις.

Lin. 13. Μενάνδρῳ —] Vult ut opinor illos versus,
D d 2 quos

quos sub Philemonis nomine citat de Monarch. p. 163. Ed. Ox. Sed Menandro tribuuntur.

Pag. 44.

Lin. 1. τὸν Λόγον — γεγενῆσθαι Ἰησοῦν Χριστὸν] Respicit ad Jo. 1. 14. & Luc. 1. 34, 35. V. p. 10. et Apol. 2. sect. 6.

Ibid. ὃ ἐστὶ] ὅς ἐστι — V. p. 70. et Apol. 2. sect. 8.

Ibid. πρῶτον γέννημα] Confer pag. 70. et Apol. 2. sect. 6. et Athenag. Legat. p. 38. lin. 12, &c. Ed. Ox. Euf. Hist. 1. 2. et Dem. Ev. 4. 2.

Lin. 6. λεγόμενος] Legendum opinor γενομένος, ut et pag. 116. lin. 12. Vel λεγομένος ὑπὸς τῷ Διὶ γεγόνεαι; ut pag. 122. lin. 9. p. 129. l. 2. Vel saltem λεγόμενος ὑπὸς τῷ Διός, ut p. 45. l. 9. p. 118. l. 2. p. 119. l. 14. et p. 143. l. 1. Nam malè dicitur λεγόμενος — τῷ Διῷ.

Lin. 10. λόγον — Ἑρμῆν] Λόγον τὸν παρὰ θεῷ ἀγγελικόν, infra p. 47. l. 5. V. Clem. Hom. 6. c. 15.

Lin. 11. Ἀσκληπιὸν] Æsculapius, ut in Deum surgat, fulminatur. Minuc. F. et ex eo Cyp. de Idol. Van. V. Clem. Alex. Protrept. p. 25. Ed. Ox. Euf. Pr. Ev. p. 121.

Lin. 13. Διόνυσον διασπαραχθέντα] Sic postea p. 118. V. Phurnut. c. 30. Ed. Galæi. V. Dial. cum Tryph. p. 295. et Origen. c. Cels. l. 4. p. 171. Clem. Alex. Cohort. p. 15. Ed. Ox.

Pag. 45.

Lin. 1. τὸν ἐξ ἀνθρώπων] Lege ἀνθρώπου ἐξ ἀνθρώπων. V. p. 59. l. 15. et p. 119. l. 1. Cujus parens uterque homo erat.

Lin. 2. ἵφ' ἵππου] Lege ἵφ' ἵππου (sc. ὀχέμενον i. e. equo vedum, subaudito) ἀνεληλυθέναι εἰς ἔρανόν, ut est supra p. 44. l. 12. et p. 119. l. 1.

Lin. 3. ὁμοίως] Lege τὴν ὁμοίως αὐτῇ — Ita sæpe Justinus, idque hinc res ipsa postulat.

Lin. 5. αἰεὶ —] F. καὶ τί γὰρ — αὐτοκράτορας (subaudi λέγομεν) ὧς αἰεὶ — i. e. quorum verò morientes apud vos Imperatores memoremus, quos vos semper — Sed rectè habebit,

bebit, si notam Interrogationis ponas post γάρ, et omit-
tas post Καίσαρ, sc. ἢ τί γάρ; sed quid plura? V. Eu-
seb. Ecc. H. 5. 7. ex Irenæo.

Lin. 11. διαφορὰν καὶ προτροπὴν] Corrige διαφορὰν καὶ
παράλυσον, cum Cotelerio.

Lin. 12. τῶν ἐκπαίδευομένων] i. e. τοῖς ἐκμανθάνουσι νέοις,
ut p. 116. l. 5.

Pag. 46.

Lin. 2. πατὴρ] Lege ἐκ πατρὸς — Sic ἀγαθός, καὶ ἐκ τοῖς-
των. Plat. Phæd. p. 246.

Ibid. πατὴρ τοῦτου] O Jovem Christianum, et solum
patris filium de crudelitate! Tertull. Apol. c. 9.

Lin. 4. Γανυμήδην] V. Clem. Al. Protrept. p. 20, 21,
23. Ed. Paris.

Ibid. πολλὰς μοιχευθείσας]

Ζεὺς κύκνῳ, ταύρῳ, Σάτυρῳ, χρυσός, δι' ἐρώϊα,
Λήδης, Ευρώπης, Αντιόπης, Δανάης.

Epigr. p. 56. Ed. Steph.

Lin. 6. παραδέξασθαι] Malè reddit Interpres suscepisse
(sc. liberos) non enim id significat παραδέξασθαι. Ac re-
fertur planè ad ὡς καὶ — Verto, ut ipsum Principem — et
liberos ejus talia patrant, approbet, seu, admittat, credat,
sc. sana mens.

Lin. 7. ὡς προέφημεν] V. p. 9. l. 3.

Lin. 11. ἀδίκως] Rectè Billius ἀδίκεσθαι. V. Apol. 2. sect.
1. ubi eadem fere verba, et sect. 9. Ac hujus Apol. p.
13. l. 15. et 42. l. 7. et 43. l. 9. et 110. l. 6. 111. l. 1.

Ibid. αἰωνίῳ πυρὶ] V. p. 97. l. 4. et p. 110. l. 7, 15.

Lin. 14. κοινῶς μόνον —] Lege κοινὸς μόνον ἀνθρώπῳ. V.
Euseb. Ec. Hist. 3. 27. Sic in Dial. c. Tryph. p. 326.
et p. 374. A. Ed. Paris. Ita Tertull. Apol. c. 23. Si
homo Christus communis conditionis.

κοινὸς ἀνθρώπῳ. i. e. ἀνθρώπος ἐξ ἀνθρώπου. V. Dial. p.
267, 268, 274. Ed. Paris. Ita ferè Arnob. l. 1. Etiam
si esset id verum, Christum natum esse hominem, tamen
pro —

Pag.

Lin. 2. ἰδίως—] V. p. 48. l. 14. et Apol. 2. sect. 6. ubi dicitur κυρίως υἱός. V. Jo. 5. 18. Ro. 8. 32. Dial. c. Tryph. p. 284. et 332. Ed. Paris.

Ibid. γεγενῆσθαι] Lege γεγεννηῆσθαι.

Lin. 3. λόγον θεῶ] Lege λόγον ὄντα θεῶ. Sic p. 48. l. 14. ubi eadem ferè repetit, ἰδίως υἱὸς τοῦ θεοῦ γεγεννηῆσθαι, Λόγος αὐτῷ ὑπάρχων. Ita Dial. c. Tryph. p. 284. Sic p. 97. l. 14. —πρωτότοκον θεῶ—λόγον ὄντα. et p. 138. l. 10. —υἱὸς θεῶ πρότερον λόγος ὢν. et p. 140. l. 9. λόγος πρωτότοκος ὢν. V. Origen. c. Cels. p. 51, 52. et Athenag. p. 38. Ed. Ox.

Lin. 4. ὡς προέφημεν] V. p. 44. l. 1.

Lin. 5. τὸν παρὰ] Lege τῶν παρὰ. Sic habet Phurnut. c. 16. διαγέλλει τὰ παρὰ θεῶν. Ita Porphy. de Abstin. l. 2. sect. 38. Et τὸν pro τῶν, sæpe ponitur ap. Justinum. Sic autem Dial. p. 276. ἀγγέλλει τὰ παρ' αὐτῶ. et pag. 283. 258. ἡ ἱερέια τὰ παρὰ θεῶν διαγέλλει. Xen. Apol. Socr. πᾶν δαίμονιόν—ἐρμηνεύουν—τὰ παρὰ θεῶν. Plat. Sympos. p. 202.

Lin. 9. τε γὰρ] Lege τοὶ γὰρ.

Lin. 10. διάφορα ἰσoreῖται—] *Diversas ab eo, quod Christus subiit, mortis genere passiones Jovis filiis affinxerunt Poetæ*—GRABE. —Erras. nam vult Justinus inter se diversas et singulis proprias. Sic de Apostolis Hegesip. διάφορον βίη τέλος εἰλήφασιν. ap. Euseb. Ec. Hist. 3. 32.

Lin. 11. τὸ ἴδιον] Subaudi κατὰ. Pearsonus vult μὴ διὰ τὸ. Non probo. Sicut illis, inquit, διάφορα erant πάθη singulis propria; sic huic quoque ἴδιον πάθος.

Lin. 12. ὡς ὑπεσχόμεθα] Sc. in p. 24. l. 6, 13.

Lin. 2. ὃ δὲ —] Rectè quidem, ut τῷ δὲ p. 43. l. 7, 8, 12. p. 44. l. 1. Sed hìc mihi aptius videtur esse εἰ δὲ, ut paulo ante, p. 47. l. 1, 6, 15.

Lin. 3. πονήρης] Pro hoc omnino legere oportet πονήρης,

ῥος, et vertere non *mutilos* (Christus enim nulli restituit membra *truncata*; ni velis aurem, Luc. 22, 51.) sed *man- eos*. Mancus, *membris omnibus captus*. Vid. Matth. 15. 30. Et *debilis*. Cic. pro Rab. Sed *πρὸς* significat propriè *τυφλὸς*. Etym. Hesych. Suid. et id planè vult hic Justinus, ad hominem illum respiciens. Jo. 9. 1. *τυφλὸν ἐκ γενετῆς*.

Lin. 5. καὶ ταῦτα] Lege καὶ ταῦτα. Sic p. 47. κοινὸν τῷ-
το, lin. 4. et καὶ τῷτο, lin. 7. Et hâc ipsâ pag. lin. 1. κοι-
νὸν καὶ τῷτο.

Lin. 9. αὐτῷ] Non αὐτῷ προφητῶν, *prophetis ipsius*, uti reddit Interpres; sed προελθόντων αὐτῷ, *qui eum præcesse-
rant*. Ita Luc. 22. 47. de Judâ, προήρχετο αὐτῶν.

Lin. 10. πρεσβύτερα—] V. Clem. Alex. Strom. 1. p.
378. Ed. Ox. Et Justin, Cohort. p. 62. Ed. Ox.

Lin. 14. χριστὸς μόνος] Lege χριστὸς, ὃς μόνος—Nam
deest planè ὃς, quod (ut assolet) a præcedente syllabâ
absorptum est.

Ibid. μόνος ἰδίως υἱὸς—λόγος ὑπάρχων] Confer pag.
47. l. 2. et p. 120. l. 31. p. 121. l. 21. p. 137. l. 8. p. 138.
l. 10. et Apol. 2. sect. 6.

Ibid. ἰδίως υἱὸς] Respicit ad Apostoli verba τῷ ἰδίῳ υἱῷ
ἐκ ἐφείσατο. Ro. 8. 32. et V. Jo. 5. 18. Alex. ap. Theod.
Hist. 1. 4. et Athan. Decr. Syn. Nic. Θεὸς ὢν ὁ λόγος καὶ
ἐκ Θεῷ πεφυκώς. Theoph. ad Autol. lib. 2. τὸ ἐκ Θεῷ γεν-
νηθὲν Θεὸς ἐστίν— Irenæ. 1. p. 39. Ed. Ox. Inde Orig. in
Jo. p. 416. eum vocat αὐτεῖον. i. e. γνήσιον υἱόν, ut Eu-
seb. Hist. 10. 4.

Lin. 15. λόγος—πρωτότοκος] V. p. 44. l. 1. et p. 70.
l. 14. p. 97. l. 14. p. 112. l. 13. p. 140. l. 9. ὁρθὸς αὐτῷ λό-
γος πρωτόγονος υἱὸς. Philo de Agric.

Pag. 49.

Lin. 4. πρὶν ἢ—] F. γένος — καὶ ὅτι πρὶν ἢ — Ita sentit
Fabricius in Biblioth. Græc. Vol. 5to. Sed cùm desit
Codicum auctoritas, in conjectando frustrâ sumus, præ-
sertim cum non nobis constet, quanta fuerit lacuna in
Codice

Codice ex quo hæc edidit Stephanus. Sed loco apta videtur Grabiî conjectura — sc. γένος, ἰσθί, &c. at sic fortasse melius legas, γένος, καὶ ἐπὶ κατάλοιποι τῶν δαιμόνων, ὅτι γὰρ πρὶν — V. Apol. 2. sect. 6. sed satis aptè suppleas — γένος ἐπεὶ τὸ παλαιόν πρὶν ἢ — ut p. 9. lin. 2.

Lin. 5. φθάσαντες τινες] i. e. Mythologi. V. Apol. 2. sect. 6. ὅθεν καὶ ποιηταὶ καὶ μυθολόγοι.

Lin. 7. διὰ τῶν ποιητῶν] Loci sensum turbat planè illud διὰ. Legendum opinor τὰ τῶν ποιητῶν — i. e. *Poetarum dicta tanquam facta tradiderunt*. Explices verò per locum huic geminum, p. 116. l. 3. οἱ παραδιδόντες τὰ μυθοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ποιητῶν. V. Paræn. pag. 49. l. 20.

Lin. 9. δύσφημα — ἔργα] V. p. 54. l. 12, &c. Et Tertull. Apol. c. 7, 8. et Justin. Apol. 2. sect. 12.

Lin. 10. ὃν εἶδεις μάρτυς —] Horum testes quidem jactabant Ethnici; sed quales vide ap. Euseb. 5. t. et 9. 5. et ipsum Justinum Apol. 2. sect. 12. et in hæc, p. 56. l. 12. V. etiam Tertull. Apol. c. 4. ad Nation. 1, 2. et ad Scap. c. 2. Plin. Epist. 10. 97. Athenag. Leg. pag. 38.

Lin. 12. τὰ ὅμοια —] V. supra p. 43. l. 1.

Lin. 13. μόνοι μισέμεθα —] *Nos soli arcemur a Religionis proprietate*. Tertull. Apol. c. 24.

Lin. 14. μηδὲν ἀδικῶντες] Ita Melito ap. Euseb. 4. 26.

Lin. 15. ἄλλων ἀλλοτρίᾳ —] V. Lucian. Jup. Tragedus. et Clem. Alex. Protrept. pag. 25, 29. Ed. Paris. Atque Herodot. 1. 2. sect. 42 — 69. et Hieron. Advers. Jovin. 1. 2. col. 201. Op. T. 4. Ed. Martian. *Singule pene in Ægypto*, &c. Recog. Clem. 1. 5. c. 16. Diod. Sic. lib. 1. p. 56. Ed. Steph. Athanas. c. Gentes, c. 23, 24. Ed. Bened. Athenag. Leg. f. 12. et Euseb. Præp. Ev. lib. 2. p. 50. ex Diodoro. Tertull. Apol. c. 13, 24. Origen. c. Cels. 252, 257. Et Strab. lib. 17.

Pag. 50.

Lin. 8. ἐν γραφαῖς] Lege ἐν ταφαῖς στεφάνος — Meursius,

fius. Sic ap. Fabric. v. 5. ἰν βιβλῶ 13 ἐν ταφῇ Porph. ap. Euseb. Præp. Ev. p. 147. ταφῇ Μύσεως. Deut. 34. 5. θήσομαι ταφῇ σου. i. e. *Sepulchrum*. Nahum. 1. 14. ἐν ταφῇ νεκρῶν ἐκφέρειν. Herod. 3. 16. V. Clem. AL Pædag. 2. 8. Tertull. de Coron. sect. 10. *Nec mortuos coronamus*. Min. Fel. c. 38. Id tamen postea fecere Christiani. *Martyris ad tumulum debes et terra coronas*. Paulin. Natal. Felic. *Coronas Sepulchris denegatas* — Cæc. ap. M. Felicem. c. 12. Apul. Met. 9. *Hercules dignus solus coronam gestare*. Cic. Flac. 29. *ut imponeretur corona aurea mortua*. V. Suet. Aug. 18. Curt. lib. 10. 1. Kirchman de funere. c. 2.

Lin. 9. ὅτι γὰρ ἔτα —] Legendum est plane, ὅτι γὰρ τὰ αὐτὰ — Vid. Athanas. c. Gentes. c. 23. pag. 22. Ed. Bened. V. Juvenal. Sat. 15. Herodot. 1. 2. 63.

Lin. 11. νενομισμένα] V. Orig. c. Cels. 1. 5. pag. 255. Clem. Alex. Protrept. p. 34. Ed. Ox.

Lin. 13. ἐκ παντὸς γένους ἀνθρ —] V. p. 1.

Lin. 14. παλαιοί] Lege παλαι, nihil certius. V. p. 26. 1. 2. et p. 80. 1. 10.

Ibid. Διόνυσον —] V. Suid. in V. ἀνδρόγυνον, et Clem. Alex. Protrept. p. 30. et Justin. Orat. ad Græc. p. 140. Ed. Ox.

Lin. 15. Ἀπέλλωνα] Qui Hyacinthum amavit et Hymenæum. V. Apollod. 1. 1. c. 3. et 1. 3. c. 10. et Anton. Liberal. c. 23. Ed. Galæi. Hygin. Fab. 271. Ovid. Metamorph. 1. 10. v. 167. Lucian. Dial. Mercur. et Apoll. p. 149. Ed. Bened. Clem. Homil. 5. c. 15. Clem. Alex. Cohort. p. 29, 30. Ed. Ox. Prudentius *πρὸς Στεφ. Hymn. 10. ver. 188*. Philesius Apollo dictus ab osculo Branchi pueri. Fragm. Varron. ex Lactantio. V. Connon. Narrat. 33. Ed. Galæi.

Pag. 51.

Lin. 3. τὰς διὰ τὸν Ἀδωνιν οἰδρεθείσας] Mythologicos non consuluit Sylburgius, qui ex iis perspicuum esse dicit, ita potius legendum esse, τὴν μὲν διὰ τὸν Ἀδωνιν, τὴν δὲ

E c

διὰ

διὰ τὸν Αἰδωνέα οἰσθησεῖσαν ; nam rectissime hic Justinus; quippe tum Proserpinæ tum Veneris amasius Adonis. V. Apollod. Bib. I. 3. c. 13. f. 4. Ed. Galæi. et Phurnut. c. 20. V. Scholia in Theocr. Idyll. 3. v. 48.

Lin. 4. *μυστήρια ἄγει*] V. Eustath. in II. Z. v. 252, *Λαοδίκην ἐσάγυσσα* — *Ἀγραύλῳ Ἀθηναῖοι* — *μυστήρια ἄγυσσι*. Athenag. Leg.

Lin. 9. *Γανυμήδην*] V. supra. p. 46.

Lin. 13. *διὰ τῦτο*] i. e. *Propter auxilium, quod per Thetidem petitus est*. Sed legendum fortasse *διὰ νυκτός*. Ex Homer. Iliad. B. init. Ut in hoc quoque ridiculum ostendat Jovem. Nam illa *διὰ τῦτο*, nihil hic valent, et melius abesse possunt, ut sit *μεριμνῶντα τὸν τῆς* — aut debuit saltem esse *μεριμνῶντα περὶ τέτον*. —

Ibid. — *τὸν* — *Ἀχιλλέα* — *ὀλέσαι πολλὰς τῶν Ἑλλήνων*] Hoc planè falsum, nam *ὀλέσαι* refertur ad Jovem, non ad Achillem. Jupiter sc. in honorem Achillis cladem intulit Græcis. Lego igitur *μεριμνῶντα τιμῆσαι τὸν τῆς Θέτιδος Ἀχιλλέα, καὶ διὰ τὴν* —

Pag. 52.

Lin. 3. *προεβάλλοντο* —] V. Apost. Constit. I. 6. c. 7, 8, 9, 10.

Lin. 5. *καὶ ἐδιώχθησαν*] Vide Origen. c. Cels. p. 68. et 282. V. pag. 55. in hac Apolog. I. 1.

Lin. 6. *Σίμωνα*] V. p. 122. et Dial. c. Tryph. p. 349.

Lin. 8. *Γιτῶν*] *Ἀπὸ Γιτῶν ὀρμώμενοι*. Theod. Hæret. Fab. cap. 1. *ex Castello Getbonum*. Recog. Clem. I. 12. *Γιτῶν*. Apost. Constit. 6, 7. *ὁ ἀπὸ Γετῶν κώμης*. Anast. Sinait. Odῆγ. p. 80. *ἀπὸ Γετῶν κώμης*. Clem. Hom. 2. n. 22. *ὁ ἀπὸ Γιτῶν Σαμαρεὺς*. Clem. Hom. Epit. 14. *ἀπὸ Γιτῶν κώμης*. Ibid. n. 25. Lege igitur hic *Γιτῶν* pro *Γιτῶν*.

Lin. 9. *δυνάμεις μαλικάς*] V. Recog. Clem. I. 2. c. 9. et Hom. 2. c. 22. Opus Imperfect. in Matth. Hom. 19. Constit. Ap. I. 6. c. 7, 9.

Lin. 10. *τῇ πόλει* — *βασιλίδι*] Ita sæpe Romam appellat

pellat Eusebius in Vit. Constant. 1. 26, 33, et 3. 47. et 4. 63, 69. Vide Spanhem. Numism. Tom. 2. p. 401. ἐν τῇ βασιλίδι Ρώμῃ. p. 123. l. 3. ἡ βασιλεύουσα πόλις. Euseb. Hist. 2. 13.

Lin. 12. παρ' ὑμῶν] παρ' ὑμῶν. Euseb. Ec. Hist. 2. 13. rectè; atque ita ipse postea Justin. p. 123. l. 3. A Claudio Cæsare statuâ honoratus esse dicitur ob magicam. Irenæ. 1. 20. Cyril. Catech. 6.

Lin. 15. ΣΙΜΩΝΙ ΔΕΩ ΣΑΓΚΤΩ] Jam dudum viri docti observârunt, imperitiâ linguæ Latinæ lapsum esse Justinum, qui statuam *Semoni Sanco* positam *Simoni Mago* sacratam fuisse putaverit, vicinitate nominum deceptus. Certè statua illa, quam in insulâ Tiberinâ viderat Justinus, non ita dudum effossa est cum eâ inscriptione, quam dixi, SEMONI SANGO DEO FIDIO. *Sancus*, Deus erat apud Sabinos, qui pactis et fœderibus præerat, a fanciendo dictus: unde etiam *Deus fidius* vocabatur, a fide. Quinetiam per eum jurare soliti erant Romani. Fefellerunt Justinum Samaritani quidam, qui statuam illam *Simoni Samaritano* positam fuisse ei persuaserunt. Quasi verò Romani magum ac præstigiorem adhuc viventem consecravissent: aut quasi Romani Deum adjecto Epitheto *sanctum* vocaverint. GRABE è VALESIO in not. ad Euseb. Hist. 1. 2. c. 13. Justinus, inquis, *Lat. linguæ imperitia lapsus est*. At ille aliquamdiu Romæ degens vix Linguæ Latinæ omnino ignarus esse potuit, nec peritia ejus requirebatur ad tria tantum verba describenda. (Flavia Neapolis, ubi natus est Justinus, erat Colonia Romana, et ipse Romanis ortus est parentibus, uti ostendunt nomina Priscus et Bacchius.) Fac verò eum errasse, nulline erant Romæ tunc Christiani, qui lapsum corrigerent? Sed *imposuerunt ei*, inquis, *Samaritani*; illi sc. a quorum commercio abhorrebat. At *Romani Magum viventem non consecrassent*. Fateor, si non eum reverà *magnum* præsentemque *Deum* esse credidissent. V. Act. 8. 10. et 14. 11, 12, 13. Sed *Deum (adjecto Epitheto) sanctum non*

vocarent. Atqui apud veteres Romanos legimus, *Dii sancti, sancte Jupiter, numina sancta, &c.*

Dicis porro Statuam, quam vidit Justinus, nuper effossam, sic inscriptam esse, *Semoni Sango Deo Fidio.* Unde verò didicisti illam eandem esse statuam? Annon utriusque capax erat Insula? ne dicam horum statuas ipsâ formâ distinctas fuisse; nam illa *Semonis* Herculem referebat, *Simonis* autem Jovem, uti notat Irenæus l. 1. c. 20. V. Cyril. Catech. 6. p. 87. Ed. Ox. ἐν αἰδεί Διός. Epiphan. Hær. 21. c. 3. Si Justinus adeo imperitus erat (ut tu dicis) Linguæ Latinæ, ut tria verba rectè scribere non potuerit, quo pacto, quæso, totam Adriani ad Fundanum Epistolam latinè scriptam subnectere potuit Apologiæ eidem ad Antonin. quod ab eo factum narrat Eusebius. Hist. 4. 8.

Defendunt Justinum Baronius, Tillemont, Jenkyn (contra Jo. Pherep.) Halloixius, alique; nec immeritò. Nauci enim sunt, quæ è Valesio et Salmasio profert Grabius.

Pag. 53.

Lin. 1. ὀλίγοι] Origenes cont. Cels. l. 1. p. 44. dicit suâ ætate vix triginta superfuisse Simonianos. V. et lib. 6, p. 282. et Euseb. Ec. Hist. l. 2. c. 1. et 13.

Lin. 2. τὸν πρῶτον θεόν] *Jovem* sc. V. Irenæ. l. 20. et Augustin. de Hær. Recogn. Clem. 2. 9, 12.

Lin. 3. ἐκείνου κ] Hæc dele cum Eusebio.

Lin. 5. ἐπὶ τέγους] Ita Theod. Hær. Fab. 1. ἐπὶ τέγους ἐστῶσαν.

Lin. 6. ἔννοιαν πρώτην] Ελένην τὴν πρώτην αὐτῆς ἔννοιαν ἔφασκεν εἶναι. Theod. Hær. F. 1. Sc. tanquam Minervam e Jovis cerebro. V. Cotel. in Clem. Recogn. 2. 9. V. in hâc Apol. p. 142. l. 12.

Lin. 7. Μένανδρον] Οἶκον δεύτερον — τῆς διαβολικῆς ἐργείας. Euseb. Ec. H. l. 3. c. 26.

Lin. 8. Καὶ παρατάτας] Καὶ παρατίταιας. Euseb. l. 3. c. 36. Sed Καὶ παρατίταιας. MSS Maz. Med. Fu.

Lin. 13. Καὶ νῦν εἰσὶ τινες] Et nunc quoque idem pro-

profitetur tenebrio quidam dictus. Aſgill in libello nuper edito. Sed ut Menandri mentem penitiùs intelligas, confer Irenæ. 1. 2. Tertull. de Anim. 3. 36.

Ibid. ἀπ' ἐκείνου] Ita de Simone Mago Eusebius Eccl. Hist. 2. 1. ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀπ' ἐκείνου αἵρεσιν μεμνημένων. —

Lin. 15. Μαρκίωνα δὲ—] Subaudi προεβάλλοντο, ex pag. 52. l. 3.

Pag. 54.

Lin. 1. νῦν—] Vid. Tillemont. Not. 2. sur les Marcionites.

Lin. 5. τὸν ποιητὴν τῷδε τῷ παντὶ] Sunt verba Platonis in Timæo. p. 28. Ed. Steph.

Lin. 6. τὸ παντὶ θεῷ] Eusebius legit. — τῷ παντὶ πατέρα εἶναι τῷ Χριστῷ, quod videtur hic reponendum. Nam Marcion non negabat Creatorem esse Deum, sed esse supremum illum Deum Christi Patrem; sic autem Cerdon quem secutus est Marcion. Sic verò ταυτολογία vitabis. V. Tertull. Præscr. cap. 34, 51. et Irenæ. 1. 28, 29. et Orig. c. Cels. lib. 8. p. 387. et Philocal. pag. 7. et w. Evx. pag. 128. Ed. Lond. V. Epiphan. in Hæresi Marcion. et Tertull. adversus Marcion. lib. 1.

Lin. 8. πάντες οἱ] Corrige ex Eusebio, καὶ πάντες —

Lin. 10. ὅ κοινῶντες—φιλοσόφοις] i. e. *Qui Philosophi non sunt, Philosophi appellantur.* Quod absurdum est. Nulla autem sunt communia Philosophorum dogmata; sed aliorum alia. Lege καὶ ὅ κοινῶν ὄντων δογματικῶν ex Euseb. 4. 11—V. Vit. Constan. 2. 71.

Lin. 12. εἰ δὲ καὶ τὰ δύοφθημα—] V. Dial. cum Tryph. p. 227. Ed. Paris. et Irenæum 1. 1. c. 24. Carpocrati hæc exprobat Eusebius Eccl. Hist. 1. 4. c. 7. et Clem. Alex. Strom. p. 514. Atque eadem fere de Simonianis narrat Eusebius lib. 2. c. 13. Epiphan. Hær. 26. Tertull. de Anim. c. 35.

Lin. 13. Μυθολογούμενα] A Judæis ortam esse hanc Fabulam dicit Origenes contra Cels. 1. 6. p. 293. Sed rejicit ut incredibilem Trypho apud Justin. p. 227.

Lin. 14. Λυχνίας—] V. Tertull. Apol. c. 7, 8.

Lin.

Lin. 15. ἡ γινώσκουμένη] Ita Viennenses ap. Euseb. Ec. Hist. 5. 1. ὅσα μήτε λαλεῖν μήτε νοεῖν θέμις ἡμῖν, ἀλλὰ μηδὲ πιστεύειν, εἴ τι τοιοῦτο πῶποτε — ἐγένετο. At nefanda hæc, vel his similia, a Carpocratianis perpetrata fuisse docet Clem. Al. et Euseb. locis antea citatis.

Pag. 55.

Lin. 2. καὶ διὰ τὰ δόγματα] i. e. *Ob Blasphemias et prava dogmata*. Nam eorum nonnulli passi sunt quæ Christiani. Euseb. Martyr. Palæst. c. 10. de Asclepio. V. Euseb. Ec. Hist. 4. 15. de Metrodoro Marcion. et lib. 5. c. 16. et 7. 12.

Lin. 3. σύνταγμα] V. Origen. c. Cels. p. 68, 282. V. Phot. Cod. 125. Ex hoc Justinii libro deperdito Theod. collegit Fab. Hæret. V. Præf.

Lin. 6. Ἡμεῖς δὲ] Refellit hîc Justinus ὁσφρημα illa p. 49. l. 9. et p. 54. l. 12.

Ibid. μηδὲνα διώκωμεν] Rectè corrigit Grabiùs μηδὲν ἀδικῶμεν, nam sic pag. 8. lin. 13. et 14. 8. 49. 14. 149. 11.

Lin. 13. παιδας] Sc. τρέφουσι. Sed malletem παῖδων, nempe τρέφουσι παῖδων ἀγέλας, uti habet Tatian. p. 100. Grabiùs confundit duas sententias, et in conjectando frustra est. Aperta verò res erit, si sic interpungas, — παιδας (vel παῖδων) + μόνον. Καὶ ὁμοίως θηλειῶν.

Lin. 14. θηλειῶν] F. θηλυδριῶν, ut apud Tatian. pag. 100. Ed. Ox.

Lin. 15. ἀνδρογύνων] V. Pollucem Onomas. l. 6. c. 30. et Suid.

Ibid. ἀρρήτωποιῶν] i. e. αἰσχρογύνων. V. Diog. Laert. Procem. V. Suet. Calig. c. 40. cum notis Casauboni. V. Origen. Contra Cels. l. 4. p. 196. et 206. cum notis Spenceri.

Pag. 56

Lin. 3. ἐκκόψαι.] V. Euseb. Vit. Constant. 4. 25.

Ibid.

Ibid. ὑμετέρας οἰκουμενῆς] Ita Athenag. Legat. c. 1.

Lin. 5. ἀνθρώποι μίξεις] V. Tertull. Ap. c. 9. et Clem. Alex. Phæd. 3. p. 265. Ed. Oxon. V. etiam. Tertull. c. 39. V. Prudent. περὶ Στεφ. Hymn. 10. vers. 196, &c.

Lin. 9. ἀποκρίπτοισι τινὲς] i. e. Galli cinædi Sacerdotes Cybeles.

Ibid. εἰς μητέρα θεῶν τὰ μυσῆρια ἀναφέρουσι] Homines suis ipsi virilibus litant. Lactant. 1. 21. Galli eam, et Semiviri, sui Corporis supplicio colunt. Min. Fel. Ritus obscenum explicat Prudentius, περὶ Στεφ. Hymn. 10. vers. 1066, &c.

Lin. 10. καὶ παρὰ παντὶ —] Hæc usque ad pag. 58. lin. 9. Parenthesi include. Draconis verò hujus Mystici obscenum planè usum significat Justinus.

Lin. 11. θεῶν] Lege θεῶν. V. p. 10. l. 14. Apol. 2. p. 30. Dial. c. Tryp. p. 274. et Paræn. p. 44. lin. 2.

Ibid. ὁφίς — ἀναλεῖσθαι] Ad hoc respicit Persius Sat. 1. v. 113.

Pinge duos angues: pueri, sacer est locus, —

ὁφίς. ἐν ἱεροῖς τὸ τοῦ ζῶον καὶ ἐν μυσῆρσι συμπαρεῖληται. Phil. Byb. ap. Euseb. Præp. Ev. l. 1. p. 41. Ed. Viger. V. Euseb. de Laud. Const. c. 13. V. Spanhem. de Præst. et usu Numism. in V. Dracones. οἱ παλαιοὶ μάλιστα τῶν ζώων τὸν δράκοντα τοῖς ἥρωσι συνωκείωσαν. Plutarch. in Cleom. sub. fin. κοινῶς μὲν πᾶσι τοῖς ἥρωσι δράκοντες παρετίθεντο. Schol. in Aristoph. Plut. vers. 732. Δράκων μύσικον. Tatian. 5. 13. Vide et Clem. Al. Protrept. p. 11. Ed. Paris.

Lin. 13. ὑμῖν προαίτιόμενα] V. Apol. 2. sect. 12. et Orat. ad Græcos. p. 144. Ed. Ox.

Ibid. ὡς ἀναλεῖσθαι μέν —] Oppositè ad λυχνίας ἀναλεῖσθαι. pag. 54. l. 14. vera fictis regerit.

Pag. 57.

Lin. 10. καὶ γὰρ ἡ ἐπιμονὴ] Confer pag. 95. l. 10. et Apol. 2. sect. 7. et Dial. c. Tryph. p. 258. Ed. Paris. A. ἐπιμονή, i. e. moræ finis, ut appellat Tertull. Ap. c. 39. Lin.

Lin. 12. ἐκ μετανοίας] Respicere hinc videtur Justinus ad 2 Pet. 3. 9. V. Clem. Recog. 3. 25, 26.

Lin. 14. τὸ ἀρχὴν—] V. Eccles. 7. 29. et Apol. 2. sect. 7. et Dial. cum Tryph. p. 316. Ed. Paris. V. Rom. 1. 19.

Pag. 58.

Lin. 5. διὰ τέχνης] Rectius ἀτεχνῶς. Et verte — is vel non omnino existere illum profitebitur, vel existentem vitio delectari dicet, vel saxi instar quiescere; — Sic vitabis illud ἀναπρόδοτον Langi infra lin. 9. Ατεχνῶς. τὸ παράπαν, καὶ τῷ ὄντι, καὶ καθόλου. Hesych. M. Etym. ἀπλῶς, φανερώς καθάπαξ.

Lin. 7. μηδὲν εἶναι—] V. pag. 90. l. 1, &c. et Apol. 2. sect. 8, 9.

Lin. 9. καὶ πάλιν] Subaudi ἐκ ἐκτιθέμεν τὰ γενόμενα. Hæc est secunda ratio, cur Infantes non sint exponendi.

Lin. 12. Αλλ' ἢ—] Cupiditate procreandi aut unam sci- mus, aut nullam. Min. Fel. V. Euseb. Dem. Ev. l. 1. c. 8, 9. Origen. c. Cels. pag. 21. 365. Tertull. Apol. c. 9. Nos ab isto eventu, &c. Athenag. p. 129. Ed. Ox. Ignat. Ep. Interpol. ad Philadelph. c. 4.

Pag. 59.

Lin. 5. ἀπειρῆσαι] V. Orig. c. Cels. l. 2. p. 68. cum Not. Spenceri. Amm. Marcell. 18. 4. et Casaub. Not. in Spartian. Vit. Adrian. c. 14. Ed. Lugd. Bat. et Dion. Cass. l. 67. p. 759. Hoc prohibitum est per Can. Apostol. 17. At iste Canon Justino et Christianis Alex. ignotus; quippe postea editus contra Valesianos.

Lin. 7. ὑπογράψαι] i. e. *Mandis subscriptione approbare*. Sic Euseb. Epist. ad Cæsar. ap. Socr. 1. 8. et alii Scriptores Ecclesiastici passim. V. Budæ.

Ibid. ἐφ' ἑαυτῷ μέιναι] Interpres accipit, quasi Juvenis iste in proposito permanens privatim se castrandum curasset, præfidis veniâ non obtentâ. Sed. f. ἐφ' ἑαυτῷ μέιναι est, *manens sicut erat*, sc. integer, legibus obtemperans,

rans, et animi sui proposito, amicorumque testimonio, id se factum voluisse, contentus. Neutrum verò laude dignum; castitatis enim est, corporis nostri membra ὑπωπιάζειν, non ἐκτέμνειν.

Lin. 8. ἡρεκέθῃ—] Confer Orig. Comment. in Matth. 19. 12. pag. 366. Ed. Huet. et ejusdem Origenian. lib. 1. c. 1. et Euseb. Hist. 6. 8.

Lin. 10. Ἀνιδόν—] V. Hegesipp. ap. Euseb. Hist. 1. 4. c. 8. cum Annotat. Vales. Origen. c. Cels. 1. 3. p. 132. et lib. 8. p. 384. Spartian. Vit. Adrian. cap. 14. Not. Casaub. Athanas. contra Gentes pag. 9. Ed. Ben. V. Pausan. Arcad. de Antinoo.

Ibid. τῷ νῦν γεσηγημένῳ] νῦν γενομένῳ, ap. Euseb. melius.

Lin. 11. ὅν καὶ πάντες—] A quot urbibus et Gentibus id factum fuit, docet Spanhem. Numism. Tom. 2. pag. 330.

Ibid. φόβῳ] Lege φόβον. Euseb. Hist. 4. 8. Ita Athan. c. Gentes. p. 9. διὰ φόβον τῷ πρὸς-ἄξαντι σέβουσι. Ob metum sc. Adriani, qui id jusserat. *Græci eum volente Adriano consecraverunt.* Spartian. Adrian. L. B. pag. 137. *De pædagogiiis aulicis nescio quem Synodi Deum facitis.* Tertull. Ap. c. 13. V. Theod. Serm. de Martyr. Op. Tom. 4. p. 597. et Clem. Alex. Protrept. p. 43. Ed. Ox.

Lin. 13. ὅπως δὲ μή τις—] S. Martyr—demonstrationem Divinæ Christi excellentiæ aggreditur, quâ et Jesum verum Dei filium, et Christianam Religionem veram esse evincit, argumento a Prophetiis deducto; quod tanquam aliis probationibus βεβαιότερον, *firmius*, adduxit quoque S. Petrus 2 Epist. cap. 1. vers. 19. GRABE. Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. Petrus hoc tantum vult, Prophetiam per se obscuram, ex iis quæ Apostoli viderant, et audiverant, confirmationem esse factam.

Ibid. ἀντιπιδεῖς ἡμῖν] Deest ἔπος, vel εἶπη, ut sit ἀντιπιδεῖς εἶπη ἡμῖν. Sed librarii fortasse erratum est, pro ἀντιπιδεῖν ἡμῖν. i. e. *nobis reponat, seu objiciat.*

Lin. 15. ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων] i. e. *Cujus parentes*

Lin. 12. [ἐκ μεταβολῆς] Respicere hinc videtur Justinus ad 2 Pet. 3. 9. V. Clem. Recog. 3. 25, 26.

Lin. 14. τὸ ἀρχὴν —] V. Ecclef. 7. 29. et Apol. 2. sect. 7. et Dial. cum Tryph. p. 316. Ed. Paris. V. Rom. 1. 19.

Pag. 58.

Lin. 5. διὰ τέχνης] Rectius ἀτεχνῶς. Et verte — *is vel non omnino existere illum profitebitur, vel existentem vitio delectari dicet, vel saxi instar quiescere*; — Sic vitabis illud ἀναπαισάμενον Langi infra lin. 9. Ατεχνῶς. τὸ παράπαν, καὶ τῷ ὄντι, καὶ καθόλου. Hesych. M. Etym. ἀπλῶς, φανερώς, καθάπερ.

Lin. 7. μηδὲν εἶναι —] V. pag. 90. l. 1, &c. et Apol. 2. sect. 8, 9.

Lin. 9. καὶ πάλιν] Subaudi ἐκ ἐντιθέμεν τὰ γενόμενα. Hæc est secunda ratio, cur Infantes non sint exponendi.

Lin. 12. Αλλ' ἢ —] *Cupiditate procreandi aut unam scimus, aut nullam.* Min. Fel. V. Euseb. Dem. Ev. l. 1. c. 8, 9. Origen. c. Cels. pag. 21. 365. Tertull. Apol. c. 9. *Nos ab isto eventu, &c.* Athenag. p. 129. Ed. Ox. Ignat. Ep. Interpol. ad Philadelph. c. 4.

Pag. 59.

Lin. 5. ἀπειρηθῆναι] V. Orig. c. Cels. l. 2. p. 68. cum Not. Spenceri. Amm. Marcell. 18. 4. et Casaub. Not. in Spartian. Vit. Adrian. c. 14. Ed. Lugd. Bat. et Dion. Cass. l. 67. p. 759. Hoc prohibitum est per Can. Apostol. 17. At iste Canon Justino et Christianis Alex. ignotus; quippe postea editus contra Valesianos.

Lin. 7. ὑπογράψαι] i. e. *Manus subscriptione approbare.* Sic Euseb. Epist. ad Cæsar. ap. Socr. 1. 8. et alii Scriptores Ecclesiastici passim. V. Budæ.

Ibid. ἵφ' ἑαυτῷ μέινας] Interpres accipit, quasi Juvenis iste in proposito permanens privatim se castrandum curasset, præfidis veniâ non obtentâ. Sed. f. ἵφ' ἑαυτῷ μέινας est, *manens sicut erat*, sc. integer, legibus obtemperans,

rans, et animi sui proposito, amicorumque testimonio, id se factum voluisse, contentus. Neutrum verò laude dignum; castitatis enim est, corporis nostri membra ὑπωπιάζειν, non ἐκτέμνειν.

Lin. 8. ἡρεσίῃ—] Confer Orig. Comment. in Matth. 19. 12. pag. 366. Ed. Huet. et ejusdem Origenian. lib. 1. c. 1. et Euseb. Hist. 6. 8.

Lin. 10. Ἀντιόχου—] V. Hegesipp. ap. Euseb. Hist. 1. 4. c. 8. cum Annotat. Vales. Origen. c. Cels. 1. 3. p. 132. et lib. 8. p. 384. Spartian. Vit. Adrian. cap. 14. Not. Casaub. Athanas. contra Gentes pag. 9. Ed. Ben. V. Pausan. Arcad. de Antinoo.

Ibid. τῷ νῦν γεσημαίνῃ] νῦν γενομένῃ, ap. Euseb. melius.

Lin. 11. οὐ καὶ πάντες—] A quot urbibus et Gentibus id factum fuit, docet Spanhem. Numism. Tom. 2. pag. 330.

Ibid. φόβῳ] Lege φόβον. Euseb. Hist. 4. 8. Ita Athan. c. Gentes. p. 9. διὰ φόβον τῷ πρὸς ἄξαντος σέβουσι. Ob metum sc. Adriani, qui id jusserat. *Græci cum volente Adriano consecraverunt.* Spartian. Adrian. L. B. pag. 137. *De pædagogis aulicis nescio quem Synodi Deum facitis.* Tertull. Ap. c. 13. V. Theod. Serm. de Martyr. Op. Tom. 4. p. 597. et Clem. Alex. Protrept. p. 43. Ed. Ox.

Lin. 13. ὅπως δὲ μή τις—] S. Martyr—demonstrationem Divinæ Christi excellentiæ aggreditur, quâ et Jesum verum Dei filium, et Christianam Religionem veram esse evincit, argumento a Prophetiis deducto; quod tanquam aliis probationibus βεβαιότερον, *firmius*, adduxit quoque S. Petrus 2 Epist. cap. 1. vers. 19. GRABE. Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον. Petrus hoc tantum vult, Prophetiam per se obscuram, ex iis quæ Apostoli viderant, et audiverant, confirmationem esse factam.

Ibid. ἀντιθεῖς ἡμῖν] Deest ἱσοῖο, vel εἴπη, ut sit ἀντιθεῖς εἴπη ἡμῖν. Sed librarii fortasse erratum est, pro ἀντιθεῖν ἡμῖν. i. e. nobis reponat, seu objiciat.

Lin. 15. ἄνθρωπον ἐξ ἀνθρώπων] i. e. Cujus parentes

quibus erant homines; quod de Bellerophonte dixit, pag. 45. κινῶν ἀνθρώπων. V. p. 46. V. etiam p. 118. l. 15. et Dial. c. Tryph. p. 267, 268, 274. Ed. Paris. Ita Plat. in Minoc, ἀνθρώπων ἐν ἀνθρώπων.

Pag. 60.

Lin. 2. ἀπόδειξιν] Sc. quam promisit pag. 24. l. 13. et p. 47. l. 13.

Lin. 4. προφητεύει πρὶν—] V. p. 22. lin. 7. et Dial. c. Tryph. p. 225. A. Ed. Paris. et p. 253, 308. Tertull. Apol. c. 20. Orig. c. Cels. p. 72.

Lin. 6. ἥτις μεγίστη] Τὸ μέγιστον εἶδος λέγεται, ποτὶν ἰκεῖνο, ὅπερ ὑπάρχον δυνάσκει εἶναι γενέσθαι. Aencas Gaz. p. 80. Ed. Lips. Ita fere Justin. supra in p. 22. lin. 7.

Lin. 15. βέβηλοις—συνέλαβμέναις—] F. βέβηλοις—συνέλαβμέναις. V. p. 61. lin. 8. et 15. p. 62. l. 12. p. 76. l. 1. et Paræn. p. 73, 74. συνέλαβμέναις.] Sc. προσφυντίας.

Pag. 61.

Lin. 7. Ἡρώδη] Conjectio Justinum non Ἡρώδη, sed ἱερῶν scripsisse: quippe Eleazarus, ad quem Ptolemæus legatos misit, et summus Judæorum sacerdos, et Rex simul erat, uti docet Philo Judæus (lib. 2. de Vitâ Mo- sis p. 658. quem in Parænesi hanc in rem laudat Justinus) ita scribens: Πρέσβεις ὡθὺς ἐξέπεμπε πρὸς τοὺς τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερεῖς καὶ βασιλέα· ὁ γὰρ αὐτὸς ἦν, &c. Legatos confestim misit ad Judæorum Pontificem et Regem: idem enim tunc erat; utrâque scilicet dignitate præditus: Pontifices enim rebus præfuerunt, donec Asamonæi posterum regnum obtinuerunt, Οἱ γὰρ ἀρχιερεῖς προεστῆσαν τῶν πραγμάτων, ἄχρις ἢ τοῖς Ασάμωναίου συνέβη βασιλεύειν ἔχοντες, quæ Josephi sunt verba lib. 11. Antiquit. Judaic. cap. 4. pag. 367. Scriba igitur quispiam Reipublicæ Judaicæ minus gnarus, legens τότε βασιλεύοντι ἱερῶν, hoc tanquam proprium Regis nomen accepisse, et quod nullum tale occurreret, vocem contractam vel corruptam sus-

fufpicatus effe videtur, ideoque haud abfimilem, nempe Ἡρώδη reposuiffe, et paulo poft pro βασιλεύων ἱερεὺς, βασιλεὺς Ἡρώδης. GRABE.

Justinum hic memoriâ lapsum notat Sylburgius, atque in eo triumphat Patro-mastyx Dallæus: cum tamen certum fit scribæ effe hunc, non ipfius Justini errorem; quippe qui ex lectis Philone et Josepho (quos citat hujus rei testes Paræn. pag. 74. Ed. Ox.) ignorare non potuit Eleazarum tunc temporis Judæorum et Regem et Pontificem fuisse. Probè novit Justinus Herodem Judæorum regem fuisse, cum nasceretur Christus. Quocirca nullus dubito, quin ad mentem Justini locum, restituerit Cl. Græbius. Sed si conjecturæ locus restet, quid si dicamus Ἡρώδη ortum habuiffe ex Ἐλραῖρι contractis pro Ἐλεαζάρῳ ἱερεῖ, et postea itidem Ἡρώδης, ex Ἐλεαζάρῳ ἱερεὺς? Vel legas, βασιλεύοντι ἀρχιερεῖ et βασιλεύων ἀρχιερεὺς in fequentibus. Crebra sunt istiusmodi Librariorum in abbreviatis Sphalmata.

Nemo hoc mirabitur qui ap. Origen. Περ. Ευχῆς in MS legerit Χριστὸν scriptum pro ἐκαιοντάρχῳ, et σωτῆρ pro πατὴρ ap. Euseb. Dem. Ev. p. 146. et Ecc. Theol. p. 172. et Δαβὶδ pro Παῦλῳ ap. eund. c. Marcell. ac Δαβὶδ pro Θεῷ Ib. p. 52. Atque ὑρανὸς pro ἀνθρώπου Ib. p. 52, 123, 126. Ut alia multa mittam, cujusmodi sunt τὸ θανάτου pro τῷ Νάθαν ap. Orig. Περ. Ευχῆς. p. 222. Ed. Read. et Δαμαθα πάλιν pro Σαρδανάπαλῳ in Paraph. Dionys. Περιηγῆς. p. 78. Ed. Ox.

Lin. 8. προφητειῶν] F. προφητῶν. Sic p. 62. lin. 12.

Lin. 15. ἔμειναν—μέχρι τοῦ δεῦρο] Ptolemæus sc. ἐκείσε ἀνέθηκε, ut ait Justin. in Cohort. p. 74. Ed. Ox. Ita Tertull. Apol. c. 18. Hodie apud Serapæum—exhibeniur Hebræa sc. unâ cum Versione Græcâ.

Ibid. αἱ βίβλοι] Sc. Interpretum αὐτόγραφοι.

Pag. 62.

Lin. 2. παρὰ πᾶσιν] Sc. exempla. V. Dial. c. Tryph.

F f 2

234.

234. et Origen. c. Cels. p. 293. Euseb. in Esai. 13. 1. p. 424. Ed. Montfauc.

Lin. 4. ἡμᾶς — ἀναιρῶντες —] De hoc sæpe queritur Justinus in Dial. c. Tryph. p. 335. et 363. *Synagoga judæorum fontes persecutionum.* Tertull. Scorp. c. 10. Ita in Polycarpi Martyrio, πᾶν πλῆθος ἐθνῶν τε καὶ Ἰουδαίων ἐξ ὧν — συναγαγόντων ξύλα, μάλιστα Ἰουδαίων προθύμως, ὡς ἰθὺς αὐτοῖς, εἰς τὸ τοῦ ὑπὲρβύλων. Euseb. 4. 15. Ita Soz. Hist. 2. 9. V. Act. 14. 2, 19.

Lin. 6. τῷ νῦν —] i. e. 180. Adriani. A. C. 135. V. Euseb. Hist. 4. 6. Sic Dial. cum Tryph. Τρύφων, φησὶ, καλῶμαι — φυγὼν τὸν νῦν γενόμενον πόλεμον. V. Vales. Annot. in Euseb. 1. 4. c. 8. νῦν] i. e. ἐφ' ἡμῖν, ut dicit Hefegipp. Ibid. de Antinoo. νῦν] ἀρτίως. Hesych.

Lin. 7. νῦν γεγενημένῳ πολέμῳ] Sic p. 59. l. 10. Αὐτ. τοῦ νῦν γεγενημένου. Sed γενομένου rectius. Euseb. νῦν γενομένου πολέμῳ. Et sic Justin. Dial. c. Tryph. p. 217, 227. Ed. Paris. Tillemont. in Marcion. dicit necessario legendum γεγενημ. non γενομ. malè.

Ibid. βαρχωχέας] Vide Euseb. Chron. ad. Adriani 17, qui dicit Barchochebam ideo Christianis infensum, quod ei opem ferre noluerint contra Romanos.

Lin. 11. ἀπάγειν] Ap. Euseb. ἀγεῖν. Hist. 4. 8. Sed vide Apol. 2. sect. 4. et Euseb. Hist. 6. 4, 5.

Lin. 12. ἐν δὴ] Lege δὲ.

Lin. 13. παραγινόμενον] F. παραλελησόμενον. V. p. 116. l. 9.

Pag. 63.

Lin. 7. τὸς ἐξ ἐθνῶν —] V. p. 113. l. 9.

Lin. 8. πισεύειν] F. πισεύσειν. Sed præsenti sæpe utitur Justinus pro futuro.

Lin. 9. πέντακισχιλίοις] Ἀδὰμ προεφίτευσε λέγων, τὰτου ἔνεκεν καὶ αλείψει — V. Clem. Hom. 3. 20. et 8. 10. Theoph. ad Autolyc. 1. 2. p. 146. Ed. Oxon. Cosm. Indopleust. 1. 5. p. 109. ap. Montf. Coll. Nov. Patr. Tom. 2. Adamus prophetavit magnum illud Sacramentum in Christum et Ecclesiam, *Hoc os ex ossibus meis*, &c. Tertull. de Animâ c. 11. Vide Recog. Clem. 1. 47.

Lin.

Lin. 11. χαλόμε] Davidem hic vult Justinus. V. p. 87.

Ibid. οὐτακοσίαις] Esaiam, Hose, Amos, Mich. Prophetas hic indicare videtur, ante Captivitatem primam,

Lin. 12. γενῶν] F. γενεῶν, Nam Prophetæ non sibi invicem successerunt, κατὰ γενῶν, sed κατὰ γενεῶν διαδοχᾶς. At Herodot. 1. 91. πέμπτον γένος, quinta ætas, seu, generatio.

Lin. 14. πρῶτος] Inter eos, sc. quorum scripta extant, παλαιότατος est Moses. Et sic explicat ipse Græbius in Cohort. p. 61. Ed. Ox. V. etiam 67. l. 20. et 69. l. 22.

Ibid. πρῶτος τῶν προφητῶν] i. e. πρῶτος προφητῶν γραφῆ παραδέδωκε, uti loquitur Euseb. Præm. Chron. Canon. Id. Ecc. Hist. 1. 2. p. 5. πρῶτος προφητῶν Μωσῆς. Euseb. Dem. Ev. p. 390. *Primus Prophetes Moses*. Tert. Apol. c. 19. Fragm. Ed. Haverc.

Lin. 15. εἶπεν] i. e. *Scriptit*; non enim prophetat hic ipse Moses, sed Jacobi Prophetantis verba refert. Malè igitur hinc colligit Justinus Mosen fuisse Prophetam; quod probandum potius erat ex Deut. 18. 15. Sed apertius Justin. in Dial. c. Tryph. p. 295. A. ubi ὑπὸ Μωσέως ἀναγραφείσαι, ἰακῶβ προφητεῖαν dicit, et 273. D.

Pag. 64.

Lin. 2. ὃ ἀπόκειλαι] Lege ὃ, sicut infra lin. 13. ὃ ἀπόκειλαι. V. Coteler. in Apost. Const. 1. 6. c. 11. Not. 22. Cyrill. Catech. 12. 7. et Euseb. Dem. Ev. p. 50, 95, 332, 360. Ecc. Hist. 1. 6. Ita legit Hippolytus de Anti-Christo p. 8. Ed. Fabric. Sed in lib. de Consumm. mundi, τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. V. Cyrill. Alex. contra Julian. lib. 8, initio. Theod. Dial. 1. p. 10, 16. ὃ ἀπόκειλαι. Julian. ap. Cyrill. dicit veram τῶν ὁ lectionem fuisse τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ, quam immutarunt Christiani in ἀπόκειλαι. Sed fide dignior Justinus in Dial. pag. 348. D. affirmat LXX. reddidisse ὃ ἀπόκειλαι, Aquilæ vero esse τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. *Ille, cui repositum est, regnum scilicet.* Origen. Περ. Αρχ. 4. 1.

Lin.

Lin. 4. πῶλον αὐτοῦ] Omittit hic Justinus (ut et pag. 117.) καὶ τῇ ἰλαίῃ τοῦ πῶλου τοῦ ἰδίου ἀποῦ, uti extant ap. LXX. et ipse citat in Dial. cum Tryph. p. 271.

Lin. 8. μέχρι τῆς] F. μέχρι μὲν τῆς.

Lin. 11. θάου ἁγίου] Superflua videtur vox posterior, et ἱερωτικῶς addita. V. p. 66. lin. 12. Vel delenda prior (sc. θείου) ut pag. 91. lin. 3. καὶ ἁγίου προφητικὸν πνεῦμα. p. 114. l. 12.

Lin. 12. διὰ Μωϋσέως] Non per Moysen, sed Jacobum, narrante Moys. V. Euseb. Dem. Ev. p. 95. Origen. c. Cels. p. 41.

Pag. 65

Lin. 3. ἐρατήσατε] Sc. cum expulso Archelao Judaea in provinciae formam redacta est An. 12. post natum Christum.

Lin. 7. ἐκ πάντων γὰρ γενῶν —] V. p. 1. lin. 7.

Lin. 9. δοριάλωτος] Lege δοριάλωτος. Ita Cod. Al. in 2 Maccab. 5. 11. habet δοριάλωτον, male. V. Prolegom. Lec. δοριάλωτος] A Tito scilicet Vespasiano.

Lin. 12. Legitur Gen. 49. πῶλον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἰλαίῃ τοῦ πῶλου τῆς οὐκ αὐτοῦ, πλυνεῖ ἐν οἴνῳ τῆς στολῆς αὐτοῦ καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. ap. LXX. Et sic citat Justin. c. Tryph. p. 271. Sed vide pag. præced. et pag. 114. l. 17.

Pag. 66.

Lin. 1. πρὸς ἄμπελον δεδεμένος] Aptè hæc quidem illis, δεσμεύων πρὸς ἄμπελον, respondent; sed non ita rem narrant Evangelistæ, nec ipse Justinus cum Judæo disputans, Dial. p. 272.

Lin. 13. οἱ πιστεύουτες] Sic Dial. c. Tryph. p. 273. D.

Lin. 14. τὸ παρὰ τῷ Θεῷ σπέρμα, ὁ λόγος] Πνεῦμα pro σπέρμα reponendum innuit non modo verbum *habitandi*, Spiritui potius quam semini conveniens: sed et mox pag. 70. lin. 12. sequens locus parallelus: τὸ πνεῦμα ἐν καὶ τὴν δυνάμει τὴν παρὰ τῷ Θεῷ — τοῦ λόγου. GRABE. Rectè σπέρμα — Confer Marc. 4. 14. et Matth. 13. 23, 37, 38. Luc. 8. 11. ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος Θεοῦ. Confer

fer Col. 3. 16. (ad quem locum respicere videtur Justin.) cum Epist. Jo. 1. cap. 3. v. 9. V. Fabric. Bib. Græc. v. 5. p. 55. *Parallelus*] Non est huic parallelus, nam πνεῦμα illud p. 70. lin. 12. refertur ad lin. 3. ejusdem pag. ex Luc. 1. 35. V. Apol. 2. sect. 8, 13. et Clem. Al. Strom. 1. p. 317. Ed. Ox. et excerpta è Theod. cap. 1.

Pag. 67.

Lin. 2. ἡ δὲ ἀρχὴ —] Eadem fere verba habet Justinus in Dial. cum Tryph. p. 274. et 286. Ed. Paris. V. Excerpta è Theod. apud Clem. Alex. pag. 789. initio.

Lin. 3. ἡ δὲ πρώτη δύναμις —] Ita fere Herm. Trismeg. apud Cyrill. Alex. contra Julian. p. 33. ἡ πρώτη λόγος τῆ πάντων δεσπότου, ὅς μὲν ἐκείνου πρώτη δύναμις — V. supra p. 21. l. 11. et p. 48. l. 15. p. 97. l. 14. p. 129. l. 11. et Apol. 2. sect. 13.

Lin. 4. καὶ υἱὸς] F. αὐτὸς υἱὸς, ὁ Λόγος ἱ. η. V. p. 137. l. 8.

Lin. 9. εἶπο —] Sc. πρὸ φαντασθέν. l. 1. Sed melius videtur τότε — αἶμα respondere illis, ἀμπέλα αἶμα, lin. 7. Sed non mutato opus est.

Pag. 68.

Lin. 5. δεδηλωμένον] Sc. pag. 64. l. 14. Ἰσθας προσηγορίας Ἰουδαίων.

Lin. 6. διὰ δυνάμεως θεῶν] V. p. 69. l. 13. — et p. 71. l. 2. Sic p. 67. l. 2. ἐκ θείας δυνάμεως. et l. 10. sed p. 98. l. 14. διὰ δυνάμεως τῷ λόγῳ — ἀπεκινήθη. Atque ita hoc argumentum claudit Justinus, pag. 70. l. 12. τὸ πνεῦμα οὐ καὶ τὴν δύναμιν — ὅθεν ἄλλο νοῆσαι. θεμῖς, ἢ τὸν λόγον. et p. 145. l. 6.

Pag. 69.

Lin. 4. ὅπως δὲ τινες] Lege ὅπως δὲ μὴ τινες, μὴ — sicut p. 59. l. 13. et p. 88. l. 7. vel, ὅπως δὲ τινες μὴ νοῆσιν — μὴ ἰγκαλέσωσιν — Nam deest planè particula negativa; quæ omiſsa est ante τινες quia proximè sequebatur. V. et p. 97. l. 6. et Apol. 2. sect. 4.

Lin.

Lin. 14. αὐτῶν] F. αὐτῇ. Sic in loco hic citato ἰσχυ-
κιάσει σοί. Luc. 1. 35. et Marc. 9. 7. Act. 5. 15. At
Matt. 17. 5. ἰσχυρίασεν αὐτὸς, ut et al.

Pag. 70.

Lin. 7. οἱ ἀπομνημονεύσαντες] Sc. οἱ Ἀπόστολοι ἐν τοῖς —
αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν, ἃ καλεῖται εὐαγγέλια. pag. 145. l.
14, 15.

Lin. 14. δὲ καὶ πρωτότοκος τῷ Θεῷ ἐστίν] Hæc in Paren-
thesi Justinus adjicit ἐξηγητικῶς. Sic, Λόγος δὲ ἐστὶν πρῶτον
γέννημα τοῦ Θεοῦ, supra pag. 44. lin. 1. *Verbum primogeni-
tum.* Tert. Apol. 21. Χριστὸν τὸν πρωτότοκον τῷ Θεῷ εἶναι
εἰσαχθῆναι, Λόγον ὄντα. p. 97. l. 14. et p. 140. l. 9. Sic
Euseb. E. H. 1. 2. Dem. Ev. pag. 156. A. et al. sæpe.
Sic Philo ap. Euseb. Pr. Ev. pag. 323, 335.

τὸ πνεῦμα — δύναμις — Λόγος —] *Sermoni et virtuti pro-
priam substantiam spiritum inscribimus.* Tert. Ap. c. 21.
πνεῦμα ὁ Λόγος. Hippol. c. Noet. c. 16. πνεῦμα, ὃ ἐστὶν
I. Χριστός. Ignat. Magnes. 15. Οὗτος (sc. filius) ὢν πνεῦ-
μα Θεοῦ, καὶ δύναμις ὑψίστου. Theoph. ad Autol. 1. 2. c. 14.
Filius Dei Spiritus Sanctus est: Herm. Simil. 5. 5. et
9. 1. V. Barnab. Epist. c. 7, 11. ὁ μῦθος πνεύματι τῷ λό-
γῳ. Ignat. Epist. ad Smyrn. V. Iren. 5. 1. Ἰησοῦς Χριστός —
ὢν μὲν τὸ πρῶτον πνεῦμα, ἐγένετο σὰρξ. Clem. Ro. Ep. 2. 9.
Hic Spiritus Dei idem erit Sermo. Tert. ad Prax. c. 26.
Errat Grabius, qui Christum vult hic dici a Justinō
πρωτότοκον Θεοῦ, respectu humanæ naturæ tantum. Justi-
nus nusquam appellat Christum πρωτότοκον Θεοῦ, nisi se-
cundum divinam naturam quā Λόγος est. V. p. 44. l. 1.
p. 48. l. 15. p. 97. l. 14. p. 112. l. 13. et p. 140. l. 9. quo
in sensu eum πρωτόγονον Θεοῦ vocat. p. 126. l. 9. Athanas.
c. Arian. Orat. 2. p. 529. Ed. Ben. negat Christum in
Scripturis dici πρωτότοκον Θεοῦ; sed vide contra Heb. 1. 6.

Lin. 15. Μωσῆς] Acutè conjicit Grabius legendum
ὡς Ησαίας, nec minus verè; nam ad Esaiaæ tantum ver-
ba respicit hic Justinus.

Ibid. ὁ προδηλωμένος προφήτης ἐμήνυσε] Sc. Esaías in
illis, καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εμμανὺηλ.

Pag.

Pag. 71.

Lin. 2. διὰ δυνάμεως] F. διὰ θύας δυνάμεως, ut p. 67. l. 2. Vel διὰ δυνάμεως Θεῶν, ut ibid. l. 10. et pag. 68. l. 6. p. 69. l. 13. p. 70. l. 12. Nam hic planè respicit ad ante dicta p. 70. l. 12. πνεῦμα ὡς καὶ τὴν δυνάμιν τὴν παρὰ Θεοῦ—

Lin. 3. ὄνομα — σωτήρ —] Sic Euseb. Dem. Ev. 4. p. 199. D. σωτήριον Θεῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν τὸ τῷ Ἰησοῦ ὄνομα μέγαλησθαι σημαίνει.

Lin. 14. καὶ ἐν Βηθλεὲμ —] O. sic, καὶ ἐν Βηθλεὲμ οἶκος Εφραθᾶ, ὁ δὲ οὗτος οἱ τῷ εἶναι ἐν χιλιᾷσι Ἰούδα, ἐκ οὗ μοι ἐξελεύσεται τὸ εἶναι εἰς ἀρχόντα τῆς Ἰσραὴλ. Ed. Comp. et Ro. et Ox. Ita Origen. c. Cell. p. 39. (nisi quod habeat, ὁ ἄλγος-ος) et Euseb. Dem. Ev. lib. 2. et 7. qui tamen addit ἡγήμενος, ante τὸ εἶναι, licet et Cod. Alex.

Pag. 72.

Lin. 3. τριακονταετής] Vide Reland. Palæstin. Tom. 2. p. 645. et Cellar. Geogr. Tom. 2. p. 342.

Lin. 10. ἔτι δὲ ταῦτα —] Hic post *virilis ætatis* (Christi) mentionem continuò sequuntur verba de *crucifissione*, ideoque omnia de intermediis allegata oracula, quæ integrum forte folium impleverunt, desiderari videntur. GRABE. At illa etsi non hoc ordine, in sequentibus enumerantur, sect. 63. 64. — R. Stephanus in textu hiatus inter hæc animadvertisse non videtur. GRABE. Parvus certe erat hiatus, quem Stephanus non animadvertit. Frustra igitur tu plura hic excidisse putas.

Pag. 74.

Lin. 1. διατρέφεις] Incidentes, χλευάζοντες, παίζοντες. Hesych.

Lin. 10. Ἀκλῶν] V. p. 101. l. 7. V. Casaub. Exerc. in Baron. 16. cap. 154. V. Baron. An. 190. n. 26. in Actis Andronici. — *cujus* (Christi) *extant Acta Passionis*. His Actis contraria fingebantur tempore Maximini. V. Euseb. Eccl. Hist. lib. 1. c. 9. et lib. 9. c. 5, 7. Εξετίμ-

ψεν Αχλον ὁ ἡγεμὼν. Act. Theclæ ap. Grab. Spicil. Tom. 1. p. 113.

Lin. 12. προσφθεύει] Lege προσφθεύει. Sic pag. 60. l. 14. προσφθεύει. Et Dial. c. Tryph. p. 268. B. Vel προσφθεύει. p. 273. C. Ibid. Aut προσφθεύει, sine i. Augm. plusquam Perf. Nam sic Orig. Ep. Afr. et al. sæpe. Attice.

Ibid. Σοφονίς] Lege Ζαχαρίου.

Pag. 75.

Lin. 3. Όταν δὲ —] V. Euseb. Dem. Ev. p. 239. D. V. Origen. Philocal. c. 7. p. 32. Ed. Cant.

Lin. 7. ὡς προαγγελίως τὰ μέλλοντα —] Distinguit hic inter Prophetas in genere, et eas quæ sub Personâ enuntiantur. Primæ enim, inquit, res tantum olim futuras prædicunt; quæ verò ἀπὸ προσώπου edicuntur, de rebus tanquam jam factis loquuntur. Exempla autem ἀπὸ προσώπου dat sect. 47, 48. ὡς προαγγελίως verò sect.

49.

Pag. 76.

Lin. 12. ὁ λαὸς μὲ] Legitur λαὸς μὲ in p. 137, 139. et sic LXX. quos sequitur ibi Justinus. Rectius tamen hic μὲ. Soli LXX. transtulerunt, me, inquit Hieron. Euseb. in Eisaam legit λαὸς μὲ. Sed Procopius μὲ pag. 9. et μὲ p. 10. V. Clem. Homil. 18. 18. Euseb. in Dem. Ev. 4. p. 63. D. legit ὁ λαὸς μὲ.

Pag. 77.

Lin. 1. ἀπὸ τοῦ πατρὸς.] F. ἀπὸ προσώπου τοῦ πατρὸς, ut pag. præc. lin. 8. V. pag. 75. lin. 4, 8, 10, 11. et pag. 78. l. 2. Sic tamen p. 91. l. 9. et ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. p. 78. l. 1.

Lin. 9. Συμῆμα] F. ἡ Συμῆμα.

Pag. 78.

Lin. 1. ἀπὸ τοῦ Θεοῦ] Sc. πατρὸς. Confer p. 75. l. 8, 9. et p. 76. l. 8. p. 77. l. 1. Sed nescio an hic rectius (nam ad rem certè aptius) legas ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.

Pag.

Pag. 79.

Lin. 5. γέγονεν] Lege *ὅτι γέγονεν* — ut pag. 74. l. 8. et p. 80. l. 3.

Pag. 80.

Lin. 6. ἰδιῶται —] Confer Act. 4. 13. 1 Cor. 2. 1, 4, 6, 13. 2 Cor. 11. 6.

Lin. 10. καὶ οἱ πάλαι —] Videtur aliquid deesse; et fortasse sic legendum, ἡμεῖς δὲ αὐτοῖς ἐπείδημεν, καὶ οἱ πάλαι — V. p. 25. l. 15. — Vel, ὃ ἡμεῖς ἐπείδημεν, sc. λόγῳ.

Lin. 12. ψεύδεσθαι] V. supra pag. 13. l. 3. et Apol. 2. sect. 4.

Lin. 14. δυνάσθον ἦν —] Id fecerunt οἱ κακῶς ζῶντες, de quibus loquitur pag. 7. V. Epiphani. Hær. 19. c. 3. et Euseb. 4. 7. de Basside. et Origen. ap. Euseb. Hist. 6. 38. de Helcesaitis.

Pag. 81.

Lin. 1. γελοῖον ἦν —] Lege γελοῖον ἦν δὲ πρᾶγμα — Ita fere in Dial. c. Tryph. p. 311. γελοῖον μὲν γὰρ πρᾶγμα ἔστι. — Si nolis, inquit Grabijs, retinere ἦν, tum legendum est ὅτι δὲ — Ego verò nec illa retinere volo. Sed melius hic puto γελοῖον ἦν δὲ.

Lin. 4. καὶ παῖδων] Non patriæ certè, cui nil præferendum; nam milites patriæ tuendæ causâ in principis verba jurabant, cujus erat rem publicam defendere. Lego igitur καὶ παῖδων et liberis. Sic ipsa Sacramenti verba apud Suet. Calig. 15. Arrian. Diss. 3. 14. Tertull. de Cor. Mil. c. 11.

Lin. 12. τῷ προειρημένῳ —] F. προεῖρηθῃ διὰ τῷ προειρημένῳ — Sic p. 82. l. 9. et p. 76. l. 8. et alibi sæpe.

Pag. 82.

Lin. 9. δὲ αὐτῷ τῷ Δαβὶδ] Sic p. 86. l. 2. sc. *per eundem David*. Sed legendum opinor utrobique διὰ τῷ αὐτῷ — Ut postponitur hic articulus, sic omittitur prorsus in p. 102. l. 2.

Lin. 10. ἔχον] Lege ἔχον. Sic p. 27. l. 5. et Cohort. ad Græcos p. 42. 43. Ed. Ox. Βοή μοι καλῶς ἔχον — ἔχοντι.

Lin. 14. Ἡρῶδης τῷ βασιλεῖς Ἰουδαίων] Sc. Antipā. Sic Dial. c. Tryph. p. 268. ὁ βασιλεὺς ὑμῶν Ἡρῶδης. Antipas sc. Tetrarcha; qui dum regnum affectaret, Tetrarchiā excidit. Joseph. 18. 9. Τετράρχαι οἱ βασιλεῖς. Hefych. Ἰτα τετράρχαι saepe vocat βασιλεῖς Joseph. Sic Cicero Deiotarum, qui Tetrarcha erat, regem vocat. Contra vero Cels. ap. Origen. p. 451. Herodem magnam, qui revera rex erat, Tetrarcham vocat. Confer Dial. c. Tryph. 330. 331. Erat hic Tetrarcha Galilee regiā auctoritate prædictus. Unde et St. Marci 6to capite βασιλεὺς appellatur, et Matth. 14. 1. 91.

Pag. 83.

Lin. 4. ἀνάλυσαι] Lege ἀνάλυσαι, vel, quod Syntaxis postulare videtur, ἀνάλυσαι.

Lin. 8. 8.] Legendum videtur αὐτῷ, quemadmodum supra lin. 31. c. p. 82. l. 11, 13.

Pag. 84.

Lin. 9. καὶ αὐτῷ] Lege καὶ αὐτῷ.

Pag. 86.

Lin. 9. ἀνάλυσαι] Lege ἀνάλυσαι. Sic Dial. c. Tryph. pag. 298. Ed. Paris.

Lin. 10. δὲ αὐτῷ —] Longè alia leguntur ap. LXX. Sed in Dial. c. Tryph. pag. 298. hujus Psalmi verba recitat fere Justinus, uti extant in Editt. τῷ δ.

Pag. 87.

Lin. 2. ὁ Κύριος —] Deus regnavit a ligno. Tertull. advers. Marcion. 3. 21. Ita Dial. c. Tryph. p. 298. et sic LXX. Ed. Rom. Sed Complut. et Alex. Cod. habent ὅτι. et sic Euseb. Dem. Ev. p. 7. et 263.

Lin.

Lin. 3. ἀπὸ τοῦ ἔξω] V. N. Fuller. Miscell. l. 3. c. 13. Le Moyne Var. Sacr. Tom. 2. p. 488. et Hammondk in locum. Vide Barnab. Epist. c. 3. Hæc autem verba, quæ a Judæis ablata dicat Justinus, ipse Plalmum totum recitans omittit Dial. c. Tryph. p. 298.

Lin. 4. τὸ μέγαλον] V. N. Dial. c. Tryph. pag. 298.

Lin. 7. ἀπορίας] Lege ἀπορίας. Sic pag. 113. φιλῶντες τὴν ἀπορίαν λατρεύοντες. Ita in Dial. c. Tryph. p. 299. ἀσαφὴς καὶ ἀσάφης ἰδόντι λίγην V. et pag. 294. Αὐτὸς p. 289. C. et p. 299. Διὰ τὴν ἀσάφειαν ἀσάφης Just. de Beland. ap. Grab. Spic. 2. p. 179. Scriptus Justinus Librum sub hoc Titulo Ἀπορία λέγοντα. Procl. Cod. 125. ἀσάφους τὴν ἀπορίαν λύοντες. Diod. Sic. lib. 12. p. 21. Ed. Steph. τῶν ἀπόρων διάλυσιν. Simplic. in Epist. p. 26. Ed. Sal. ἀπορίας ἀπάσας διαλύειν. Procl. in Timæ. 63. V. Plutarch. de defect. Orac. et Porph. vii Plotini.

Lin. 11. πενήκασιν] Procul dubio Scriba numeros hic permutavit. — A Davidis ævo usque ad Christianitatem vel mortem 1000 circiter anni effluxerunt. Græcè 1000. pro quibus Scriba 1. in φ. ut facile fieri potuit, mutato, αφ. posuisse videtur. GRABE. Quidni autem 1000. quod propius ad veritatem accedit, sc. φ. pro 1. ut sit 1050 1000. Rectius igitur πενήκασιν.

Lin. 13. καὶ ὑμῖν] F. καὶ τοῖς ὑμῖν.

Lin. 14. συναρθεῖς ἐνφροσύνῃ πάρεσσι τοῖς ἔθνεσιν] Sc. secundum verba illa ἐνφροσύνῃ, &c. supra lin. 2 cum tamen ista, ἀπὸ τοῦ ἔξω, omnino dubia sint. Hæc.

Pag. 88.

Lin. 7. ἐκ τῶν προλελειμένων] Sc. pag. 87. l. 8. Confer Tatian. p. 26, 27. Ed. Ox. Προεγίνωσκεν Θεός, καὶ προσέειπε ταῦτα, ἀλλ' ἔτι τοῖς αὐτοῖς ἐποίησε. Dial. c. Tryph. pag. 470. Ed. Paris.

Lin. 10. ἐκ τῆς προειρημένης] i. e. Propter prædictionem illam (quam diximus) Verum præcognitum, sc. p. 87. l. 8, 9.

Ibid. τὸτο διαλύομεν] Lege διαλύομεν. Sic καὶ τὸτο διασαφύσομεν.

σαφῶς pag. 87. l. 8. et Apol. 2. sect. 5. sub. fin. καὶ
τὸ τοῦ διαλύσει.

τὸ τοῦ διαλύσει —] In sequentibus id non facit Justinus,
ubi fatum quidem recte oppugnat, et ab eo actiones
humanas liberat; sed libertatem illam cum præscientiâ
divinâ nequaquam conciliat. Hoc verò factum ab Ori-
gene videbis. c. Celli. pag. 72. 73. et Comm. in Gen.
Philocal. cap. 23. 25. et ap. Euseb. Præp. Ev. lib. 6.

Sicque ipse Justin. Dial. c. Tryph. pag. 370. Ed. Paris.
Lin. 13. καὶ τὸ τοῦ διαλύσει.] Lege καὶ τὸ. Confer Pl.
61. 12. Prov. 24. 12. Jer. 32. 19. Matt. 16. 27. Rom. 2. 6.

Apoc. 22. 12. In quibus omnibus legitur, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ.

Pag. 89.

Lin. 3. ἀποδεχτὸς] Lege ἀποδεχτὸς.

Lin. 4. καὶ αὐτὸς —] V. Irenæ. l. 4. c. 37. Ed. Mass. V.
Apol. 2. sect. 8. V. Lucian. Jupiter Confut. et Euseb.
Pr. Ev. 6. 6.

Lin. 14. ἐπεὶ τὴν —] Lege, ἐπεὶ ἡ τὴν — ἀπαφάνισαν αὐ-
τὸν ἀπαφανόμεθα. Sed Justinus particulam ἀπὸ οὐκ ὀμνῶν
omittere solet, ut notat Sylburg. ad p. 18. V. 2. ἀπαφανόμεθα. Recte. Nam
sic ἀποδείκνυμι scribitur pag. 116. l. 7. pro ἀποδείκνυμι.

F. ἐπεὶ ἡ τὴν εἰμαρ. αἰτίαν ἀγαθῶν καὶ φαύλων καὶ ἵαντ. —
ἀπαφανόμεθα. Deesse hic ἀγαθῶν liquet è superioribus.

Pag. 90.

Lin. 1. ἐν ὁμοιοῦσι] Sc. p. 58. l. 6. ubi eadem fere
verba.

Lin. 2. ἴδεν ἐν ἀρετῇ —] V. Apol. 2. sect. 8.

Lin. 4. ἡ περ — μέγιστη ἀσέβεια —] V. Hierocl. in Au-
rea Carm. p. 96. l. 4. Ed. Cant. ubi eodem fere modo
differit. V. et Euseb. contra Hierocl. sub. fin. V. p. 58.
l. 9. eadem verba.

Lin. 8. ἐπιτίμια] Subaudi ἀποδίδοθαι.

Ibid. καὶ τοῖς ὁμοίως] Lege καὶ ὁμοίως τοῖς.

Lin. 9. εἰ γὰρ —] Liberum hominis arbitrium sæpe
in-

incolcat Justinus. e. g. Vide Dial. c. Tryph. pag. 316, 329, 370. Ed. Paris. V. Lucian. Dial. Minois et Sostr. et sup. Confutat.

Lin. 13. ἀφ' ἑαυτῶν] i. e. παρὰ τὴν αὐτὴ αἰτίαν, ut loquitur Justinus Dial. pag. 316. et Apol. 2. sect. 14. et Origen. sæpe. V. Not. in lib. Περ. Ευχ. p. 41. Ed. Lond. ἀφ' ἑαυτῶ ἐλόμην. Confer pag. 16.

Pag. 91.

Lin. 6. Ἰδὲ —] Hæc non sunt verba Dei Adamo dicta; sed Mosis Deut. 30. quibus affatur Israelitas. His autem Justinus (quasi ad idem redirent) explicat præceptum Adamo datum Gen. 2. 16, 17.

Lin. 9. ἀπὸ τοῦ πατρὸς —] Confer pag. 75. l. 8, 9, et p. 76. l. 8.

Lin. 10. Λίσσασθε, &c. —] Hæc omittit nonnulla, et nonnulla invertit.

Pag. 92.

Lin. 15. παρὰ Μωσέως] Τί γάρ ἐστι Πλάτων, ἢ Μωσὴς Ἀττικίζων; Numen. ap. Clem. Al. Strom. 1. c. 12. Εὐαγγέλιον φιλόσοφον Πλάτων. Clem. Alex. Strom. 1. p. 321. Ed. Ox. V. et Pædag. 1. 1. et Euseb. Præp. Ev. 1. 11, 12, 13.

Pag. 93.

Lin. 1. πρεσβύτερον] Sic p. 117, et 127. At in Parenesi p. 62, et 116 superlativo utitur, et Moysen dicit πρεσβύτατον. sc. Ἀττικῶς, ut ἀρχαιότερον, πρὸ ἀρχαιότερον ibid. p. 70.

Lin. 5. καὶ φιλόσοφοι —] V. Apol. 2. sect. 10. et Paren. p. 42. Tertull. Apol. c. 47.

Lin. 8. παρὰ πᾶσι σπέρματα ἀληθείας] Vide p. 98. l. 1. et Apol. 2. sect. 8, 13, 14. Sic Orig. πάντων ἐχόντων κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας πρόληψιν ὑγίην περὶ τοῦ ἀλητοῦ τῶν. c. Cels. pag. 6.

Lin. 9. ἐναντία ἑαυτοῖς ἐναντία ἑαυτοῖς —] Ita Apol. 2. sect. 10. ἐναντία ἑαυτοῖς πολλὰκις εἶπεν. et sect. 13. οἱ δὲ τὰναντία

ταύτων ταύτων. — V. Paræm. p. 38. l. 7. et 120. l. 13.
 Lin. 15. ἀγγαλῶν ἑνός] Hæc τὴν τῷ ἀγγαλῶν γέννησιν
 ταί ἐν ταῖς καρδίαις αἰσθάνονται. Origen. c. Cels. p. 7. V. c.
 p. 6. et Rom. 1. v. 19, 32. etc. 2. v. 15. et Grotii Annot.
 Vide p. 43. l. 8. et supra l. 3—8.

Pag. 94.

Lin. 1. παρ' αὐτῶν] Lege παρ' αὐτοῖς. Sic de eadem r.
 p. 93. l. 8. παρὰ πάντων — V. Paræm. p. 42. l. 14. Ter-
 tull. Apol. c. 17. *Judicem quoque confestatur*, &c. V. Pla-
 tonis verba c. lib. 1. et 10. de Repub. ap. Justin. Pa-
 ræm. p. 99. et c. Phædronē et Gorg. ap. Euseb. Præp.
 Ev. l. 11. c. 38. et 12. 6.

Lin. 5. ἐπίτασιν] Lege ἐπί-ασιν. i. e. γυνῶν, προσέχον.
 Hefych. et Suid. Ita fere Dial. c. Tryph. pag. 244. D.
 εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς γυνῶν ὑμᾶς καλεῖ. et p. 245. B. ἀξί-
 ῳ ἐπι-άσει. V. Budæ. p. 480.

Lin. 9. θάνατον ὑπὸ δῆ] V. Tacit. Annal. 6. 12. c.
 Sueton. Octav. 31. Sibyllinos libros Romæ non ni-
 Quindecim-viris ad id designatis inspicere licuisse tra-
 dunt—SYLBURG. Neque iis quidem injussu Senatûs
 Liv. passim. De hoc verò Justinī loco accuratiore opu-
 est Dissertatione. Haud malè verò explicare videtur Fa-
 bric. c. Casaub. in Bibl. Gr. v. 1. pag. 225. Est tamen
 quod dubitemus. V. H. Voss. de Sibyll. Orac. l. 6. Ori-
 gen. c. Cels. l. 5. pag. 272. et l. 7. pag. 369. et Clem.
 Alex. p. 636. Ed. Paris.

Lin. 12. Καλῶν —] V. pag. 12. l. 15. et p. 147. l. 10.
 et Apol. 2. sect. 14.

Lin. 13. λαβῶν] Lege ἀποσείψωσι — τῆς αὐτῆς τῷ τῷ
 κ. γ. λαβῶν.

Pag. 95.

Lin. 1. αὐταῖς] Sc. βίβλοις προφητῶν.

Ibid. εἰς ἐπίσκεψιν φέρομεν] Sc. prophetarum libros, i-
 quibus hic citandis totus est Justinus, etsi obiter Si-
 byllæ et Hyfaspis mentionem fecerit; de quibus V.
 Præ

Prædicationem Petri ap. Clem. Al. Strom. 6. p. 636. Ed. Paris.

Lin. 10. καὶ συντελεσθῇ] V. pag. 57. l. 10. et Apol. 2. sect. 7.

Lin. 12. ἐκπύρωσιν] Lege cum Billio ἐκπόρωσιν. Sic ipse Justinus p. 43. l. 7. p. 124. l. 1. p. 130. l. 5. Confirmatur porro ex p. 57. l. 6. — et Apol. 2. sect. 7. Dial. c. Tryph. pag. 252.

Ἡράκλειτος καὶ Ἰππασος — λέγουσι — πάντα τὰ σώματα ὑπὸ πυρὸς ἀναλῦσθαι ἐν τῇ ἐκπύρωσιν. Plutarch. Placit. Phil. 1. 3.

Stoici dicunt τὰ στοιχεῖα κατὰ τὴν ἐκπύρωσιν φθείρεσθαι. Laert. 7. 134. Vide etiam Clem. Alex. Strom. 5. τὴν διὰ πυρὸς καθάρσιν ὕστερον ἐκπύρωσιν ἐκάλεσαν οἱ Στωϊκοί. Sic et Origen. c. Cels. lib. 4. Arrian. Diss. 3. 13. Antonin. 3. 3. Confer Numen. ap. Euseb. Pr. Ev. 15. 18.

Pag. 96.

Lin. 3. ἐξ Ἱερουσαλήμ] Ex Σιών, LXX. Et sic ipse Justin. Dial. c. Tryph. pag. 250. Ed. Paris. At verò ejusdem Dialogi p. 309. legit ἐπὶ Ἱερουσαλήμ et εἰς Ἱερουσαλήμ omisso σοι. Sed ex hoc loco corrigenda opinor illa.

Lin. 11. καίπερ—Χριστῷ] Hæc parenthesi include, ut tum ad Apostolos, tum succedentes Christianos referantur. At si cum Halloixio et Græbio vis ea pertinere ad Sectatores tantum, tum sic lege, καὶ ἡμεῖς (καίπερ—Χριστῷ) πανταχῶ—Sed legas — ἐκήρυξαν (καίπερ θανάτου Χριστῷ) καὶ ἡμεῖς πανταχῶ ἀσπασζόμεθα, καὶ διδάσκομεν. Græbius nimis temerè Halloixio suffragatur. V. Origen. verba in Not. Kortholt. et Euseb. Dem. Ev. B. 116. V. Grot. in Act. 5. 28. *Doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt.* Tertull. Præscript. 36.

Pag. 97.

Lin. 1. ὡς προέφημεν] Supra pag. 3. l. 11. V. et p. 19. l. 2. et p. 21. l. 6. et. p. 37. l. 5.

Lin. 2. ὑμῶν] V. p. 3. l. 7. p. 4. l. 5. p. 5. l. 9. p. 6. l. 4.

H h

Lin.

Lin. 6. ἀποτροπὴν] Sic Æschin. in Ctesiph. ἀποτροπὴ λόγου. Phil. V. Mos. lib. 1. κακῶν ἀποτροπὴ ἀποτρέψαι, διαλύσαι φιλονεικίας. Hesych. ἀποτροπὴ αὐτοχειρίας. Jos. B. J. 3. 7. ἀποτροπὴ τῶν πράγματων. Plutarch. ἀποτροπὴ πλάνης. Euseb. Dem. Ev. p. 204.

Lin. 7. τῶν διδασκόμενων] i. e. τῶν ἡμετέρων διδασκάλων. V. 124. l. 15. p. 131. l. 8. p. 145. l. 1. Malè hæc de personis edoctis intelligit Langus.

Lin. 10. ὕστερον χρόνους] Χρόνους ὕστερον — Strabo. 1. 20. Ita hîc fortasse voluit Justinus χρόνους ὕστερον. χρόνους ὕστερον ἐπὶ σωτηρίᾳ — Sozom. 2. 4. χρόνους ὕστερον — Asterius Hom. de. Div. et Lazaro.

Lin. 11. ἐπικαλῶσιν] Incusent. ἐπικαλεῖν sæpe usurpatur pro ἐγκαλεῖν, obijcere, vitio vertere, crimini dare. V. Steph. Thes. ἐπικαλῶν, ἀντὶ τῷ καλεῖσθαι, ἐγκαλῶν. Suidas.

Pag. 98.

Lin. 1. 3 πᾶν —] V. Apol. 2. sect. 8, 11, 13. V. Origen. c. Cels. pag. 6. et in Joan. pag. 40. D. et in Jer. pag. 138.

Lin. 2. Χριστιανοὶ εἰσι] Lege ἦσαν, uti lin. 11. Nam tam hîc, quam illic loquitur de προλεγομένοις. Ii, inquit, qui ante Christum piè vixerunt, erant quodammodo Christiani; Socrates nimirum, eique similes, ἀπὸ μέρους; Patriarchæ verò ἔργῳ, εἰ καὶ μὴ ὀνόματι, ut ait Euseb. Ec. Hist. 1. 4.

Ibid. μετὰ λόγου βιώσαντες] Ομοίως Χριστῷ, ut in Apol. 2. p. 3, 26, 34. Ed. Ox.

Lin. 4. Ηράκλειος] Idem, opinor, de quo Apol. 2. sect. 8. Sed quis ille? V. Origen. c. Cels. l. 1. p. 6. et lib. 7. pag. 373. et Athenag. Leg. pag. 123. Ed. Ox. et Amelii verba de Heraclito ap. Euseb. Pr. Ev. 11. 19. et Heracliti dictum ap. Clem. Alex. Strom. 5. p. 716. Euseb. Pr. Ev. p. 680, 681.

Lin. 13. Χριστιανοὶ] F. Χρηστῖανοὶ (ut vos scilicet perperam vocatis) ex benignitate utique; atque adeo non ἀχρηστοί, sed χρηστοί sunt, ut dixit p. 5. l. 15.

Ibid.

Ibid. ἀφοβοὶ καὶ ἀτάραχοι] Sc. χηροὶ sunt a quibus nihil timeri potest. Tertull. Apol. c. 43.

ἀφοβοὶ καὶ ἀτάραχοι] Rara hæc quidem sensu activo; haud malè tamen Interpres; cum passivè sumta, nec loci hujusce sententiæ congruant, nec omnino vera sint. Sophocl. in Ajace ἀφόβοις θηροῖς, i. e. τοῖς μὴ φόβον ἐκποιουσι προβάτοις. Schol. λόγοι ἀφοβοί. Plato.

Lin. 14. διὰ δυνάμεως τῷ Λόγῳ] Alibi dicit διὰ δυνάμεως Θεῦ, sed hic τῷ Λόγῳ, quia Λόγῳ erat illa δύναμις Θεῦ. Confer p. 49. l. i. p. 67. l. 3, 10. p. 68. l. 6. p. 70. l. 12. p. 145. l. 6. et Dial. c. Tryph. 274, 284.

Pag. 99.

Lin. 2. σταυρωθεὶς ἀποθανὼν —] Lege σταυρωθεὶς καὶ ἀποθανὼν — ut p. 88. l. i.

Lin. 5. ἐκ ἀναλκάν —] Sc. quia de his satis dictum in superioribus.

Lin. 6. τέτῃ] Lege τέτων, horum.

Lin. 12. ἀπὸ προσώπου λαῶν] Exemplum hic profert ejus quod dixerat. pag. 75. l. 8.

Pag. 100.

Lin. 5. γενέσθαι] Tempus postulat γενήσεσθαι. Mox sequitur ἐπιγραφήσεσθαι.

Lin. 6. περὶ τῆς ἐρημώσεως —] V. Dial. c. Tryph. pag. 234. A. et Euseb. Dem. Ev. p. 70, 286, 480. Tertull. contra Judæos c. 13. et Apol. c. 21. Euseb. Ec. Hist. l. 4. c. 6. et Scalig. Animadv. in Euseb. Chron. p. 216. Origen. in Joan. pag. 355. B. et c. Cels. l. 8. sub. fin. Euseb. in Esai. 6. 11. Ed. Montfauc. et Dem. Evang. l. 6. p. 273.

Lin. 7. αὐτῶν οἰκεῖν] Lege αὐτῶν αὐτὴν οἰκεῖν, vel ἐν αὐτῇ οἰκεῖν, ut infra l. 10, 11.

Lin. 8. Ἡ γῆ —] Prophetæ mentem, non ipsa ejus verba profert Justinus, et postrema ipse aliunde addit.

Lin. 12. μηδεὶς ἐν αὐτῇ] F. μηδεὶς αὐτῶν ἐν αὐτῇ, ut lin. 7, 11.

Ibid. θάνατῳ κατὰ —] V. Nazianz. Or. 12. et Arifton.

riston. Pellæ. ap. Euseb. Eccles. Hist. l. 4. c. 6. et Euseb. Comm. in Esai. 6. 11. ap. Montfauc. Coll. Nov. Patr. Tom. 2.

Pag. 101.

Lin. 7. ἐπὶ Ποντίῳ—] V. Tertull. Apol. c. 21. et Joseph. Antiq. 18. 4.

Lin. 8. αὐτῷ] Lege Αἰῶν. Εξέπεμψεν ἄλλον ὁ ἡγεμὼν. Aët. Theclæ ap. Grab. Spic. Sæc. 1. pag. 113. V. Tillemont. Vit. Petri. Not. 17.

Lin. 9. ὡς τε—] V. Dial. c. Tryph. p. 234.

Lin. 12. Ἰδε] Lege Ἰδετε.

Pag. 102.

Lin. 1. ἐν εἰρήνῃ ἢ ταφῇ αὐτῷ, ἦλται—] ἐν εἰρήνῃ ἢ ταφῇ αὐτῷ ἔρχεται— Ita distinguit Justin. in Dial. pag. 324, 346.

Lin. 2. δι' αὐτῷ] Rectius legas διὰ τῷ αὐτῷ Ησαΐν, per eundem Esaiam; vel saltem διὰ τῷ Ησαΐν. V. p. 82. l. 9.

Pag. 103.

Lin. 1. τοῦ Χριστοῦ παραλεησόμενον—] Lege et distingue, ut in p. 114. l. 10. προσδοκ. τὸν Χριστόν, παραλεηόμενον ἡγυόησαν. Ita p. 76. l. 2. et p. 102. l. 5. et p. 114. l. 11.

Lin. 2. ὁ μόνον δέ—] Confer Dial. c. Tryph. pag. 234, 335, 345, 348. Ed. Paris.

Ibid. παρεχρήσαντο] Interemerunt. Lang. et Bill. Malè. Aliud enim significat istud verbum παραχρᾶσαι; neque de Christi nece hic agitur, sed in sect. 64. Παρεχρήσαντο, i. e. maledixerunt, blasphemantes, δυσφημῶντες αὐτόν, infra l. 11. Παραχρᾶται, κακῶς λέγει. Hesych. Respicit ad Prophetæ verba, ἀπειθῶντα καὶ ἀντιλέγοντα. pag. 102. l. 11.

Lin. 8. ἀγεννήτω Θεῷ] Ita sæpe Justinus; sed pro ἀγεννήτω legas rectius ubique ἀγενήτω. Vide, inquit Græbius, Constitut. Apostol. l. 8. cap. 6. ad quam Justinus non hic solum allusit, sed et suprâ pag. 26. l. 1. et p. 51. l. 6. et al. Justinus respicit ad Baptismi formulam,

lam, uti ipse explicat in sect. 79. nam longè posteriores erant Constit. Apost.

Lin. 13. εἰρημένων διὰ Ησαΐν—] V. Dial. c. Tryph. p. 235. B. Ed. Paris.

Pag. 104.

Lin. 5. Αὐθ' ὦν—] Rectius hæc citat p. 108. l. 6.

Lin. 8. Ἰδὲ] Lege Ἰδὺ.

Lin. 12. ἀπὸ τῶν] Sic Cod. Alex. Sed Ed. Ro. rectius ἀπὸ υἱῶν ἀνθρώπων.

Pag. 105.

Lin. 12. ἐν πληγῇ, καὶ ἐν κακώσει] Sic legit Origen. c. Cels. p. 42. Athan. de Incarn. cap. 34. et sic lxx. Ed. Rom. et Codex Alex. Ed. Ox. At ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεῷ ap. Procop. ex Aquil. et Theod. V. Origen. Hexapla.

Pag. 107.

Lin. 1. καὶ εἰς παῖν] Dele καὶ.

Lin. 8. ἀνομιῶν αὐτῶν ἥκει] Lege ἀνομιῶν τῶ λαῷ μη ἥχθη. lxx. et sic Athan. de Incarn. c. 34. et ipse Justinus in Dial. c. Tryph. pag. 261.

Pag. 108.

Lin. 12. Αἰετὶ πύλας—] V. Euseb. Dem. Ev. p. 311.

Ibid. ἔραντων—] V. J. Clerici. Hist. Eccl. p. 625.

Lin. 14. Κύριε Θεὸς δυνατὸς] Justinus Dial. c. Tryph. Christum appellat Κύριον δυνάμεων p. 246. idque demonstrat p. 255.

Pag. 109.

Lin. 2. Ἰερεμίας] Veritè Δανιήλ. V. Dial. c. Tryph. p. 244, 247. Ed. Paris.

Lin. 7. ἀποδείκνυμεν] Lege ἀπεδείκνυμεν, demonstravimus, sc. in antegressis. V. p. 116. l. 7.

Lin. 11. καὶ ἀγνούμενα] Lege καὶ ἀγνοούμενα, uti lin. 13. καὶ ἀγνοῖται.

Lin.

Lin. 13. ἀγνοῦται καὶ ἀπιστεῖται] Lege ἀπιστεῖται. Ita p. 122. l. 5. ἀπιστεῖτε pro ἀπιστεῖται.

Lin. 14. δύο γὰρ—] *Duobus ejus adventibus significatis*—Tertull. Apol. c. 21. et contra Judæos, c. 14.

Pag. 110.

Lin. 6. ἐνδύσει] Lege ἐνδύσει. Steph. Ita max. τίμῃ.

Ibid. αἰδήσει] V. p. 38. lin. 3. et p. 43. l. 8.

Lin. 11. Συναχθήσεται—] Ezechielis mentem, non ipsissima verba, hinc habes.

Lin. 13. καὶ, Πᾶν γόνυ—] Lege καὶ δι' Ἡσαΐε, Πᾶν γόνυ—Confer Philip. 2. 10, 11.

Pag. 111.

Lin. 5. ἰδὼν ὠφελήσεται] Confer Matth. 27. 24. Jo. 12. 19. V. Clem. Ro. Ep. 2. 8. ἐν αὐτῷ ἐκπρόθεσμον ἢ μετανοια. Justin. Paræn. sect. 36. Ed. Ox. p. 119. ἰὰν φθάσῃ ὁ Χριστὸς ἐλθεῖν, μάτην μελανοήσεις. Dial. c. Tryph. p. 245. C. Ed. Paris. Confer Theoph. ad Aut. 1. 12.

Pag. 112.

Lin. 1. ὁψοῖται εἰς—] Hæc Zachariæ verba sub Hoseæ nomine citat in Dial. c. Tryph. p. 232. Ed. Paris. sc. quia in Libro 12 Prophetarum ille stat primus. Sic pro Amos legitur Hose ap. Euseb. c. Marcell. p. 36.

Ibid. εἰς ὃν ἐξεκέντησαν] Ita citat hunc locum S. Jo. 19. 37. et Apoc. 1. 7. quem sequitur Justinus, et alii Patres; sed ap. LXX. legitur ἐπιβλέψοιται πρὸς με, ἀνθ' ὧν καὶ ὠρμήσαντο.

Lin. 13. πρωτότοκον] V. p. 48, 70, 97.

Lin. 14. ἀγεννήτω] Lege ἀγενήτω.

Pag. 113.

Lin. 3. ὀρώμεν] F. ἰωρώμεν.

Lin. 7. ἐαυτὸς ἡμᾶς —] Sc. ex Gentibus. Unde liquet Justinum ante conversionem non Religione Judæum

dæum vel Samaritanum fuisse, sed Ethnicum. V. Tillemont. vit. Justin. Art. 2. Not. 3.

Lin. 13. οἱ αὐτοὶ Ἰακώβ] V. Jo. 4. 5, 6, 12.

Pag. 115.

Lin. 12. διὰ Ἡρακλῆ—] Citat hæc Justinus Dial. c. Tryph. pag. 245. Ed. Paris. non nominato Prophetâ: Sunt autem Jeremiæ (et non Esaiæ, ut hic dicit) verba. Attamen in Dial. p. 246. Esaiam nominat (ni fallor) ut horum verborum ibi supra citatorum Auctorem.

Pag. 116.

Lin. 1. φιλοδοξῶσι] V. p. 124. l. 7. et p. 125. l. 5.

Lin. 5. ἀποδείξιν] V. p. 45. l. 11.

Lin. 7. ἀποδείκνυμεν] Lege ἀπεδείκνυμεν, *demonstravimus*. V. p. 9. l. 2. et 45. l. 11. et 49. l. 2.

Lin. 12. λειομένους] Lege γενομένους. Sic λειομένην sine dubio ponitur pro γενομένην. pag. 129. lin. 2. Sic Διόττου ἰφαισαν γελούναι pag. 118. lin. 2. Sic λεγόμενα pro γεόμενα ap. Socr. 6. 8. Hanc lectionem firmat pag. 122. l. 9. τὰς λεχθέντας οὐκ τῷ Δεῖ γελούναι. Sic λεγόμενον pro γεόμενον in Dial. c. Tryph. p. 291. uti liquet ex loco parallelo hujus Apol. pag. 119. l. 2. J. Cler. Hist. Ecc. p. 625. vult τεχθῆναι λειομένους, quod non probamus. V. l. 15. et p. 117. l. 1. et p. 119. l. 6.

Lin. 15. καὶ ὁμοίως] Delendum opinor illud καὶ, vel legendum καὶ ὁμοίᾳ—

Pag. 117.

Lin. 8. Μωσῆς—] V. Paræn. ad Græcos p. 62, &c. Ed. Ox.

Lin. 9. συγγραφεῶν] Sc. ἐν Ἑλλήσι p. 93. l. 2.

Lin. 10. δι' αὐτῆς—προφητεύθη] Sic p. 118. hanc Μωσῆως προφητείαν vocat, quæ revera Jacobi erat. V. Not. ad pag. 64. l. 12. δι' αὐτῆς] Sc. narrante Mose; nam Jacobi est Prophetia. V. Dial. c. Tryph. p. 295. A.

Lin. 13. ὃ ἀπὸ κείνου] Lege ὃ ἀπὸ κείνου. Sic Dial. c. Tryph. p. 348.

Pag.

Lin. 1. τέτων ἔν—] *Dispositiones Dei Prophetis tunc con-*
cionantibus exceperunt, &c. Tertull. Apol. c. 22. V. et
 cap. 47. *Omnia adversus veritatem, de ipsâ veritate con-*
struenda sunt, &c.

Lin. 4. οἶνον] Legendum est planè ὄνον. Ita contra ὄνος
 pro οἶνῳ, ap. Suid. χαλὶς εἶδῳ ὄνε pro οἶνε, nempe χα-
 λὶς est οἶνῳ ἀκρατῳ. Hesych.

ὄνον.] Οἱ ὄνοι ἐν ταῖς πομπαῖς αὐτῷ (Bacchi sc.) θαμί-
 ζουσι. Phurnut. c. 30. Ed. Galæ. Confer Hygin. Poe-
 ticon Astr. cap. 23. et Nat. Com. l. 5. c. 8. de Silenis.
 V. Bochart. Geogr. p. 482. et Spanhem. in Jul. Cæsa-
 res de Sileno.

Lin. 5. ἀναγράφουσι] Sc. σύμβολον. V. pag. 56. lin. 11.
 Nempe in Orgiis Asinum, ut Baccho sacrum, introdu-
 cunt. ὄνον παραφέρουσι. Dial. c. Tryph. pag. 295. et infra
 lin. 12. πῶλον ἄγων

Lin. 8. εἰ τε υἱὸς—ἐστίν] Adde ἢ ἀνθρώπου ut l. 15.

Lin. 9. ὀχόμενῳ ἐπὶ πῶλῳ] Ἐπὶ ὄνε τὰ πολλὰ ὀχόμενος.
 Lucian. in Concil. Deorum de Sileno Bacchi comite.

Lin. 12. μὴ ἐπιστάμενοι] Quidni autem scire potu-
 erunt ex adjunctis — τὸν πῶλον τῆς ὄνου? quæ hic omit-
 tit Justinus, recitat verò c. Tryph. p. 271.

Lin. 13. ὁ προκηρυσσόμενος καὶ] Lege καὶ εἰ ὁ προκηρυτ-
 σόμενῳ υἱὸς θεῷ ἐστίν—V. supra l. 8.

Lin. 15. καὶ αὐτὸν ἐφ' ἵππου Πηγάσου, ἀνθρώπου—] Me-
 lius, καὶ αὐτὸν ἀνθρώπου ἐξ ἀνθρώπου γενόμενον ἐφ' ἵππου Πη-
 γάσου εἰς οὐρανὸν ἀνελθούμενος.

Lin. 2. ἔφασαν ἀνελθούμενος] Non narrant eum ascen-
 disse, sed ascendere volentem equo decidisse. Fabulam
 vide ap. Pindar. Isthm. 7. et Dionys. Perieg. v. 870.
 cum Comment. Eustath. et Schol. in Hom. Il. Z. v.
 155. V. Eratosth. ap. Galæ. c. 22. Hic nobilitatis cau-
 sâ, et quod inusitato genere concubitionis natus esset,
 ad sydera pervenisse dicitur. Hygin. Astr.

Lin. 5. δι' αὐτοῦ] i. e. propriâ virtute et potestate, non ἰσὺ ἰσῶς δαήμεν, ut Bellerophon.

Lin. 6. Περσὶα λελθῆναι] J. Cler. Hist. Ecc. 626. legit τεχθῆναι. Nos non mutamus. Christum è virgine natum ex fabulâ hâc de Perseo finxisse Christianos dicit Trypho ap. Justin. p. 291. et Judæus ap. Origen. c. Cels. pag. 30.

Lin. 11. ἔμαθον, προφητευθέντα] Lege ἔμαθον προφητευθέντα, θεραπεύσειν αὐτὸν — i. e. cum didicisset vaticinia, illum sc. omnem morbum curaturum, &c. Nam προφητευθέντα non rectè jungitur cum αὐτὸν. V. p. 111. l. 8. et p. 114. l. 2. F. τὰ προφητευθέντα, sc. θεραπεύ. αὐτὸν.

Pag. 120.

Lin. 1. ὡς προεδηλώται] V. p. 72. l. 13. —

Lin. 10. ἰσῖον] Antenna. Sic Tertull. Antenna navis crucis pars est. Min. F. Signum Crucis visum in navi, cum velis tumentibus vebitur. Sed ἰσῖον hic sumitur synecdochicōs, pro malo unâ cum antennâ velatâ.

Lin. 14. τὸ δὲ ἀνθρώπινον —] Signum crucis est, cum homo porrectis manibus Deum veneratur. Min. F. Si statueris hominem manibus expansis, imaginem crucis feceris. Tertull. ad Nat. 1. 12.

Pag. 121.

Lin. 6. Πνεῦμα πρὸ προσώπου] Πνεῦμα προσώπου — sine præpositione πρὸ, quam nec Tertullianus habet. GRABE. Neque Origen. in Jo. p. 52. Nec Euseb. Dem. Ev. p. 190. et contra Marcell. p. 97, 104. nec Athan. Ep. 4. ad Serap. pag. 710. Ast cum Justino nostro πρὸ προσώπου — Clementis Constit. Apostol. — GRABE. Sic ap. Euseb. Ec. Theo. p. 173. et Ecc. Hist. 1. 3. Sed idem Euseb. Ec. Theo. p. 97. et 104. legit πνεῦμα προσώπου — et sic Basil. de Sp. S. cap. 19. et Euseb. Dem. Ev. pag. 190. Spiritus vultus nostri Christus Dominus. ap. Rufin. in Symb.

Lin. 8. δύναμιν δηλοῖ —] Alia verba requirit tam constructio,

structio; quam particula ultimi, quod intercidit, verbi, λλωμεν. GRABE. Frustra fit conjectura, ubi nulla exstant verba, nec lacunæ spatium certò novimus. Forte pro λλωμεν legendum — Οὐδέξιλλων μὲν — Quid sit Vexillum vide Vales. in Ammian. 20. 8.

Lin. 11. δι' ὧν —] V. Salmaf. in Vopisc. Vit. Probi. cap. 6. et Lips. de Cruce. 1. 9.

Lin. 15. αὐτοκρατ. εἰκονας ἐπὶ τῶν —] In Signis sc. ut putat Lipsius de Cruce. 1. 9. Not. V. Grot. in Matt. 24. 15. Tertull. Apol. cap. 16. et Spanhem. Numism. Tom. 2. p. 635.

Pag. 122.

Lin. 2. καὶ διὰ λόγῳ —] Confer pag. 5. l. 3. ἡμέτερου ἔργον, &c. — et Apol. 2. sect. 14.

Lin. 5. ἀπισ-εἶτε] Lege ἀπισ-ῆτε. V. p. 109. l. 13.

Lin. 8. εἰπεῖν —] V. sect. 71.

Lin. 13. ἔγνωσαν —] Sciebant et qui penes vos ejusmodi fabulas æmulas, &c. Tertull. Apol. c. 21.

Pag. 123.

Lin. 3. ἐν τῇ βασιλίδι Ρώμῃ] ἐν τῇ πόλει ὑμῶν βασιλίδι Ρώμῃ. supra pag. 52. l. 10. V. Spanhem. Num. Tom. 2. pag. 401.

Lin. 6. κατεπλήξατο] Sic Irenæus ap. Euseb. Ec. Hist. 4. 11. πρὸς τὸ μᾶλλον κατεπλήξαδαι τὸς τελέμενους, ubi tamen Codd. MSS. κατεπλήξαι. At in Homer. Il. Π. 125. legas πλεῖστα μὲν pro πλεῖστα. Et Euseb. Ec. Hist. 8. 12. — μαρτ. τὸς ἐπὶ πλεῖστα κατεπλήξατο. Sic Origen. in Jo. p. 80. A. κατεπλήξαδαι τὸς ὁρῶντας. Diod. Sic. lib. 4. τὰ μὲν καταπληξάμενοι, τὰ δὲ παραλοιστάμενοι. Polyb. 1. 1. τοσούτον Ρωμαῖς κατεπλήξε. Theod. Hær. Fab. 1. 1. è Justino, ut videtur.

Lin. 7. Θεός] Lege Θεὸν, uti constat ex sequentibus τὸς ἄλλους Θεούς. Ita Euseb. Ec. Hist. 2. 14.

Lin. 10. ἡμέτερον] Lege ὑμέτερον. Sic ἡμεῖς pro ὑμεῖς. pag. 20. l. 11. et ἡμῶν pro ὑμῶν. in Apol. 2. sect. 1. Sic ἡμετ. πόλει pro ὑμετ. in Apol. 2. sect. 6. et ἡμετέρων pro ὑμετέρων.

ὑπετέρων. Orat. ad Græcos, et in Dial. c. Tryph. p.267. Ed. Paris.

Lin. 14. εἰ βύλειδε, καθαιρήσαι] Ita Theoph. ad Autolic. l. 1. f. 19. ὦ, εἰ βύλει, καὶ συ ὑποτάγῃθι.

Pag. 124.

Lin. 1. γενέσθαι] Aoristo pro futuro γενήσεσθαι hic, ut alibi sæpe, utitur Justinus.

Lin. 2. ἐπὶ χαλάσει] V. Apol. 2. sect. 9.

Lin. 6. ἐν ἔθεσι φάυλοις] V. p. 133. l. 9.

Lin. 11. ἄλλυ—] Delendum, opinor, et legendum μηδέν καὶν, ἀλλὰ τῶν — V. Antonin. 2. 14. πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ. cum Not. Gatak. et 4. 32. 6. 37, 46. 7. 1, 4. et 10. 27.

Ibid. μηδενὸς ἄλλυ καὶν] Obscuritas de quâ queritur Perionius, non est in his, sed sequentibus verbis, ὧν εἰ μὴ—quæ non satis feliciter expressit ipse Grabius. Legas, opinor, sensu contrario rectius, ὧν εἰ μὴν—vel μὲν κόρ — Nam μὴ pro μὲν sæpe scriptum occurrit.

ὧν εἰ μὲν κόρ — i. e. quorum quidem participibus, si vel unus annus satietatem afferat, eos certè, ut et perturbationum et indigentiae expertes semper maneant, nostræ doctrinæ operam dare oportet.

Pag. 125.

Lin. 3. παθῶν τῶν] Lege παθῶν μὲν τῶν — unde aptius sequitur δὲ lin. 4.

Lin. 5. καὶ γὰρ ὥς —] Ita fere Socr. ap. Plat. in Apolog. fine, καὶ ἐγωγε τοῖς καταψηφισαμένοις, &c. et Cic. Tusc. 1. c. 41.

Lin. 7. ὥς ἀποστερντες —] Ἰς τὸν, καθάπερ μεγάλῳ κακῷ, τῷ θανάτῳ περιβαλεῖν ἐπραΐμαλεύσαιο. Tatian. de Crescente. p. 73. Ed. Ox. Inimicorum existimatione punitus, suo iudicio finitus. Val. Max. 3. 2. de Theramene. Confer Sap. Sol. 3. 1, 2, 3, 4.

Lin. 8. ὥς προέφημεν] V. p. 53. l. 15.

Lin. 10. ἀρεῖσθαι μὲν τὸν ποιητὴν —] Sc. Deum illum, mundi

mundi creatorem, esse supremum Deum, nam eo majorem statuebat esse Deum, Christi patrem. V. p. 53. 54. V. Theod. Hær. Fab. l. i. c. 24. Cerdonem vero secutus est Marcion, uni narrat Euseb. Ec. Hist. 4. 11. V. Ignat. Ep. Interpol. ad Philad. c. 6. V. Origen. c. Cels. p. 267, 387, 389.

Lin. 11. τὸν προκηρυχθέντα —] V. Origen. ap. Pamph. Apol. p. 874. et Athanas. contra G. pag. 6. Ed. Ben. Tert. Adv. Marc. 3. 1. et Irenæ. l. 5. c. 14. Ed. Ox. et Orig. Περ. Ευχ. p. 188. Ed. Lond.

Lin. 14. τὸν πάντων —] Lege δημιουργὸν τῶν πάντων Θεόν, uti supra lin. 10. τὸν ποιητὴν τῶν — ἀπάντων Θεόν, et p. 54. l. 5. ἀρρεῖσθαι τὸν ποιητὴν τεὰς τῶν πάντων Θεόν, ἄλλου δὲ παρὰ τούτου — Sic legimus τὸν ποιητὴν τῶν ὅλων Θεόν. in Dial. c. Tryph. p. 225, 252. et alibi sæpe. V. Irenæ. p. 195. Ed. Mass. et Orig. c. Cels. pag. 20.

Pag. 126.

Lin. 4. λύκα] Ita Rhodon ap. Euseb. Ec. Hist. 5. 13. Marcionem vocat λυκὸν Πούλον.

Lin. 8. ποιήσαντο] F. ποιήσαντες πάντα Θεῷ.

Pag. 127.

Lin. 3. τὸ εἰπεῖν] F. λαβούσα τὸν Πλάτωνα, μάθητε, εἰπεῖν — ut p. 128. l. 10. λαβὼν εἶπεν. et p. 93. l. 1.

Lin. 4. ἕλην ἀμορφον] Vide pag. 16. l. 15. et Sap. Sol. c. 11. v. 17.

Lin. 6. διὰ Μωσέως] V. p. 63. l. 14. et p. 93. l. 1.

Lin. 7. προεβυτέρη τῶν —] V. eadem fere verba in p. 93. l. 1. et p. 117. l. 9. — V. Euseb. Præp. Ev. 11. 29.

Lin. 15. ἐγένετο ὅτως] Lege ἐγένετο φῶς. Gen. 1. 3.

Pag. 128.

Lin. 1. ὑποκειμένων καὶ προδηλωθέντων] Melius videtur sine καὶ, ὑποκειμένων προδηλωθέντων, i. e. ex subjectis, quas Moses antea indicaverat, rebus —

Lin. 3. ταῦτα λέγουσιν] F. ταῦτα λέγουσιν. Sed V. pag. 43. l. 13. —

Lin.

Lin. 5. καλῶμενον Ερεβος παρὰ τοῖς ποιηταῖς]

Εκ χάεϑ δ' Ερεβός τε μέλαινα τε νύξ ἐγένοντο.

Hesiod. Theog. v. 123.

χάεϑ ἐρεβώδες. Sanchoniathon ap. Euseb. Præp. Ev. i.

10. V. Grot. de Ver. Rel. Chr. l. i. f. 16. Annot.

Lin. 6. πρότερον ὑπὸ Μωσέως] Sc. Gen. i. 5. *Ereb.*
vespera. V. Bocharti Chan. lib. 2. c. 2.

Pag. 129.

Lin. 2. λεγόμενῃ] Legendum planè est γενομένην. Sic
λεγόμενον pro γερόμενον, in Dial. c. Tryph. pag. 291. et
Apol. hujus p. 116. l. 12. λεγόμενος pro γενομένος. Ita ap.
Socrat. Hist. Ec. 6. 8. λεγόμενα pro γερόμενα τοιαῦτα ἔν.

Lin. 4. ἐπὶ τῇ αἰγίᾳ σκηπῇ] LXX. ἐπὶ τῷ σημείῳ. i. e. *su-*
per palum, perticam, aut vexillum. ἐπὶ τῷ ἑλῶ. S. Bar-
nab. Sic autem Justin. Dial. c. Tryph. pag. 322. ἐπὶ ση-
μεῖον ἔσ-ησε. et ἐπὶ σημείῳ τινός, *in signum sc.*

Lin. 8. θάνατον ἔτως—] Sic lege et distingue. θάνα-
τον. Οὕτως παραδοθέν ἀναφύς Πλάτων.

Lin. 11. τὴν μετὰ τὸν—] Confer p. 67. l. 3.

Lin. 12. τὸ εἰπεῖν αὐτὸν, τρίτον] Subaudi παρὰ Μωσέως
ἔλαβεν. V. p. 127. l. 3. et p. 128. l. 7, 10.

Lin. 15. δευτέρα μὲν—] V. pag. 24. l. 11, 15. V. Nu-
menium ap. Porphy. Antr. Nymph.

Pag. 130.

Lin. 4. τὰ δὲ τρίτα περὶ τὸν τρίτον] Lege τρίτον δὲ περὶ
τὰ τρίτα, vel, ut citat Plotinus ap. Euseb. Præp. Ev. p.
536. περὶ δὲ τὰ τρίτα, τρίτον. Clem. Alex. Strom. 5. p.
598. Ed. Paris. legit τρίτον περὶ τὰ τρίτα; ut est apud
Plat. Ep. 2. ad Dionys. Et sic proculdubio legebat Ju-
stinus; atque ita citat Athenag. Legat. p. 93. Ed. Ox.
et Porphy. ap. Cyrill. Alex. c. Julian. p. 34. et Ori-
gen. c. Cels. p. 287. δεύτερον δὲ περὶ τὰ δεύτερα, καὶ τρίτον
περὶ τὰ τρίτα. Clem. Al. dicit ἢ ἄλλως ἔγωγε ἔξακῶ, καὶ
τὴν αἰγίαν τριάδα. Malè hîc Perion. et Grabijs Timæum
Platonis citari putant, cum sit Ep. 2. ad Dionys. At
illud

illud χῆασμα pag. præc. l. 10. ad Timæum Platonis respicit.

Lin. 9. Οὐ τὰ αὐτὰ] V. Dial. c. Tryph. pag. 291. et Origen. c. Cels. p. 30.

Lin. 10. ἡμέτεροι μιμήμενοι —] *Mimicæ philosophi affectant Veritatem.* Tertull. Apol. c. 46. *Deum quilibet opifex Christianus et invenit, et ostendit.* Ibid. ὅσα παρὰ πᾶσι καλῶς εἶρηται, ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν ἐστὶ, ipse Justinus Apol. 2. sect. 13.

Lin. 11. παρ' ἡμῶν —] Ita ferè Athenag. in Legat. p. 43. Ed. Ox. παρ' ἡμῶν εὐροῖε ἂν ἰδιώτας, καὶ χειρολέχους, καὶ γραῖδια — Ibid. ἐν ἐστὶ] F. γέν, aut μὲν γν.

Lin. 15. πηρῶν —] Sæpe quidem hæc vox significat membri cuiusvis debilitatem; proprie tamen ad oculos refertur, et idem sonat quod τυφλός, uti observat Etymolog. Magni Auctor. Atque ut hic ita sumatur, loci sententia planè postulat. Emphasis verò gratiā, ut opinor, idem iterat in illis χηρῶν τὰς ὀψεις: aut vult eos non solum visu, sed ipsis etiam oculis carere. Sed illa fortasse καὶ χηρῶν ejicienda sunt, ut quæ in Textum è margine irrepsierint, ubi posita erant ad explicanda illa καὶ πηρῶν, ut sit, καὶ πηρῶν τινῶν τὰς ὀψεις.

καὶ πηρῶν —] Hæc collocari vult Perionius ante σοφῶν, ut verborum ordo sit — φθέγμα, καὶ πηρῶν — τὰς ὀψεις, σοφῶν δὲ — Opinor rectè; nam σοφῶν refertur planè ad illa, ἰδιωτῶν μὲν — τὸ φθέγμα; πωστῶν verò ad hæc, πηρῶν — τὰς ὀψεις. sc. qui non videntes crediderunt.

Pag. 131.

Lin. 7. τὰ ἐφ' ἡμῶν] Inferre ὑφ' pro ἐφ'. Sic pag. 22. lin. 8. p. 97. l. 7. et 145. l. 2. Ita vice versâ ὑφ' pro ἐφ' scribitur in p. 45. l. 2.

Lin. 9. ἔτως δύνασθαι —] i. e. θέλειν. Hesych. Sic δύναιτο pro θέλοι. Apol. 2. sect. 12, 14. Ita sæpe in N. Testamento δύναμαι pro θέλω. De eadem re Origen. c. Cels. lib. 3. p. 142. ἐπ' αὐτὸν δοκῶσιν οἱ ἀκροαταὶ ἐπιδεδωκέναι πρὸς τὸ θέλειν καλῶς βίβειν — Hoc de seipso Constantinus

nus ante baptismum pollicetur ap. Euseb. Vit. Const. 4.62. V. Joseph. Antiq. 18. 7. de Jo. Baptista. — ἔγω γὰρ — Confer Origen. c. Cels. 3. 147. ἰσχυρὸν δὲ οἱ προ-
κόψαντες — παρασῴσωσι — ὅση δύναμις βέλτιον βελτιοῦναι —
Tertull. de Bap. c. 20. Hanc τὴν περὶ Θεοσεβείας συνθήκην
vocat Origen. de Martyr. p. 170. Ed. Wetst.

Lin. 15. ἐν ὀνόματι —] V. Ap. Constit. 1. 3. c. 16.

Pag. 133.

Lin. 6. ἐπειδὴ τὴν —] V. p. 17. l. 5.

Lin. 9. ἐν ἔθεσι Φαυλοῖς —] Eundem fere verbis utitur
Justin. in Dial. c. Tryph. pag. 220. D. ἀνατροφῆς καὶ ἐθῶν
Φαύλων, καὶ νόμων πονηρῶν διαφθαλέντας. Ap. Theoph. ad
Autol. 1. 1. c. 14. ἀνατροφῇ Διὸς pro ἀνατροφῇ.

Lin. 10. πονηραῖς ἀνατροφαῖς] *Anima pravus institutio-
nibus circumscripta.* Tertull. Ap. c. 17. V. Clem. Alex.
Str. 2. p. 487. l. 5. Ed. Ox. Vide hujus Apol. p. 124.
lin. 6.

Lin. 11. μὴ ἀνάγκης τέκνα — ἀλλὰ προαιρέσειω] Confer
p. 17. l. 5. —

Lin. 13. ὑπὲρ ὧν προημέρισμεν] Omitte ὑπὲρ. V. p. 131.
lin. 10.

Pag. 134.

Lin. 1. πατρὸς τῶν ὄλων] V. p. 22. l. 4. p. 98. l. 15. et
p. 131. l. 15.

Lin. 2. αὐτὸ τῷτο μόνον ἐπιλέγοντες] Sc. baptizantes
dicimus ἐν ὀνόματι πατρὸς, etsi Pater non est Dei nomen.
Id autem iussi Deo in Baptismi formulâ tribuimus,
quasi nomen: non quod ei proprium sit, et naturam
ejus reverà ac perfectè exprimat.

Lin. 3. ἐπιλέγουσιν] *Adjicientes, promittentes.* Irenæ.
ap. Euf. Ecc. Hist. 4. 11. de Marcosiis — βαπτίζοντες
ὅτως ἐπιλέγουσιν εἰς ὄνομα ἀγνώστου, &c. V. p. 146. l. 10.

Ibid. τῷτον] F. ἐπιλέγουσιν, ὅτε τὸν λησόμενον ἀγομεν ἐπὶ
τ. λ. vel sic, αὐτὸ δὲ τῷτο μόνον ἐπιλέγομεν τὸν λησόμενον.
vel, αὐτὸ τότε μόνον ἐπιλέγουσιν, ὅτε τὸν λησόμενον ἀγομεν.
V. p. 131. l. 15. —

Ibid.

Ibid. ἄγους —] i. e. Nos hoc Nomen (sc. Patris) tribuimus Deo, solum in Baptismi formulâ distinctionis causâ, non ut proprium ejus nomen.

Lin. 6. καλεῖται — μανθανόντων] Hæc aptius colloces post λύεται. lin. 13. ut sit μανίαν. καὶ ἐπ' ὀνόματι — λύεται. Καλεῖται δὲ τὸ — μανθανόντων. Καὶ τὸ λυρὸν —

Lin. 7. λυτρὸν φωτισμὸς] Ita Clem. Alex. Pæd. 1. 6. et in lib. τίς ὁ σωζόμε. πλάσι.

Lin. 8. ταῦτα μανθανόντων] i. e. διδάγματα περὶ τῆς παλιγγενεσίας. Cyril. Catech. Præf. ταῦτα] V. pag. 131. l. 7, &c.

Lin. 12. ὁ φωτίζόμενος] i. e. *Competens, baptismi candidatus*. V. Cyril. Cat. Præf. et Touttée Dissert. 2. c. 4. φωτισμὸς καλεῖται ἡ μαθητεία. Clem. Alex. Strom. φωτισμα πρὸ τῆ βαπτίσματος ἐστίν. Maxim. in Dionys. de Cæl. Hi. c. 3. V. et Ap. Constit. 8, 7, 8. cum Not. Coteler. V. Casaub. Exerc. in Baron. 16. pag. 547. V. Euf. Vit. Const. 4. 62. φωτισμὸς proprie est prævia institutio (ἡ μαθητεία) sed et Baptismus per Metonym. adjuncti φωτισμὸς dicitur, et quia ipse lumen gratiæ confert. Sic p. 142. l. 7. baptizatus dicitur ὁ φωτιζόμενος.

Lin. 14. λυτρὸν δὲ —] V. Tertull. de Præscr. c. 40. *tingit et ipse* — Hæc ulque ad sect. 85. παρενεστικῶς legenda.

Pag. 135.

Lin. 1. ῥαντίζειν — ἐπιβαίνουσας] Sc. ut aquâ lustrali se aspergerent antequam templum ingrederentur ad sacra facienda. Nam ad fores templi stabat περιρραντήριον, uti notat Casaub. ad Theophrasti Charact. c. 16. Ara vero in templi parte exteriori, delubra in interiori. *Inter aras et delubra*. Min. Fel. V. Lucian. de Sacrificiis.

Lin. 2. αὐτοῖς] F. βωμοῖς.

Lin. 4. τέλει δὲ] i. e. τέλει δὲ, *postremo, tandem, denique*, ut sit, *postremo autem* (i. e. peracto Sacrificio) *ut et discedentes toto corpore laventur, efficiunt.*

Ibid.

Ibidi λέειν αἰσιότας πρὶν —] Ritus iste nusquam apparet, neque cohærent hæc cum sequentibus καὶ γὰρ τὸ ὑπολύειναι — Legas igitur F. τίλινθι δὲ καὶ ὑπολύειναι δὲ πάλιν, πρὶν εἰσεῖν — καὶ γὰρ τὸ ὑπολύειναι — Sed videtur velle tres distinctos ritus, ραβισμόν, λυγρόν, ὑπόλυσιν. Vid. Grot. in Matth. 28. 191 V. Philon. de Sacrificanti. init. et Casaub. in Perf. Sat. 2. v. 15. V. Sozom. Ec. His. 6. 6. de Valentiniano.

Lin. 5. ἐνθα ἰδρυνται] F. [ἐνθα θεοὶ seu αὐτοὶ ἰδρυνται.

Ibid. τὰ ἱερὰ ἐνθα —] Sc. ἱδρύειν, seu στήκει. i. e. τὰς ἐνδοτέρους τόπους τῶν ἱερῶν. Hesych. ubi posita erant Deorum Simulachra.

Ibid. καὶ γὰρ τὸ] F. καὶ γὰρ τοὶ, etenim.

Lin. 6. τοῖς αὐτοῖς πρὸς θεοῦ] Lege τὰς ἐν αὐτοῖς θεοῖς δρησκεύουσας.

Lin. 14. πρὸς μητρὸς θεοῦ] i. et *avuntuli*. V. Exod. 3. 1. Num. 10. 29. unde patebit Justinus Error. V. J. Cler. Hist. Ecc. pag. 625.

Pag. 136.

Lin. 15. Εἴπω βῆς —] V. supra sect. 47. V. Irenæ. l. 1. c. 19.

Pag. 137.

Lin. 6. Οὐδεὶς ἔγνω —] Ita pro γινώσκει (mutato tempore) legebant Hæretici, contra quos scripsit ipse Justinus, ut ait Irenæus 4. 6. Miror igitur Justinum hanc potius eorum lectionem sequi, quam Evang. Matt. et Luc. qui habent ἐπισκώσκει et γινώσκει.

ὁδεὶς ἔγνω τὸν πατέρα —] Verborum ordinem invertit Justinus hic et p. 139. Nam Matth. 11. 27. ὁδεὶς ἐπισκώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ — Irenæus ipse inverso verborum ordine utitur, nemo cognoscit patrem nisi filius; neque filium, nisi pater, et quibuscunque filius revelaverit. lib. 4. c. 6. n. 4. et l. 2. c. 6. n. 1. et cap. 14. n. 7. At tamen rectè Irenæ. l. 4. c. 6. n. 7. Nemo cognoscit filium nisi pater; neque patrem, nisi filius, et quibuscunque filius revelaverit. Et sic legit Origen. c. Cels. 6. pag. 287.

K k

Tertull.

Tertull. c. Marcion. 4. 25. legit, *Nemo scit qui sit Pater, nisi filius; et qui sit filius, nisi pater, et cuiusque filius revelaverit.* V. Clem. Homil. 17, et 18, ubi idem est, qui hic verborum ordo, sc. inversus. At rectè Recog. 2. 47. V. Origen. c. Marcion. p. 32.

Lin. 9. ὡς προέφημεν] V. p. 44. l. 1. p. 47. l. 3. p. 48. l. 15. p. 67. l. 4.

Ibid. Ἀγγελος καλεῖται] *Dei filius, quoniam annuntiator paternæ voluntatis est, magni consilii Angelus pronuntiatur.* Novat. c. 18.

Lin. 10. Ἀπόστολος] V. p. 22. l. 5. p. 138. l. 10. et p. 140. l. 2. Sic Clem. Alex. ap. Euseb. Hist. 6. 14.

Lin. 12. ὅσα ἀγγέλλεται] Mutulus videtur hic locus; et legendum ὅσα (vel οἷς) ὁ πατὴρ ἀγγέλλει βέλλει. Aut lege, μνηστων οἷς ἀγγέλλεται. Confer Dial. c. Tryph. pag. 275. C. et 276. C. V. et p. 283. et 358.

Pag. 138.

Lin. 6. ἐκείνων] Sc. συζητημάτων. pag. præc. l. 14. et p. 136. l. 7.

Lin. 9. Ἀλλ' εἰς] V. Euseb. Ecc. Theol. p. 137. C.

Lin. 12. ἐν εἰκόνι ἀσωμάτων] i. e. Sub formâ visibili, qualem Angeli suâ naturâ ἀσώματοι, induere solebant, quando hominibus apparuerunt. Vid. pag. 140. l. 11. ubi legitur εἰκόνος ἀσωμάτων. — ἀσώματος εἶσα ἀγγέλου ὑπόστασις. Orig. c. Cels. l. 6. σωματικαῖς μορφώσεων τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων. Horolog. Græc. ap. Arc. Anhol. p. 110.

Lin. 13. ἀσωμάτων] i. e. Angelorum; quos ἀσωμάτους φύσεις appellat Ignat. Ep. ad Trall. interpol. c. 9. ut et alii patres sæpissimè. ἀγγέλου — τῶν ἀσωμάτων φύσις. Theodorit. Dial. 1. p. 13. V. Ignat. ad Smyrn. δαιμόνιον ἀσώματον. V. Suicer. Thes.

Pag. 139.

Lin. 7. τὸν — πατέρα — ταῦτα εἰπόντα λέγουσιν] Id affirmat Trypho in Dial. p. 282. Ed. Paris.

Lin.

Lin. 9. αὐτοῖς] Lege αὐτῶν. V. pag. 136. l. 15. pag. 137. l. 5.

Lin. 13. πατρὶς] Lege, ὁ πατὴρ, ut p. 137. l. 7. Sed hic iterum inversa vides Christi verba Matth. 11. 27. et Luc. 10. 22. Ita inversa in Dial. p. 326. Ed. Paris.

Pag. 140.

Lin. 6. οἱ γὰρ τὸν υἱὸν τῆς σαρκὸς φέρουσιν] Simon Magus et ejus Sectatores Personas divinas confunde-
bant. Hos igitur vult hic Justinus. V. Origen. c. Cels. l. 8. p. 387. Constit. Apost. l. 6. c. 26. Cotelier. Not. in Apost. Const. Usser. Prolegom. in Ignat. c. 12. Confer Dial. c. Tryph. pag. 358. A. B. Ed. Paris. et Bull. Def. Fid. Nic. sect. 2. c. 9. Paragr. 12.

Lin. 9. Λόγος πρῶτος] Ita fere Tertull. Apol. c. 21. *Verbum primordiale et primo genitum.* V. pag. 48. l. 15. pag. 70. l. 14. pag. 97. l. 14. V. Paræn. p. 127. V. etiam Euseb. Dem. Ev. pag. 156. A. 181. D. 213. B. 217. B.

Ibid. πρῶτος δὲ τῷ Θεῷ, καὶ Θεὸς ὑπάρχει] V. his gemina ap. Novat. de Trin. c. 11. et Euseb. Dem. E-
van. p. 227. B. et contra Marcell. pag. 5, 7, 16, 18, 22, 23, 26, 68, 72, 121, 123, 124. Clem. Alex. Cohort. p. 86. Ed. Ox. ὁ Θεὸς ὁ Λόγος, ὁ φανερώτατος ὄντως Θεός, &c. ὁ Σωτὴρ υἱὸς ὧν Θεῶν, καὶ Θεὸς ἑστῶς. Origen. in Matth. pag. 477. Ita, Χριστὸς Θεός, ὧν υἱὸς αὐτῶν, et, Θεὸς Θεῶν υἱὸς ὑπάρχων. Justin. in Dial. c. Tryph. p. 357. Sic Irenæ. l. 1. c. 1. sect. 18. τὸ ἐκ Θεῶν γεννηθὲν Θεὸς ἑστῶς. et, Θεὸς ὧν ὁ Λόγος, ἐκ Θεῶν πεφυκώς. Theoph. l. 2. *Quod de Deo profectum est, Deus est et Dei filius.* Tertull. Apol. 21. V. Con-
stant. Or. ad Sanct. Cæt. c. 9. V. supra p. 48. l. 14.

Lin. 11. αἰσώματα] Fortasse αἰσώματων, ut p. 138. lin. 13. i. e. sub specie Angelicâ.

Pag. 141.

Lin. 7. τῷ Χριστῷ] Sc. quia Christus erat, qui illa dixit, ἐγὼ εἶμι — uti dixit supra sect. 81. ἐκείνῳ

Θεὸν ἱσομεναι. Ignat. Ep. ad. Rom. c. 6. Ed. Ruinart. Matth. 22. 32. *Ipsē igitur Christus Vivorum est Deus* — Irenæ. l. 4. c. 11. Ed. Ox. V. 1 Tim. 6. 11. V. Origen. c. Cels. p. 394. et in Jo. p. 64. et in Matt. p. 499, 500. Lin. 12. Καὶ τὸ ἀνεγείρειν —] Redit nunc unde digressus est, ad imitatores Ethnicos; de quibus orsus est dicere sect. 81.

Lin. 13. τῆς λεγόμενης Κόρης] V. Porphyr. de Antro Nymph. p. 256. Ed. Cant. Pausan. Corinth. sub fine.

Pag. 142.

Lin. 3. ὡς προσεράψαμεν] Sc. p. 127. l. 11. —

Lin. 5. πνεῦμα ἐπιφέρειο] Νύμφας δὲ Ναΐδας λέγομεν τὰς τῶν ὑδάτων πρὸς ὕσας δυνάμεις — διὰ τῆτο λέγων τὸν προφῆτην εἰρηκεῖναι, ἐπιφέρειδαι ἐπάνω τῷ ὕδατι. Θεὸν πνεῦμα, Porphyr. de Antro Nymph. ex Numenio.

Lin. 7. ἐπιφερομένω] Lege ἐπιφέρειδαι ut p. 130. l. 3.

Lin. 8. Κόρην —] Εὐκ Στυγὸς γεννᾷ Περσεφόνην. Apollod. 1. 3.

Lin. 9. καὶ τὴν Αθηνᾶν —] V. Hesiod. Theog. v. 887.

Lin. 13. ὅτι γελοιότατον —] Hæc sc. erat Gentilis ineptia *Res incorporeas simulatis fingere membris*, ut ait Prudent. c. Sym. l. 2.

Pag. 143.

Lin. 3. Ημεῖς —] Hinc colligit Tillemont, Justinum fuisse vel Episcopum, vel saltem Presbyterum, in Mem. Eccl. Vit. Justin. Sed non ego credulus — nusquam apparet Justinī sacerdotium.

Ibid. Ημεῖς μετὰ τὸ —] Hic Apologiæ hujus partem aliquam de Baptismi ritibus intercidiſſe vult Clericus. Hist. Ec. pag. 626. *quod ante me*, inquit, *nemo animadvertit*. Hem Criticum! qui ipse non animadvertit hæc referri ad illa, quæ dixerat Justin. sect. 80. quatuor scilicet sectionibus *παρενθετικῶς* intervenientibus.

Ibid. ὅτως] Sc. prout dixerat in sect. 79, 80.

Lin.

Lin. 4. ἐπὶ τὸς —] Hinc apparet recens baptizatum S. cœnam illico inter fratres participasse.

Lin. 6. κοινὰς εὐχὰς] Διηθώμεν πάντες κοινῇ. Chrysoft. in Ep. ad Ephes. Hom. 3. V. Clem. Alex. Strom. 7. p. 717. Ed. Paris. Plin. Epist. ad Trajan. lib. 10. 97. *Carmen Christo—dicere secum invicem.*

Lin. 7. τῷ Φωιδέντῳ] Ita recens baptizati vocantur μεφώτιστοι a Method. Conviv. Virg. Or. 8. et Euseb. Hist. 6. 4.

Lin. 9. ἀγαθοὶ πολίτευται] Sic Polycarp. ap. Euseb. 4. 15. ἀγαθῆς πολιτείας. pag. 133. V. Philip. 1. 27. 3. 20. Aët. 23. 1. V. Vales. Not. in Ammian. 22. 9. et in Sozomen. Hist. 4. 24. et in Euseb. Hist. 5. 13.

Lin. 11. ἀλλήλους φιλήμασι] Lege ἀλλήλους δὲ.

Lin. 13. ἔπειτα προσφέρειν —] V. p. 147. lin. 12. — προσφέρειν verò a Diaconis. Οἱ Διάκονοι προσαγέτωσαν τὰ δῶρα τῷ Ἐπισκόπῳ. Apost. Constitut. 1. 8. c. 12.

Ibid. τῷ προέσῳ τῶν ἀδελφῶν] Hammondus in *Exam. Directorii* jungenda ait τῶν ἀδελφῶν cum sequentibus; ut sit — τῶν ἀδελφῶν ἄρτον — quod vix probare possum; nam oblatio fratrum (etsi tacet Justinus) ante facta fuerat. Panis quidem et vinum erant τῶν ἀδελφῶν δῶρα, sed non, ut opinor, aqua quoque. Vult Justinus Diaconos ex pane (a fratribus ante oblato) et ex vino (immistâ aquâ) tantum attulisse cœtûs præsidi, quantum ad Eucharistiam sufficeret.

προέσῳ] *Eucharistiæ sacram cœnam de præsidiu manu sumimus.* Tertull. de Coron. c. 3.

Lin. 14. ποτήριον ὕδατος καὶ κραμάτων] Lege ποτήριον οἶνον καὶ ὕδατος, vel ποτήριον κραμάτων, cum non aliud sit κραμα, quam μίγμα seu κέρασμα ἐξ οἶνου καὶ ὕδατος. ποτήριον κέρασας ἐξ οἶνου καὶ ὕδατος. Apost. Constit. 1. 8. c. 12. Ita Justin. pag. 144. l. 12. et 147. l. 13. κραμα, κέρασμα, ἢ τὸ εὐκραλον. Hesych. αἶμα τὸ κραμα. Theod. Dial. 1. p. 17.

Pag. 144.

Lin. 4. ἐπὶ πολὺ ποιεῖται —] Sic Chrysoft. de Sacerdot.

dot. 3. 4. ὁ ἱερεὺς τὴν ἐκκλησίαν ἐπὶ πολὺ ποιεῖται — ἵνα ἡ χάρις ἐπιπλεῖσται τῇ θυσίᾳ — His verò, quæ narrat Justin. planè consonat Formula illa in Apost. Const. l. 8. c. 12. Sed ad eam respexisse Justinum (quod vult Grabius) vix crediderim; Quin contrà potius existimaverim, illam ex Formulis Justiniani ævo usurpatis (re quidem consentientibus, φράσει tamen aliquantum variantibus) constaram postea fuisse. Cæterum Grabii argumentum (p. 131. not. 3.) ex verbis ὅση δύναμις levissimum esse arbitror; cum Phrasis ista tam Ethnicorum quam Christianorum communis sit de re qualibet, quæ pro virili εὐτόνως, ἐκτενῶς, ὅσον δυνάμεθα, agitur. Sic, (ut in re notâ alios mittam) Scriptorum antiquissimus Homerus,

τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν

Οτρύνεις; ὃ μὲν τοι, ὅση δύναμις γε πάρεστι,

Παύομαι.

Iliad. ©. v. 293.

Ita ferè ipse Justinus in Dial. c. Tryph. p. 306. ὡς δύναμις μοι, σύνλαξιν ποιήσομαι, et Apol. hujus p. 122. l. 3. ὅση δύναμις, προτρέψ. et pag. 147. lin. 15. Sæpissime hæc Phrasi utitur Origenes, nihil aliud volens, quam κατὰ δύναμιν, aut τὸ ὅσον ἐφ' ἡμῖν, ut de Martyr. p. 215. Sic Hierocles illa καθόσον δύνη, in Aur. Carm. v. 19. explicat per hæc verba κατὰ δύναμιν. pag. 94. et ὅση δύναμις. p. 102. Ed. Cant. ita et p. 162. — τῆς ἀμείλειας παθῶν, ὅση δύναμις, καθαρεύσαντα — Ita Euseb. Vit. Constant. 4. 24. προέτρεψε ὅση δύναμις — V. Porphy. Περ. Αποχῆς. 1. 31. 35. V. Origen. Ep. ad African. pag. 222, 224. V. Cyrill. Catech. Myst. 5. 5.

ἐπὶ πολὺ] Ita de Marco Hæretico Irenæ. l. 1. c. 13. ἐπὶ πλεῖον ἐκτείνων τὸν λόγον τῆς ἐπικλήσεως. V. Dial. c. Tryph. p. 260. Ed. Par.

Lin. 5. εὐχὰς καὶ εὐχαριστίαν] Sic pag. 147. l. 14. — Quales fuerint hæ εὐχαριστίαι, significat ipse Justinus suprâ sect. 16. et Dial. pag. 260. Ed. Par. εὐχαριστίας ἐπακύναντα, καὶ συνεπιφθεγξάμενον τὸ Ἀμὴν. Dionys. ap. Euseb. 7. 9. de Auditoribus loquens.

Lin.

Lin. 6. ἐπευφημεῖ λέγων, Ἀμήν] V. 1 Cor. 14. 16. Euseb. Ec. H. l. 7. c. 9. Thorndic. de Cæt. Rel. pag. 350. et Epilog. l. 3. c. 4. Oratione Dominicâ—fere omnis Ecclesia mysticas preces conclusit, uti Augustinus Epist. 59. scribit. GRABE.—*Mos Apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo Orat. Dominic. oblationis hostiam consecrarent.* Greg. Ep. 64. lib. 7. At de more illo nil constat, et Augustinus planè negat.

Lin. 10. διδοῶσιν] Forte διαδιδοῶσιν. Sic pag. 148. l. 1. ἡ διάδοσις — διὰ τῶν Διακόνων. V. et Can. 18. Concil. Nicæn. Ap. Constit. l. 8. c. 28. ἐπισκόπου προσευχόντος, ἡ τῷ πρεσβυτέρῳ, διάκονῳ ἐπιδίδωσι τῷ λαῷ. Ibid. cap. 13. ὁ Διάκονος καλεχέτω τὸ ποτήριον, καὶ ἐπιδίδως λεγέτω αἶμα Χριστοῦ, &c.

Lin. 12. τοῖς ὃ παρῶσιν ἀποφέρουσιν] Sc. οἱ Διάκονοι, ut dicit postea Justin. in p. 148. l. 2. —

Lin. 14. ἡ τροφή αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῶν εὐχαριστία] Εἰς δὲ σύμβολον ἡμῶν τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας, ἄρτος εὐχαριστία καλούμενος. Origen. c. Cels. l. 8. p. 416. Ita Irenæus. 4. 34. ὁ κοινὸς ἄρτος ἐστίν, ἀλλ' εὐχαριστία. Sic etiam appellat Ignat. ad Smyrn. c. 7, 8. et ad Philad. 4. Confer Irenæ. 5. 2. Ipse Justinus in Dial. vocat Εὐχαριστίαν τῷ ἄρτι καὶ τῷ ποτηρίῳ, atque etiam ἄρτον καὶ ποτήριον τῆς εὐχαριστίας — V. Vales. in verba illa ἑπεμῶν εὐχαριστίαν. ap. Euseb. Eccl. Hist. 5. 24.

Pag. 145.

Lin. 6. διὰ Λόγου Θεοῦ] i. e. διὰ δυνάμεως τοῦ Λόγου. Confer p. 67. l. 2—5. p. 70. l. 12. p. 98. l. 14.

Lin. 9. δι' εὐχῆς λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαρ.] i. e. Per preces secundum verba ab ipso tradita—uti liquet ex sequentibus οἱ γὰρ Ἀπόστολοι, &c. Per orationem Dominicam, uti putat Grabius pag. 127. Atque ita olim Greg. Mag. Epist. 7. 69.—Atqui non ad consecrandum, sed post Consecrationem eam adhibebant veteres. V. Cyrill. Cat. Mystag. 5. August. Ep. 59. ad Paulinum.—εὐχῆς λόγου. Hierocl. in Aur. Carm. p. 202. l. 6.

l. 6. Ed. Cant. εὐχὴ λόγῳ idem hic sonare videtur, quod λόγῳ εὐχῇ p. 23. l. 9. V. Origen. c. Cels. lib. 8. pag. 399. V. et in Matth. p. 254. — εὐχῇ λόγῳ. ap. Justin. idem est quod λόγῳ ἐπικλήσεως. ap. Irenæ. l. 1. c. 9, 13. Ed. Ox. V. et lib. 5. c. 2. Confer lib. 4. c. 34.

Lin. 12. καὶ σὰρκα καὶ αἷμα—εἶναι] i. e. Symbolicè representare et exhibere. *Hoc est corpus meum dicendo*, i. e. figura Corporis mei. Tertull. advers. Marcion. 5. 41. et 1. 14. Confer verba Irenæi citata. p. 128. et Origenis p. 129. in Matth. p. 254. V. Euseb. Dem. Ev. p. 223. C.

Ibid. Ἰησοῦ σὰρκα καὶ αἷμα—εἶναι] i. e. Quòd, dum corpus nostrum nutrit, animæ simul spirituale salvifici corporis et sanguinis Christi nutrimentum exhibet. V. 1 Cor. 11. 23. seq.

Lin. 13. Ἀπόστολοι ἐν τοῖς — ἀπομνημονεύμασιν—] Ita sæpe in Dial. c. Tryph. e. g. pag. 332, 333. Ed. Paris. τῶν Ἀποστόλων ἀπομνημονεύματα. V. supra pag. 70. l. 7. et pag. 147. l. 5.

Pag. 146.

Lin. 2. εὐχαριστήσαντα] F. λαβόντα ἄρτον καὶ εὐχαριστήσαντα, — uti postea lin. 4. Sed pro εὐχαριστήσαντα legitur ap. Matthæ. et Marc. εὐλογήσαντα. V. Theod. Dial. 1. pag. 17. V. et Dial. 2. p. 85.

Ibid. εἰπεῖν, τὸτο ποιεῖτε — ταῦτέστι τὸ σῶμά μου] Verborum ordo invertitur Librarii, ut opinor, incuriâ, et legendum εἰπεῖν, τὸτο ἐστὶ τὸ σῶμά μου · τὸτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἀνάμνησίν μου (vel ἐμὴν ἀνάμνησιν uti habent SS. Lucas et Paulus) sic mox εἰπεῖν, τὸτο ἐστὶ τὸ αἷμά μου.

Lin. 4. λαβόντα] Sc. παρέδωκαν—αὐτὸν λαβόντα —

Lin. 7. τῷ Μίθρα μυστηρίοις—] V. Tertull. de Præscrip. cap. 40. Mithræ mysteriorum συναγωγὴν fecit Pallas quidam, uti refert Porphy. Περὶ Ἀποχρῆς. lib. 2.

Lin. 13. οἱ ἔχοντες] i. e. οἱ εὐποροῦντες, p. 148. l. 5. V. 2 Cor. 8. 11, 12.

Lin. 14. συνέσμεν ἀλλήλοις] i. e. Alii aliis adfumus; vel, inter nos conversamur, vel, in unum convenimus,

con-

congregamur κοινωνούμεν. Act. 2. 44. ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ.
V. et Act. 2. 1, 42. V. Ignat. ad Philad. 6. et ad Ephes.
13. et Magnes. 7.

Lin. 15. ἐπὶ πᾶσι τε] Hæc melius jungas cum præcedente sect. 86. ut hic incipiat sect. 87. καὶ τῇ τῷ—Suprà egerat de Synaxi quotidianâ; nunc de generali Die Dominicâ.

Ibid. ἐπὶ πᾶσι] De omnibus quibus vescimur, seu de omni victu; V. pag. 23. lin. 10. Malè hæc Grabius de primâ post Baptismum Communionem intelligit.

Pag. 147.

Lin. 1. εὐλογούμεν—] *Non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustatur.* Tertull. Apol. c. 39.

Lin. 3. Ἡλίου ἡμέρα] V. Plin. Ep. 97. lib. 10 — *stato die*—τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην ἄγομεν εἰς εὐφροσύνην, ἐν ᾗ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν. Barnab. Ep. Cap. 15. V. Not. Coteler. et Menard. et Vales. in Euseb. de Laud. Constant. c. 9. Hunc diem ἡμέραν κυριακὴν appellat Dionys. Corinth. (ap. Euseb. 4. 23.) Justinus æqualis, ut et alij ex Apoc. 1. 10. V. Euseb. Vit. Const. 4. 18.

Lin. 8. τῷ ἀναλινώσκοντος] Sc. Διακόνε. Nam lectorum ordo (ut opinor) in Ecclesiâ nondum exstitit. V. Coteler. Annot. in Apost. Constit. l. 2. c. 25, 57. et Bevereg. Cod. Can. Vind. 2. 12. Grot. in Luc. 4. 20.

Ibid. ὁ προεστώς] i. e. *Præses.* Tertull. Apol. c. 39. *Episcopus, qui in Ecclesiâ præsidet.* Cypr. de Unit.

Lin. 9. διὰ λόγου—] Sic λόγῳ παρακλήσεως Apost. Constit. 8. 5, ut in Act. 13. 15. et 15. 32. λόγῳ παρακλήσεως, i. e. διδασκαλίαι. ἔγω δ' ἐπίσκοπος παρακλητικός. Apost. Constit. 2. 57. i. e. διδασκλικός. V. 1 Cor. 14. 31.

Ibid. πρόκλησιν] Lege παράκλησιν.

Lin. 10. ἀνίσταμεθα—] Sedentes audiebant, stantes precabantur. V. Apost. Constit. 2. 58.

Lin. 13. προσφέρειαι] Sc. τῷ προεστῶτι. V. p. 143. l. 13.

Lin. 14. ὁμοίως] Sc. ut suprà pag. 143. l. 13. — Vult eisdem S. Coenam celebrandi ritus singulis feriis fuisse, qui in Dominicâ.

Lin. 15. ὅση δύναμις] Hoc de toto coetu dicitur pag. 23. l. 11. et nihil aliud significat, quam εὐτόνως, pag. 143. l. 8. vel συντόνως, ἐκτενῶς, ὅσον δύναμει. Apost. Confit. l. 8. c. 9, 10, 12. et statæ precum formulæ optimè convenit: ut in loco Nazianz. ὅση δύν. ἰπινί. ἀδωμεν. ἥλιος καὶ σελήνη, ὅση δύναμις, ὑμνοῦσι. Orig. c. Cels. l. 5. ὅση δύναμις, προῤῥεψάμενοι. pag. 122. l. 3. Huic simile ap. Euseb. Ec. Hist. l. 10. c. 3. ὅλη διανοίας ἰσχυρί — et cap. 4. p. 387. — μεγάλη διαθέσεως Φωνῇ — Hæc enim Phrasis animi ardorem tantum denotat, seu statæ sint Preces, seu ex tempore fusæ.

Pag. 148.

Lin. 2. διάδοσις] Per Diaconos sc. V. pag. 144. l. 10.

Lin. 3. τοῖς ὑπαρῶσι] i. e. Iis, qui adesse non possunt, nempe τοῖς θλιβομένοις, ægrotantibus, et infirmis, quos, ut opinor, ἀνεξόδους vocat Athanas. (V. Hist. Arian. ad Monach. p. 351, 380. Ed. Bened.) i. e. qui foras prodire nequeunt. V. Vales. in Euseb. 6. 43. et Tertull. Apol. c. 39. Vocem ἀνεξόδων pessimè explicat Montfauc. in Athan. p. 380. et in Coll. Nov. Tom. 2.

Lin. 4. πέμπειν] Sc. τὰ εὐχαριστήρια. V. pag. 144. lin. 12. —

Lin. 5. Οἱ εὐπορῶντες —] V. Apost. Confit. l. 2. c. 25. et Tertull. Apol. c. 39. *Modicam unusquisque stipem*, &c.

Lin. 10. τοῖς ἐν δεσμοῖς] V. Lucian. de Morte Peregrini.

Lin. 11. τοῖς ἐν χρεῖα] V. Act. 2. 45. Const. Apost. 4. 2.

Lin. 13. τὴν δὲ τῇ ἡλίῳ ἡμέραν] Lege τῇ δὲ τῇ ἡλίῳ ἡμέρᾳ, uti pag. præced. lin. 3. V. Dionys. Corinth. Ep. ad Rom. ap. Euseb. Hist. 4. 23. V. Dial. c. Tryph. pag. 260. Ed. Paris.

Pag.

Lin. 3. τῇ γὰρ πρὸ τῆς κρονικῆς —] Minus verum esse puto, quod ex Halloixio notat hic Grabius, Justino sc. in Feriâ sextâ designandâ religioni fuisse *Venerem nominare*; nam si religionis causâ id fecisset, tum eâdem religione ductus a Saturni quoque et Solis nominibus abstinere debuisset, qui et ipsi perinde, ac Venus, Dii erant Ethnicî æquè detestandi; præsertim cùm, his quoque missis, ei in promptu esset dicere, τῇ γὰρ πρὸ τῆς ἑσδόμης — et τῇ μετὰ τὴν ἑσδόμην, ἥτις ἐστὶ Κυριακὴ — aut τῇ πρὸ σαββάτου, et τῇ μετὰ σαββάτου; atque ita certè ad Christianos aut Judæos locutus fuisset. Sic Dionys. Ep. Cor. (ap. Euseb. 4. 23.) Justino σύγχρονος, τὴν Κυριακὴν διηγούμεν. in Epist. ad Soter ap. Euseb. Hic verò Ethnicis verba faciens, et probè gnarus nullum esse *crimen*, (ut ait Tertull.) *Vocabulorum*, dies hebdomadis more Ethnico designare non dubitavit, ut illi certiùs, quos vellet dies, intelligerent. Potuit quidem Justinus, missò Saturno, brevius dicere τῇ τῆς Αφροδίτης, et τῇ τῷ ἡλίῳ ἡμέρᾳ; sed contemptâ fortasse Venere, Saturno uti maluit, quo et ipsa Phrasis mutato tantùm nomine ab usu Christianorum recederet, qui more Judaico solebant dicere (uti suprâ dixi) τῇ πρὸ τῆς ἑσδόμης, vel τῇ πρὸ τῷ Σαββάτῳ ἡμέρᾳ, et τῇ μιᾷ τῷ Σαββάτῳ. Jure igitur quodam suo usus est Justinus in Septimanæ diebus ad Romanorum captum denotandis; neque enim antiquus tunc erat iste per Planetas numerandi mos; quippe quem veteres tum Græci, tum Latini ignorabant; qui dies suos non per hebdomadam, sed per mensium seriem numerabant; Græci sc. per tres dierum decadas, Latini autem per Kal. Non. Id. vel etiam per dies octo nundinales. Ordo verò iste Planetarius, priscis scriptoribus incognitus, haud ita diu ante Justinî ætatem apud Romanos vulgò receptus est; id enim constare mihi videtur e Dione (lib. 37.) qui centum fere post Justinum annis scribens (sc. A. c. 240.) dicit, morem istum, qui tunc invaluit, et

Romanis quasi patrius factus est [ὃ πάλαι ποτὶ ἀρχαί-
νον] haud ita pridem introductum fuisse; utpote qui
ab Ægyptiis primùm Astrologis excogitatus, in vulgi
tandem religionem apud Græcos Romanosque tran-
siit. (V. Tacit. Hist. 5. sub init. de Judæorum Sab-
bato) Hæc autem dierum nomina eò libentiùs admi-
fisse videntur Ethnici, ut cum in Deorum septem tu-
telà essent dies, nomina eis a Judæis Christianisque in-
dita vilescerent. Christiani verò, etsi hanc dierum reli-
gionem spernebant, in communi tamen commercio
cum vulgo loqui, et eisdem, quibus illi, dierum no-
minibus, tanquam civilibus eorum notis, uti non de-
dignabantur, sancta sanctis reservantes. Sic de Gnosti-
co suo dicit Clem. Alex. οἶδεν αὐτὸς καὶ τὰ αἰνίγματα τῶν
ἡμερῶν τούτων, τῆς τετράδος, καὶ τῆς παρασκευῆς, λέγω. ἐπιφη-
μίζονται γὰρ, ἡ μὲν, Ἑρμῆ, ἡ δὲ Ἀφροδίτης, πορτί, inquit,
*Gnosticis mysteria horum dierum, quartæ, dico, feriæ, et
parasceves (sc. sextæ) quarum hæc Mercurii, illa veneris,
vulgò appellatur.* Strom. 7. p. 877. Ed. Ox. V. Tertull.
de Idol. c. 20. V. Selden. de Jure Nat. et Gent. lib. 3.
cap. 19, 20, 22. Vales. in Euseb. de Martyr. Palæst. c. 1.
Josèp. c. Appion lib. 2. sub. fin. Tertullianus ad Eth-
nicos scribens (Apol. c. 16. et ad Nat. 1. 13.) Diem so-
lis vocat illum, quem Christianos alloquens (de Cor.
M. c. 3. et de Jejun. c. 15.) *Dominicum* appellat.

Lin. 6. εἰς ἐπίσκεψιν.] V. pag. 5. l. 4. p. 37. l. 6. et
95. l. 1.

Lin. 9. λῆρ[ε] V. Tertull. Apol. c. 49.

Lin. 12. πρόλεγομεν γὰρ—] V. sect. 3. et. 23.

Lin. 15. ὃ φίλον τῷ Θεῷ] Εἰ ταύτῃ τοῖς Θεοῖς φίλον, ταύ-
τῃ ἔστω. Socr. ap: Plat. in Critone, quem locum sic ci-
tat Epictet. Enchir. Cap. 79. εἰ ταύτῃ τοῖς Θεοῖς φίλον,
ταύτῃ γενέσθω. et Arrian. l. 1. c. 29. εἰ ταύτῃ τῷ Θεῷ φί-
λον, ταύτῃ γενέσθω. Sic et lib. 4. c. 4. πράττωμεν ταύτῃ, ἐ-
πειδὴ ταύτῃ ὁ Θεὸς ὑφηγεῖται Plat. Crit. fin. Sic Socr. A-
pol. τὸτο μὲν ἵτω, ὅπῃ τῷ Θεῷ φίλον. ap. Plat. c. 2. Sic
in Phæd. p. 246. D.

Pag.

Pag. 150.

Lin. 1. ἀποστολῆς] Επιστολῆς, sicuti paulo post, legendum notant Perion. et Sylburg. Sed quid si ἀποστολὴ epistolam denotet? perinde ut ἀπόστολος apud Jurisconsultos hanc habet significationem, quorum loca Moynius notavit ad Epist. Polycarpi pag. 7. GRABE.——

Απόστολος, apud Jurisconsultos non significat epistolam, sed *Litteras Dimissorias*, seu *Appellationis Libellum*. V. Meurs. Gloss. Suicer. Thes. et loca citata a Moynio. V. Briffon. de Verborum Signif. in V. *Apostoli et Dimissoriae Literæ*. Nugatur planè Grabius, nam ἀποστολὴ pro ἐπιστολῇ nusquam usurpatur. Lege igitur hic ἐπιστολῆς, uti legitur infra. l. 8.

Lin. 4. γενέσθαι] Lege γίνεσθαι ap. Euseb. 4. 8.

Ibid. εἰς ἐκ τῶ—] Lege τῷτο εἰς ὡς ὑπὸ Αδρ. κελευθὲν μᾶλλον ἡξιώσαμεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶ ἐπίστασθαι δικαίαν [F. δίκαια] ἀξιῶν τὴν προσφώνησιν. ὑπετάξαμεν δὲ—ap. Euseb.

Lin. 7. προσφώνησιν—] F. προσφώνησιν καὶ ἐντευξιν, uti pag. 2. sed vide sect. 79.

Lin. 9. καὶ κατὰ] καὶ τῷτο—ap. Euseb.

Lin. 10. καὶ ἔστι τὸ ἀντίγραφον τῷτο] καὶ ἔστι τόδε. ap. Euseb. quod melius est.—Adriani pro Christianis Rescripti meminit Melito ap. Euseb. 4. 26.

Lin. 12. Φενδανῶ] Φενδάνω Ita acuitur in penult. ap. Euseb. l. 4. c. 8, 9, 26. V. Euseb. Chron. Can. ad Adrian. An. 10.

Pag. 151.

Lin. 4. εἰς ταύτην τὴν ἀξίωσιν] Proconsul ab Imperatore quæsisse videtur, an postulationibus populi solis contra Christianos cederet, non expectatâ criminum probatione; quod prohibet Imperator hoc responso. V. Euseb. 4. 8.

Lin. 11. παρὰ τὰς νόμους] i. e. ἐπὶ τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν τι ἐγχειρῶντες, uti ait Antonin. in Epist. ad Commune Asiae. p. 154. l. 2. V. Tillemont. Persec. d'Adrien. Art. 6. Eccl. Mem. Tom. 2. part. 2. V. Euseb. 3. 33.

N O T Æ
IN
JUSTINI MARTYRIS
APOLOGIAM SECUNDAM.

CONTENDIT Grabius libellum hunc, qui sub titulo Apologiæ secundæ prodit, non reapse fuisse posteriorem Apologiam, a priori seorsim et aliquamdiu post oblatam : sed esse ejus Appendicem et quasi Proscriptum (ut vulgò dici solet) quo illius conscribendæ occasionem exposuit, et animos Imperatoris, Senatûs, populi que Romani ad eam legendam inducere conatus est. Vide Grabii Præfat. in secundam Apologiam.

Grabii conjecturam adjuvant hæc, quæ sequuntur, viz.

Eusebius citans Justinî Apologiam primam mox subjungit, ἐν ταύτῳ δὲ — ταῦτα γράφει· καὶ γὰρ αὐτὸς — &c. quæ tamen extant in hac secundâ. Euseb. Eccl. Hist. lib. 4. c. 8.

Sed illa ἐν ταύτῳ, non librum, sed tempus denotare videntur.

Apologiæ hujus Sect. 5tâ — χαίρειν τε τοῖς τὰ πρόσθεν αὐτῷ μιμημένοις, ὡς προέφημεν. Hæc planè referuntur ad Apol. I. p. 16. lin 8, &c. — ubi eadem fere sunt verba.

Ccn-

Confirmatur porro Grabii conjectura ex eo, quòd hic Apologeticus, perinde ut ille alter, Antonino Pio nuncupatus videatur. V. Vales. Not. in Euseb. lib. 4. c. 17.

Sed his respondeat quispiam, hanc Apologiam videri ἀκέφαλον, adeo ut loca à Grabio, nobisque notata, in eâ ejus parte, quæ deest, extare potuerint; atque ex ipso quidem Eusebio (4. 16.) apparet hanc fuisse secundam Apologiam, non Antonino Pio, sed M. Aurelio et Lucio Vero, oblatam.

Pro Grabio porro facit, quòd in fine hujus Apologiz ab Imperatore petit Justinus, ut publici juris fiat; cùm non omninò id petat in priore, quam ab omnibus cognosci, et legi, multo magis intererat; adeo ut hæc petitio ad utramque junctim pertinere videatur.

Pag. 160.

Lin. 2. Οὐρείου] Ita et p. 161. et 167. At legit Οὐρείου Euseb. Eccl. Hist. l. 4. c. 17. Et sic Justinus in sequentibus paginis 164, 165, 166. Sed Valesius Not. in Euseb. l. 4. c. 17. rectè conijcere videtur, hunc fuisse Lollium Urbicum, qui urbis præfectus tunc erat.

Lin. 5. ὑπὲρ ἡμῶν] Stephanus, ὑπὲρ ὑμῶν. Rectè. *Vestri causâ*. Ita melius convenit cum sequentibus. Vide pag. 168. l. 14. et p. 195. l. 6. et Paræn, p. 123. l. 28. Ed. Ox. Vide etiam Apol. 1. pag. 3, 6, — et 13. λογίσασθε, ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν — et pag. 17. l. 13. Sic Dial. c. Tryph. p. 323. ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστε — ex Esai. 66. 5. et Tertull. Apol. c. 39. *Fratres vestri sumus* — et ad Scap. c. 1. *non nobis timentes, sed vobis*, — Ita Demosth. de Coron. ὅπερ ἐστὶ μάλιστ' ὑπὲρ ὑμῶν, i. e. ὑμῶν συμφέρει, uti mox dicit. Sic et in Παραπρεσβ. ταῦτα ἐστὶν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῆς ὑμετέρας πόλεως.

Lin. 6. καὶ ἀγνοῆτε, καὶ μὴ θέλῃτε —] Ἀνθρώπων ἀνθρώπων καὶ ἐκῶν καὶ ἄκων πάντες ἐστὶ συγγενῆς. Julian. in Fragm. Epist. p. 291. Ed. Lips.

Lin. 8. σύνταξιν] Lege σύνταξιν.

Lin. 9. ὅς ἂν] Fortasse τὶς ἂν — vel, ὅστις ἂν.

Pag.

Pag. 161.

Lin. 2. κατ' ἔλλειψιν] Lege κατ' ἔλλειψιν σωφρονίζεται. Ita poscit Sententia. Scriba, ut opinor, id verbum quasi ante scriptum, temerè omisit.

Lin. 6. ἐν ἀπαθείᾳ] Vide Apol. i. p. 17.

Ibid. συγγενέσθαι] Hic requiri videtur συγγενήσεσθαι, cum præcedat κολαθήσεσθαι.

Lin. 7. διὰ τὸ δυσμετάθετον —] Vide Apol. i. p. 23. l. i. εἰ ῥᾶον ἀγνοίᾳ, &c.

Lin. 8. δυσκίνητον πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῆσαι] Minus placet hæc Phrasis. Rectè quidem se haberet δυσκίνητον πρὸς τὸ καλὸν, aut πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῆσαι, ut ὁρμῆσαι vel disjunctè referatur ad sequentia, quæ hic desunt, vel ad superiora κατ' ἔλλειψιν, sc. κατ' ἔλλειψιν — πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῆσαι — Sed inanes sunt conjecturæ, ubi nec caput, nec pedes videamus. Illa quæ inferit Grabijs Tom. i. Spicil. Patr. p. 173. non huic loco convenire videntur.

Lin. 11. δαίμονες. ἐχθραίνοντες —] Vide Apol. i. p. 9.

Lin. 13. ἄρχοντας] i. e. *Provinciarum præfides*, ἡγεμῶνες pag. præced.

Pag. 162.

Lin. 3. Γυνή τις —] Hæc citat Eusebius Hist. 4. 17.

Lin. 5. ἐπεὶ δὲ] Fortasse ἐπειδὴ δὲ. Euseb. l. 4. c. 17. Sic p. 163. l. 6.

Ibid. ἔγνω αὕτη] Lege ἔγνω, αὕτη ἐσωφρονίῃ. Sic certè melius distinguitur et legitur. Sed deest αὕτη apud Euseb. et hinc abesse potest.

Pag. 163.

Lin. 11. ῥεπέδιον δῶσα] Id uxoribus concessum legibus Romanis, quod maritis tantum permisit lex Moisaica. Uxor igitur Christiana Legis Romanæ beneficio usa est. V. Grot. in Matth. 5. 31, 32.

Lin. 12. ὁ δὲ καλὸς —] *Uxorem jam pudicam maritus jam non Zelotypus ejecit.* Tertull. Apol. c. 3.

Pag.

Pag. 164.

Lin. 2. μὴ βυλομένῃ] μὴ βυλόμενον, vel μὴ βυλόμεν^Θ legendum censet Steph. Sed hæ voces in Regio et Mazarinæo Eusebii, ista Justinii citantis, codicibus haud leguntur, uti annotavit Valesius; perperam, ut mihi videtur, addens, quod ea sine gravissimo totius sententiæ damno abesse haud possint. Ego præcedentibus θεῶν αὐτῶν usque ad ἀπαλλαγείσης in parenthesis positis, ista μὴ βυλομένῃ aut abjicienda, aut loco βυλομένῃ, accusativum βυλόμενον reponendum puto. GRABE. Syntaxis non admittit accusativum. Rectiùs, μὴ βυλόμεν^Θ. Abesse quidem possunt illa μὴ βυλομένῃ, attamen Valesius rectè hanc Editorum, et MStorum cæterorum lectionem retinuit. μὴ βυλομένῃ ἀπαλλαγείσης καὶ ἡγορίαν πεποιήται, id est, *illam, quæ ab eo resciscere nolente discesserat, accusavit*—Nam verborum ordo est, πεποιήται καὶ ἡγορίαν ἀπαλλαγείσης μὴ βυλομένῃ, sc. ἀπαλλαγείσης (αὐτῇ) μὴ βυλομένῃ παύσασθαι. Ita fere Josephus; in *vita* de uxore suâ, πορευθέντ^Θ εἰς Αλεξάνδρειαν ἀπηλλάγη.

Lin. 5. Σοὶ τῷ Αυτοκράτορι] i. e. Antonino Pio, ut contendit Valesius in Euseb. 4. 17. Sed rectiùs, ut opinor, Marco Aurelio. V. Not. Grab. ad p. 8.

Pag. 165.

Lin. 2. ἀνερωτῆσαι—] Ἀνερωτῆσαι αὐτὸ τὸν μόνον, εἰ χριστιανὸς ἐστὶ; Ita Stephanus, rectè. Vide infra l. 12. ἐξητάδην, εἰ εἴη χριστιανὸς. Ad eundem modum sæpe Eusebius. V. Ecc. Hist. l. 4. c. 15. l. 5. c. 1. V. Tertull. Ap. c. 2. Lucianus itidem ad omnia interrogata respondit, Χριστιανὸς εἰμι, ap. Chrysost. Tom. 1. Hom. 46. Sic in Martyr. Theclæ, λέγει αὐτὸν Χριστιανὸν, καὶ ἀπολείται συντόμως. ap. Grab. Spic. Sæc. 1. pag. 101. Sic Philo de Vit. Contempl. οἰκία πρὸς τὸ χρειῶδες αὐτὸ μόνον εἰργασμένη. Atque ita ter postea. Ibid. Et alibi passim. Hanc Phrasin minùs intellexisse videntur Sylburgius et Annotator Oxoniensis.

M m

Lin.

Lin. 11. ἤλθεν] Rectius ἤχθη Codd. Fuk. et Medicæ. ap. Euseb. Sic Act. 25. 6. 17. ἐκίλευσε τὸν Παῦλον ἀχθῆναι. et vers. 23. ἤχθη δὲ Παῦλος.

Pag. 166.

Lin. 5. ἀπαχθῆναι] Subaudi εἰς θάνατον. V. p. 167. l. 4. et Act. 12. 19.

Lin. 6. Λύκιος — ἴφρι· τίς —] Eodem fere modo Epagathus ap. Euseb. Eccl. Hist. 5. 1. ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν —

Lin. 8. τίς ἡ αἰτία, τῷ — ἐκολάσω] Lege cum Stephano εἰς κολάσαι. Sed pro τίς ἡ αἰτία scripsit fortasse Justinus, τι ὄντα τὸν μῆτε — ἐκολάσω, vel etiam, δι' ἣν αἰτίαν τὸν μῆτε — ἐκολάσω. (Vide p. 167. l. 12. Et Cohort. ad Græcos p. 55. l. 21, Ed. Ox.) Aut fortasse, τίς ἡ αἰτία ὅτι τὸν μῆτε — ἐκολάσω. Sic Ecumen. in Rom. 5. 12. αἰτία, ὅτι ἡμάρτομεν. et alibi.

Lin. 14. Φιλοσόφῃ] Φιλοσόφῃ. ap. Euseb. 4. 17. V. Valef.

Pag. 167.

Lin. 6. πονηρῶν — ἀπηλλάχθαι] Sic Germanicus ap. Euseb. 4. 15. feras in se irritavit; ὥς ἐν τάχῃ τῷ ἀνόμῳ βίου αὐτῶν ἀπαλλαγείη.

Lin. 7. πρὸς τὸν πατέρα καὶ βασιλέα τῶν ἑβραίων π.] Lege cum Eusebio παρὰ ἀγαθὸν πατέρα καὶ βασιλέα τὸν Θεὸν πορεύεσθαι. Nam eadem verba repetere videtur lin. 11.

Lin. 9. προσέμιμήθη] Eusebius Hist. 4. 17. dicit subjuncta his fuisse hæc verba, καὶ γὰρ ἔνθα προσδοκῶ ὑπότινος — quæ hic longè post in pag. 178. inveniuntur.

Lin. 10. ὅπως δὲ —] Desunt, opinor, nonnulla; nam quid de muliere factum sit, non apparet.

Ibid. ἐαυτὰς Φονεύσαντες] Ita fere Arrius Antoninus ap. Tertull. ad. Scap. c. ult. ὧ δειλοί, &c.

Lin. 15. Οὐκ εἰκῇ —] V. p. 169. l. 1, 9. Ac Apol. 1. p. 16 l. 15. —

Pag.

Lin. 1. διὰ τὸ ἀνθρώπειον γένος] Vide notata ad pag. 169. l. 5.

Lin. 3. αὐτῷ μιμουμένοις] Lege αὐτῷ ἀγαθὰ μιμουμένοις. Sic Apol. 1. p. 16. l. 11. ad quem locum respicere videtur, cum dicit, προέφημιν. Deest planè hic ἀγαθὰ, ut respondeat sequenti φασίλα.

Ibid. προέφημιν] Non in hac Apologiā; sed in priore p. 16. l. 8. — ubi sunt eadem fere verba, ἐκείνους δὲ — τὸς τὰ προσόντα αὐτῷ ἀγαθὰ μιμουμένοις — et paulò post, πάντα δημιουργῆσαι — δι' ἀνθρώπους — uti hic in p. 169.

Lin. 5. τῷ καὶ γεννηθῆναι] Lege τῷ μὴ γεννηθῆναι, sicut sequitur ἢ καὶ μὴ εἶναι. Ita rectè citat Grotius in Act. 16. 28.

Lin. 8. ἐναντίον τῇ τῷ θεῷ βουλῇ] Vide Sect. 7.

Lin. 11. διὰ τὸ συνεπίσταται ἑαυτοῖς μηδὲν φασίλον] Sic p. 165. l. 12. τὰ καλὰ ἑαυτῷ συνεπίσταμεν.

Lin. 5. Ο θεὸς τὸν πάντα κόσμον —] Vide Origen. c. Cels. p. 212 — et 398. Ita Theoph. ad Autolyc. l. 1. p. 10, &c. Ed. Ox. et Novatian. Cap. 1. *Hæc omnia, &c. Tatian. Or. ad Græc. Sect. 7. Ed. Ox. Clem. Alex. Protrept. p. 42. Ed. Paris. Propter hominem conditio fiebat. Irenæ. 4. 17. Sic in Dial. c. Tryph. τὸν κόσμον ἔκτισε σὺν πᾶσι τοῖς ἐν αὐτῷ διὰ τὸν ἄνθρωπον. V. Gen. 1. 26. Ita Stoici ap. Cic. de Nat. Deor. 1. 2. 2. 26. de Offic. 1. 7. de Leg. 1. 8.*

Lin. 6. τὰ ἐπίγεια ἀνθρώποις ὑποτάξας] Περιέχον τῶν ἄλλων γένος ἐντίταχται, ἐν μὲν ἑρανῶ τὸ τῶν θεῶν, ἐν δὲ γῇ ἄνθρωπος. Ocellus Luc. cap. 3.

Lin. 7. σοιχεῖα] Verte hic, *lumina*, nam id vult Justinus, Solem sc. et Lunam, &c. Sic μέγαρα σοιχεῖα reddit *magna lumina* Rufin. in Euseb. Ecc. Hist. 3. 31. V. Vales. ἡλιος, καὶ σελήνη, καὶ ἀστέρεις σοιχεῖα αὐτῷ — Theoph. ad Autol. l. 1. p. 13. Ed. Ox. Sic Euseb. Præp. Ev. p. 91. ἡλιος καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ σοιχεῖα.

Lin. 8. μετὰ βολαῖς] Lege εἰς αὐξήσιν καρπῶν, καὶ ὥρων

μειβολάς, κοσμήσας — Sic in Dial. c. Tryph. pag. 311. D. τὰς τροπὰς τῶν ὥρῶν ποιεῖσαι, dicit, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, &c. Respicit sc. ad Gen. 1. 14. Ita et in Epist. ad Diognetum.

Lin. 9. ἃ καὶ αὐτὰ —] Transposita videntur hæc, et ante illa, καὶ θεῖον — collocanda. sc. — κοσμήσας (ἃ καὶ αὐτὰ δ. α. φ. ω.) καὶ θεῖον τῶτον νόμον τάξας, τὴν μὲν —

Lin. 11. ἀγγέλοις —] Hoc colligebant Patres ex Deut. 32. v. 8. secundum Versionem τῶν δ, ubi pro, υἱὼν Ἰσραὴλ, legitur, ἀγγέλων Θεοῦ. Vide Euseb. Dem. Ev. p. 155, 156, — Recogn. Clem. 2. 42. cum notis Cotel. Novat. cap. 25. Athenag. Legat. pag. 41, 98, 100. Ed. Ox.

Lin. 12. οἱ ἄγγελοι —] Hæc narratio sumpta est ex Libro Enoch, ut ait Origen. contra Cels. 1. 5. p. 267. et in Joan. pag. 132. V. Fabric. Cod. Apocryph. V. Test. pag. 167, &c. Joseph. Antiqu. 1. 1. c. 4. Philo. de Gigant. Test. Patr. ap. Grab. Spicileg. Sæc. 1. p. 150, 347, 359. et Suicer. Thes. in V. Ἀγγελοι, et Ἐγγήγοροι,

Pag. 170.

Lin. 2. διὰ μαγικῶν γραφῶν] i. e. libris σεμνὰ illa artis magicæ μαθήματα docentibus, uti appellat Celsus ap. Orig. p. 53. V. Act. 19. 19. cum Annotat. Grotii. *Quas artes (sc. Magicas) ab Angelis desertoribus proditas*, ait Tertull. Apol. c. 35. V. Porphy. de Abstin. 1. 2. c. 39, 40, 42. V. citata è Lib. Enoch ap. Syncell. Grab. Spic. Pat. Sæc. 1. p. 348. ὁ δὲ ἐνδέκατος, &c. Scaliger. Not. in Euseb. Chron. p. 404. — Recogn. Clem. 8. 26. et Clem. Hom. 8, 14. Porphy. ap. Euseb. Præp. Ev. 5. 11.

Ibid. γραφῶν] Lege γραφῶν, uti de eadem re Apol. 1. p. 25. 1. 12. ποτὲ μὲν — διὰ μαγικῶν γραφῶν — V. Syncell. è libro, Enoch. Chron. p. 20.

Lin. 3. διὰ φόβων] Inde est, quòd Eusebius Præp. Ev. p. 142. dicit δαίμονος Ἐτυμον esse παρὰ τὸ δειμαίνεσθαι, ὅπερ ἐστὶ φοβεῖσθαι καὶ ἐκφοβεῖν.

Ibid.

Ibid. τιμωριῶν ἐπιφέρει] Lege ὦν ἐπιφέρει, quod omissum ob Syllabam præcedentem.

Lin. 5. ὦν ἐνδεῖς γεγόνασι] Ita Tertullianus Apol. c. 22. *nidorem et sanguinem propria Dæmonum pabula* vocat. Sic et Origen. de Martyr. pag. 210, 211. Ed. Wetsten. Porphy. de Abstin. 2. 42. V. loca à Wetsten. citata.

Lin. 9. ἀγγέλος] Sc. τὸς παραβάτας. V. supra pag. 169. l. 13.

Lin. 15. Ποσειδῶν καὶ Πλῦτων] Locanda videntur hæc post ἀδελφῶν, sc. ἀδελφῶν, Ποσειδῶν καὶ Πλῦτωνος, καὶ τέκνων ὁμοίως τῶν ἀπ' ἐκείνων, ἀνῆνεκον — Nam Jovis fratres Neptunus et Pluto.

Pag. 171.

Lin. 4. ἀγενήτω] Lege ἀγενήτω, i. e. τῷ αἰεὶ ὄντι. V. Athanas. Orat. 1. contra Ar. p. 435. Ed. Ben.

Lin. 8. ἐκ τῶν εὐποιῶν] Vide Aristot. de Mundo. c. 7.

Lin. 11. πρὸ τῶν ποιημάτων καὶ συνῶν, καὶ γεννώμεν —] Duas hîc planè Filii generationes significat Justinus, nempe, æternam illam et propriè dictam, per quam ex Patris essentiâ natus, ἰδίως υἱὸς erat, eique coæternus existerat, atque alteram metaphoricam, quâ ad opera creationis è Patre processit. At meliùs, opinor, legas πατρὶ pro καὶ, sc. πρὸ τῶν ποιημάτων πατρὶ συνῶν, vel αὐτῶν συνῶν, aut sic saltem, πρὸ τῶν ποιημάτων ὦν καὶ συνῶν, nam illud ὦν absorptum videatur ab eâdem syllabâ præcedente; atque hæc quidem phrasi veteres Patres æternam Filii existentiam sæpe exprimunt, ἦν καὶ συνῆν τῷ πατρὶ, respicientes sc. ad Jo. 1. 1. et Prov. 8. 22. — Sic ipse Justinus c. Tryph. p. 285. Ed. Paris. πρὸ πάντων ποιημάτων συνῆν τῷ πατρὶ. Sic Euseb. Dem. Ev. pag. 149. A. πρὸ χρόνων αἰωνίων ὄντα, καὶ τῷ πατρὶ ὡς υἱὸν συνόντα, et p. 226. D. ὦν τε — καὶ συνῶν τῷ πατρὶ. Atque ita in Ecc. Theol. pag. 105, 123. et aliàs sæpissime; nec est cur alios addam in re notissimâ.

Lin.

μεταβολὰς, κοσμήσας — Sic in Dial. c. Tryph. pag. 311. D. τὰς τροπὰς τῶν ὥρῶν ποιεῖσθαι, dicit, τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, &c. Respicit sc. ad Gen. 1. 14. Ita et in Epist. ad Diognetum.

Lin. 9. α καὶ αὐτὰ —] Transposita videntur hæc, et ante illa, καὶ θεῖον — collocanda. sc. — κοσμήσας (α καὶ αὐτὰ δ. α. φ. ω.) καὶ θεῖον τῦτον νόμον τάξας, τὴν μὲν —

Lin. 11. ἀγγέλοις —] Hoc colligebant Patres ex Deut. 32. v. 8. secundum Versionem τῶν δ, ubi pro, υἱῶν Ἰσραὴλ, legitur, ἀγγέλων Θεῶν. Vide Euseb. Dem. Ev. p. 155, 156, — Recogn. Clem. 2. 42. cum notis Cotelæ. Novat. cap. 25. Athenag. Legat. pag. 41, 98, 100. Ed. Ox.

Lin. 12. οἱ ἄγγελοι —] Hæc narratio sumpta est ex Libro Enoch, ut ait Origen. contra Cels. l. 5. p. 267. et in Joan. pag. 132. V. Fabric. Cod. Apocryph. V. Test. pag. 167, &c. Joseph. Antiqu. l. 1. c. 4. Philo. de Gigant. Test. Patr. ap. Grab. Spicileg. Sæc. 1. p. 150, 347, 359, et Suicer. Thes. in V. Ἀγγελοι, et Ἐγγήγοροι,

Pag. 170.

Lin. 2. διὰ μαγικῶν γραφῶν] i. e. libris σεμνὰ illa artis magicæ μαθήματα docentibus, uti appellat Celsus ap. Orig. p. 53. V. Act. 19. 19. cum Annotat. Grotii. *Quas artes (sc. Magicas) ab Angelis desertoribus proditas*, ait Tertull. Apol. c. 35. V. Porphy. de Abstin. l. 2. c. 39, 40, 42. V. citata è Lib. Enoch ap. Syncell. Grab. Spic. Pat. Sæc. 1. p. 348. ὁ δὲ ἐνδέκατος, &c. Scaliger. Not. in Euseb. Chron. p. 404. — Recogn. Clem. 8. 26. et Clem. Hom. 8, 14. Porphy. ap. Euseb. Præp. Ev. 5. 11.

Ibid. γραφῶν] Lege σροφῶν, uti de eadem re Apol. 1. p. 25. l. 12. ποτὲ μὲν — διὰ μαγικῶν σροφῶν — V. Syncell. è libro, Enoch. Chron. p. 20.

Lin. 3. διὰ φόβων] Inde est, quòd Eusebius Præp. Ev. p. 142. dicit δαίμονος Erymon esse παρὰ τὸ δειμαίνεσθαι, ὅπερ ἐστὶ φοβεῖσθαι καὶ ἐκφοβεῖν,

Ibid,

Ibid. τιμωριῶν ἐπιφέρει] Lege ὦν ἐπιφέρει, quod omissum ob Syllabam præcedentem.

Lin. 5. ὦν ἐνδεῖς γηγόνασι] Ita Tertullianus Apol. c. 22. *nidorem et sanguinem propria Dæmonum pabula vocat.* Sic et Origen. de Martyr. pag. 210, 211. Ed. Wetsten. Porphy. de Abstin. 2. 42. V. loca à Wetsten. citata.

Lin. 9. ἀγγέλως] Sc. τὰς παραβάτας. V. supra pag. 169. l. 13.

Lin. 15. Ποσειδῶν καὶ Πλάτων] Locanda videntur hæc post ἀδελφῶν, sc. ἀδελφῶν, Ποσειδῶν καὶ Πλάτωνος, καὶ τέκνων ὁμοίως τῶν ἀπ' ἐκείνων, ἀνῆλθκαν — Nam Jo- vis fratres Neptunus et Pluto.

Pag. 171.

Lin. 4. ἀγενήτω] Lege ἀγενήτω, i. e. τῷ αἰεὶ ὄντι. V. Athanas. Orat. 1. contra Ar. p. 435. Ed. Ben.

Lin. 8. ἐκ τῶν εὐποιῶν —] Vide Aristot. de Mundo. c. 7.

Lin. 11. πρὸ τῶν ποιημάτων καὶ συνῶν, καὶ γεννώμεν —] Duas hinc planè Filii generationes significat Justinus, nempe, æternam illam et propriè dictam, per quam ex Patris essentiâ natus, ἰδίως υἱὸς erat, eique coæternus existerat, atque alteram metaphoricam, quâ ad opera creationis è Patre processit. At meliùs, opinor, legas πατρὶ pro καὶ, sc. πρὸ τῶν ποιημάτων πατρὶ συνῶν, vel αὐτῷ συνῶν, aut sic saltem, πρὸ τῶν ποιημάτων ὦν καὶ συνῶν, nam illud ὦν absorptum videatur ab eadem syllabâ præcedente; atque hæc quidem phrasi veteres Patres æternam Filii existentiam sæpe exprimunt, ἦν καὶ συνῆν τῷ πατρὶ, respicientes sc. ad Jo. 1. 1. et Prov. 8. 22. — Sic ipse Justinus c. Tryph. p. 285. Ed. Paris. πρὸ πάντων ποιημάτων συνῆν τῷ πατρὶ. Sic Euseb. Dem. Ev. pag. 149. A. πρὸ χρόνων αἰωνίων ὄντα, καὶ τῷ πατρὶ ὡς υἱὸν συνόντα, et p. 226. D. ὦν τε — καὶ συνῶν τῷ πατρὶ. Atque ita in Ecc. Theol. pag. 105, 123. et aliàs sæpissime; nec est cur alios addam in re notissimâ.

Lin.

Lin. 12. γενόμενος, ὅτε τῆς ἀρχῆς —] Hæc est altera Filii nativitas, metaphorica scilicet, i. e. προέλευσις ejus ad creandum mundum; de quâ et alii Patres, præsertim Athenagoras, Tatian. et Theoph. ad Autolyc. lib. 2. ὥστε ἀβέλησεν ὁ Θεὸς ποιῆσαι ὅσα ἐβούλετο, τῶν τὸν λόγον ἐγέννησεν, &c. ἐγεννήθη, μᾶλλον δὲ προῆλθε, πάντως ἐν τῇ πατρὶ ὢν. Constant. Ep. ad Nicom. Confer Dial. c. Tryph. p. 284. 316.

Lin. 13. Χριστὸς μὲν κατὰ τὸ κεχρίσθαι, καὶ κοσμεῖσθαι τὰ πάντα —] Hæc verba, καὶ κοσμεῖσθαι τὰ πάντα δι' αὐτοῦ τὸν Θεόν, nihil ad vocis Χριστός Etymon attingent, sed à Glossatore planè aliquo è superioribus confecta, et ineptè hic intrusa sunt; his igitur exclusis, lege, Χριστὸς μὲν κατὰ [F. παρὰ] τὸ κεχρίσθαι λέγεται.

Lin. 15. ὄνομα καὶ αὐτὸ περιέχον ἄγνωστον σημασίαν —] Hoc, inquit, nomen, Χριστός, non reverà nomen est; sed (sicut et Θεός) appellatio est mysticæ rei, quæ nostrum captum superat; quippe quod officium ejus mediatorium, et grande illud humanæ redemptionis mysterium, designat. Ita fere Tertullianus, *Appellatio potius, quàm nomen, est Christus*. Advers. Prax. c. 28. Idem Lactant. 4. 3. *Christus, inquit, non est proprium nomen, sed nuntiatio potestatis et regni*. Confer Euseb. Dem. Ev. 4. 15. et 5. 2. atque Hieronym. in Matthæ. 16. 20.

Pag. 172.

Lin. 4. Ἰησοῦς δὲ καὶ ἀνθρώπου καὶ σωτῆρος ὄνομα, καὶ σημασίαν ἔχει] Ostendit hic Justinus differentiam inter nomina Χριστός et Ἰησοῦς, nempe, quòd, cùm Christus sit appellatio tantùm mysticæ significationis, Jesus contrà est proprium hominis nomen vulgò notum, et multis inter Judæos inditum (uti è Josephi Historiâ sæpiùs, atque ex ipsâ etiam S. Scripturâ, apparet) cujus nominis Etymon ab Hebræo Ἰשׁוֹ servatorem denotat, quemadmodum et in Apol. 1. p. 71. l. 3. ipse Justinus declaravit, τὸ δὲ Ἰησοῦς ὄνομα τῇ Ἑβραϊδὶ Φωῖν, σωτῆρ, τῇ Ἑλληνίδι διαλέκτῳ δηλοῖ, adeo ut immeritò planè Gra-

Grabius Scaligerum secutus inscitia arguat Justinum, quasi hoc nomen *Ἰησὺς* ab Hebræo *Ish* derivatum existimasset. Nam respicit planè hic ad Matth. 1. 21. *καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦ, αὐτὸς γὰρ σώσει, &c.* Jesus est proprium vocabulum servatoris. Hieron. in Matth. 16. 20.

Lin. 7. *ὑπὲρ τῶν πιστευόντων* —] F. *ὑπὲρ σωτηρίας τῶν πιστευόντων* — uti in Apol. 1. p. 140. l. 15. et p. 145. l. 8. Atque ita hic poscere videtur vox *σωτῆρ*, quæ præcessit.

Lin. 8. *καὶ καταλύσει*] Lege, *καὶ ἐπὶ καταλύσει*, ut rectè conjecit Sylburgius. Sic Joseph. Antiq. 18. 4. *ἐπὶ καταλύσει τῶν νόμων*, et Athan. de Synod. *ἐπὶ καταλύσει τῆς ἀμαρτίας*, ut et alii sæpe. Atque in sequentibus lege *ὡς καὶ νῦν* — ut habet ipse Justinus postea in p. 190. l. 8, et alibi. Nam *ὡς* illud absorptum videtur à Syllabâ *ἡν* præcedente.

Lin. 13. *ἐπορκίζοντες* — *ἐπορκιστῶν*] Quod ad ista vocabula *ἐπορκιστῶν* et *ἐπορκίζοντες* attinet, vix credit Stephanus Justinum ita potius quam *ἐξορκιστῶν* aut *ἐξορκισάντες* scripsisse, aut certe *ἐφορκιστῶν* et *ἐφορκίζοντες*, quum vocem *ἐρκ*, unde illa derivantur, asperari constet. SYLBURG. — Debilis est hæc ratio Stephani, et multis exemplis refelli potest. *ἐπὶρκισις*, *ἐπορκία*. Hesych. *ἀναστροφῶν καὶ ἐπορκιστῶν*. Euseb. Ec. H. 8. 6. *δαιμονώοντας ἐπορκίζειν*. Julian. ap. Cyrill. lib. 6. *οἱ ἐξ ὑμῶν ἐπορκιστῆς τῇ τέχνῃ*. Justin. Dial. c. Tryph. p. 311. Ed. Par. Sic ab *ἑλι*, *ἀπηλιώτης*, *ἀπηλιόσις*. Iones scilicet asperum in compositis negligunt. Exempla passim apud Herodotum. Quidni igitur credamus hic sic scripsisse Justinum?

Pag. 173.

Lin. 5. *ὅθεν* —] Unde, i. e. ob eandem rationem, propter quam nosmet non occidimus (supra pag. 168. l. 5.) nempe ut propagetur semen Christianorum. Confer Apol. 1. pag. 57. l. 10. p. 95. l. 10 — et Dial. c. Tryph. p. 258. A.

Ibid. *ἐπιμένει ὁ θεός* —] Legendum opinor *ἐπιμένει ὁ θεός*

Θεὸς τῷ τῇν — μὴ ποιῆσαι (ἵνα — ὥς —) Ita ἐπιμονὴ τοῦ μηδέπω — Apol. i. p. 57. l. 10.

Ibid. ἐπιμένει — μὴ ποιῆσαι] Sic Apol. i. p. 17. l. 14. εἰρεῖν μανθάνειν. et ἀποσιρέψωσι γνώσιν λαβεῖν p. 94 l. 11. Sed fortasse ἐπιμένει — μὴ ποιήσας, ut in Anton. Ep. ad Com. Asiæ ap. Euseb. Hist. 4. 13. ἐπιμένει φέρων.

Lin. 8. μηκέτι ὥς] Non essentia abolitionem vult Justinus, sed potestatis; atque idem fere est, quod dicit S. Paulus 1 Cor. 15. 24. — Confer Apol. i. pag. 57. l. 6 — 10. et p. 95. l. 6 — 12. Confer locum huic geminum Dial. c. Tryph. p. 264. B. Ed. Paris. Vide et p. 223, 224. Ib.

Lin. 9. ὃ γινώσκει —] *Quod novit in rerum generatione et ortu causæ vim habere*; scilicet, ut ex parvo feminæ multa oriantur.

Pag. 174.

Lin. 4. ἔγω γὰρ —] Scilicet, εἰς διάκρισιν. V. p. 173. l. 9. Confer. Apol. i. sect. 28, 36, 60. V. Euseb. Præp. Ev. 15. 18.

Lin. 7. ὃ ἀΐσχιστον —] Scilicet, quòd Stoici αὐτὸν Θεὸν ἀναλύειν εἰδοῦσιν, ut dicit Apol. i. p. 42. l. 12. Vide Scriptores ibi a nobis notatos.

Ibid. καθ' εἰμαρμένην] V. pag. 176. l. 2. et Apol. i. sect. 54, 55.

Lin. 11. Φαύλων δαιμόνων ἐνέργειαν —] V. Apol. i. sect. 5.

Pag. 175.

Lin. 7. Γεννητῷ] Lege Γενητῷ.

Lin. 8. δεικνικόν] Lege δεκνικόν.

Lin. 9. εἰ ἔκ ἦν ἐπ' ἀμφοτέρω —] Fortasse, εἰ ἔκ τῇν ἐπ' ἀμφοτέρω τρέπεσθαι δύναμιν εἶχε.

Pag. 176.

Lin. 1. δηλῶσαι — ἔκ εὐοδῶν —] Scilicet, quia fati necessitatem admittunt (V. Plutarch. Plac. Philos. i. 28. et

et Laert. 7. 149.) et ἀσώματα negant, dicentes τὰς ἀρχὰς εἶναι σώματα. Plutarch. Plac. 1. 11. Laert. 7. 134. Origen. c. Cels. p. 325. Euseb. Præp. Ev. 15. 14, 15.

Ibid. ἐν τῷ περὶ ἀρχῶν — λόγῳ] Vide Chalcid. Comm. in Timæ. pag. 386, 387. ap. Hippolyt. Vol. 2. Ed. Fabr. *Metaphysicam doctrinam intelligit Justinus*, inquit Grabius. Immo verò Physicam. τὸν φυσικὸν λόγον διαίρουσιν εἰς τὸν περὶ σωμάτων τόπον, καὶ περὶ ἀρχῶν — Laert. lib. 7. segm. 132, 134. At Φυσικά, fateor, Θεολογικῶς et μέλαΦυσικῶς tractabant. *Nomen* (sc. Metaphysica) *priscis illis ignotum*; *aliudque planè sonat τὰ μετὰ τὰ Φυσικά*, inquit Gatak. Præloq. in Antonin. V. du Hamel Metaphys. Præfat. Ἡ ἐπιστήμη τῶν μετὰ τὰ Φυσικά erat scientia τῶν πρώτων αἰτίων καὶ τῶν ἀρχῶν, ut ait Aristot. in Metaphys. 1. 1. alia prorsus ab hodiernâ Metaphysicâ. Illi Aristotelis Libri à Porphyrio vocantur ἡ μετὰ τὰ Φυσικά τῷ Ἀριστοτέλει πραγματεία in Vitâ Plotini.

Lin. 2. εἴτε γὰρ καθ' εἰμαρμένην —] Valde confusa sunt ea, quæ sequuntur, atque hoc fortasse modo sananda, εἴτε γὰρ καθ' εἰμαρμένην φήσουσι τὰ γινόμενα πρὸς ἀνθρώπων γίνεσθαι, εἴτε πάντα τρεπόμενα — αἰεὶ, καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν — γινόμενον, φθαρτῶν μόνον — ἐσχηκέναι, καὶ ἡ μηδὲν εἶναι Θεόν, ἡ μηδὲν εἶναι κακίαν — V. Apol. 1. sect. 27, 36, 54. Origen. c. Cels. pag. 17. et 156, 325. Plutarch. Plac. Philos. 1. 1. c. 6, 7. et Comm. Notit. advers. Stoic. p. 1075. Laert. 7. Segm. 134, 137.

Lin. 12. καὶ τὸν] F. κατὰ τὸν, vel καὶ κατὰ τὸν.

Pag. 177.

Lin. 1. Ἡράκλειτον] Sc. Ephesium, de quo Apol. 1. sect. 61. Stoicum dicit hunc Heraclitum Justinus. Sed Heraclitus Ephesius Stoicorum Patre Zenone erat antiquior.

Ibid. ὡς προέφημεν] In Apol. 1. sect. 61. Heraclitum memorat inter Christianos ante natum Christum. Sed nihil ibi de odio ejus vel cæde; in hac verò de eo nihil omnino antedictum; nisi forte in iis, quæ intercederunt sect. 1.

Lin. 2. ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς] i. e. qui nostrā ætate, vel, nostrā memoriā vixerunt. Nam ita semper Phrasis illa, καθ' ἡμᾶς, de personis usurpatur, ut tempus designet. Ita Porphy. in Vit. Plotini sæpissimè, viz. Πλωτῖνος καθ' ἡμᾶς γεγώνης — Αδελφῖνος καθ' ἡμᾶς ἀρτιμώτατος — πολλοὶ καθ' ἡμᾶς φιλόσοφοι — De Sectâ verò, aut doctrinâ, aut cultûs modo, sic fere effertur, ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος, vel, τὸ καθ' ἡμᾶς δόγμα, ut ap. Euseb. Ec. Hist. 2. 13. Præp. Ev. p. 5 — atque ita passim. Malè igitur Græbius hîc per τὰς καθ' ἡμᾶς Christianæ Religionis Professores intelligit, Langumque aliter interpretantem reprehendit.

Ibid. Μεσώντιον — καθ' ἡμᾶς] Hic fuit Caius Musonius, de quo vide Taciti Hist. 3. 81. et Annal. 14. 15. ac Plin. Epist. 3. 11. Ei pepercit Vespasianus cùm reliquos Philosophos exulare iussit An. Christi 73. et vixisse videtur usque ad extrema Domitiani tempora; nam Plinius (Ep 3. 11.) dicit se *Musonium admiratione dilexisse*; quod vix fieri potuit ante annum ætatis suæ 20^{mum}; is autem Titi 1mo annum agebat duodevicesimum, ut ipse ait Lib. 3. Ep. 20. Titi verò annus primus erat Christi 80^{mus}. Post illum igitur annum in vivis erat Musonius, et fortasse usque ad Annum Christi 90^{mum}, à quo anno ad A. C. 165. (quo Martyrium passus est Justinus, uti conjectat Græbius in Spicilegio) anni intercedunt 75; fieri igitur potuit, ut post natum Justinum viveret Musonius, adeo ut de eo Justinus diceret, ὁ καθ' ἡμᾶς, quemadmodum de Dionysio Alexandrino Eusebius Ec. Hist. 3. 28. καθ' ἡμᾶς idem sonat, quod ἐπὶ τῆς ἡμετέρας γενεᾶς, ap. Irenæ. lib. 5. de Joannis Apocalypsi.

Lin. 6. εἰ τὰς κατὰ σπερματικῷ —] Lege, εἰ τὴν, ἢ κατὰ σπερματικῷ — eos, qui non secundum partem — (sicut Philosophi) sed secundum — Addere debes, βιώντας, post Σιωρίαν, ut supra lin. 4. et Apol. 1. p. 98. l. 12.

Lin. 7. σπερματικῷ λόγῳ] Phrasi utitur Philosophorum, V. Laert. 7. 136. Plutarch. Placit. 1. 7.

Lin. 8.

Lin. 8. ὅ ἐστι Χριστῷ] Lege, ὅς ἐστι Χριστός. V. p. 183. l. 4. et p. 184. l. 11. — V. Gal. 3. 16. Col. 1. 27.

Lin. 14. τῆς καὶ μελλύσης αὐτοῖς] Lege, τῆς μελλύσης καὶ αὐτοῖς.

Lin. 15. ἰσομένης] Lege, ἴσεται. Sc. μελλύσης ἴσεται χολάσεως. V. sect. 2. et Paræm. p. 42. l. 14. p. 61. l. 15. pag. 89. l. 8. et 129. l. 8. Ed. Ox.

Pag. 178.

Lin. 4. τῶν ὠνομασμένων] i. e. eorum quos dixit instinctu dæmonum Christianos vexare.

Lin. 5. ξύλον ἐμπαγῆναι] *In nervum compingi*. Valef. in Euseb. 4. 16. Sed ξύλον non de singulari isto ποδάκης, seu nervi supplicio intelligi debet, nisi cum adjuncta id postulant. Atque Justinus hic planè in genere loquitur de tormentis ἐν ξύλῳ, quibus affici solebant Christiani; se sc. eorum aliquo martyrium effo consummaturum, nempe, aut in nervo vinctum, aut in Eculeo suspensum, aut stipiti alligatum (ad vivicomburium sc. vel bestiarum laniatum) aut denique cruci affixum. V. Grot in Act. 16. 24.

ἐμπαγῆναι] ἐπιναγῆναι, Euseb. Eccl. Hist. l. 4. c. 16. Habet Chron. Paschale, ἐπιναχθῆναι. MS. Med. ap. Valef. ἐπιναγῆναι.

Ibid. ἢ καὶ ὑπὸ] ἢ καὶ ὑπὸ, ap. Eusebium.

Lin. 6. φιλοσόφου — καὶ γὰρ φιλόσοφον —] Sic ap. Tatian, φιλοσόφον (non ut in Editt. φιλοσόφων) καὶ ὁ φιλοσόφον πανηγύρεις. Sect. 5. Ed. Ox. Eusebius legit ἀφιλοσόφου. Quod ferri quidem potest.

Lin. 11. τῶν πεπλανημένων —] Valesius legit apud Eusebium πεπλανημένως — πρᾶτῶν. At rectiùs dicitur populus πεπλανημένος *deceptus* impudentissimi hominis mendaciis, quàm deceptor ipse id fecisse πεπλανημένως, ut vult Valesius.

Lin. 12. εἴτε γὰρ] Lege εἰ γὰρ — et p. 179. l. 1. εἰ δὲ pro ἢ εἰ. Est enim in his elegans Antithesis, seu dilemma, cui in margine Codicis Regii apponitur (ut ait
N n 2 Valefius)

Valesius) hæc nota ωρ, i. e. ωραιῶν. Sic εἰ μὴ, et εἰ δὲ — p. 179. l. 9, 12.

Pag. 179.

Lin. 2. ἡ συνεῖς] Lege καὶ συνεῖς, vel supple ex Eusebio, καὶ εἰ ἐντυχὼν μὴ συνῆκε τὸ ἐν αὐτοῖς μεταλείον, ἡ συνεῖς —

Lin. 5. προλαθέντα] Corrige ex Eusebio προθέντα, et sic aptè sequitur ἐρωτήσαντα.

Lin. 6. προθέντά με καὶ ἐρωτήσαντα —] Sc. ἐν διαλόγοις, ἀχροατῶν παρόντων, εὐθύων αὐτὸν, ut ait Eusebius Hist. 4. 16.

Lin. 10. ἔτοιμα] Lege ἔτοιμα εἰμι. Ita ap. Chron. Paschale p. 258. Ed. Du-Fresne.

Ibid. ἐφ' ὑμῶν] *Coram vobis*, sc. Imperatoribus. V. supra sect. 3, 4.

Lin. 11. βασιλικὸν — ἔρπον] Sc. *verum exquirere*. V. locum parallelum Apol. 1. pag. 27. l. 6. At respicere videtur ad Proverb. 25. 2.

Pag. 180.

Lin. 2. τολμᾶ — ὁμοίως Σωκράτει] V. Apol. 1. sect. 5. et hujus Apol. sect. 7.

Lin. 6. Αλλ' ἔτι γε πρὸ τῆς —] Lege ἀλλ' εἰ γὰρ πρὸ γε τῆς — Editt. Plat. de Repub. l. 10. initio. Et sic citat Eusebius Præp. Ev. 12. 49.

Lin. 7. Κυνικῶ, ἀδιάφορον —] V. Laert. in Menedem. Cyn. et Vit. Pyrrh. et Herill. ac Tull. Off. l. 1. c. 2.

Lin. 8. τὸ ἀγαθὸν] Lege, τὸ ἀγαθόν.

Lin. 10. Ἰνα δὲ μὴ τις —] V. Apol. 1. sect. 74.

Pag. 181.

Lin. 3. εἰ μὴ τὸτό ἐστιν —] Confer Apol. 1. sect. 36, 54.

Lin. 8. αὐτῶν πατὴρ] Matth. 5. 48.

Ibid. τὰ αὐτὰ αὐτῶ] Lege, τὰ αὐτὰ αὐτῶ, *eadem secum* —

Lin. 9. διδάσκων] F. διδάσκει, aut, ὁ τὰ — διδάσκων.

Lin. 12. λέγων, ὅτι παρ' οἷς μὲν —] Εγὼ λέγω σαφῶς, τὰ

τὰ μὲν κακὰ λεγόμενα, ἀγαθὰ τοῖς ἀδικοῖς εἶναι, τοῖς δὲ δικαίοις, κακὰ· τὰ δὲ ἀγαθὰ, τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ὄντως ἀγαθὰ, τοῖς δὲ κακοῖς κακὰ. Plat. de Leg. 2.

Pag. 182.

Lin. 4. καὶ ὁρθός] F. ὁ δὲ ὁρθὸς λόγος, vel, καὶ τοὶ ὁ ὁρθὸς λόγος, aut, ὁ ὁρθὸς δὲ λόγος.

Lin. 13. διὰ τῦτο—γελόνειναι] Rectè dicitur; et rationem reddit Justinus, cur μεγαλειότερα sint τὰ ἡμέτερα, sed non ita rectè, διὰ τῦτο — γελόνειναι, nam debuit potius esse, διὰ τῦτο λοιπὸς τὸ ὅλον ὁ Φανείς Χριστὸς γέγονεν— Aut sic distinguendum — ἡμέτερα διὰ τῦτο, λοιπὸν — γελόνειναι — V. Hippolyt. c. Noet. 17. Confer Origen. in Matth. p. 413. A. B. et c. Cels. p. 135, 136.

Pag. 183.

Lin. 2. λόγῳ — εὐρέσεως] Lege δὲ εὐρέσεως. Sic infra διὰ ζητήσεως.

Lin. 4. ἐναντία ἑαυτοῖς] Ita Cohort. p. 58. Ed. Ox. ὅδὲ ταῖς ἑαυτῶν δόξαις ἐμμένειν προήρηται, quod in Platone demonstrat. Sic Cohort pag. 120. l. 15. et Apol. 1. p. 93. l. 10. et in hac postea sect. 13.

Lin. 5. προειραμμένοι] Legendum est planè προεγενημένοι. V. Apol. 1. p. 97. l. 12. et 98. l. 9. et Dial. c. Tryph. p. 264.

Pag. 184.

Lin. 3. πρὸς Θεῷ—ἀγνώστῳ] Socrates non ideo damnatus est, quod unum esse Deum docuerit (nam et ipse inferiores Deos agnovit) sed quod ineptas impiaſque de Diis opiniones vulgò receptas rejecerit. Vide quæ ipse dicit in Euthyphrone Platonis.

Lin. 5. πρετρέπεισθαι] Προτρέψασθαι μὲν ἀνθρώπους ἐπ' ἀρετὴν κράτις, (Socrates) προαγαγεῖν δ' ἐπ' αὐτὴν ἐκ ἰκανός. Xenoph. Απομνημ. l. 1. c. 4.

Lin. 10. ἐπισεύθη] Lege ἐπειδή. Sic in mox sequentibus χριστῷ ἐπειδήσαν.

Lin.

Lin. 13. ἀ ἐν παντί ὧν] Sc. ἀνθρώπῳ, *in omni homine*, i. e. ἃ πᾶν γένος ἀνθρώπων μετέσχε, ut ait Apol. 1. pag. 98. l. 1. Langus verò male vertit, *in rerum universitate*: unde deceptus Bullus in Def. N. Fid. sect. 4. c. 3. hinc probare nititur Christi Omnipræsentiam. Loquitur hic Justinus de λόγῳ σπερματικῷ unicuique homini infuso, sc. ὀρθῷ λόγῳ. sect. 10:— Ἀτ ἐν τῷ παντί, est, *in rerum universitate*, cum Articulo sc. et sic semper Philosophi.

Ibid. Λόγος—ὁ διὰ τῶν Προφητῶν—] Confer Euseb. contra Marcell. p. 55, 129.

Lin. 15. καὶ διδάξαντος—] Nulla est hic Syntaxis cum præcedente προειπὼν Lego igitur, ὁ διὰ τῶν Προφητῶν προειπὼν τὰ μ. γ. καὶ δι' ἑαυτὸν ο. γ. ἡμᾶς διδάξας ταῦτα. Sic Apol. 1. p. 49. l. 1. γενομένου ἀνθρώπου ταῦτα ἡμᾶς ἐδίδαξε. Et ejusdem Apol. p. 11. l. 3. υἱὸν—διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα.

Pag. 185.

Lin. 5. ἐχὶ ἀνθρωπείῳ λόγῳ τὰ σκέπη] *Non humana rationis vasa*. Interprete Grabio.— Inepta planè est hæc Phrasis; nam de uno loquens debuit saltem dicere τὸ σκεῦος, corpus sc. quod est, ἀνθρωπείῳ λόγῳ σκεῦος. Atque sic quidem ipsius Christi corpus a Barnabâ in Epist. cap. 7. 11. dicitur τὸ σκεῦος τῷ πνεύματι, et ab Eusebio ἀνθρώπειον σκεῦος τῷ Λόγῳ. Dem. Ev. p. 169. Sed nihil ad hunc locum, ubi Justinus non de Christo homine, sed Deo, Λόγῳ sc. loquitur, et Christum Λόγον à Socratis λόγῳ immane quantum differre ostendit. Nam Christus Λόγος, inquit Justinus, erat δύναμις πατρὸς, non autem ἀνθρωπείῳ λόγῳ τὸ σκεῦος. At hoc tamen absurdissimum est; sic enim id negaret Justinus, quod nemo unquam sanus affirmavit, Λόγον λόγῳ σκεῦος, *Verbum sc. divinum humani verbi vas fuisse*. Frustra igitur his explicandis operam dedit Grabius, quibus nulla omnino subiecta est sententia. Mihi verò hæc Scribæ incuriâ corrupta esse videntur, et parvâ admodum mutatione emendanda, si pro τὰ σκέπη, additâ Syllabâ κα (quam per incuriam omisit Librarius) legas

legas uno verbo καλασκεινῇ, i. e. ἡ ἐνεργεία, seu, τὸ ἔργον. Phavorin. ut sit, ἔχει ἀνθρωπείῃ λόγῳ καλασκεινῇ, non humana rationis operatio. Hoc enim posito, sensus erit manifestus et loco aptus; nimirum, dicit Justinus Christum Λόγον fuisse Θεῷ δυνάμειν, ut inquit Apostolus, i. e. Λόγον ζῶντα, et ὑποσώζων ὑφεσώτα, nequaquam verò, λόγου humani instar ore prolati, ἀνυπόστατον, ψιλον, ἀνύσιον. et, ut ait Athan. ψόφον ῥημάτων tantum atque λόγῳ ἐνδιαθέτου, seu διανοίας, ἐνεργείαν, i. e. λόγον solummodò προφορικῶν, seu, ψυχῆς λόγον (ut vocat Eusebius Dem. Ev. 230.) Idem igitur docet hic Justinus, quod post eum alii sæpe Patres explicatius docuerunt. Sic Tertull. advers. Prax. c. 7. Quid est, dicēs, sermo, nisi vox et sonus oris, et aer offensus—? At ego nihil dico de Deo inane prodire potuisse—nec carere substantiā, quod de tantā substantiā prodeffit. Itidem Novat. cap. 71. Ex quo sermo filius natus est, qui non in sono percussit aeris, aut tono coacta de visceribus vocis accipitur, sed in substantiā prolata a Deo virtutis agnoscitur. Ita et Euseb. Dem. Ev. p. 230. et Ecc. Theol. p. 128. et de Laud. Const. c. 3. præsertim verò Ibid. cap. 12. ubi ipsa verba nostræ hic emendationi suffragantur, viz. ὁ τῷ Θεῷ Λόγος, ὁ προφορικῇ συνεστῶς δυνάμει, ὃς ἐκ συλλαβῶν ὁπομάτων τε καὶ ῥημάτων τῇ φύσει καλεσκεινῶσμεν, ὃς ἐν φωνῇ δι' ἡέρος πλεηρομένη σημαίνομεν. Θεῷ δὲ ζῶν καὶ ἐνεργῆς ὑπάρχων Λόγος, κατ' ἐσῖαν τε ὑφεσῶς οἷα Θεῷ δυνάμει καὶ Θεῷ σοφία—Confer Origen. in Joan. p. 24. Athan. c. Gentes c. 40, 41. et Orat. 4. c. Arian. c. 1. et Ignat. Ep. ad Magnes. Interpol. c. 8.

Lin. 9. καὶ θανεῖν] F. κατθανεῖν. Nam respicere videtur ad illud, βροτοῖς ἀπασι κατθανεῖν ὀφείλεται. V. Apol. 1. p. 19. l. 4.

Lin. 14. ἐπὶ τρίοδον] Immo verò ἐπὶ ἀμφοδον, seu bivium; ἐπὶ διττὰς ὁδὸς. Max. Tyr. Dissert. 4. cum duas cerneret vias. Cic. Off. 1. At ex Trivio fiant duorum divortia, ut dicit Plato in Gorg.

Pag. 186.

Lin. 4. προσώπῳ] i. e. σχήματι.

Lin. 6. ᾗδόμενόν τι] Lege ᾗδόμενον τε.

Lin. 9. καὶ τὴν ἀρετὴν] F. τὴν δὲ ἀρετὴν, quod aptius respondet superioribus, τὴν μὲν κακίαν —

Lin. 13. καὶ πάνθ' —] Hæc non intellexit Interpres, neque ipse Grabius, sunt enim ipsius Iustini, non personatæ Virtutis, verba; quæ Latinè sic sonant, *Atque persuasum nos quidem habemus felicitatem manere quemlibet hominem, qui specie pulchra vitaverit; ea verò quæ dura et à ratione aliena vulgo existimantur, amplexus fuerit.* Sed sic melius legas, καὶ ἡμεῖς μὲν πεπείσμεθα, πάνθ' ὄντιν' ἐφεύγοντα —

Pag. 187.

Lin. 2. πρόβλημα] Lege, περίβλημα. Sic supra τῇ περιβολῇ, et mox περιβαλλομένη. V. et sect. 13. initio. Ita ἡματία προβεβλήδαι male legitur pro περιβεβλήδαι ap. Cyrill. Cat. Myst. 4.

Lin. 6. δαλαγωγεῖ — περιθεῖσα] Sic melius inverso verborum ordine legas, καὶ τὰ προσόντα αὐτῇ φαῦλα τῇ ἀρετῇ περιθεῖσα, δαλαγωγεῖ τὰς χαμαῖαινας τῶν ἀνθρώπων —

Lin. 8. προσόντα τῷ ὄντι — τῇ ἀρετῇ] Mutilus videtur hic locus, quem sic restituo, προσόντα ἀρετῇ τῷ ὄντι καλὰ καὶ ἀφθαρτοὶ ἴσονται τῇ ἀρετῇ, aut, προσόντα τῇ ἀρετῇ καλὰ, τῷ ὄντι καὶ ἀφθαρτοὶ, sc. εἴσι.

Lin. 9. ὁ περὶ Χριστιανῶν —] Hæc, inquit, Prodiçi fabula competat in Christi athletas, et athletas inter homines; quorum hi ἀγωνίζονται pro φθαρτῷ στεφάνῳ, illi autem pro ἀφθάρτῳ. V. 1 Cor. 9. 25.

Lin. 10. ἀπὸ τῶ ἀθλῶ τῶν —] V. Euseb. Præp. Ev. 5. 34. τῶν] F. τίνων.

Lin. 11. ἱφθασαν] Lege ἱφασαν. V. p. 183. l. 12.

Lin. 13. ὑπολαβεῖν δεῖ] Eos sc. ob virtutis alicujus excellentiam immortales esse habitos.

Lin. 15. λολισμὸν ἔλκοντα] i. e. Quæ vos ad ea consideranda et amplectenda attrahant. Eodem sensu dicit

ταῦτά με εἴλε Cohort. p. 145. l. 24. Ed. Ox. Vel sic potius legas, πάντα τοῖς ἔχουσιν λογισμὸν ἰλαστικά, ἐν τῷ καὶ — θανάτῳ. i. e. Omnia ante oculos posita habetis, quæ considerationem et attentionem vestram excitent; religionis utique nostræ excellentiam, ac etiam professorum ejus constantiam, qui causâ ejus mortem contemnunt.

Pag. 188.

Lin. 2. ἰσὺν δὲ ἀφ' ὧν —] Respicit hic ad Persecutionem sub Adriano circa a. c. 125. et Christianorum tunc constantiam conversionis suæ causam dicit. *Illa ipsa obstinatio, quam exprobratis, magistra est.* Tertull. Apol. c. 56. *Quisque tantam tolerantiam spectans — inquirere accenditur, quid sit in causâ.* Id. ad Scap. c. 5.

Ibid. δὲ ἀφ' ὧν] δὲ καὶ ἀφ' ὧν, ap. Euseb. Eccl. Hist. 4. 8.

Lin. 3. πάντα τὰ ἄλλα] Deest ἄλλα ap. Euseb. rectè.

Lin. 7. ὁμιλοῖ] i. e. δέχοι. Hesych. V. Apol. 1. p. 131. l. 9. et infra p. 194. l. 8.

Lin. 8. τῶν αὐτῶ ἀγαθῶν σερθεῖν] τῶν ἑαυτῶ σερθεῖν ἐπιθυμιῶν. ap. Euseb. V. Apol. 1. p. 18. l. 14. V. Arrian. Diff. 2. 2. de Socrate.

Lin. 9. ζῆν μὲν αἰεὶ — ὅτι γὰρ —] Desunt Vocabula μὲν et γὰρ ap. Euseb. rectè.

Lin. 11. ἑαυτὸν καθύψισται] Sicut Ptolemæus et Lucius suprâ memorati. V. Euseb. Eccl. Hist. 5. 1. 6. 41. 7. 12. 9. 2. V. Tertull. ad Scap. c. 1, 2, 5.

Lin. 12. ἤδη καὶ τότε —] V. sect. 1. et Apol. 1. sect. 5. F. ἤδη γὰρ καὶ —

Pag. 189.

Lin. 1. εἰς βασιλεῖς εἰλκυσαν οἰκέτας τῶν ἡμετέρων] Vult, opinor, servos Ethnicos, ut dicunt Viennenses, metu pœnæ hæc confessos esse, cum servi Christiani nunquam id fecerint, ut ait Athenagoras Legat. pag. 133. Ed. Ox.

Lin. 5. ὧν οὐδὲν πρόσεστιν ἡμῖν] Eadem Vide Apol. 1. p. 18. l. 7. V. etiam p. 19. l. 2. —

Lin. 6. τὸν ἀγέννητον] Lege ἀγέννητος.

Lin. 8. τίνος γὰρ χάριν] Hæc refer ad illa supra κατήγελλε φονευθόμενον, et intermedia lege παρεθελών. Si, inquit, *horum scelerum rei essemus, quidni ea publice profiteremur, quemadmodum et vos facitis?*

Ibid. ταῦτα —] i. e. ταῦτα τὰ μυθολογήματα — l. 3. Confer p. 188. l. 5, εἴς.

Lin. 11. ἀνδροφονεῖν] i. e. παιδοκλονεῖν.

Lin. 13. εἰδώλη] Scilicet Jovi Latiani. Vide Tertull. Apol. c. 9. et Cyprian. de Spectac.

Pag. 190.

Lin. 1. τῶν φονευθέντων] Sc. Bestiariorum. Nam ἀνθρωποθυσίαι Adriani Decreto prohibitæ fuerant, uti ait Porphyg. Περὶ Αποχ. lib. 2. ἐ Πάλλαντε. Sic Tertull. Apol. c. 9. *Jovem Ludis suis humano proluunt sanguine, sed Bestiarum* —

Lin. 4. Επικύρη] Cujus erant πενήκοντα ἐπιστάται ἀστυγέεις, ut ait Laert. 10. 3.

Lin. 8. νῦν — ἡγωνίσμεθα —] Hoc in alterâ potius, quam in hâc Apologiâ factum est.

Lin. 12. εἰ δὲ καὶ νῦν —] F. εἴθε δὲ — ἀναβοήσαν, ἐπὶ — Aut εἰ saltem hic pro εἴθε accipiendum. Sic Phavorin. εἰ, εὐκτικὸν ἀντὶ τοῦ εἴθε.

Ibid. εἰ δὲ καὶ νῦν τίς ἦν, τραγικῇ φωνῇ —] Huic simile de Cratete narrat Plutarchus, πολλάκις ὁ Κράτης ἐκείνῳ ὁ παλαιὸς ἔλεγεν, ὅτι εἴπερ ἄρα δυνατόν ἦν ἀναβάντα ἐπὶ τὸ μετεωρότατον τῆς πόλεως ἀνακράζειν, ὧς ἄνθρωποι, ποῖ φέρεδε — &c. ap. Plutarch. περὶ παιδων ἀγωγῆς. Vide Arrian. in Epiict. l. 3. c. 22. ἐπὶ σικυρὴν τραγικὴν ἀνερχόμενον λέγειν τὸ τῷ Σωκράτει, ὧς ἄνθρωποι ποῖ φέρεδε — &c. ubi Socrati adscribit id dictum, quod Cratetis fuisse dicit Plutarchus. Rectè. V. Procl. in Plat. Timæ. p. 300.

Pag. 191.

Lin. 2. τέτοις] i. e. Christianis. V. infra lin. 4. περίελημα πονηρὸν — τοῖς χριστιανῶν —

Ibid.

Ibid. ὃν ἰδὲν —] Fortasse, ὃν ἰδέναι ἰδ' ἐπὶ πόσον αὐτῶν μέλυσία ἰστί, quorum nullus istarum rerum, ne tantillum quidem, particeps est. Aut, R. ὃν ἰδὲν ἰδ' ἐπὶ πόσον αὐτοῖς μέτεσι. V. Apol. i. p. 18. l. 7. Ita fere Socrat. Apol. ap. Plat. ἀλλὰ μοι τοιούτων ἰδὲν μέτεσι.

Lin. 9. τῆς — δόξης] Huc revocanda fortasse sunt illa de Simonianis p. 194. l. 5. sc. τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξης, καὶ τῷ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ — διδάγματι καὶ ἀφρόνησιν — aut collocanda post ὁμολογῶ. Quippe Simoniani æquē ac ipsi Ethnici, instinctu dæmonum Christi doctrinam depravabant et ei περίεργον πονηρὸν imponebant. V. Apol. i. sect. 34. 73.

Lin. 12. τῷ Χριστῷ] Jo. Clericus Hist. Ecc. in Not. ad pag. 615. lectum hic vult τῷ τῷ Χριστῷ, quod probō ob sequentia.

Pag. 192.

Lin. 2. ταῖαντία αὐτοῖς] Lege ταῖαντία αὐτοῖς, vel, ἑαυτοῖς. V. p. 183. lin. 4. Hoc verò in Paræn. ostendit Justinus p. 58. l. 7, 25. et p. 92. l. 11. Ed. Ox. V. Apol. i. p. 93. l. 9. —

Lin. 4. ἀπορίῃ] Lege ἀπίστω, vel ἀπίστω, i. e. certam, stabilem, erroris expertem. Sic Simplicius in E-pictet. c. 38. p. 218. Ed. L. Bat. ἡ ἀπίστω — ἐπιστήμη, et πρᾶξις ἀπίστω. Ib. pag. 205. V. Apol. i. pag. 93. l. 9. —

Lin. 5. ἅπα — Χριστιανῶν ἰστί] Ita Apol. i. pag. 130. l. 10. οἱ πάντες τὰ ἡμέτερα μιμούμενοι λέγουσι.

Lin. 7. τὸν γὰρ — Λόγον —] Verte, nos enim [Λόγον] ipsam Rationem ab æterno et ineffabili Deo profectam — Λόγον sc. ὃς ἐστὶ Χριστὸς, uti dixit sect. 10. V. Apol. i. sect. 41.

Lin. 15. σπέρμα τινὸς] Sc. Λόγου. ἕτερον αὐτὸ] Sc. ipse Λόγος.

Ibid. μίμημα κατὰ δύναμιν δοθὲν] i. e. ejus imitandi facultas, quoad possumus, seu quatenus capaces sumus, data. Nam κατὰ δύναμιν hic idem est, quod ὅση δύναμις, seu ὅσον δυνάμεθα. Vide ea quæ notavimus ad Apol. i. pag. 144. lin. 4. et pag. 147. lin. 15.

Pag. 193.

Lin. 4. ὑπογράψαντες τὸ ὅμῳ δοῦν, προσδεῖναι —] i. e. ut *oppositā manu significetis vestram approbationem, vel permissionem saltem, ut in vulgus exeat.* V. Vales. in Socr. 1. 9.

Lin. 8. τῶν καλῶν —] *Christianorum* sc. inquit Clericus in Eccl. Hist. p. 689. Malè. Nam vult planè doctrinam Christi. V. supra pag. 165. l. 12. et Apol. 1. p. 12. l. 15. ubi eadem phrasis, τῶν καλῶν αἰγνεία. Vide et Ibidem p. 94. l. 12. p. 147. l. 9.

Ibid. παρὰ τὴν ἑαυτῶν αἰτίαν] i. e. *suā ipsorum culpā.* Ita semper usurpatur hæc phrasis, uti multis exemplis docuimus in Origen. Περὶ Ευχῆς p. 41. Ed. Lond. Et sic ipse Justinus Dial. c. Tryph. p. 316. Ed. Par. παρὰ τὴν ἐκάστου αἰτίαν πονηρευσάμενοι. Origen. Philocal. c. 21. ἢ παρὰ τὴν ἑαυτῶν αἰτίαν ἐπὶ μακαριότητι ἐληλύθασι.

Lin. 10. εἰς τὸ γνωθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα] Delenda hæc opinor, nam et loco inepta sunt, et id tantum repetunt, quod supra dictum est lin. 6.

Lin. 11. διὸ] Lege διὰ τὸ, et lin. 12. γνωριστὸν, vel γνωστὸν. V. Rom. 1. 19. et 2. 14, 15.

Lin. 14. αἰσχρὰ καὶ ἀψηφισζομένης] Lege αἰσχρὰ πρᾶττειν, καὶ ἀψηφισθῆναι.

Ibid. καὶ διὰ τὸ χαίρειν —] Justinus tres hic rationes afferre videtur, cur Gentiles παρὰ τὴν ἑαυτῶν αἰτίαν puniantur; primam, quòd insitam habeant boni et mali notionem; secundam, quòd Christianos ob mala solum suspecta damnent; tertiam, quòd cum ipsi Deos colant ista scelera patrantes, quorum suspectos tantum Christianos neci dant, αὐτοκαλάκριλοι sint. Nam tertia illa in his plane verbis, καὶ διὰ τὸ χαίρειν — continetur.

καὶ διὰ τὸ χαίρειν —] Lege, καὶ διὰ τὸ, χαίροντας.

Pag. 194.

Lin. 3. πρόσ-ιμον —] Lege, προσ-ιμᾶν, ἑαυτὸς — sc. ἐκ τῆς ἡμῶν θάνατον — πρόσ-ιμᾶν, ἑαυτὸς κατακρίνειν.

Lin. 5. καὶ τῷ ἐν τῷ ἐμῷ —] Hæc meritò suspecta habuit

buit Perionius. Nam loco planè alieno posita sunt, et revocanda mihi videntur ad pag. 191. l. 9. post δόξης, aut omnino rejicienda tanquam Glossatoris figmentum è Justinì verbis in Dial. c. Tryph. p. 349. Totus hic locus sic emendandus mihi videtur, οἱ παρὰ τὴν ἑαυτῶν αἰτίαν ὑπευδύνοι ταῖς τιμωρίαις γίνονται, διὰ τὸ ἐν τῇ φύσει — τὸ γνωριστικὸν καλῶ — αἰσχροῦ πράττειν, καταψηφίζεσθαι, καὶ διὰ τὸ, χαίροντας τοιαῦτα πράττειν Θεοῖς — τοιούτων, προσήμων, ἑαυτοὺς κατακρίνειν, ὡς — δικαστῶν. Εὰν δὲ ὑμεῖς —

Lin. 8. εἰ δύναιντο] *Quantum potest, ad saniores sententiam revocentur, vel, si velint, δύνασθαι, θέλειν.* Hesych. δύναται, ἰσχύει, βέλεται. Phavorin. V. supra p. 188. l. 7. et Apol. 1. p. 131. l. 9.

Lin. 10. καὶ ἐστὶ δὲ ἡμῶν τὰ διδάγματα —] Vide supra p. 182. l. 11. —

Pag. 195.

Lin. 3. ὅσον ἐφ' ἡμῶν ἦν —] Confer Apol. 1. p. 122. l. 3.

Lin. 7. ὑπὲρ ἑαυτῶν] Vide notata ad p. 160. l. 5.

NONNULLI *Cohortationem ad Græcos* Justino abjudicant ob Styli differentiam. At alii fere omnes, hanc solam rationem non satis validam existimantes, illam pro genuino Justinì foetu admittunt. Nos verò, præter Stylum, alia quædam observamus, quæ illam Justinì ævo posteriorem esse, demonstrare videantur. sc.

Pag. 49. lin. 17. Ed. Ox. Εξ ὕδατός φησι (Θαλῆς ὁ Μιλήσιος) τὰ πάντα εἶναι, καὶ εἰς ὕδωρ τὰ πάντα ἀναλύεσθαι. Hæc totidem verbis extant in Plutarch. de Placitis Philosoph. l. 1. c. 3. Hinc Parænesis hujus Scriptor Justinò posterior mihi videtur. Justinus erat Plutarcho σύγχρονος, sed natu paulò junior: Vix credi itaque potest scriptoris συγχρόνου libros tam cito in Justinì longius rémoti notitiam pervenisse. Sed utrum Plutarchi an Scriptoris posterioris sint isti Libri, dubitatur. V. Voss. de Histor. Græc.

Pag.

Pag. 62. l. 24. Πολέμων τε ἐν τῇ πρώτῃ —] Hæc totidem fere verbis habet Africanus ap. Euseb. Præp. Ev. 10. 10. p. 490. B. C. Πολέμων ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριῶν λέγων — Ἀπὼν δὲ ὁ Ποσειδώνιος — ἐν τῇ κατὰ Ἰουδαίων βίβλῳ, καὶ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν φησὶ, κατὰ Ἰναχον Ἀργυρῆς Βασιλέως Ἀμείσιδος Αἰγυπτίων βασιλεύοντος, ἀποσπῆναι Ἰουδαίους, ὡς ἡγεῖσθαι Μωσέα — Πτολεμαῖος δὲ — συντρέχει. Ita postea Justinus p. 63. l. 10. iisdem, quibus Africanus, verbis utitur; unde dubitetur, an Justinus revera sit hæc Parænesis; nisi credas Africanum Justinus verbis usum fuisse; aut eorum utrumque ē vetustiore aliquo eadem descripsisse. Sed mihi quidem videtur Parænesis hujus Scriptor post Africanum vixisse, ē quo planè totam hanc Periocham mutuatus est.

Pag. 69. l. 5. —

Μενοι Καλδαῖαι νοσῖν Λάχον, καὶ ἄρ' Ἑβραῖοι,
 Αυτογένητον Ἰουδαία σεβασζόμενοι Θεὸν ἀγνῶς.

A Judæis videtur confictum esse hoc Oraculum; quod tanquam ē Tripode dictum, adoptassent Ethnici. Hoc enim Apollini tribuit Porphyrius centum amplius annis post Justinum, ap. Euseb. Præp. Ev. 9. 10. ē Porphyr. lib. 1. τῆς ἐκ Λογίων φιλοσοφίας. Hic quoque dubitare subit, an Porphyrio prior fuerit hic Scriptor.

Pag. 70. l. 22. Οὐδὲν Ἕλλησι πρὸ τῶν Ολυμπιάδων ἀκριβὲς ἰσθόρηται.] Ita Africanus ap. Euseb. Præp. Ev. 10. 10. μέχρι μὲν Ολυμπιάδων ἔδεν ἀκριβὲς ἰσθόρηται τοῖς Ἕλλησι — Hic igitur Africanum rursus Auctorem sequi videtur hic Scriptor.

Pag. 84. l. 3. ὡς δηλῶσιν οἱ τὸν βίον αὐτὸν γεγραφότις.] Quatuor tantum ē multis supersunt Vitæ Pythagoræ Scriptores, Laertius, Porphyrius, Jamblicus et Anonymus ap. Photium. At hi omnes erant Justino posteriores.

Pag. 129. l. 1. Σιβύλλῃ, ἧς τὰς βίβλους — σώζεσθαι συμβαίνει.] Per hos Sibyllæ libros, quos progymnasmatibus loco Ethnicis proponit hic Scriptor, velle videtur istam, quæ nunc extat, aut ei similem Sibyllinorum Syllogen; unde conjicere est eum aliquot post Justinum seculis vixisse.

LOCUS

L O C U S
JUSTINI MARTYRIS
E M E N D A T U S

In APOL. I. Pag. 11. Lin. 2, &c.

— ΑΛΛ' ἐκεῖνόν τε, καὶ τὸν παρ' αὐτῆς υἱὸν ἐλθόντα, καὶ
διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ τὸν τῶν ἀλλῶν ἐπομένων
καὶ ἐξομοιούμενων ἀγαθῶν ἀγγέλων στρατὸν, πνευμά τε
τὸ προφητικόν, σεβόμεθα καὶ προσκυνούμεν, λόγῳ καὶ
ἀληθείᾳ τιμῶντες —

In Epistolâ ad R. MOSS, S.T.P.
DECANUM ELIENSEM.

CUM tibi, Vir dignissime, haud ita pridem affir-
maverim, verba illa τὸν τῶν — ἀγγέλων στρατὸν, in-
signem hunc *Justini* de S.S. τριάδος cultu locum labe
afficere, atque emendanda prius esse, quam ullus ex
iis satis sanus loquoque aptus sensus elici possit; id nunc,
quando ita postulas, quibus possum rationibus, tibi
probare aggrediar; ac, eo demum praestito, quid porro
ipse de loco emendando sentiam (nam hoc quoque ex-
petis) expromere non gravabor. Quod dixi igitur pri-
mò, verba illa de Angelis ibi posita ad nullum satis
commodum sensum redigi posse, id, ni fallor, mani-
festum tibi faciam è variis eorum Interpretationibus,
quas, tentatâ saepe re, viri summo et Ingenii acumine
et

et doctrinâ præditi dudum excogitarunt; nam si ex his accuratius perpensis nulla appareat, quam non meritò repudiemus, haud invitus, opinor, concedes illud non tam Interpretum imperitiâ, quàm loci ipsius vitio esse tribuendum; atque eos ideo nil melius eruere potuisse, quòd verba sic stantia melius nihil admitterent. Ad horum igitur Interpretationes expendendas nos accingamus. Primo autem Pontifici, Perionio, Bellarmino, Petavio, aliique, cum eorum ἐνδολοθησικία non satis faveant S. Scripturæ, *Justinum* ejus vindicem appellant, cujus egregium hic pro Angelorum cultu testimonium se nactos esse gloriantur. Quid enim, inquirunt, illis, τὸν τῶν — ἀγγέλων — σεβόμεθα, ad rem aptius explicativè dici potuit? Ecquis autem perfectò loco non statim videt, quam iniquè cum S. Patre agant hi Interpretes? Qui, ut causæ suæ serviant, inanem tantum verborum sonum captant; de eo autem, ut sensum loco congruum efficiant, utque ipse sibi constet *Justinus* (quæ est æquissima interpretandi regula) nequaquam sunt solliciti. Quasi vero ille, qui in hac ipsâ *Apologâ* solum Deum esse colendum semel iterumque declarat, ministros ejus, Angelos, ejusdem cum eo cultus consortes faceret; aut, qui S. Spiritum unà cum Patre et Filio ἐν τρίτῃ τάξει adorandum esse docet, eum quarto hic loco collocaret, atque Angelis in cultus ordine (quod vel ipsi nolunt Papistæ) postponendum censeret. Hanc itaque verborum explicationem meritò rejiciunt *Reformati*, ut quæ non solum S. Scripturis, sed et *Justini* ipsius Doctrinæ planissimè repugnet. Videamus igitur, 2do, quas illi è contrario interpretationes comminiscantur. Duæ autem sunt potissimum notandæ. Prima est illa doctissimi *Bulli*, qui in Defens. Fid. Nic. Sect. 2. Cap. 4. verba hæc, τὸν διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ τὸν τῶν — ἀγγέλων — στρατὸν, sic vertit, qui nos ista, et de Angelorum exercitu, edocuit. Scilicet, quasi Græca essent, διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, καὶ [διδάξαντα ἡμᾶς] τὸν τῶν — ἀγγέλων — στρατὸν. Sed vides Latina

Itina illa his Græcis minimè respondere, quæ sic certe exprimi oportuit, *qui nos hæc docuit, et [nos docuit] Angelorum exercitum.* * Sed cum illa, *nos Angelorum exercitum docuit*, sensu carere videantur, id ut corrigeret vir eruditissimus, verborum formam immutavit, atque ita transtulit, quasi Græcè scriptum legisset *περὶ τῶ τῶν — ἀγγέλων στρατῶ.* Fac autem rectam esse versionem; quid in se momenti habet hæc interpretatio? Nimirum, Christum nos docuisse bonos quosdam esse Angelos, Dei ministros. Atqui hoc, ut opinor, non tam docuit Christus, quam olim traditum comprobavit. Hæc enim de bonorum Angelorum existentia, et ministerio, Doctrina Judæis antea è veteri Testamento erat notissima, atque inter Gentes quoque propagata; nec adveniens Christus novi quicquam ei addidit, præterquam quod Angelorum interdum mentionem fecit, atque receptam de iis notionem ad Doctrinam suam pro re nata accommodavit. Cum hæc itaque doctissimi viri interpretatio laxiore tantum in sensu vera sit, nec ipsa tamen è *Justini* verbis strictè sumptis colligi possit, nos eam, ut coactam plane, et à Sancti Martyris tam mente, quam verbis, alienam, rejicere non dubitamus. Ad alteram igitur pergamus, quam (præeunte *Le Moynio* † *Caveoque* ‡) nobis in Notis suis proponit *Græbius*. Is vero verba illa, *τὸν διδάσκαλον ἡμῶν ταῦτα, καὶ τὸν τῶν — ἀγγέλων στρατῶν*, sic reddit, *qui hæc tum nos, tum Angelos docuit.* Atque aptior est hæc quidem Verborum versio, quam *Bulli* illa, sensu tamen eam nequaquam superat. Ecquis enim credat bonos Angelos ante Christi adventum ea nescivisse, quæ de Diis falsis Deoque vèro refert hîc *Justinus*? Putasne Myriadas illas throno || Dei adstantes, et ei mi-

* Ita fere vertit *Steph. Le Moyne*, — *Qui hæc et Angelorum exercitum nos docuit*, et cum *Bullo* explicat, *Qui Angelorum ministeria nobis patefecit.* Var. Sacr. Tom. II. pag. 185. † Ibid. Tom. II. pag. 186, 196. ‡ Prim. Christ. pag. 13. || Daniel vii. 10.

ministrantes, laudesque ejus * concelebrantes, non nisi post natum Christum Dei Naturam et Attributa didicisse? Aut Diabolum cum Angelis suis Michaeli contra pugnanti† ignotos fuisse? Adeone verò incogitantem existimabimus *Justinum*, ut ea Angelis, docente demum Christo, patefacta dicat, quæ paulo ante *Socrati*, Christo nondum nato, nota fuisse affirmat? Adde quod Christus in mundum venerit non Angelorum Doctor, sed Hominum; quos quidem rectè dicit *Justinus* ea per illum edoctos fuisse, quæ vel ratione Duce cognosci poterant; quippe quia Christus laboranti rationi suppetias venit, ut rectas de Deo notiones, quæ Diaboli fraude vel è mentibus hominum deletæ prorsus erant, vel immane quantum depravatæ, in integrum restitueret, et Evangelii luce illustraret; atque ut humanum genus Dæmonum cultui mancipatum ad veri Dei agnitionem cultumque revocaret. Sed quo tandem pacto dicere potuit S. Pater bonos Angelos à Christo sic edoctos esse, qui à Dei cognitione cultumque nunquam desciverant, quosque ipse hic Deo ἐπομένους καὶ ἑξομοιωμένους semper fuisse declarat? Profert quidem *Grabius* in sententiæ suæ subsidium verba S. Pauli ad Eph. iii 10. ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. Sed quam parum illa ad rem attineant, nemo non videt; quippe de iis rebus loquitur; *Justinus*, quæ naturæ lumine aliquo modo investigari possunt; Paulus vero de arcanis Dei, illâ nempe οἰκονομίᾳ μυστηρίῳ τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ Θεῷ, hoc est, de *mysterio* Redemptionis humanæ; quod à *saeculis in Deo erat absconditum*; atque adeo nec ab hominibus, nec ab ipsis quidem Angelis, nisi revelante Christo, cognosci potuit. De hoc vero mysterio, aliisque ἀνεξιχνιάστοις Dei Decretis, *Irenæi* verba Lib. II. cap. 55. quæ citat *Grabius*, omnino sunt intelligenda; nempe, quòd *Filius olim et ab initio sem-*
per

* Esai. vi. 2, 3 † Jude ver. 9. Apoc. xii. 7.

per Patris voluntatem, et arcana ejus de salute hominum consilia, *Angelis revelavit*, ut in illis utique exequendis eorum ministerio uteretur. Vides jam, opinor, viros cætera acutissimos nihil, quod *Justino* dignum sit, proferre potuisse in loci hujusce explicatione. Neque tu profectò, vir eruditissime, melius quicquam ex verbis sic positis, quoquo te verteris, expiscari poteris. Quid igitur reliquum est, nisi ut corruptum dicamus hunc locum, et verba illa τὸν τῶν — ἀγγέλων στρατὸν, quæ difficultatem patiunt, loco non suo esse posita? Desunt quidem Codices meliores, unde verum discamus; attamen res ipsa nos dubitare non sinit, quin ab oscitante Librario idem hic factum sit, quod in aliis *Justini* locis illum fecisse manifestum est. Exempli gratiâ, pag. 35. scriptum legimus, ἡ τῷ αὐτῷ ὀνόματι ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν, καὶ δυνάμεις ἐποιήσαμεν; ubi tu certe vides absurdum illud, quod omnes fugit Editores, in his, τῷ αὐτῷ ὀνόματι ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν, et ex Evangeliiis sic corrigi volēs, ἐκ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν, καὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι δυνάμεις ἐποιήσαμεν. Rectè, inquis; sed quo tu auctore fretus hæc corriges? Ego verò, cùm non suppetant Codices, rationem solam, quæ ista tam incondita hoc in loco stare non patitur, mihi ducem sumam, atque ex conjecturâ (haud invicè tamen, ut mox videbis, *Justino*) ea emendare conabor. Totum igitur Locum ad pristinam sanitatem integritatemque restitui posse arbitror, si luxata ejus membra, et per Scriptoris, uti dixi, incuriam transposita, in hunc demum ordinem redigamus, — τὸν διδάξαντα ἡμᾶς ταῦτα, πνεῦμά τε τὸ προφητικὸν σεβόμεθα καὶ προσκυνούμεν λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ, τιμῶντες καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐπομένων καὶ ἐξομωμένων ἀγαθῶν ἀγγέλων στρατὸν· καὶ παντὶ — Etenim verbis sic constitutis clara fiunt omnia, atque uno quasi ictu diremptam vides inanem *Pontificios* inter et *Protestantes* controversiam: vides individuum *Trinitatem* ab Angelorum interpositu liberam et incontaminatam: Vides S. Spiritum (dictante ipso *Justino* pag. 24.) ἐν

τρίτῃ τάξει collocatum, atque Angelos ad sedem propriam, et Honorem eis debitum, revocatos: Vides denique illud τιμῶντες, quod prius additum verbis, τεβό-
μεθα καὶ προσκυνῶμεν, supervacaneum plane erat, sequen-
ti clausulæ aptissimè conjunctum. *Justini* igitur hæc est
mens. Nos, inquit, *spretis Diis Gentium, Dæmonibus sc.*
malisque Angelis, Deum illum verum, Patrem, Filium, et
S. Spiritum, prout ratio Veritasque dicunt, colimus et a-
doramus: Nec omnes tamen Angelos rejicimus; sed alios
bonos, Deo ministrantes eique similes, eo, quo par est, bo-
nore prosequimur. Sanam certe fateberis esse hanc, et S.
Literis consonam Doctrinam: Quam quidem non so-
lus hic *Justinus*, sed et Patres tradunt universi. Im-
primis verò *Athenagoras*,* qui *Justini* vestigiis fere in-
sistens ait, Christianos profiteri Θεὸν πατέρα, καὶ υἱὸν Θεόν,
καὶ πνεῦμα ἅγιον, δεικνύσας αὐτῶν τὴν ἐν τῇ ἐνώσει δύναμιν,
καὶ τὴν ἐν τῇ τάξει διαίρεσιν — Καὶ ἐκ ἐπὶ ταῖς τοῦ Θεολογι-
κῶν ἡμῶν ἰστορίαις μέρεσιν, ἀλλὰ καὶ πληθὺν ἀγγέλων καὶ λειψυ-
γῶν φάμεν — Atque iterum,† ὡς γὰρ Θεὸν φάμεν, καὶ υἱὸν
τὸν λόγον αὐτῷ, καὶ πνεῦμα ἅγιον — ὅπως καὶ ἑτέρας εἶναι ду-
νάμεις κατελήμμεθα — *Consimiliter Origines contra Cel-*
sum pag. 386. εἶνα Θεὸν, τὸν πατέρα, καὶ τὸν υἱὸν θεραπεύο-
μεν — Et paulo post, θρησκεύομεν τὸν πατέρα τῆς ἀληθείας,
καὶ τὸν υἱὸν τὴν ἀλήθειαν — Deinde, objicienti *Celfo*, ex eo
sequi, non solum Deum, sed ejus ministros quoque
esse colendos, respondet his verbis, εἰ μὲν οὖν ἐνόει τὰς ἀ-
ληθεῖς ὑπηρέτας τῷ Θεῷ, τὸν Γαβριήλ, καὶ τὸν Μιχαήλ, καὶ τὰς
λοιπὰς ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους, καὶ τὰς ἐλεῖ θεραπεύεσθαι;
ἴσως αὖ τὸ περὶ τῷ θεραπεύειν αὐτῷ [f. αὐτὸς] ζημαινόμενον
ἐκκαθήραντες, καὶ τῶν τῷ θεραπεύουσιν πράξεων, εἴπομεν αὖ εἰς
τὸν τόπον, ὡς περὶ τηλικύτων διαλεγόμενοι, ἅπερ ἰχωρῶμεν
περὶ αὐτῶν νοῆσαι, i. e. Si *Celsus* veros Dei ministros intel-
lexisset, *Gabrielem, Michaellem, reliquosque Angelos et*
Archangelos, eosque colendos esse dixisset, nos fortasse, re-
purgatâ cultûs significatione, et colentis actione, nostram
de re tantâ, quoad intelligere potuimus, sententiam enar-
rassemus.

* Legat. pag. 11. Ed. Paris. † Legat. pag. 27.

fassetur. Hoc autem perinde est, ac si dixisset, nos quidem bonis illis Angelis, licet non cultum solius Dei proprium, inferioris tamen gradus cultum et honorem, cujus, ut ministri ejus, sunt capaces, tribuendum esse declarassetur: Ita enim mentem suam clariùs explicat pag. 416. καὶ ἴδωμεν δὲ, μὴ δαίμονας τινὰς, ἀγγέλους δὲ τέλειμένους, εὐφημῶμεν αὐτοὺς καὶ μακαρίζομεν — καὶ μὴν τὴν ὀφειλομένην πρὸς Θεὸν τιμὴν ταῖς ἀπονέμοιμεν. Rem vero totam ad *Justin*i mentem paucis complectitur pag. 10. ubi dicit, Θεὸν μόνον δεῖν σέβειν. τὰ δὲ λοιπὰ τιμῆς ἀξία, καὶ μὲν καὶ προσκυνήσεως καὶ σεβασμῶ. Ad eundem fere modum *Eusebius*, Dem. Evang. pag. 106. παρειλήφαμεν εἶναί τινὰς μετὰ τὸν ἀνωτάτω Θεὸν δυνάμεις ἀδωμάτους τὸν φύσιν καὶ νοεράς — αἷς δὲ γνωρίζειν καὶ τιμᾶν κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀξίας ἐδιδάχθημεν, μόνῳ τῷ Θεῷ τὴν σεβάσμιον τιμὴν ἀπονέμοιμες. Sic etiam in *Præp. Ev.* pag. 148. ἡμεῖς μόνον τὸν ἐπὶ πάντων σέβειν δεδιδασμένοι Θεόν, τιμᾶν τε κατὰ τὸ προσήκον καὶ τὰς ἀμφ' αὐτὸν Θεοφιλεῖς, καὶ μακαρίας δυνάμεις. Atque iterum pag. 327. τοιαῦτα — ἃ τῆς Ἑλλήνων πολυθείᾳ καὶ δαιμονικῆς πλάνης προέλιμήκαμεν, θείας μὲν δυνάμεις ὑπερήλικας τῇ παμβασιλείᾳ Θεῷ καὶ λειψρλικὰς εἰδότες, καὶ κατὰ τὸ προσήκον τιμῶντες, μόνον δὲ Θεὸν ὁμολογῶντες, καὶ μόνον ἐκεῖνον σέβουτες. Spiritum verò Sanctum tertio post Patrem et Filium loco, ἐν ἀρχῆς λόγῳ, ante omnes νοεράς ὑσίας τάττεσθαι debere è S. Scripturis declarat idem *Euseb.* in *Præp. Ev.* 11. 20. et 7. 15. ut et De Laud. Const. Cap. 6. atque etiam in *Ecc. Theol.* p. 173. his verbis ὁ Σωτὴρ ἐδίδαξε, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τίμη, καὶ δόξῃ, καὶ πρεσβείῳις ὑπερέχον, καὶ κρείττον, καὶ ἀνώτερον πάσης τῆς νοεράς καὶ λογικῆς τυγχάνου ὑσίας. διὸ καὶ συμπαρεῖληπται τῇ ἁγίᾳ καὶ τρισμακαρίᾳ Τριάδι. Ex his igitur omnibus factis constare videtur, hæc de Angelis verba alienum locum occupare, et ad illum, quem nos eis dedimus, esse rejicienda. Habes jam nostram de loco hoc vexatissimo conjecturam, ne dicam emendationem; nam quantum ea suo momento ponderata valeat, tui erit judicii æstimare. Restat tantùm, ut de verbis λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ,

ἀληθείᾳ, te moneamus, nos ea cum præcedente verbo προσκυνῶμεν conjunxisse propter similem ferè de eadem re verborum formam pag. 24. — οὐδὲ, πνεῦμα τε προφητικὸν μετὰ λόγῳ τιμῶμεν. Attamen non negamus illa, in duarum sententiarum confinio posita, de utraque satis commodè ἀπὸ κοινῷ intelligi posse; quemadmodum et nos supra exposuimus. Quod ad ipsam verò phrasin attinet, fallitur planè cum *Sylburgio Græbius*, qui *Justinum* allusisse putat ad illa, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, Jo. iv. 23. Est enim loquendi modus usitatissimus, præsertim apud *Justinum*, idque ne longius abeam, in hâc ipsâ *Apologiâ*. Ecce loca! ὑπαλοφύει ὁ ἀληθὴς λόγος, pag. 4. ὡς αἰρεῖ λόγος, p. 5. λόγῳ ἀληθείᾳ, p. 9. μετὰ λόγῳ, p. 24. ὡς δείκνυσιν ὁ ἀληθὴς λόγος, pag. 90. λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ ἔχειται, p. 149. Hæc igitur verba, λόγῳ καὶ ἀληθείᾳ, nihil aliud Latinè sonant, quam, *Ut vera Ratio dicat, suadet, postulat; vel, ut recta Ratio evincit, et veritas ipsa efflagitat*. Nonnulli hîc fortasse lectum mallent πνεῦμα τε προφητικὸν sine τῷ, uti pag. 24. et τῶν αὐτῶ [sc. θεῶ] ἐπομένων, loco τῶν ἄλλων — Nos verò hæc missa facimus; quippe quibus, in re Criticâ minime versatis, sat erit meriti, si in gravioris momenti re, dum tibi obsequimur, vel lucis aliquid attulisse, vel ansam saltem melius quiddam investigandi aliis præbuisse, videamur.

F I N I S.